

Innvandring og innvandrere 2006

Gunnlaug Daugstad (red.)

Statistiske analyser

I denne serien publiseres analyser av statistikk om sosiale, demografiske og økonomiske forhold til en bredere leserkrets. Fremstillingsformen er slik at publikasjonene kan leses også av personer uten spesialkunnskaper om statistikk eller bearbeidingsmetoder.

Statistical Analyses

In this series, Statistics Norway publishes analyses of social, demographic and economic statistics, aimed at a wider circle of readers. These publications can be read without any special knowledge of statistics and statistical methods.

© Statistisk sentralbyrå, desember 2006

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-7090-1 Trykt versjon

ISBN 82-537-7092-8 Elektronisk versjon

ISSN 0804-3221

Emnegruppe

02 Befolkning

Omslag: Siri Boquist

Trykk: Statistisk sentralbyrå

Forord

Hensikten med publikasjonen er å samle ulike statistikk som handler om innvandrerbefolkningen i Norge. Det er lagt vekt på å presentere tidsserier som sier noe om utviklingen innenfor forskjellige levekårsområder, og å oppdatere disse med så ferske tall som mulig. Det tas sikte på å oppdatere publikasjonen hvert år, annet hvert år i papirversjon og annet hvert år i en enklere Internett-versjon. Forrige publikasjon var SA 66 (Tronstad 2004), som er oppdatert på Internett; http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/.

Data er hentet fra administrative registre, men også fra utvalgsundersøkelser. Dette kommer frem under hvert område. Statistikken blir produsert av ulike fagseksjoner i Statistisk sentralbyrå. Deler av statistikken om personer med flyktningbakgrunn er basert på data fra Utlendingsdirektoratet.

Gunnlaug Daugstad er koordinator for innvandrerrelatert statistikk og har redigert denne publikasjonen om innvandring og innvandrere. Lars Østby, Vebjørn Aalandslid og Kristian Rose Tronstad har kommet med verdifulle innspill under prosessen. Tanja Seland Forgaard og Minja Tea Dzamarija har skrevet kapittelet om innvandrerbefolkningen og Trude Fjeldseth og Cassie Trewin kapittelet om utdanning. Bjørn Olsen har skrevet kapittelet om arbeidsmarked, Siv Irene Pedersen kapittelet om inntekt. Kapittelet om valgdeltakelse er skrevet av Kristin Henriksen og Vebjørn Aalandslid, og Svein Blom har skrevet kapittelet om holdninger til innvandrere. Deler av teksten er hentet fra tidligere utgaver av samlepublikasjoner om innvandrere og innvandring og fra tekster som er publisert tidligere på Internett. Resten av publikasjonen er skrevet og/eller tilrettelagt av Gunnlaug Daugstad. Liv G. Hansen har tilrettelagt figurene, Gunn Bredevang har lest korrektur, og Kirsten Aanerud har redigert publikasjonen.

Det er lagt vekt på å presentere innholdet med fokus på noen nøkkeltall, og at innholdet skal være lett tilgjengelig med oversiktlige tabeller og figurer.

Publikasjonen er gitt ut med støtte fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå
Oslo/Kongsvinger, 2. november 2006

Øystein Olsen

Innhold

1. Innledning	11
2. Innvandrerbefolkningen	19
2.1. Befolkningsstruktur	19
2.2. Befolkningsendringer	38
2.3. Personer med flyktningbakgrunn	50
3. Utdanning	59
4. Arbeid	79
5. Inntekt	103
6. Valgdeltakelse	119
7. Holdninger til innvandrere og innvandring	129
8. Oversikt over innvandrrelatert statistikk	141
Referanser	161
De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser	164

Figurregister

2.1.1. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn per 1. januar. 1970-2006	20
2.1.2. De 20 største innvandrergruppene. 1. januar 2006	21
2.1.3. Hele befolkningen og innvandrerbefolkningen, etter kjønn og alder. 1. januar 2006. Prosent	22
2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, etter kjønn og alder. 1. januar 2006. Prosent	22
2.1.5. Innvandrerbefolkningen, etter vestlig og ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, alder og kjønn. 1. januar 2006. Prosent	23
2.1.6. Innvandrerbefolkningens andel av befolkningen i prosent. Kommuner. 1. januar 2006	25
2.1.7. Innvandrerbefolkningen, etter norsk/utenlandsk statsborgerskap. De 25 største gruppene. 1. januar 2006. Prosent	27
2.2.1. Inn- og utvandring. 1972-2005	39
2.2.2. Nettoinnvandring av utenlandske statsborgere. 2005	40
2.2.3. Tidligere vestlige og ikke-vestlige statsborgere som fikk norsk statsborgerskap. 1977-2005	41
2.3.1. Befolkningspyramide for hele befolkningen i Norge og personer med flyktning- bakgrunn. 1. januar 2006. Prosent	52
2.3.2. Antall asylsøkere i Norge. 1990-2005	52
3.1. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter. Antall som mottar språkstimuleringstiltak, herunder tospråklig assistanse, etter fylke. 2005	60
3.2. Elever i videregående opplæring i prosent av registrerte årskull 16-18 år, etter innvandringskategori. 2000-2005	62
3.3. Elever i videregående opplæring, etter landbakgrunn og innvandringskategori. 1. oktober 2005	62
3.4. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrert årskull (19-24 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005	64
4.1. Sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn (verdensregion). I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2001-2005	81
4.2. Sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn (verdensdel) og kjønn. I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2005	82
4.3. Registrerte helt arbeidsledige førstegenerasjonsinnvandrere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn. I prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 1999-2005	88
4.4. Sysselsatte i hele befolkningen, blant førstegenerasjonsinnvandrere og blant flyktninger bosatt etter 1986, etter utvalgte fødeland. I prosent av befolkningen 16-74 år i hver gruppe. 4. kvartal 2004	89
4.5. Registrerte helt arbeidsledige og deltakere på tiltak som er flyktninger, etter landbakgrunn, samt arbeidsledige og deltakere i alt og de som er første- generasjonsinnvandrere. I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2004	91
6.1. Stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn. Prosent	119
6.2. Befolkningspyramide – norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn 1. januar 2005. Absolutte tall	121
6.3. Befolkningspyramide – norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbak- grunn. 1. januar 2005. Absolutte tall	121
6.4. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn og botid. 2005. Prosent	121
6.5. Valgdeltakelse ved Stortingsvalget i 2005, etter alder og landbakgrunn. Prosent	122
6.6. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere, etter kjønn og år. 1997-2005. Prosent	123

Tabellregister

1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandrerbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2006	13
2.1.1. De 40 største innvandrergruppene i Norge, etter landbakgrunn. 1. januar 2006 .	28
2.1.2. Folkemengde, etter grupperingen av tre varianter av landbakgrunn, fødeland og statsborgerskap. 1. januar 2006	29
2.1.3. Folkemengde, etter landbakgrunn. 1970-2006. Utenlandsk landbakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen	30
2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere, etter tid bosatt i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn. 1. januar 2006	31
2.1.5. Innvandrerbefolkningen, i Oslo, etter to grupper av landbakgrunn. Bydeler. 1. januar 2006	32
2.1.6. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter størrelsen på innvandrerbefolkningen. 1. januar 2006. Absolutte tall og prosent .	33
2.1.7. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter innvandrerbefolkningens andel av innbyggertallet i kommunen. 1 januar 2006. Absolutte tall og prosent	34
2.1.8. Innvandrerbefolkningen, etter fem grupper av landbakgrunn og fylke. 1. januar 2006	35
2.1.9. Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningens landbakgrunn og kjønn. 1. januar 2006	36
2.2.1. Folkemengde 1. januar 2001 og 2006 og endringene i perioden 2001-2005, etter innvandringskategori. Absolutte tall	44
2.2.2. Folkemengde 1. januar 2005 og 2006 og endringene i 2005, etter innvandringskategori og landbakgrunn. Absolutte tall	45
2.2.3. Flytting fra/til utlandet, etter fylke. 1996-2005	47
2.2.4. Overgang til norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap gruppert etter verdensregion. 1977-2005	46
2.2.5. Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens landbakgrunn. 2005	48
2.2.6. Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens landbakgrunn. 1990	48
2.2.7. Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens landbakgrunn. Utvalgte nasjonaliteter. 2005	49
2.2.8. Skilsmisser, etter mannens og kvinnens landbakgrunn. 2005	49
2.2.9. Samlet fruktbarhetstall. 2001-2005	50
2.3.1. Flyktninger, etter landbakgrunn og flyktningstatus. 1. januar 2006	54
2.3.2. Flyktninger, etter landbakgrunn og botid i Norge. 1. januar 2006	55
2.3.3. Flyktninger, etter fylke. 1. januar 2006	56
2.3.4. Søknader om asyl i Norge, etter landbakgrunn. 1995-2005	57
2.3.5. Enslige mindreårige asylsøkere, etter opprinnelsesland. 1995-2005	58
3.1. Barn i barnehager fra språklige og kulturelle minoriteter. 2000-2005. Absolutte tall og prosent	67
3.2. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter, etter barnehagens eierforhold. 2000-2005	67
3.3. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter. Antall som ikke får/får tospråklig assistanse, etter fylke. 2005	67
3.4. Elever i grunnskolen med morsmålsopplæring, tospråklig og særskilt norskopplæring, etter fylke. 1. oktober 2005	68
3.5. Elever i grunnskolen med morsmålsopplæring og særskilt norskopplæring. Skoleårene 1992/93-2005/06	68

3.6.	Elever som får morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring, etter morsmål. 1. oktober 2005	69
3.7.	Overgang fra grunnskole til folkehøgskoler og videregående utdanning, etter innvandringskategori. 2005. Absolutte tall og prosent	69
3.8.	Elever i videregående opplæring, etter landbakgrunn og innvandringskategori. 1. oktober 2005	70
3.9.	Elever i videregående opplæring i prosent av registrert årskull 16-18 år, etter innvandringskategori og kjønn. 2000-2005	70
3.10.	Elever i videregående opplæring, etter innvandringskategori, alder og kjønn. 1. oktober 2005	71
3.11.	Elever med innvandrerbakgrunn som startet i grunnkurs for første gang høsten 1998 og 1999, etter fullført videregående opplæring i løpet av fem år, kjønn og landbakgrunn. Prosent	72
3.12.	Overgang fra videregående utdanning, etter innvandrerbakgrunn. 2005. Absolutte tall og prosent	72
3.13.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrert årskull (19-24 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005	73
3.14.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrert årskull (25-29 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005	74
3.15.	Innvandrere i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2005. 19-24 år. Absolutte tall og prosent	75
3.16.	Førstegenerasjonsinnvandrere i høyere utdanning, etter kjønn og landbakgrunn. Per 1. oktober 2005. 25-29 år. Absolutte tall og prosent	76
3.17.	Befolkningen 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling. 2004. Prosent	77
3.18.	Befolkningen 30-44 år, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling. 2005. Prosent	77
4.1.	Sysselsatte, etter landbakgrunn (verdensregion). 4. kvartal 2001-4. kvartal 2005. I prosent av personer i alt 16-74 år og absolutte tall	92
4.2.	Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, landbakgrunn (verdensregion) og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt og absolutte tall. 4. kvartal 2004 og 2005	93
4.3.	Førstegenerasjonsinnvandrere som er sysselsatte, etter kjønn, landbakgrunn og botid. 4. kvartal 2005	94
4.4.	Sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere, etter utvalgte fødeland i absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år. 4. kvartal 2004 og 2005	95
4.5.	Sysselsatte 16-74 år, etter utvalgte næringer, innvandrerbakgrunn og vestlig/ikke-vestlig verdensregion. 4. kvartal 2005. Prosent	96
4.6.	Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, kjønn og alder. Absolutte tall og i prosent av personer i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2005	97
4.7.	Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, landbakgrunn (verdensregion), kjønn og sysselsettingsstatus. 4. kvartal 2005. I prosent av personer 16-74 år i alt i hver gruppe og i absolutte tall	98
4.8.	Personer med innvandrerbakgrunn som er selvstendig næringsdrivende i alderen 16 -74 år, etter utvalgte næringer og landbakgrunn (verdensregion). 4. kvartal 2005. Prosent	99
4.9.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av arbeidsstyrken. Utgangen av november 1999-2005	100
4.10.	Registrerte helt arbeidsledige flyktninger, etter utvalgte fødeland samt ledige totalt og de som er førstegenerasjonsinnvandrere. 4. kvartal 2002-2004. Absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år	100

4.11. Flyktninger som er deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak, etter utvalgte føde-land samt deltakere totalt og de som er førstegenerasjonsinnvandrere. 4. kvartal 2002-2004. Absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år	101
5.1. Andel personer i husholdninger med årlig inntekt etter skatt per forbrukenhet under ulike avstander til medianinntekten. To ulike lavinntektsdefinisjoner. 1996-2004. Prosent	105
5.2. Indikatorer for personer med og uten lavinntekt. 2004. Prosent	106
5.3. Inntektsregnskap for husholdninger. Hovedinntektstaker er i alderen 25-65 år (hele befolkningen) og er innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn. 2004. Kroner og prosent	108
5.4. Andel personer med vedvarende lavinntekt. Prosent	109
5.5. Inntektsregnskap, etter familietype og landbakgrunn, hvor hovedinntektstaker eller enslig forsørger er 25-55 år. Gjennomsnitt. 2004. Kroner	110
5.6. Inntektsregnskap for innvandrerbefolkningen, etter familietype og utvalgte land. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger er 25-55 år. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbetrag. 2004. Kroner og prosent	113
5.7. Andel familier etter intervaller for inntekt etter skatt, etter familietype og landbakgrunn. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger er 25-55 år. 2004. Prosent	115
5.8. Yrkesinntekt og sosialhjelp som andel av samlet inntekt. Ikke-vestlige innvandrere, etter familietype og botid i Norge. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger er 25-55 år og herav «flyktningfamilier». 2004. Prosent	117
6.1. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn	124
6.2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og alder	125
6.3. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og botid	127
7.1. Holdning til to påstander om innvandreres arbeidsinnsats og kulturelle bidrag. 2002-2005. Prosent	131
7.2. Holdning til to påstander om innvandreres misbruk av velferd og bidrag til samfunnsmessig utrygghet. 2002-2005. Prosent	131
7.3. Holdning til en påstand om innvandreres mulighet til arbeid. 2002-2005. Prosent	132
7.4. Holdning til en påstand om at innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig. 2003-2005. Prosent	133
7.5. Holdning til en påstand om innvandreres adgang til opphold i Norge. 2002-2005. Prosent	133
7.6. Holdning til tre påstander om relasjoner til innvandrere, 2002-2005. Prosent	134
7.7. Kontakt med innvandrere: arenaer, antall, hyppighet og erfaring. 2002-2005. Prosent	135
7.8. Holdning til fire påstander om innvandrere og innvandringspolitikk, 1993-2000 (2005). Prosent	137

Gunnlaug Daugstad

1. Innledning

Denne publikasjonen handler om omfanget av innvandring og innvandreres levekår i Norge og bygger i stor grad på tilsvarende publikasjoner i 2002 (Lie) og 2004 (Tronstad). Når vi lager en slik samlepublikasjon om innvandrerbefolkningen i Norge, er det viktig å huske på at det i personstatistikken neppe er noen gruppe som er mer heterogen enn nettopp innvandrerbefolkningen. Innvandrerbefolkningen i Norge hadde ved inngangen til 2006 bakgrunn fra hele 208 land og selvstyrte regioner (Østby 2006). Levekår varierer med alder, kjønn og utdanningsnivå, men for innvandrere er levekårene i tillegg påvirket av forhold som for eksempel botid i Norge, landbakgrunn og innvandringsgrunn. Det er derfor viktig å tydeliggjøre slike forskjeller i statistikken så langt det lar seg gjøre.

Hvorfor fokusere på innvandrere?

Statistikk om innvandrere kan gi oss et bilde av om innvandrere skiller seg ut fra resten av befolkningen på viktige samfunnsområder. Statistisk sentralbyrå (SSB) mener det er viktig å beskrive og forstå utviklingen i levekår og ulikheter mellom relevante gruppers levekår. Innvandrere med bakgrunn fra ulike deler av verden har levekår som varierer mellom de ulike gruppene, og som er til dels mye dårligere enn for gjennomsnittet i Norge (Østby 2004b). Statistikk om innvandrere

sammenliknet med hele befolkningen, kan således gi oss en pekepinn på innvandreres situasjon i det norske samfunnet og hvorvidt situasjonen endrer seg over tid. Dersom det ikke (lenger) er signifikante forskjeller i levekår mellom innvandrerne og resten av befolkningen, bortfaller mye av begrunnelsen for å ha innvandrere som en egen kategori i statistikken.

Kunnskap om innvandrernes situasjon i Norge er viktig av flere grunner: Manglende kunnskap kan gi grobunn for løse antagelser i den offentlige debatt om innvandrere og innvandring. Med økt kunnskap om innvandreres bakgrunn og levekår, kan det skapes større forståelse mellom innvandrere og andre nordmenn. Et godt faktagrunnlag er viktig som styringsinformasjon og beslutningsgrunnlag for politikere, når de skal treffe viktige avgjørelser som berører omfanget av innvandringen og innvandreres situasjon i Norge.

Statistikk er forenkling

Mange er opptatt av at innvandrere må studeres som individ, og at dette er viktigere jo lengre tid det er gått siden innvandrerens kom. Dette er et forståelig standpunkt, men i statistikk kan dette likevel ikke være en rettesnor. I denne analysen er vi avhengig av å dele inn i grupper og kategorier, og våre kategorier

bygger ofte på at grupper skal være gjensidig utelukkende. Statistikk er en forenklet framstilling av grupper av individer.

Vi skal alltid være forsiktig med hvordan resultater fra statistiske undersøkelser presenteres. Feilaktig bruk av statistikk kan virke stigmatiserende, og vi kan fort glemme at det er individets handlinger vi beskriver på en kollektiv måte.

Innvandrerbefolkningen = personer med to utenlandsfødte foreldre

Slik SSB per i dag avgrensner og definerer **innvandrerbefolkningen**, består den av personer med to utenlandsfødte foreldre, og det er denne gruppen som er i fokus i denne publikasjonen. Innvandrerbefolkningen består av førstegenerasjonsinnvandrere og barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere er, slik SSB definerer det, personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre blir nå ofte kalt etterkommere (St.meld. nr. 49 (2003-2004)). I denne publikasjonen vil begrepet *etterkommere*, der det forekommer, bli brukt om personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Hvor mange innvandrere er det i Norge?

Det er ulike måter å definere begrepet innvandrer på. Avgrensningen av hvem som kalles innvandrere, vil avhenge av formålet med definisjonen, og det finnes ikke noen ideell definisjon som er hensiktsmessig til alle formål. Forskjellige avgrensninger og kategoriseringer vil nødvendigvis gi ulike utslag på statistikken. Det er viktig å kjenne avgrensningen for å vite hva som danner grunnlag for generaliseringen.

I denne publikasjonen bruker vi innvandrerbefolkningen – definert som over – som avgrensning. Ved inngangen til 2006 var det 387 000 personer som inngikk i innvandrerbefolkningen. Dette fordelte seg på 319 000 førstegenerasjonsinnvandrere og 68 000 etterkommere (tabell 1.1). Til sammen utgjorde innvandrerbefolkningen 8,3 prosent av hele befolkningen ved inngangen til 2006, derav hadde nær tre av fire bakgrunn fra ikke-vestlige land. Tabell 1.1 viser innvandrerbefolkningen etter ulike avgrensninger i forhold til statsborgerskap og innvandringsbakgrunn.

Om vi i tillegg ser på personer som har det som SSB kaller annen innvandringsbakgrunn, utgjorde dette i alt 629 000 personer eller 13,5 prosent av befolkningen. Den største gruppen med annen innvandringsbakgrunn er de som er født i Norge med én utenlandsfødt forelder, om lag 180 000 personer. De fleste har sin bakgrunn i et nordisk land, og sammen med Vest-Europa og Nord-Amerika utgjør de 70 prosent av denne gruppen.

Personer med innvandringsbakgrunn omfatter også de som er født i utlandet med én utenlandsfødt og én norskfødt forelder. De utgjorde over 27 000 personer. Også i denne gruppen kommer det store flertallet fra våre naboland (en av tre fra Norden, en av tre fra Vest-Europa). Til sist nevner vi dem som er født i utlandet og som har alle foreldre og besteforeldre født i Norge. Her inkluderes også de fleste utenlandsadopterte.

Per 1. januar 2006 var det cirka 220 500 utenlandske statsborgere i Norge. Velger en å ta utgangspunkt i utenlandsk statsborgerskap, får en imidlertid ikke med de med innvandrerbakgrunn som etter hvert har blitt norske statsborgere.

Tabell 1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandringsbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2006

	Innvandrer- befolkningen	Utenlandske statsborgere	Utenlandsfødte
Befolkningen i alt: 4 640 219			
Innvandrerbefolkningen			
Førstegenerasjonsinnvandrere	318 514	193 461	318 514
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre ...	68 185	13 100	-
Innvandrerbefolkningen i alt	386 699	206 561	318 514
Personer med annen innvandringsbakgrunn			
Utenlandsfødte med én norsk forelder	27 295	3 769	27 295
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	180 107	9 674	-
Født i utlandet og har norskfødte foreldre ¹	34 558	540	34 558
Personer med annen innvandringsbakgrunn i alt	241 960	13 983	61 853
Personer med innvandringsbakgrunn i alt	628 659	220 544	380 367

¹ Utenlandsadopterte er inkludert her.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Per 1. januar 2006 var det over 380 000 som var født i utlandet, men over 34 500 av disse var adoptert eller født i utlandet av to norskfødte foreldre. I tillegg til at barn født i utlandet av to norskfødte foreldre og adopterte blir med i avgrensningen, kommer over 27 000 barn født i utlandet med en norskfødt forelder med.

Begreper og betegnelser vurderes med jevne mellomrom

Samfunnet og befolknings sammensetningen endrer seg over tid. Det samme gjør språkbruk, begrepenes meningsinnhold og dessuten behovet for statistikk om ulike grupper. Med jevne mellomrom foretas det en større gjennomgang av definisjoner og betegnelser. SSB streber etter å presentere dataene på en mest mulig nøytralt beskrivende måte. SSBs innvandrerdefinisjon ble innført i 1994 (Statistisk sentralbyrå 1994) og noe revidert i år 2000.

Nå gjennomgås denne definisjonen på nytt for å se om det er behov for endringer, enten i avgrensninger eller i de betegnelsene som brukes. Ett synspunkt er

at til innvandrerbefolkningen bør vi regne bare de som selv har innvandret, mens det motsatt hevdes med like stor tyngde at den nåværende definisjonen gir en altfor snever avgrensning (Østby 2006). Arbeidet med å revidere innvandrerstandarden som er i gang, tar alle disse problemstillingene opp i seg.

Skal vi lage statistikk om innvandrernes etterkommere og inkludere dem i innvandrerbefolkningen?

I mange tilfeller er det ikke relevant å se på førstegenerasjonsinnvandrere og deres etterkommere (personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre) under ett. Det er bare førstegenerasjonsinnvandrere som har innvandret til Norge, og barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre trenger ikke nødvendigvis å skille seg nevneverdig fra andre som er født i Norge. For mange formål er det derfor mest hensiktsmessig å se på disse gruppene hver for seg. Der det har vært hensiktsmessig og mulig å se på disse gruppene for seg, har vi forsøkt å gjøre det. Etterkommere ble inkludert i definisjonen av

innvandrerbefolkningen fordi en så et spesielt behov for mer kunnskap om denne gruppens integrasjon. Det er et sentralt spørsmål om etterkommerne følger et mønster som likner førstegenerasjons innvandrere på ulike levekårsområder, eller om de i økende grad likner befolkningen for øvrig. Barn av førstegenerasjonsinnvandrere som er født i Norge er fremdeles unge, og det er ikke like relevant å se på dem i alle sammenhenger. Per 1. januar 2006 var ca 86 prosent (58 000) av dem fremdeles under 20 år. I denne analysen skal vi se hvordan det går med etterkommerne på noen områder. For eksempel har ikke-vestlige etterkommere i alderen 20-24 år en sysselsetting på 66,5 prosent. Dette er bare 5 prosentpoeng lavere enn for ungdommer i befolkningen ellers, men nesten 17 prosent-

poeng høyere enn for førstegenerasjonsinnvandrere i samme alder.

Landbakgrunn

SSB lager kategorier på bakgrunn av landbakgrunn, og i denne publikasjonen har vi valgt å fokusere en del på gruppering i forhold til enkeltland. SSB registrerer ikke i noen sammenheng etnisitet, rase, hudfarge eller personer som på noen måte er utseendemessig annerledes enn majoritetsbefolkningen. Vi lager derfor heller ikke statistikk på bakgrunn av slike kategoriseringer.

Når en ser på grupper med forskjellig landbakgrunn, finner en ofte at det er signifikante forskjeller i levekår fra gruppe til gruppe. Dette har å gjøre med at det er store forskjeller i botid, at personene kommer fra til dels svært forskjellige

Definisjoner og betegnelser

Førstegenerasjonsinnvandrer: Dette er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (også omtalt som etterkommere) er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Personer med innvandringsbakgrunn omfatter en større gruppe personer enn innvandrerbefolkningen. Følgende inndelinger blir benyttet for personer med innvandringsbakgrunn:

- Førstegenerasjonsinnvandrer uten norsk bakgrunn
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
- Utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- Norskfødt med en utenlandsfødt forelder
- Født i utlandet av norskfødte foreldre (omfatter også utenlandsadopterte)

Innvandringskategori viser til ulike avgrensninger av personer uten/med innvandringsbakgrunn. Foruten gruppene som er nevnt under «Personer med innvandringsbakgrunn» er «personer uten innvandringsbakgrunn» en gruppe.

Fødeland er hovedsakelig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det mors fødeland som blir valgt.

samfunn – under forskjellige omstendigheter – og at de er rustet med forskjellige forutsetninger for å klare seg i det norske samfunnet. Her må det likevel understrekes at en gruppering i forhold til landbakgrunn også innebærer en generalisering. En hjemmeværende husmor i en bygd i Norge kan ha vel så mye til felles med en dame på samme alder fra USA, som med en tenåringsjente i Oslo.

For en del formål slås landene også sammen i større grupper. Innvandrere fra Norden blir gjerne skilt ut som en egen gruppe. Europa deles i øst og vest. Dette fordi skillet, på tross av politiske endringer, fortsatt har relevans i innvandrersammenheng. Vestlig og ikke-vestlig blir benyttet til geografiske og substansielle grupperinger. Med vestlige land menes Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Tyrkia slås sammen med Asia. Dette fordi vandringene mellom Norge og Tyrkia ikke følger et vesteuropeisk mønster, sett i et demografisk perspektiv. USA og Canada utgjør en gruppering, og i noen tilfeller er Oseania (som består overveiende av Australia og New Zealand) slått sammen med Nord-Amerika. Grove landgrupperinger er ikke like godt egnet, dersom forskjellene innad i gruppen er større enn forskjellene mellom grupperingene.

Personer med flyktningbakgrunn

Mens noen innvandrere har kommet til Norge av arbeidsgrunner eller blitt familiegjenforent med personer som har det, har andre kommet hit av fluktgrunner. Personer med flyktningbakgrunn inngår i statistikken over innvanderbefolkningen; de er førstegenerasjonsinnvandrere. Noen ganger kan det imidlertid

være hensiktsmessig å skille de som har flyktningbakgrunn ut som en egen gruppe i statistikken. Dette fordi det viser seg at mange flyktninger har betydelig dårligere levekår enn resten av befolkningen, især dersom de har bodd kort tid i landet. Slike forhold gjør det spesielt viktig å følge utviklingen over tid.

Avgrensningen av hvem som regnes som flyktning varierer. I SSBs bruk av begrepet menes personer med utenlandsk fødeland bosatt i Norge som en gang har kommet til landet av fluktgrunner, og som har fått innvilget opphold i landet som overføringsflyktning, eller har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag. Familiegjenforente til disse personene blir også regnet som flyktninger. Asylsøkere telles ikke før de får en oppholdstillatelse og blir bosatt i Norge.

Noe av statistikken vi presenterer er hentet fra Utlendingsdirektoratets (UDIs) publikasjoner. Vi gjør oppmerksom på at tallene fra UDI og SSB kan være noe forskjellige, grunnet metodiske forhold. I SSB oppdateres informasjonen ved at dataene fra UDI kobles mot ulike befolkningsfiler.

Valg av statistikk i denne publikasjonen

I denne publikasjonen har vi lagt vekt på muligheten for å sammenlikne informasjon om innvandrere fra år til år, og tatt utgangspunkt i løpende statistikk. Dette for å kunne følge utviklingen på de forskjellige levekårsområdene over tid. Noen levekårsforhold som helse og boforhold, blir belyst i egne levekårsundersøkelser som foretas med lengre tids mellomrom. Resultatene av disse undersøkelsene blir beskrevet i egne rapporter utgitt av SSB (for eksempel Blom 1998). En ny levekårsundersøkelse blant de ti største

ikke-vestlige innvandrergruppene gjennomføres i 2006, og de første resultatene fra denne undersøkelsen vil komme innen utgangen av 2007.

Så langt det er mulig, har vi forsøkt å ta med de ferskeste tallene under de ulike emnene. Hyppigheten og tidspunktet for datainnsamlingene varierer imidlertid. Arbeidsmarkedsstatistikk produseres kvartalsvis. Andre områder, som utdanning og inntekt, oppdateres årlig.

På noen områder er flyktninger skilt ut som egen gruppe, andre ikke. Etterkommerne er så unge at det ikke er grunnlag for å ta disse med i alle statistikkområdene.

Innvandrerbefolkningen er en svært sammensatt gruppe med bakgrunn fra 208 land og selvstyrte regioner. I kapittel 2 beskrives innvandrerbefolkningens omfang og demografi. På begynnelsen av 1990-tallet var andelen vestlige og ikke-vestlige innvandrere omtrent den samme. I dag har tre av fire personer i innvandrerbefolkningen ikke-vestlig bakgrunn. Først beskrives befolkningsstrukturen etter landbakgrunn, alder, innvandrerkategori og kjønn. Deretter beskrives befolkningsendringer med inn- og utvandring og annen befolkningsvekst. Til slutt beskriver vi befolkningsgruppen som har kommet til Norge som flyktninger.

Det er store forskjeller i utdanningsnivået i innvandrerbefolkningen i Norge, og de med høyest utdanning har mer utdanning enn gjennomsnittet i Norge. For 27 prosent av innvandrere i alderen 30-44 år vet vi ikke hvor mye utdanning de har, på grunn av at dette ikke er opplysninger som hentes inn systematisk for personer som innvandrer til Norge i voksen alder. Vi vet imidlertid mye om innvandreres vei

gjennom utdanningssystemet, som vi ser nærmere på i kapittel 3. Vi ser på språkstimulerende tiltak som gis i barnehagen, språkopplæring i grunnskolen og innvandreres deltakelse og gjennomføring av videre-gående opplæring og høyere utdanning. Kapitlet viser at det er store forskjeller mellom førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere i deltakelse i videregående opplæring og høyere utdanning.

Arbeidsmarkedet er trolig den viktigste arenaen for integrasjon av innvandrere. I kapittel 4 beskrives sysselsetting og arbeidsledighet i den siste femårsperioden. Arbeidsledigheten blant ikke-vestlige innvandrere er vesentlig høyere enn for befolkningen ellers. Men det er likevel et økende antall sysselsatte innvandrere, og flertallet av dem er fra ikke-vestlig land. Vi ser i all hovedsak på tall for førstegenerasjonsinnvandrere. I noen grad ser vi også på ikke-vestlige etterkommere særskilt, som i de fleste aldersgruppene har en sysselsetting nesten på lik linje med befolkningen ellers. Videre ser vi på sysselsatte etter landbakgrunn og næring og sysselsetting blant flyktninger. Sysselsettingen for de som har kommet som flyktninger, er gjennomgående lavere enn blant andre innvandrere som ikke har kommet som flyktninger.

På grunn av at mange innvandrere står utenfor arbeidsmarkedet, er inntekten mye lavere enn for resten av befolkningen. Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn har tre ganger så høy sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen sammenliknet med hele befolkningen. Det er en klar sammenheng mellom botid og økonomisk selvhjulpenhet. I kapittel 5 ser vi først på noen økonomiske indikatorer som er basert på inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger.

Her ser vi først og fremst på innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, hvor flyktninger skilles ut som en egen gruppe. Kapitlet avsluttes med å benytte inntektsstatistikken for familier hvor det er mulig å studere inntektsnivå og inntektssammensetning for innvandrere etter noen familietyper, og for enkeltland.

Videre beskriver vi i kapittel 6 valgdeltakelsen blant norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ved stortingsvalget i 2005, med noen sammenligninger med tidligere stortingsvalg. Valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen har vært vesentlig lavere enn valgdeltakelsen i befolkningen i alt, men det er store forskjeller etter landbakgrunn, kjønn og alder i innvandrerbefolkningen. Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med vestlig bakgrunn var i 2005 på 76 prosent, og blant dem med ikke-vestlig bakgrunn 49 prosent. Ulikhetene skyldes blant annet at de med ikke-vestlig bakgrunn er yngre og har kortere botid enn de med vestlig bakgrunn.

Til sist beskriver vi i kapittel 7 holdninger til innvandring og innvandrere i perioden 1993-2005, med noen europeiske sammenligninger. Endringer i holdningen til innvandrere og innvandring over tid er trolig påvirket av økonomiske konjunkturer, hvor mange flyktninger som søker asyl i landet, i hvilken grad myndighetenes flyktning- og innvandringspolitikk framstår som human og rettferdig, og hvilket omdømme innvandrerne selv legger grunnlag for gjennom egne handlinger. I forhold til holdninger i andre europeiske land ligger opinionen i Norge på de fleste områder på den liberale eller tolerante siden av gjennomsnittet. Oppfatningen av at innvandring bidrar til å øke kriminaliteten i samfunnet, er imidlertid mer utbredt i Norge enn i mange

andre europeiske land, og befolkningen i Norge er også mer negativ til tverrkulturelle ekteskap enn befolkningen i mange andre land i Europa.

For en fyldig oversikt over hva som ellers finnes av innvandrerrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå, se kapittel 8.

Tanja Seland Forgaard og Minja Tea Dzamarija

2. Innvandrerbefolkningen

I dette kapitlet beskrives innvandrerbefolkningens struktur og sammensetning. Under overskriften *befolkningsstruktur* (avsnitt 2.1) skal vi se på demografiske forhold for grupper av personer med utenlandsk bakgrunn, enten det er snakk om førstegenerasjonsinnvandrere eller deres etterkommere, eller personer med flyktningbakgrunn. Det er viktig å se på sammensetningen når det gjelder kjønn, alder, landbakgrunn, botid i Norge, hvor de bor i Norge og så videre. I dette kapitlet skal vi også konsentrere oss om *demografiske endringer* (avsnitt 2.2) i innvandrerbefolkningen. I denne delen presenteres tall for inn- og utvandring, overgang til norsk statsborgerskap, fruktbarhet og sivilstandsendringer i innvandrerbefolkningen. I den siste delen av dette kapitlet presenterer vi tall for *personer med flyktningbakgrunn* (avsnitt 2.3) og asylsøkere.

2.1. Befolkningsstruktur

- Ved inngangen til 2006 var det 387 000 personer med innvandrerbakgrunn i Norge. Innvandrerbefolkningen utgjorde 8,3 prosent av hele befolkningen.
- Tre av fire personer med innvandrerbakgrunn hadde bakgrunn fra et ikke-vestlig land. Den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen utgjorde 6,1 prosent av befolkningen.

- De største gruppene i innvandrerbefolkningen var personer med landbakgrunn fra Pakistan, Sverige, Irak og Danmark.
- En av fire i innvandrerbefolkningen er yngre enn 20 år, mens i hele befolkningen er en av fem i denne aldersgruppen. Det er store forskjeller i alderssammensetningen innad i innvandrerbefolkningen.
- 47 prosent av personene i innvandrerbefolkningen er norske statsborgere.
- Hver fjerde innbygger i Oslo har innvandrerbakgrunn, og en tredjedel av innvandrerbefolkningen i Norge bor i Oslo.
- 36 prosent av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen bor i Oslo. Inkluderes Akershus, bor 46 prosent i området.
- Førstegenerasjonsinnvandrerne utgjorde 318 500 personer, 6,9 prosent av hele folkemengden.
- To av tre førstegenerasjonsinnvandrere kommer fra et ikke-vestlig land.
- De største gruppene av førstegenerasjonsinnvandrere var svensker, vietnamesere, pakistanere og dansker.
- Førstegenerasjonsinnvandrere fra vestlige land har gjennomgående lengre botid i Norge enn de fra ikke-vestlige land

- En tredjedel av førstegenerasjonsinnvandrere fra ikke-vestlige land har bodd i Norge kortere enn fem år. For eksempel har 80 prosent av afghanerne bodd mindre enn fem år i Norge, mens 31 prosent av pakistanerne har bodd i landet mer enn 25 år.
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre talte 68 200 personer og sto for 1,5 prosent av folkemengden.
- Ni av ti av de som er født i Norge, hadde foreldre fra ikke-vestlige land.
- Tre av fire av etterkommerne var yngre enn 15 år, og bare 4 prosent var 30 år eller eldre.
- Det var flest født i Norge med foreldre fra Pakistan, Vietnam, Tyrkia, Sri Lanka og Somalia.
- Inkluderer man i tillegg personer med annen innvandringsbakgrunn, det vil si de som har minst en utenlandsfødt forelder, eller de som er født i utlandet av norske foreldre, kommer man opp i 628 700 personer, eller nesten 14 prosent av hele befolkningen.

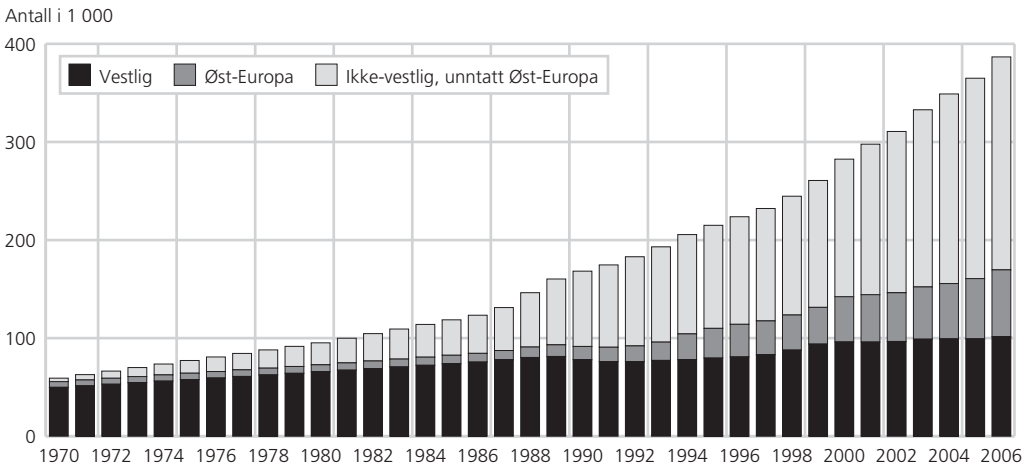
8,3 prosent av Norges befolkning har innvandrerbakgrunn

Ved inngangen til 1970 talte innvandrerbefolkningen i Norge 59 200 personer, og det tilsvarte 1,5 prosent av Norges befolkning. 1. januar 2006 hadde innvandrerbefolkningen økt til 386 700 personer og sto for 8,3 prosent av folkemengden. Personer med ikke-vestlig bakgrunn sto for 6,1 prosent av befolkningen (tabell 2.1.3 og figur 2.1.1).

Sammensettingen i innvandrerbefolkningen har endret seg mye siden 1970. Den vestlige innvandrerbefolkningen har økt fra omlag 49 800 i 1970 til 101 400 i 2006, mens den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen har økt fra 9 400 i 1970 til 285 300 i 2006. I 1970 sto personer med ikke-vestlig opprinnelse for 16 prosent av innvandrerbefolkningen, mens ved inngang til 2006 var tallet 74 prosent.

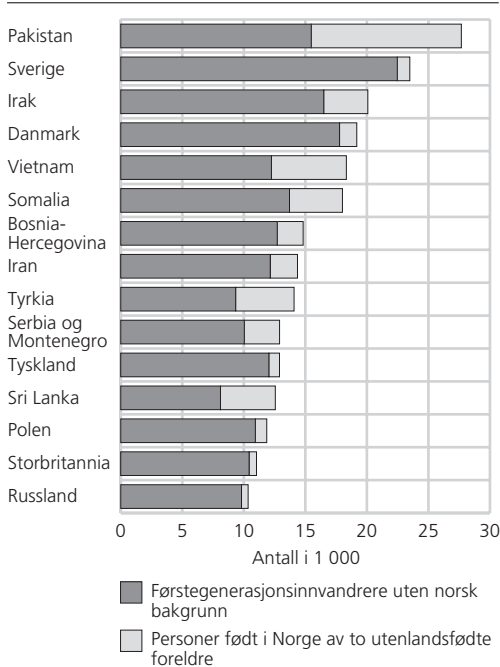
Ved inngangen til 2006 hadde 40 prosent av personene i innvandrerbefolkningen asiatisk bakgrunn, og de utgjorde den klart største gruppen. Videre fulgte perso-

Figur 2.1.1. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn per 1. januar. 1970-2006

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1.2. De 20 største innvandrergroppene. 1. januar 2006

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

ner fra Øst-Europa (18 prosent), Norden (14 prosent), Afrika (12 prosent) og Vest-Europa (10 prosent), se tabell 2.1.2. I alt 15 enkeltgrupper talte flere enn 10 000 personer per 1.1.2006. Personer med pakistansk innvandrerbakgrunn utgjør fortsatt den største enkeltgruppen med 27 700 personer, etterfulgt av personer med bakgrunn fra Sverige (23 500), Irak (20 000) og Danmark (19 100). Dansker har i mange år vært den tredje største innvandrergroppen i Norge, men i år ble de passert av irakere, som har hatt en stor økning de siste årene, se tabell 2.1.1 og figur 2.1.2.

En av seks i innvandrerbefolkningen er født i Norge

318 500 av personene i innvandrerbefolkningen er førstegenerasjonsinnvandrere som selv har innvandret til Norge, mens

68 200 er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (heretter omtalt som etterkommere). Det betyr at om lag hver sjettede person i innvandrerbefolkningen er født i Norge. Om lag en av tre førstegenerasjonsinnvandrere kommer fra et vestlig land. Ved inngangen til 2006 var det flest førstegenerasjonsinnvandrere fra Sverige (22 500), Danmark (17 800), Irak (16 500) og Pakistan (15 500). Blant disse groppene er det antallet irakere som har økt mest i løpet av de siste fem årene.

Personer med pakistanske foreldre var den største gruppen av etterkommere med 12 200 personer, en økning med 800 på to år. Personer født i Norge av vietnamsiske foreldre var den nest største gruppen med 6 100, etterfulgt av de med foreldre fra Tyrkia, Sri Lanka og Somalia. Etterkommere med svenske og danske foreldre utgjorde respektivt bare 1 000 og 1 400 personer. At det er så få personer født i Norge av danske og svenske foreldre sammenliknet med de andre store innvandrergroppene, skyldes blant annet at dansker og svensker i langt større grad får barn med en person uten innvandrerbakgrunn, og når de danner par og får barn med en fra samme land, flytter de tilbake til opprinnelseslandet i langt større grad enn andre. Ved inngangen til 2006 hadde ni av ti etterkommere foreldre født i et ikke-vestlig land (tabell 2.1.1, 2.1.2 og figur 2.1.2).

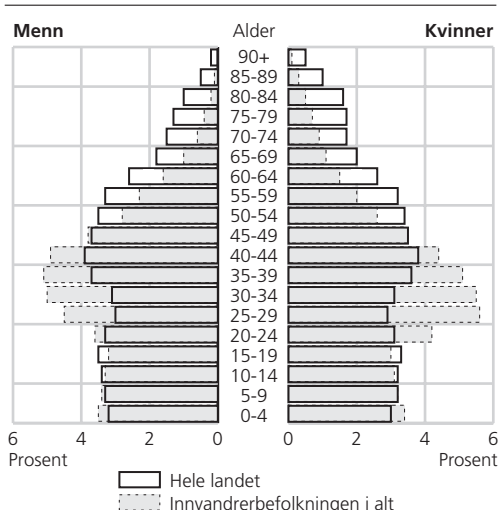
Blant de største innvandrergroppene er det blant de med bakgrunn fra Pakistan høyest andel etterkommere med 45 prosent. Blant personer med bakgrunn fra Marokko, India, Sri Lanka, Tyrkia og Vietnam er andelen etterkommere godt over 30 prosent. Blant personer med bakgrunn fra Thailand, USA og Sverige er mindre enn 5 prosent født i Norge. Disse

forskjellene forklares i stor grad ut fra botid i Norge, men også ut fra de ulike landgruppernes ekteskapsmønstre (Daugstad 2006).

Halvparten av innvandrerbefolkningen er i alderen 20-44 år ...

I innvandrerbefolkningen er det relativt mange unge voksne sammenliknet med befolkningen som helhet (se figur 2.1.3). Per 1. januar 2006 var nesten halvparten av innvandrerbefolkningen i alderen 20-44 år, mens det tilsvarende tallet for hele befolkningen var 34 prosent. Samtidig var det en langt større andel eldre i hele befolkningen enn i innvandrerbefolkningen. De på 65 år og eldre sto for 6 prosent av innvandrerbefolkningen, mot 15 prosent av hele folkemengden. For de yngre enn 20 år var det liten forskjell. De gamle i innvandrerbefolkningen har jevnt over vestlig bakgrunn, mens de fleste barna har ikke-vestlig bakgrunn (se figur 2.1.5).

Figur 2.1.3. Hele befolkningen og innvandrerbefolkningen, etter kjønn og alder. 1. januar 2006. Prosent

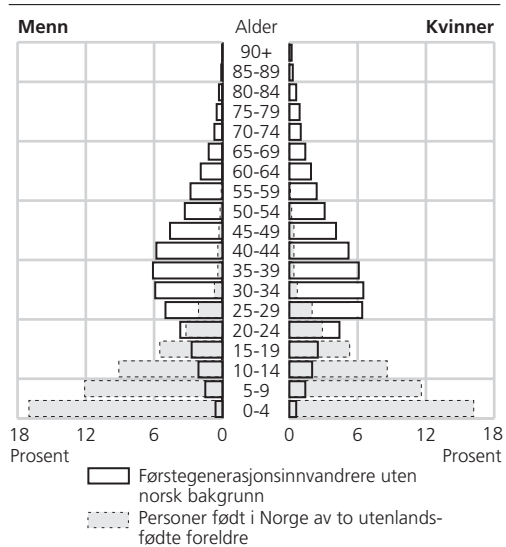

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

... og en tredjedel av dem som er født i Norge er yngre enn fem år

Det er ikke bare mellom innvandrerbefolkningen og hele befolkningen vi finner ulikheter i alderssammensetningen. Ulikhetene er enda større når man sammenlikner førstegenerasjonsinnvandrerne med etterkommerne (figur 2.1.4). Ved inngangen til 2006 var 33 prosent av etterkommerne yngre enn fem år, og hele 75 prosent var yngre enn 15 år. De tilsvarende tallene for førstegenerasjonsinnvandrerne var 1 og 8 prosent. 13 prosent av etterkommerne var i alderen 20-44 år, mens 55 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne var i denne aldersgruppen. Nesten ingen etterkommere er 60 år eller eldre. Denne aldersfordelingen skyldes at de fleste som innvandrer til Norge er unge voksne. Det er forholdsvis få barn og eldre som kommer til landet. I løpet av noen tiår vil aldersfordelingen utjevnes noe, da de som er født i Norge blir eldre.

Figur 2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, etter kjønn og alder. 1. januar 2006. Prosent

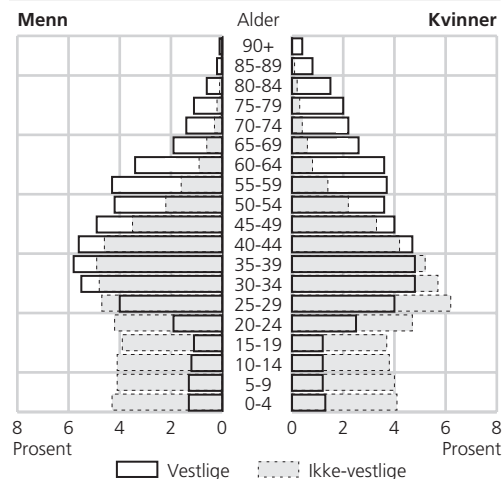
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Hver tredje person med ikke-vestlig bakgrunn er yngre enn 20 år

Det er store forskjeller i alderssammensetningen mellom den vestlige og den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen (figur 2.1.5). Om lag 10 prosent av den vestlige innvandrerbefolkningen var yngre enn 20 år, mens det tilsvarende tallet for den ikke-vestlige befolkningen var 33 prosent. Denne forskjellen skyldes langt på vei at det er flere personer født i Norge i den ikke-vestlige befolkningen enn i den vestlige. Personer med vestlig innvandrerbakgrunn gifter seg i større grad med personer uten innvandrerbakgrunn (Daugstad 2006 og Lie 2004). Barna slike par får, blir ikke en del av innvandrerbefolkningen, men kommer inn under kategorien «personer med annen innvandringsbakgrunn». For aldersgruppene over 44 år var det en klart større andel blant de med vestlig innvandrerbakgrunn, noe som må sees i sammenheng med at mange med vestlig bakgrunn har lang botid i Norge, og at mange har kommet til landet i yrkesaktiv alder. Siden den ikke-vestlige innvandringen til Norge egentlig startet i 1970, er det få av de med ikke-vestlig bakgrunn i Norge som har rukket å bli 60 år gamle. Om noen år vil forskjellene i alderssammensetningen i de eldste aldersgruppene bli mer lik mellom de med vestlig og de med ikke-vestlig bakgrunn.

På sikt forventes det en større innvandring av personer med ikke-vestlig bakgrunn enn de med vestlig bakgrunn (Brunborg og Texmon 2006). Dessuten vil det fødes flere barn i Norge av to foreldre med ikke-vestlig bakgrunn enn med vestlig bakgrunn, fordi personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn har høyere fruktbarhet, og personer med vestlig bakgrunn får i større grad barn med personer uten innvandrerbakgrunn.

Figur 2.1.5. Innvandrerbefolkningen, etter vestlig og ikke-vestlig innvandrerbakgrunn, alder og kjønn. 1. januar 2006. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Det er forventet at noe av dette mønsteret vil bestå en del år framover. Man må derfor forvente at den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen også på sikt vil være gjennomsnittlig yngre enn den vestlige innvandrerbefolkningen.

Stor variasjon i botid for de enkelte landgruppene

Ser vi alle førstegenerasjonsinnvandrere under ett, ser vi at det er om lag 1 av 3 som har bodd i Norge i mindre enn 5 år, 1 av 3 som har bodd i her i 5-14 år og 1 av 3 som har bodd her mer enn 15 år. Forskjellen mellom de ulike gruppene er store (tabell 2.1.4).

Nesten halvparten av førstegenerasjonsinnvandrerne fra Danmark har bodd i Norge 25 år eller mer, og to tredjedeler har bodd i landet 15 år eller mer. Også mange førstegenerasjonsinnvandrere fra Chile har lang botid i Norge. Tre av fire har bodd 15 år eller mer i Norge. Den 11. september 1973 ble det gjennomført

militærkupp i Chile, og mange chilenerne flyktet etter hvert fra landet. Førstegenerasjonsinnvandrere fra Pakistan og India er de ikke-vestlige gruppene hvor høyest andel har bodd i Norge 25 år eller mer, med om lag en tredjedel. Om lag 60 prosent av disse to gruppene har bodd 15 år eller mer i Norge. Personer fra India og Pakistan var de første gruppene som kom som arbeidsinnvandrere til Norge. Også en stor andel førstegenerasjonsinnvandrere fra Vietnam og Tyrkia har bodd mer enn 15 år i Norge, men disse kom noe senere enn de fra Pakistan og India.

I motsatt ende av skalaen Førstegenerasjonsinnvandrere fra Afghanistan har kort botid i Norge. 80 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne fra Afghanistan har bodd i Norge mindre enn fem år. Andelen er enda høyere blant innvandrere fra Liberia, Burundi og Litauen, men disse gruppene er fortsatt små. Andre større grupper hvor mer enn halvparten av førstegenerasjonsinnvandrerne har bodd i Norge mindre enn fem år, er personer fra Polen, Thailand, Etiopia og Russland. Fem av seks førstegenerasjonsinnvandrere fra Irak har bodd i Norge mindre enn ti år. Blant de fra Somalia er tilsvarende tall tre av fire.

Mange med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bor nær Oslo

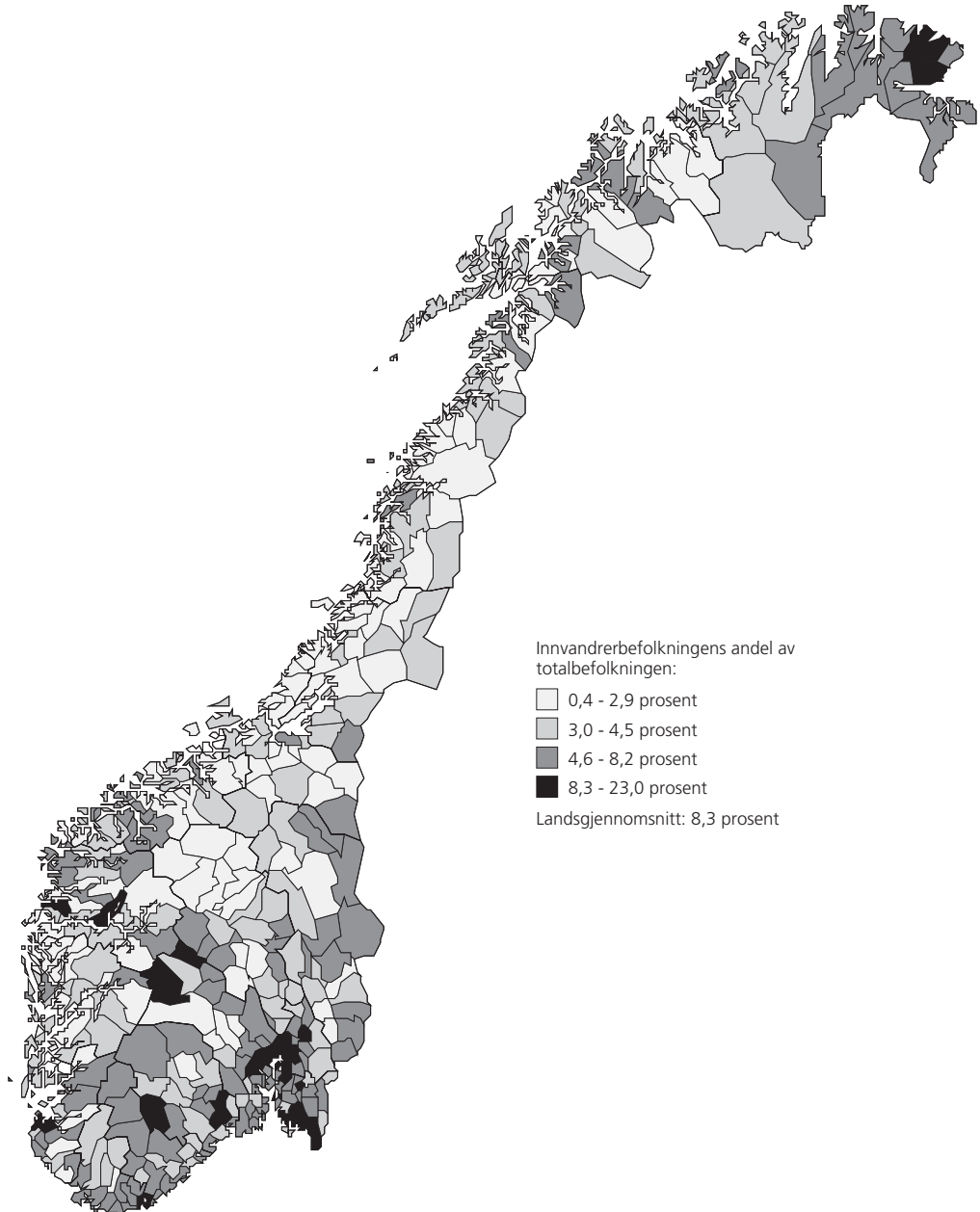
Det finnes personer med innvandrerbakgrunn i samtlige av landets kommuner, men to av kommunene, Beiarn og Osen, har ingen med ikke-vestlig bakgrunn. I 14 av landets kommuner tilhører 10 prosent eller mer av befolkningen innvandrerbefolkningen. Oslo ligger klart på topp med 23,0 prosent, etterfulgt av Drammen (17,6 prosent) og Lørenskog (14,3 prosent). De samme kommunene ligger også på topp når man kun tar med personer

med ikke-vestlig bakgrunn, se tabell 2.1.6, 2.1.7 og figur 2.1.6.

Innvandrerbefolkningen er klart sentralisert i området rundt Oslofjorden, og spesielt mange av de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bor i dette området. En tredjedel, eller 123 900, av personene med innvandrerbakgrunn bodde i Oslo ved inngangen til 2006. Andelen er noe høyere blant personer med ikke-vestlig bakgrunn, mens den er atskillig lavere for personer med vestlig bakgrunn (22 prosent), se tabell 2.1.5.

Om lag 45 prosent av hele innvandrerbefolkningen bodde i Oslo og Akershus ved inngangen til 2006, mens bare 22 prosent av hele Norges befolkning bor der. Andelen av personer med ikke-vestlig bakgrunn bosatt i området er 47 prosent, og andelen med vestlig bakgrunn er 31 prosent. Foruten Oslo og Akershus har Rogaland og Hordaland en forholdsvis stor andel av innvandrerbefolkningen sammenliknet med de andre fylkene. 5 prosent av hele innvandrerbefolkningen bor i Nord-Norge, mens 4 prosent av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen bor der. Totalt bor 10 prosent av Norges befolkning i Nord-Norge. Over halvparten av de med bakgrunn fra asiatiske og afrikanske land er bosatt i Oslo og Akershus, mens bare en tredjedel av alle med østeuropeisk innvandrerbakgrunn bor der. En forholdsvis stor andel av den nordiske innvandrerbefolkningen er bosatt i Nord-Norge, mens en stor andel av de med vesteuropeisk og latinamerikansk innvandrerbakgrunn er bosatt i Rogaland.

Figur 2.1.6. Innvandrerbefolkningens andel av befolkningen i prosent. Kommuner. 1. januar 2006

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

Samtlige av Oslos bydeler ligger over landsgjennomsnittet

Oslo har klart flest personer med innvandrerbakgrunn, både relativt og absolutt. 123 900 personer av Oslos befolkning tilhører innvandrerbefolkningen. Personer med vestlig innvandrerbakgrunn står for 4,1 prosent av befolkningen, og personer med ikke-vestlige bakgrunn står for 18,9 prosent. For ti år siden, ved inngangen til 1996, var tilsvarende tall 3,8 og 12,0 prosent.

Samtlige av Oslos bydeler ligger over landsgjennomsnittet på 8,3 prosent, både for de med vestlig (2,2 prosent) og de med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (6,1 prosent), om vi holder Marka utenom. Bydelen Søndre Nordstrand har høyest andel personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn med 38,4 prosent, og bydelen Vestre Aker har den laveste andelen med 6,1 prosent (tabell 2.1.5). Enkelte innvandrergrupper er sterkt overrepresentert i Oslo. Spesielt mange med bakgrunn fra Pakistan og Marokko bor i Oslo, med henholdsvis 71 og 75 prosent.

Jevn kjønnsfordeling

Som i hele befolkningen er det også i innvandrerbefolkningen totalt sett litt flere kvinner enn menn (tabell 2.1.9). For de fleste innvandrergruppene er det forholdsvis likt antall personer av begge kjønn. Derimot er det noen få grupper som skiller seg ut. Blant personer med bakgrunn fra Thailand, Filippinene og Russland er det for eksempel en stor overvekt av kvinner med henholdsvis 84, 76 og 66 prosent. At det er overvekt av kvinner fra disse landene, skyldes at mange menn uten innvandrerbakgrunn gifter seg med kvinner fra disse landene. Det forholdsvis store kvinneoverskuddet som vi av samme årsak tidligere så blant

personer med polsk bakgrunn, har blitt noe mindre de siste årene. Dette skyldes stor innvandring av polske menn som har kommet for å arbeide i landet. Det er ingen landgrupper som hadde et så klart flertall av menn, men det finnes en viss overvekt av menn blant de med bakgrunn fra Storbritannia, Afghanistan og Irak, med henholdsvis 58, 57 og 57 prosent.

Andelen menn blant irakere i Norge har sunket med 10 prosentpoeng siden inngangen til 2001, noe som kan tyde på at flere kvinner har blitt familiegjenforent med en irakisk mann i Norge de siste årene. Fra konfliktområder er det oftere mennene som flykter først, for så å bli gjenforent med kone og barn senere. Andelen menn som kommer fra Storbritannia er høyere, fordi mange har kommet alene til Norge for å jobbe i oljeindustrien.

47 prosent av innvandrerbefolkningen har norsk statsborgerskap

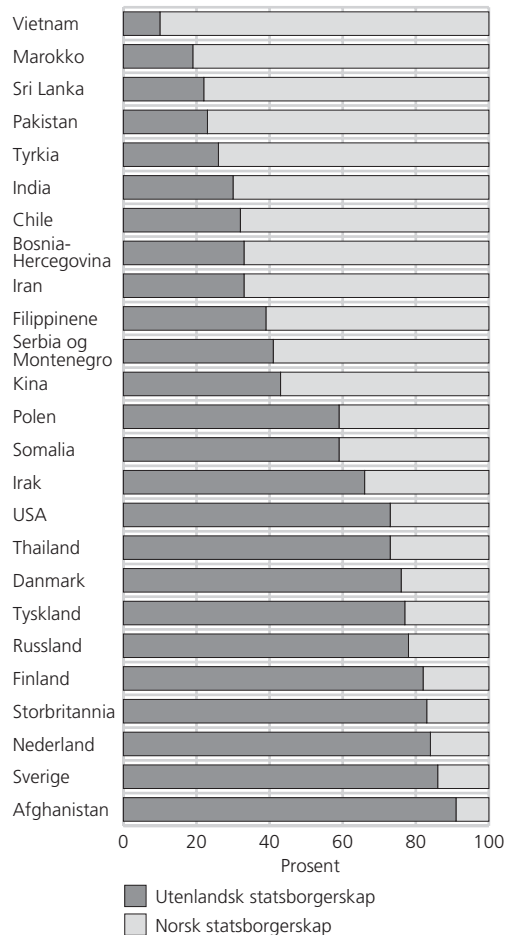
Ved inngangen til 2006 hadde omlag 47 prosent av personene i innvandrerbefolkningen norsk statsborgerskap. Det var stor variasjon mellom de ulike gruppene (figur 2.1.7). Hele 90 prosent av de med vietnamesisk bakgrunn hadde norsk statsborgerskap. Også blant personer med bakgrunn fra Sri Lanka, Pakistan, Marokko, Tyrkia og India hadde over 70 prosent norsk statsborgerskap.

Blant personer med afghansk bakgrunn hadde bare 9 prosent norsk statsborgerskap. Andre ikke-vestlige grupper hvor en liten andel hadde norsk statsborgerskap, var personer med bakgrunn fra Russland (22 prosent) og Thailand (27 prosent). Botid er viktig for å forklare forskjellene mellom de ikke-vestlige gruppene i forhold til andel med norsk statsborgerskap.

For to år siden, ved inngangen til 2004, hadde 22 prosent av alle med bakgrunn fra Irak, norsk statsborgerskap. Nå har andelen økt til 34 prosent. Dette har en klar sammenheng med at mange irakere etter hvert har bodd i Norge i mer enn sju år og dermed har oppnådd vilkårene for å søke om norsk statsborgerskap.

Jevnt over er det mange med norsk statsborgerskap blant de ikke-vestlige gruppene med lang botid i Norge, særlig blant flyktninger. Blant de med vestlig bakgrunn er det få som har norsk statsborgerskap, på tross av at de har bodd lenge i Norge. For eksempel har bare 14 prosent av svenskene norsk statsborgerskap. At det er få med vestlig bakgrunn som søker norsk statsborgerskap, skyldes i hovedsak at disse allerede har omtrent de samme rettighetene som norske statsborgere, og at mange ikke sikter på å bli boende permanent i Norge.

Figur 2.1.7. Innvandrerbefolkningen, etter norsk/utenlandsk statsborgerskap. De 25 største gruppene. 1. januar 2006. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.1. De 40 største innvandrergруппene i Norge, etter landbakgrunn. 1. januar 2006

Innvandrerbefolkningen		Førstegenerasjonsinnvandrere		Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre	
Innvandrerbefolkningen, i alt	386 699	Innvandrerbefolkningen, i alt	318 514	Innvandrerbefolkningen, i alt	68 185
Pakistan	27 675	Sverige	22 472	Pakistan	12 193
Sverige	23 489	Danmark	17 779	Vietnam	6 088
Irak	20 076	Irak	16 494	Tyrkia	4 747
Danmark	19 179	Pakistan	15 482	Sri Lanka	4 456
Vietnam	18 333	Somalia	13 712	Somalia	4 303
Somalia	18 015	Bosnia-Hercegovina ..	12 718	Irak	3 582
Bosnia-Hercegovina ..	14 822	Vietnam	12 245	Serbia og Montenegro	2 863
Iran	14 362	Iran	12 148	Marokko	2 613
Tyrkia	14 084	Tyskland	12 035	India	2 432
Serbia og Montenegro	12 905	Polen	10 938	Iran	2 214
Tyskland	12 900	Storbritannia	10 429	Bosnia-Hercegovina ..	2 104
Sri Lanka	12 560	Serbia og Montenegro	10 042	Danmark	1 400
Polen	11 864	Russland	9 813	Chile	1 388
Storbritannia	11 031	Tyrkia	9 337	Sverige	1 017
Russland	10 351	Sri Lanka	8 104	Filippinene	1 005
Filippinene	8 561	Filippinene	7 556	Polen	926
Thailand	7 788	Thailand	7 553	Tyskland	865
India	7 154	USA	6 639	Kina	858
Chile	7 084	Finland	5 982	Makedonia	825
Marokko	7 031	Afghanistan	5 956	Eritrea	706
USA	6 884	Chile	5 696	Libanon	628
Afghanistan	6 539	India	4 722	Storbritannia	602
Finland	6 434	Kina	4 478	Afghanistan	583
Kina	5 336	Marokko	4 418	Nederland	540
Nederland	4 823	Nederland	4 283	Russland	538
Island	3 589	Island	3 259	Etiopia	515
Etiopia	3 185	Etiopia	2 670	Finland	452
Kroatia	3 015	Kroatia	2 566	Kroatia	449
Makedonia	2 904	Frankrike	2 475	Syria	408
Eritrea	2 653	Makedonia	2 079	Ghana	405
Frankrike	2 635	Eritrea	1 947	Ungarn	381
Libanon	2 024	Litauen	1 903	Island	330
Litauen	1 947	Romania	1 628	Gambia	312
Romania	1 753	Brasil	1 486	Algerie	271
Ungarn	1 699	Spania	1 405	USA	245
Ghana	1 661	Libanon	1 396	Thailand	235
Brasil	1 535	Ukraina	1 389	Tunisia	189
Spania	1 506	Ungarn	1 318	Nigeria	182
Syria	1 460	Italia	1 284	Bangladesh	178
Ukraina	1 449	Ghana	1 256	Sudan	167

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.2. Folkemengde, etter grupperingen av tre varianter av landbakgrunn, fødeland og statsborgerskap. 1. januar 2006

Landbakgrunn/fødeland/ statsborgerskap	Landbakgrunn			Fødeland	Stats- borger- skap
	Personer med innvandrings- bakgrunn ¹	Innvandrer- befolkningen ²	Førstegenerasjons- innvandrere uten norsk bakgrunn ³		
I alt	4 640 219	4 640 219	4 640 219	4 640 219	4 640 219
Norge	4 011 560	4 253 520	4 321 705	4 259 852	4 417 942
Utlandet i alt	628 659	386 699	318 514	380 367	222 277
Norden	135 331	53 551	50 287	67 139	56 505
Vest-Europa	93 798	38 635	35 979	47 735	35 272
Øst-Europa	81 746	68 210	59 500	60 404	34 710
Afrika	59 234	47 532	36 768	39 307	23 413
Asia med Tyrkia	191 693	155 264	114 668	128 534	55 515
Nord-Amerika	27 731	14 293	12 405	18 574	5 973
Sør- og Mellom-Amerika	36 142	8 117	7 834	17 001	8 904
Oseania	2 984	1 097	1 073	1 673	976
Statsløse	-	-	-	-	941
Uoppgitt	-	-	-	-	68
Utvalgte grupper					
Vestlige land ⁴	268 255	101 400	95 173	133 548	101 657
Ikke-vestlige land, statsløse og uoppgitt	360 404	285 299	223 341	246 819	120 620
EU25	242 889	104 872	97 880	125 808	97 674
EU15 ⁵	217 553	86 704	81 272	108 659	87 031
EU10 ⁶	25 336	18 168	16 608	17 149	10 643
Tidligere Jugoslavia	36 618	33 764	27 515	27 347	11 865
Tidligere Sovjetunionen	20 376	17 221	16 374	16 743	13 897

¹ Eget, mors eller fars fødeland hvis det er utenlandsk, ellers Norge.² Eget, mors eller fars fødeland (hvis det er utenlandsk) for personer med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.³ Eget, mors eller fars fødeland for utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.⁴ Vest-Europa unntatt Tyrkia, og Nord-Amerika og Oseania.⁵ EU-medlemmene før 1. mai 2004.⁶ De nye EU-medlemmene fra 1. mai 2004.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.3. Folkemengde, etter landbakgrunn¹. 1970-2006. Utenlandsk landbakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen²

	I alt	Norge	Utlandet i alt	Norden	Utlandet		Nord- Amerika, Oseania	Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia
					Vest- Europa ellers, unntatt Tyrkia	Øst- Europa		
Absolutte tall								
1.1.1970	3 874 133	3 814 937	59 196	26 548	15 190	5 806	8 103	3 549
1.1.1980	4 091 132	3 995 930	95 202	31 210	22 686	7 114	11 810	22 382
1.1.1986	4 159 187	4 035 839	123 348	35 766	28 503	8 868	11 332	38 879
1.1.1987	4 175 521	4 044 379	131 142	37 880	28 797	9 374	11 320	43 771
1.1.1988	4 198 289	4 051 992	146 297	39 509	29 420	10 639	11 350	55 379
1.1.1989	4 220 686	4 060 393	160 293	40 037	29 972	11 878	11 292	67 114
1.1.1990	4 233 116	4 064 818	168 298	38 089	29 107	13 551	10 769	76 782
1.1.1991	4 249 830	4 075 162	174 668	37 285	28 208	14 663	10 558	83 954
1.1.1992	4 273 634	4 090 640	182 994	37 589	28 000	15 926	10 552	90 927
1.1.1993	4 299 167	4 106 072	193 095	38 176	28 524	18 647	10 584	97 164
1.1.1994	4 324 815	4 119 217	205 598	39 060	28 581	26 321	10 338	101 298
1.1.1995	4 348 410	4 133 362	215 048	40 608	28 853	30 276	10 211	105 100
1.1.1996	4 369 957	4 146 160	223 797	41 643	29 188	33 200	10 037	109 729
1.1.1997	4 392 714	4 160 522	232 192	43 696	29 491	34 486	9 879	114 640
1.1.1998	4 417 599	4 172 894	244 705	47 886	30 250	35 733	9 694	121 142
1.1.1999	4 445 329	4 184 587	260 742	52 338	31 795	37 430	9 787	129 392
1.1.2000	4 478 497	4 196 010	282 487	53 445	33 097	46 098	9 578	140 269
1.1.2001	4 503 436	4 205 705	297 731	53 480	33 271	48 257	9 272	153 451
1.1.2002	4 524 066	4 213 362	310 704	53 466	33 961	49 677	9 159	164 441
1.1.2003	4 552 252	4 219 459	332 793	54 277	35 243	53 249	9 413	180 611
1.1.2004	4 577 457	4 228 517	348 940	53 940	35 906	56 339	9 456	193 299
1.1.2005	4 606 363	4 241 382	364 981	53 201	36 960	61 342	9 176	204 302
1.1.2006	4 640 219	4 253 520	386 699	53 551	38 635	68 210	9 214	217 089
Prosent av innvandrerbefolkningen								
1.1.1970			100,0	44,8	25,7	9,8	13,7	6,0
1.1.1980			100,0	32,8	23,8	7,5	12,4	23,5
1.1.1986			100,0	29,0	23,1	7,2	9,2	31,5
1.1.1987			100,0	28,9	22,0	7,1	8,6	33,4
1.1.1988			100,0	27,0	20,1	7,3	7,8	37,9
1.1.1989			100,0	25,0	18,7	7,4	7,0	41,9
1.1.1990			100,0	22,6	17,3	8,1	6,4	45,6
1.1.1991			100,0	21,3	16,1	8,4	6,0	48,1
1.1.1992			100,0	20,5	15,3	8,7	5,8	49,7
1.1.1993			100,0	19,8	14,8	9,7	5,5	50,3
1.1.1994			100,0	19,0	13,9	12,8	5,0	49,3
1.1.1995			100,0	18,9	13,4	14,1	4,7	48,9
1.1.1996			100,0	18,6	13,0	14,8	4,5	49,0
1.1.1997			100,0	18,8	12,7	14,9	4,3	49,4
1.1.1998			100,0	19,6	12,4	14,6	4,0	49,5
1.1.1999			100,0	20,1	12,2	14,4	3,8	49,6
1.1.2000			100,0	18,9	11,7	16,3	3,4	49,7
1.1.2001			100,0	18,0	11,2	16,2	3,1	51,5
1.1.2002			100,0	17,2	10,9	16,0	2,9	52,9
1.1.2003			100,0	16,3	10,6	16,0	2,8	54,3
1.1.2004			100,0	15,5	10,3	16,1	2,7	55,4
1.1.2005			100,0	14,6	10,1	16,8	2,5	56,0
1.1.2006			100,0	13,8	10,0	17,6	2,4	56,1

¹ Eget, mors eller fars fødeland dersom det er utenlandsk, ellers Norge. ² Personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere¹, etter tid bosatt i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn². 1. januar 2006

Landbakgrunn	I alt	Botid i år, prosent					
		25+	20-24	15-19	10-14	5-9	0-4
		Første innflyttingsår					
		1980-	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2005
I alt	318 514	16	6	13	14	19	32
Norden i alt	50 287	32	7	9	10	20	22
Danmark	17 779	47	8	10	7	10	17
Sverige	22 472	22	6	9	11	26	26
Vest-Europa i alt	35 979	33	7	7	8	15	30
Frankrike	2 475	22	6	6	8	18	39
Nederland	4 283	29	7	7	9	16	32
Storbritannia	10 429	39	10	8	9	12	22
Tyskland	12 035	29	5	5	6	17	38
Øst-Europa i alt	59 500	6	3	7	27	20	37
Bosnia-Hercegovina	12 718	1	0	1	75	16	7
Polen	10 938	9	9	13	10	8	51
Russland	9 813	1	0	1	8	24	66
Afrika i alt	36 768	6	3	12	12	22	44
Marokko	4 418	20	9	20	14	19	17
Somalia	13 712	0	0	8	14	29	49
Asia med Tyrkia i alt	114 668	10	7	19	12	19	32
Afghanistan	5 956	0	0	4	2	14	81
Filippinene	7 556	8	10	20	10	16	36
Irak	16 494	0	0	4	11	45	40
Iran	12 148	1	2	37	15	22	24
Pakistan	15 482	31	13	18	10	12	17
Sri Lanka	8 067	2	4	35	22	20	17
Thailand	7 553	2	4	9	11	19	55
Tyrkia	9 337	17	8	22	13	18	23
Vietnam	12 245	14	21	28	20	6	11
Nord-Amerika³ i alt	7 834	39	7	7	9	13	26
USA	6 639	41	7	7	9	13	24
Sør- og Mellom-Amerika i alt	12 405	12	6	33	8	15	27
Chile	5 696	12	6	60	6	7	10
Oseania i alt	1 073	21	4	6	8	15	46

¹ Personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre.² Hovedsakelig eget fødeland, men foreldrenes fødeland når dette er likt dem imellom, men ulikt fra personens fødeland.³ USA og Canada.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.5. Innvandrerbefolkningen¹, i Oslo, etter to grupper av landbakgrunn². Bydeler. 1. januar 2006

Bydel	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	Prosent av folkemengden i bydelen		Prosent av innvand- rerbefolkningen i hele landet		Folke- mengden i Oslo i prosent av hele landet	Folke- mengden i alt
			Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia		
Hele Oslo	123 891	87 627	23,0	16,3	32,0	41,5	11,6	538 411
01 Gamle Oslo	11 956	9 247	32,7	25,3	3,1	4,4	0,8	36 557
02 Grünerløkka ...	10 230	7 266	26,3	18,7	2,6	3,4	0,8	38 946
03 Sagene	6 120	4 178	20,1	13,7	1,6	2,0	0,7	30 414
04 St. Hanshaugen	4 802	2 300	17,0	8,1	1,2	1,1	0,6	28 287
05 Frogner	7 686	2 682	16,7	5,8	2,0	1,3	1,0	46 047
06 Ullern	3 170	1 239	11,5	4,5	0,8	0,6	0,6	27 599
07 Vestre Aker	4 606	1 806	11,3	4,4	1,2	0,9	0,9	40 878
08 Nordre Aker ...	5 042	2 599	12,1	6,2	1,3	1,2	0,9	41 656
09 Bjerke	7 792	6 171	31,7	25,1	2,0	2,9	0,5	24 606
10 Grorud	8 562	7 258	34,2	29,0	2,2	3,4	0,5	25 032
11 Stovner	10 463	9 156	36,5	32,0	2,7	4,3	0,6	28 656
12 Alna	16 619	13 945	37,4	31,3	4,3	6,6	1,0	44 482
13 Østensjø	7 340	5 171	16,9	11,9	1,9	2,5	0,9	43 547
14 Nordstrand	4 708	2 470	10,7	5,6	1,2	1,2	0,9	43 824
15 Søndre Nordstrand	13 994	11 707	41,3	34,6	3,6	5,6	0,7	33 863
16 Sentrum	261	125	43,3	20,7	0,1	0,1	0,0	603
17 Marka	116	24	6,0	1,2	0,0	0,0	0,0	1 924
Uoppgitt, uten fast bosted	424	283	28,5	19,0	0,1	0,1	0,0	1 490

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland (ikke Norge).

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.6. Innvandrerbefolkningen¹, etter landbakgrunn² og kommune. Sortert etter størrelsen på innvandrerbefolkningen. 1. januar 2006. Absolutte tall og prosent

Kommune	Innvandrer- befolkningen		Innvandrerbefolk- ningen i prosent av folketallet		Prosentdel av inn- vandrerbefolkning- en i hele landet		Folke- mengden i alt
	Alle	Ikke- vestlige	Alle	Ikke- vestlige	Alle	Ikke- vestlige	
Hele landet	386 699	285 299	8,3	6,1	100,0	100,0	4 640 219
1 0301 Oslo	123 891	101 637	23,0	18,9	32,0	35,6	538 411
2 1201 Bergen	19 504	14 631	8,1	6,0	5,0	5,1	242 158
3 1103 Stavanger	13 020	8 733	11,3	7,6	3,4	3,1	115 157
4 0219 Bærum	12 177	7 507	11,5	7,1	3,1	2,6	105 928
5 1601 Trondheim	11 474	8 495	7,2	5,4	3,0	3,0	158 613
6 0602 Drammen	10 135	8 735	17,5	15,1	2,6	3,1	57 759
7 1001 Kristiansand	8 016	6 295	10,4	8,2	2,1	2,2	76 917
8 0106 Fredrikstad	6 036	4 582	8,5	6,5	1,6	1,6	70 791
9 0231 Skedsmo	5 653	4 587	13,1	10,6	1,5	1,6	43 201
10 0220 Asker	5 531	3 294	10,7	6,4	1,4	1,2	51 484
11 1102 Sandnes	4 974	3 761	8,4	6,4	1,3	1,3	58 947
12 0230 Lørenskog	4 419	3 615	14,3	11,7	1,1	1,3	30 929
13 0105 Sarpsborg	4 375	3 453	8,7	6,9	1,1	1,2	50 115
14 0806 Skien	4 371	3 502	8,6	6,9	1,1	1,2	50 761
15 1902 Tromsø	4 053	2 231	6,4	3,5	1,0	0,8	63 596
16 0104 Moss	3 366	2 661	11,9	9,4	0,9	0,9	28 182
17 0706 Sandefjord	3 269	2 338	7,9	5,6	0,8	0,8	41 555
18 0709 Larvik	2 860	2 118	6,9	5,1	0,7	0,7	41 211
19 0704 Tønsberg	2 594	1 769	7,0	4,8	0,7	0,6	36 919
20 0213 Ski	2 575	1 816	9,5	6,7	0,7	0,6	27 010
21 0906 Arendal	2 558	1 790	6,4	4,5	0,7	0,6	39 826
22 0235 Ullensaker	2 332	1 646	9,2	6,5	0,6	0,6	25 269
23 0101 Halden	2 318	1 514	8,4	5,5	0,6	0,5	27 722
24 1106 Haugesund	2 278	1 698	7,2	5,4	0,6	0,6	31 738
25 0805 Porsgrunn	2 277	1 624	6,8	4,8	0,6	0,6	33 550
26 0217 Oppegård	2 131	1 382	8,9	5,8	0,6	0,5	23 897
27 0625 Nedre Eiker	2 121	1 648	9,8	7,6	0,5	0,6	21 653
28 0626 Lier	2 067	1 548	9,4	7,1	0,5	0,5	21 874
29 0502 Gjøvik	2 004	1 618	7,2	5,8	0,5	0,6	27 819
30 0701 Horten	1 873	1 322	7,5	5,3	0,5	0,5	24 871
31 1504 Ålesund	1 869	1 291	4,6	3,2	0,5	0,5	40 801
32 0124 Askim	1 851	1 561	13,0	11,0	0,5	0,5	14 184
33 1804 Bodø	1 805	1 313	4,0	2,9	0,5	0,5	44 992
34 0214 Ås	1 721	1 198	11,8	8,2	0,4	0,4	14 530
35 0403 Hamar	1 713	1 229	6,2	4,5	0,4	0,4	27 593
36 0228 Rælingen	1 711	1 407	11,5	9,5	0,4	0,5	14 857
37 1124 Sola	1 685	969	8,4	4,8	0,4	0,3	20 138
38 0233 Nittedal	1 649	1 067	8,4	5,4	0,4	0,4	19 722
39 0501 Lillehammer	1 646	1 085	6,5	4,3	0,4	0,4	25 314
40 0605 Ringerike	1 630	1 114	5,8	4,0	0,4	0,4	28 197

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.7. Innvandrerbefolkningen¹, etter landbakgrunn² og kommune. Sortert etter innvandrerbefolkningens andel av innbyggertallet i kommunen. 1 januar 2006. Absolutte tall og prosent

Kommune	Folkemengde i alt	Innvandrer- befolkningen			Innvandrerbefolkningen i prosent av folketallet		
		Alle	Vestlige land	Ikke-vestlige land	Alle	Vestlige land	Ikke-vestlige land
Hele landet	4 640 219	386 699	101 400	285 299	8,3	2,2	6,1
1 0301 Oslo	538 411	123 891	22 254	101 637	23,0	4,1	18,9
2 0602 Drammen	57 759	10 135	1 400	8 735	17,5	2,4	15,1
3 0230 Lørenskog	30 929	4 419	804	3 615	14,3	2,6	11,7
4 0231 Skedsmo	43 201	5 653	1 066	4 587	13,1	2,5	10,6
5 0124 Askim	14 184	1 851	290	1 561	13,0	2,0	11,0
6 0104 Moss	28 182	3 366	705	2 661	11,9	2,5	9,4
7 0214 Ås	14 530	1 721	523	1 198	11,8	3,6	8,2
8 2028 Båtsfjord	2 171	252	130	122	11,6	6,0	5,6
9 0228 Rælingen	14 857	1 711	304	1 407	11,5	2,0	9,5
10 0219 Bærum	105 928	12 177	4 670	7 507	11,5	4,4	7,1
11 1103 Stavanger	115 157	13 020	4 287	8 733	11,3	3,7	7,6
12 0220 Asker	51 484	5 531	2 237	3 294	10,7	4,3	6,4
13 0618 Hemsedal	1 947	207	127	80	10,6	6,5	4,1
14 1001 Kristiansand	76 917	8 016	1 721	6 295	10,4	2,2	8,2
15 0625 Nedre Eiker	21 653	2 121	473	1 648	9,8	2,2	7,6
16 0213 Ski	27 010	2 575	759	1 816	9,5	2,8	6,7
17 2003 Vadsø	6 114	582	143	439	9,5	2,3	7,2
18 0626 Lier	21 874	2 067	519	1 548	9,4	2,4	7,1
19 1418 Balestrand	1 406	130	75	55	9,2	5,3	3,9
20 1429 Fjaler	2 881	266	95	171	9,2	3,3	5,9
21 0235 Ullensaker	25 269	2 332	686	1 646	9,2	2,7	6,5
22 0217 Oppegård	23 897	2 131	749	1 382	8,9	3,1	5,8
23 0105 Sarpsborg	50 115	4 375	922	3 453	8,7	1,8	6,9
24 0806 Skien	50 761	4 371	869	3 502	8,6	1,7	6,9
25 0106 Fredrikstad	70 791	6 036	1 454	4 582	8,5	2,1	6,5
26 0831 Fyresdal	1 369	116	92	24	8,5	6,7	1,8
27 0216 Nesodden	16 541	1 396	727	669	8,4	4,4	4,0
28 1102 Sandnes	58 947	4 974	1 213	3 761	8,4	2,1	6,4
29 0620 Hol	4 500	379	221	158	8,4	4,9	3,5
30 1124 Sola	20 138	1 685	716	969	8,4	3,6	4,8
31 0101 Halden	27 722	2 318	804	1 514	8,4	2,9	5,5
32 0233 Nittedal	19 722	1 649	582	1 067	8,4	3,0	5,4
33 0617 Gol	4 404	355	82	273	8,1	1,9	6,2
34 1201 Bergen	242 158	19 504	4 873	14 631	8,1	2,0	6,0
35 0211 Vestby	13 159	1 047	418	629	8,0	3,2	4,8
36 0706 Sandefjord	41 555	3 269	931	2 338	7,9	2,2	5,6
37 0826 Tinn	6 247	489	143	346	7,8	2,3	5,5
38 0941 Bykle	874	68	40	28	7,8	4,6	3,2
39 0402 Kongsvinger	17 224	1 336	348	988	7,8	2,0	5,7
40 1017 Songdalen	5 621	432	111	321	7,7	2,0	5,7

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.8. Innvandrerbefolkningen¹, etter fem grupper av landbakgrunn² og fylke. 1. januar 2006

	Landbakgrunn					
	I alt	Norden	Vest-Europa unntatt Tyrkia	Øst- Europa	Nord- Amerika, Oseania	Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia
I alt	386 699	53 551	38 635	68 210	15 390	210 913
01 Østfold	22 048	3 639	1 513	6 119	466	10 311
02 Akershus	48 364	9 030	5 553	7 875	1 706	24 200
03 Oslo	123 891	12 527	7 713	14 010	4 414	85 227
04 Hedmark	8 671	1 905	879	2 031	233	3 623
05 Oppland	8 262	1 414	994	2 117	196	3 541
06 Buskerud	22 731	3 355	2 076	4 239	805	12 256
07 Vestfold	15 073	2 548	1 736	3 457	433	6 899
08 Telemark	10 665	1 597	1 123	2 308	513	5 124
09 Aust-Agder	6 012	1 022	820	1 405	183	2 582
10 Vest-Agder	12 786	1 408	1 357	3 153	1 074	5 794
11 Rogaland	29 120	3 357	4 575	5 786	1 259	14 143
12 Hordaland	26 804	2 757	3 613	4 573	2 171	13 690
14 Sogn og Fjordane	4 517	606	812	941	326	1 832
15 Møre og Romsdal	9 593	1 261	1 424	2 175	346	4 387
16 Sør-Trøndelag	14 839	1 918	1 821	2 962	711	7 427
17 Nord-Trøndelag	3 848	693	427	728	64	1 936
18 Nordland	8 333	1 490	837	1 848	240	3 918
19 Troms Romsa	7 027	1 628	1 092	1 332	189	2 786
20 Finnmark Finnmarku ..	4 115	1 396	270	1 151	61	1 237

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.9. Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningens landbakgrunn¹ og kjønn. 1. januar 2006

Landbakgrunn	Sivilstand					
	I alt			Ugift		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Hele befolkningen	4 640 219	2 301 981	2 338 238	2 290 123	1 224 698	1 065 425
Norge	4 253 520	2 111 302	2 142 218	2 118 821	1 132 064	986 757
Innvandrerbefolkningen i alt .	386 699	190 679	196 020	171 302	92 634	78 668
Europa i alt	160 396	77 767	82 629	64 890	34 646	30 244
Bosnia-Hercegovina	14 822	7 362	7 460	6 535	3 478	3 057
Danmark	19 179	9 537	9 642	5 906	3 417	2 489
Finland	6 434	2 599	3 835	2 696	1 264	1 432
Island	3 589	1 751	1 838	1 857	938	919
Nederland	4 823	2 571	2 252	1 867	994	873
Polen	11 864	5 995	5 869	4 192	2 375	1 817
Russland	10 351	3 486	6 865	4 628	2 302	2 326
Serbia og Montenegro	12 905	6 706	6 199	6 761	3 633	3 128
Storbritannia	11 031	6 491	4 540	2 754	1 833	921
Sverige	23 489	10 948	12 541	11 167	5 656	5 511
Tyskland	12 900	6 372	6 528	5 262	2 873	2 389
Afrika i alt	47 532	25 780	21 752	25 861	14 124	11 737
Eritrea	2 653	1 379	1 274	1 585	842	743
Etiopia	3 185	1 717	1 468	1 817	1 022	795
Marokko	7 031	3 929	3 102	3 221	1 776	1 445
Somalia	18 015	9 681	8 334	11 023	6 052	4 971
Asia i alt	155 264	76 431	78 833	72 736	39 642	33 094
Afghanistan	6 539	3 754	2 785	3 983	2 401	1 582
Filippinene						
India	7 154	3 638	3 516	2 896	1 547	1 349
Irak	20 076	11 521	8 555	10 882	6 305	4 577
Iran	14 362	7 943	6 419	6 915	4 138	2 777
Pakistan	27 675	14 314	13 361	13 532	7 194	6 338
Sri Lanka	12 560	6 472	6 088	6 016	3 225	2 791
Thailand	7 788	1 214	6 574	2 159	1 006	1 153
Tyrkia	14 084	7 749	6 335	5 995	3 288	2 707
Vietnam	18 333	9 080	9 253	9 632	5 080	4 552
Nord-Amerika i alt	8 117	3 615	4 502	1 659	877	782
Sør- og Mellom-Amerika i alt .	14 293	6 461	7 832	5 774	3 093	2 681
Chile	7 084	3 765	3 319	3 392	1 880	1 512
Oseania i alt	1 097	625	472	382	252	130

Tabell 2.1.9 (forts.). Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningens landbakgrunn¹ og kjønn. 1. januar 2006

Landbakgrunn	Sivilstand					
	Gift			Andre ²		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Hele befolkningen	1 684 489	844 710	839 779	665 607	232 573	433 034
Norge	1 517 098	765 898	751 200	617 601	213 340	404 261
Innvandrerbefolkningen i alt .	167 391	78 812	88 579	48 006	19 233	28 773
Europa i alt	71 820	33 899	37 921	23 686	9 222	14 464
Bosnia-Hercegovina	6 859	3 432	3 427	1 428	452	976
Danmark	9 262	4 501	4 761	4 011	1 619	2 392
Finland	2 450	832	1 618	1 288	503	785
Island	1 248	606	642	484	207	277
Nederland	2 397	1 282	1 115	559	295	264
Polen	6 025	3 173	2 852	1 647	447	1 200
Russland	4 662	1 049	3 613	1 061	135	926
Serbia og Montenegro	5 229	2 669	2 560	915	404	511
Storbritannia	6 001	3 556	2 445	2 276	1 102	1 174
Sverige	8 659	3 858	4 801	3 663	1 434	2 229
Tyskland	5 637	2 762	2 875	2 001	737	1 264
Afrika i alt	15 606	8 714	6 892	6 065	2 942	3 123
Eritrea	771	409	362	297	128	169
Etiopia	1 001	522	479	367	173	194
Marokko	2 873	1 582	1 291	937	571	366
Somalia	4 983	2 905	2 078	2 009	724	1 285
Asia i alt	68 893	31 523	37 370	13 635	5 266	8 369
Afghanistan	2 284	1 289	995	272	64	208
Filippinene						
India	3 619	1 833	1 786	639	258	381
Irak	7 928	4 538	3 390	1 266	678	588
Iran	5 484	2 926	2 558	1 963	879	1 084
Pakistan	12 604	6 514	6 090	1 539	606	933
Sri Lanka	5 962	3 016	2 946	582	231	351
Thailand	4 485	95	4 390	1 144	113	1 031
Tyrkia	6 694	3 651	3 043	1 395	810	585
Vietnam	6 911	3 310	3 601	1 790	690	1 100
Nord-Amerika i alt	4 651	2 142	2 509	1 807	596	1 211
Sør- og Mellom-Amerika i alt .	5 868	2 227	3 641	2 651	1 141	1 510
Chile	2 443	1 263	1 180	1 249	622	627
Oseania i alt	553	307	246	162	66	96

¹ Eget, mors eller fars fødeland (dersom utenlandsk) for personer med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.² Skilt, enke/enkemann, separert, eller inngått partnerskap, og skilt eller gjenlevende partner.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.2. Befolkningsendringer

- Fra 1.1.2001 til 1.1.2006 økte innvandrerbefolkningen med 89 000 personer. Økningen for hele den norske befolkningen var i samme periode på 137 000.
- For perioden 2001-2005 hadde innvandrerbefolkningen et fødselsoverskudd på 18 000 og et innvandringsoverskudd på 71 000.
- Siden 2001 har antallet irakere, somaliere og russere økt mest i absolutte tall.
- I 2005 økte innvandrerbefolkningen med 22 000 personer, nettoinnvandringen var på vel 18 000 og fødselsoverskuddet var på nesten 4 000.
- Nettoinnvandringen var størst blant personer med polsk bakgrunn med 2 900, mens fødselsoverskuddet var størst blant personer med bakgrunn fra Irak, med nesten 600.
- 12 700 fikk innvilget norsk statsborgerskap i 2005, og dette er flere enn noe år tidligere.
- I 2005 ble det registrert 23 900 ekteskapsinngåelser totalt. 10 prosent av disse inngåelsene var mellom to personer med innvandrerbakgrunn, og 20 prosent var mellom en person uten innvandrerbakgrunn og en med innvandrerbakgrunn.
- Om lag 11 600 ekteskap ble oppløst ved skilsmisse i 2005. Av disse var 1 100 tilfeller, eller 9 prosent, hvor begge ektefeller hadde innvandrerbakgrunn.
- Samlet fruktbarhetstall (SFT) var 2,28 for kvinner i innvandrerbefolkningen, mot 1,84 for alle kvinner i Norge. Kvinner med afrikansk innvandrerbakgrunn har klart høyest SFT.

Innvandrerbefolkningen sto for nesten to tredjedeler av folketilveksten de siste fem årene

Innvandrerbefolkningen endres av de samme faktorene som den norske befolkningen – antall fødte, døde, innvandring og utvandring. For perioden 2001-2005 var befolkningsveksten i Norge på 136 800. Veksten i innvandrerbefolkningen var på 89 000. Innvandrerbefolkningen sto for 65 prosent av befolkningsveksten i Norge den siste femårsperioden. Fødselsoverskuddet for innvandrerbefolkningen var på 17 900 og innvandringsoverskuddet på 70 700. Førstegenerasjonsinnvandrerne sto selvfølgelig for hele innvandringsoverskuddet, mens etterkommere sto for fødselsoverskuddet. Etterkommere hadde et innvandringsunderskudd på 3 500 i den aktuelle perioden. Det totale innvandringsoverskuddet for Norge i perioden var på 68 000.

Befolkningsveksten for innvandrerbefolkningen er her regnet ut fra forskjellen i folketallet 1.1. det siste året og 1.1. det første året. Ved å bruke endringstallene, fødte – døde + innvandring – utvandring, blir tallet noe forskjellig. Denne forskjellen skyldes datatekniske forhold.

I løpet av den siste femårsperioden har det nesten ikke vært noen økning i befolkningsveksten når det gjelder personer med svensk, dansk og britisk innvandrerbakgrunn. Det har også vært en relativt liten økning av personer med pakistansk og vietnamesisk innvandrerbakgrunn. Personer med bakgrunn fra Russland er derimot *mer enn* fordoblet, og antallet personer med bakgrunn fra Irak, Somalia og Polen er *nesten* doblet. Tyskere er den eneste av de store vestlige innvandrergruppene som har hatt betydelig vekst i hele den siste femårsperioden (tabell 2.2.1).

Innvandrerbefolkningen sto for en fjerdedel av fødselsoverskuddet i 2005

Innvandrerbefolkningen økte med 21 900 personer i 2005, eller 6,0 prosent, til 386 700. Til sammenlikning økte hele befolkningen med 34 000, eller 0,73 prosent. Innvandrerbefolkningens fødselsoverskudd var på 3 700 personer og innvandringsoverskuddet på 18 200. Innvandrerbefolkningen sto for en fjerdedel av det totale fødselsoverskuddet for hele befolkningen og nesten hele innvandringsoverskuddet (tabell 2.2.2.). Det forholdsvis store fødselsoverskuddet skyldes at få personer med innvandrerbakgrunn dør, da disse personene er relativt unge.

Antallet personer født i Norge med en utenlandsfødt forelder, økte med 6 000 i 2005. I alt er det 180 000 personer født i Norge med en utenlandsfødt forelder. Disse personene regnes ikke som en del av innvandrerbefolkningen.

Ved inngangen til 2006 hadde 74 prosent av innvandrerbefolkningen ikke-vestlig bakgrunn. I absolutte tall sto de med

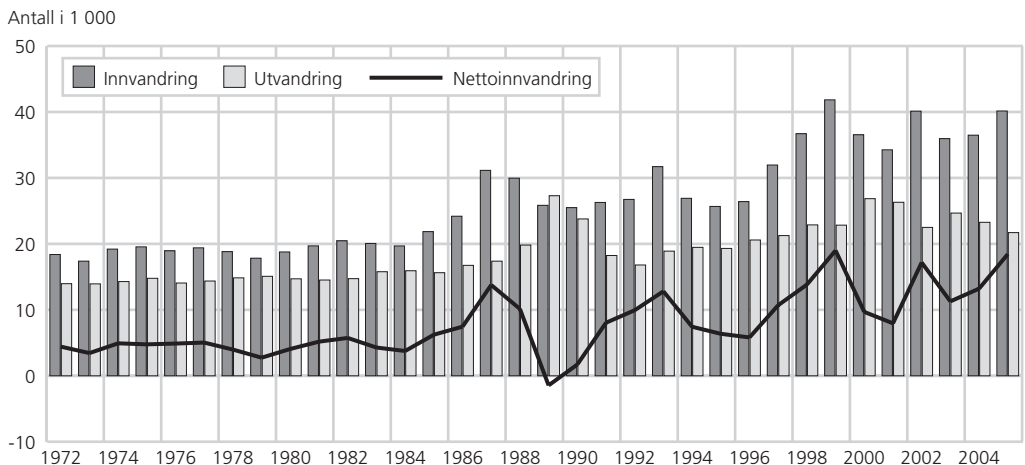
asiatisk bakgrunn (inkludert Tyrkia) for den største befolkningsøkningen i innvandrerbefolkningen i 2005 med 8 500, etterfulgt av østeuropeere (6 800). Den prosentvise økningen var klart størst blant østeuropeere (11,1 prosent) og afrikanere (8,4 prosent).

Blant enkeltgrupper hadde personer med innvandrerbakgrunn fra Polen størst vekst i 2005 med 2 900, etterfulgt av irakere (1 700), russere (1 350), somaliere (1 200) og tyskere (1 000). Blant irakere og somaliere var både innvandringsoverskuddet og fødselsoverskuddet stort, mens blant polakker, russere og tyskere var det innvandringsoverskuddet som sto for nesten hele veksten. Økningen av personer med polsk innvandrerbakgrunn var på hele 33 prosent.

Nest høyeste innvandringsoverskudd noen gang

I 2005 ble det registrert 40 100 innvandring og 21 700 utvandring. Nettoinnvandringen lå dermed på 18 400, noe som gjorde 2005 til et toppår. Bare i 1999 var nettoinnvandringen høyere. Antallet

Figur 2.2.1. Inn- og utvandring. 1972-2005

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

utvandring er det laveste siden 1997, og bare i 1999 var antallet innvandring høyere. Etter 1971 har Norge hatt innvandringsoverskudd i alle år unntatt 1989. (Figur 2.2.1 og tabell 2.2.2).

I de fleste årene siden 1958 har det vært en nettoutvandring blant norske statsborgere. Høyest var nettoutvandringen i 1989, da 9 300 flere norske statsborgere flyttet fra Norge enn til. Blant utenlandske statsborgere har det vært en nettoinnvandring i nesten alle år siden 1958. I 2005 flyttet 9 100 norske statsborgere fra Norge, mens 8 800 flyttet til landet, og dermed så man en meget lav nettoutvandring av norske statsborgere med 300 personer. Nettoutvandringen av norske statsborgere er dermed langt lavere enn i foregående år. Det har i flere år vært en stor nettoutvandring av norske statsborgere til Spania. Dette har nå endret seg. I gode økonomiske tider som Norge befinner seg i nå, er det dessuten vanlig at færre utvandrer. I gode tider er det lettere å få seg jobb hjemme i Norge. Dette forklarer noe av nedgangen i antall utvandring siste år.

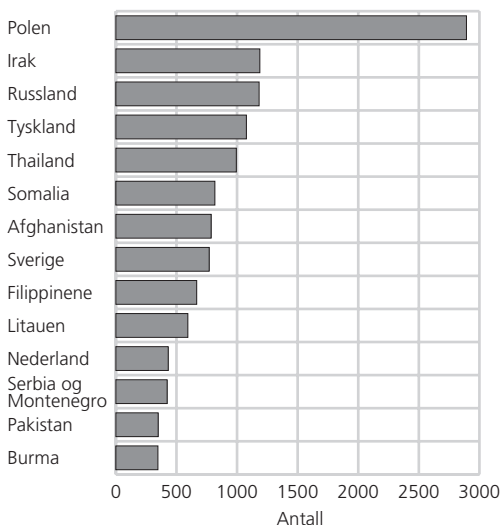
Størst nettoinnvandring av polakker

Blant de utenlandske statsborgerne var nettoinnvandringen størst for polakker, 2 900, noe som er nesten en dobling fra nivået i 2004. Etter utvidelsen av EU i 2004 har det vært en stor økning av polske arbeidsinnvandrere, spesielt menn. Det har også vært en økning i antallet polske kvinner som har kommet som familiegjenforente med andre polakker. I 2003 var det en nedgang i innvandringen fra Polen, sammenliknet med 2002. Dette var sannsynligvis i påvente av at det skulle bli enklere å komme til Norge. Irakiske og russiske statsborgere hadde nest størst nettoinnvandring i 2005, med 1 200 hver. Nettoinnvandrin-

gen av russere gikk tilbake det siste året, sammenliknet med de to foregående da nettoinnvandringen av russere var meget høy. Irakere har hatt en stor nettoinnvandring i mange år, bortsett fra i 2003 og 2004. Også tyskere hadde en høy nettoinnvandring i 2005 med 1 100 (figur 2.2.2).

Rett før utvidelsen av EU, i 2002 og 2003, var det en forholdsvis liten nettoinnvandring av statsborgere fra de nye EU-landene. Etter utvidelsen har vi, samlet for alle landene, fått en stor nettoinnvandring til Norge, men det er polske og litauiske statsborgere som sto for det meste av nettoinnvandringen, 4 000 for disse landene i 2005.

Figur 2.2.2. Nettoinnvandring av utenlandske statsborgere. 2005

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Rekordmange fikk norsk statsborgerskap

I 2005 fikk 12 700 personer norsk statsborgerskap, og dette er det høyeste antallet noen gang. Av disse hadde 9 av 10

Skifte av statsborgerskap

Etter lov om norsk riksborgerrett av 8. desember 1950 nr. 3 § 6 kan man bli norsk statsborger ved søknad etter 7 års botid, dersom lovens øvrige krav også er oppfylt. Det innebærer at man er fylt 18 år, fyller lovens vandelskrav og ikke har vesentlig bidragsgjeld. I tillegg kreves det at søkeren løser seg fra annet statsborgerskap.

Noen grupper av søkere kan få statsborgerskap etter kortere botid enn 7 år. Dette er blant annet:

- personer gift med norsk borger, som kan få norsk statsborgerskap når botid i Norge og tiden som gift med norsk borger til sammen utgjør 8 år. Botiden i Norge må være minst 2 år
- nordiske statsborgere kan få norsk statsborgerskap etter to år
- hvis en har vært norsk statsborger tidligere, er botidskravet to år.

tidligere statsborgerskap fra et ikke-vestlig land. Irakiske statsborgere utgjorde den største gruppen med 2 100 personer. Somaliske statsborgere fulgte på andreplass med 1 300 personer. Disse to gruppene hadde også den største økningen i fra 2004 til 2005. Økningen i 2005

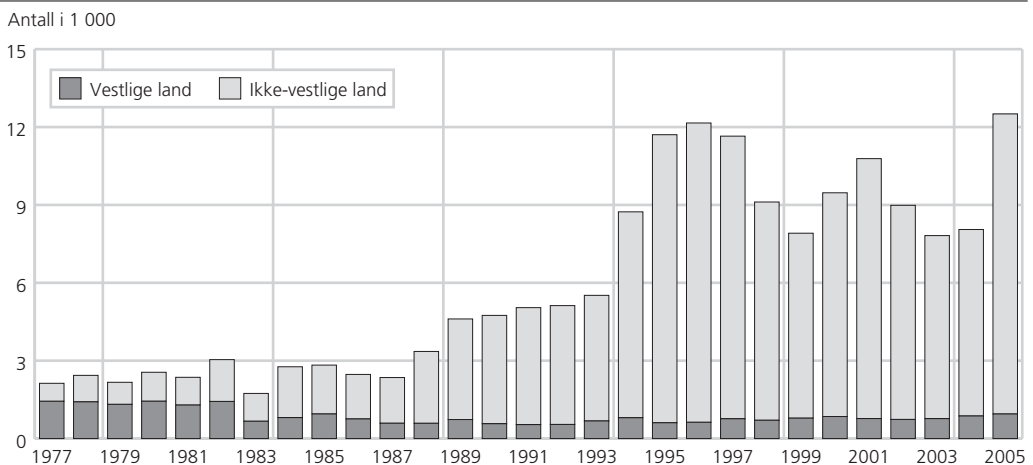
var på henholdsvis 1 500 flere irakere og 700 flere somaliere sammenliknet med 2004. Mange irakere og somaliere flyttet til Norge i 1998, noe som betyr at disse i 2005 for første gang hadde mulighet til å søke om norsk statsborgerskap. Hovedregelen for å bli norsk statsborger er at man må ha bodd i Norge sammenhengende de sju siste årene.

Fra 1977 og fram til 2005 har i alt 174 000 utenlandske statsborgere fått norsk statsborgerskap, og nesten 150 000 (86 prosent) av disse var personer med tidligere ikke-vestlig statsborgerskap. (Tabell 2.2.3 og figur 2.2.3).

Antallet ekteskapsinngåelser i innvandrerbefolkningen er stabil

Antallet ekteskapsinngåelser som involverer en eller to personer med innvandrerbakgrunn, har økt hvert år, i takt med økningen i innvandrerbefolkningen. I 2005 ble det inngått 23 900 ekteskap, 250 færre enn året før. Det betyr likevel at 2005 er et år med høyt antall vigslar. 10,2 prosent av inngåelsene gjaldt to personer med innvandrerbakgrunn. Om

Figur 2.2.3. Tidligere vestlige og ikke-vestlige statsborgere som fikk norsk statsborgerskap. 1977-2005

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

vi sammenlikner tilbake til 1990, ble det dette året inngått 21 900 ekteskap – noen færre enn i 2005. Av disse ekteskapene ble 4,2 prosent inngått mellom to personer uten innvandrerbakgrunn. Innvandrerbefolkningen er nær doblet fra 1990 til 2006, og økningen gjelder først og fremst personer med ikke-vestlig bakgrunn.

I et lengre perspektiv inngås det stadig færre ekteskap mellom to personer uten innvandrerbakgrunn. Likevel blir det registrert stadig flere ekteskapsinngåelser mellom to personer med innvandrerbakgrunn i Norge. Det at disse ekteskapene utgjør en stadig større andel av ekteskapsinngåelsene, skyldes for det første at det er flere innvandrere i Norge, og dessuten at personer med innvandrerbakgrunn i større grad enn personer uten innvandrerbakgrunn velger ekteskap som samlivsform når de danner par. Ser vi på ekteskapsinngåelser mellom to personer med bakgrunn fra samme region, har antallet økt for alle grupper. Dette gjelder særlig ekteskap mellom personer med bakgrunn fra Asia og Øst-Europa.

Kvinner fra Thailand, Russland og Filippinene på ekteskapstoppen

Ekteskapsinngåelsene mellom personer uten innvandrerbakgrunn og personer som tilhører innvandrerbefolkningen, har økt klart de siste årene. I 2005 var en av fem ekteskapsinngåelser ekteskap mellom en person uten innvandrerbakgrunn og en med innvandrerbakgrunn. Om vi igjen ser tilbake til 1990, var 12 prosent av ekteskapsinngåelsene dette året mellom en person uten og en person med innvandrerbakgrunn.

Ekteskapsinngåelse mellom menn uten innvandrerbakgrunn og kvinner med innvandrerbakgrunn har økt mest. I 1990

var det 1 270 slike ekteskapsinngåelser. I 2005 var tilsvarende tall 3 300. Det er spesielt antallet på ekteskapsinngåelser mellom menn uten innvandrerbakgrunn og kvinner med ikke-vestlig bakgrunn som har økt. Det har vært særlig stor økning i ekteskap mellom menn uten innvandrerbakgrunn og kvinner med bakgrunn fra Thailand, Russland og Filippinene fra noen få titalls per år frem til 1998, og så 300-400 deretter. I 2005 ble det inngått 1 300 ekteskap mellom menn uten innvandrerbakgrunn og kvinner fra disse tre landene. Disse tre landgruppene har ligget blant fem på topp de siste fire årene.

Om lag 11 600 ekteskap ble oppløst ved skilsmisse i 2005. Av disse var 1 100 tilfeller, eller 9 prosent, hvor begge ektefeller tilhørte innvandrerbefolkningen (tabell 2.2.8). Ekteskap blant innvandrere i Norge ser ut til å være stabile. Ekteskap på tvers av landbakgrunn ser ut til å ha litt mer blandet mønster med hensyn til skilsmisser. For noen år siden var skilsmissemisfrekvensen i ekteskap mellom norske kvinner og afrikanske menn så høy at mange mistenkte det for å være relatert til pro forma ekteskap. Dette mønstret er ikke lenger så tydelig (Østby 2001).

Høyest fruktbarhet blant kvinner med afrikansk bakgrunn

Siden midten av 1970-tallet har samlet fruktbarhetstall (SFT) vært lavere enn 2,1 i Norge. 2,1 er det antallet barn man regner hver kvinne må føde i gjennomsnitt for å opprettholde folketallet i Norge, når vi ikke tar hensyn til innvandringen fra utlandet. SFT var lavest på begynnelsen av 1980-tallet, i underkant av 1,7, mens på 1990-tallet lå SFT for kvinner i Norge mellom 1,8 og 1,9. Ved tusenårsskiftet gikk SFT noe tilbake, for

Definisjon av SFT

Samlet fruktbarhetstall (SFT) kan tolkes som det antall barn hver kvinne kommer til å føde, under forutsetning av at fruktbarhetsmønstret i perioden varer ved, og at dødsfall ikke forekommer. For at det ikke skal bli befolkningsnedgang på lengre sikt, når vi ser bort fra inn- og utvandring, må SFT være på om lag 2,08 barn. Grunnen til at tallet må være høyere enn 2,0 er at det blir født 5-6 prosent flere gutter enn jenter, og at noen kvinner dør før de er ferdige med den reproduktive perioden (15-49 år).

Latin-Amerika og Øst-Europa hadde SFT i underkant av 2 (tabell 2.2.9).

Fruktbarhetstallene varierer noe fra år til år, spesielt i de gruppene hvor det er få kvinner i fruktbar alder. Få fødsler kan i disse gruppene gi store utslag. Derimot ser vi klart at SFT blant afrikanske kvinner har holdt seg stabilt de siste fem årene, mens tallet har minket for kvinner med asiatisk bakgrunn (se også Hurlen Foss 2006 og Lappegård 2004).

så stige igjen. I 2005 var SFT 1,84 for alle kvinner i Norge.

Generelt har kvinner uten innvandrerbakgrunn hatt noe lavere samlet fruktbarhetstall enn for landet totalt, mens SFT for kvinner i innvandrerbefolkningen har ligget over landsgjennomsnittet. Slik var det også i 2005. Kvinner uten innvandrerbakgrunn hadde SFT på 1,78, mens de som tilhører innvandrerbefolkningen hadde SFT på 2,28. Dette betyr at blant kvinner med innvandrerbakgrunn øker SFT i Norge noe.

Det var store forskjeller i SFT for de ulike gruppene i innvandrerbefolkningen, så gjennomsnittstallene for hele innvandrerbefolkningen sier lite. Kvinner med vestlig bakgrunn hadde lavere SFT enn de med ikke-vestlig bakgrunn, med henholdsvis 1,88 mot 2,35 i 2005. Høyest fruktbarhet i 2005, som de foregående år, hadde kvinner med afrikansk bakgrunn (3,23), etterfulgt av kvinner med asiatisk bakgrunn (2,36). Det er kun disse to gruppene som har vesentlig høyere fruktbarhetstall enn befolkningen for øvrig. Kvinner fra Vest-Europa hadde SFT på 1,83, bare litt over nivået for kvinner uten innvandrerbakgrunn. Kvinner med bakgrunn fra de andre nordiske landene,

Tabell 2.2.1. Folkemengde 1. januar 2001 og 2006 og endringene i perioden 2001-2005, etter innvandringskategori. Absolutte tall

Land- bakgrunn	Folke- mengde 1. januar 2001	Fødte	Døde	Fødsels- over- skudd	Inn- flytt- inger	Ut- flytt- inger	Netto- inn- flytt- inger	Folke- til- vekst ¹	Folke- mengde 1. januar 2006
Befolkningen i alt ...	4 503 436	282 295	213 356	68 939	186 973	118 909	68 064	136 783	4 640 219
Uten innvandrings- bakgrunn	3 997 568	228 141	205 035	23 106	28 113	35 305	-7 192	13 992	4 011 560
Med innvandrings- bakgrunn i alt	505 868	54 154	8 321	45 833	158 860	83 604	75 256	122 791	628 659
Førstegenerasjonsinn- vandrer uten norsk bakgrunn	249 904	229	5 942	-5 713	143 215	68 969	74 246	68 610	318 514
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	47 827	24 055	202	23 853	1 863	5 387	-3 524	20 358	68 185
Utenlandsfødte med en norsk forelder	23 143	10	246	-236	5 224	2 315	2 909	4 152	27 295
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	153 006	30 059	1 736	28 323	3 930	6 106	-2 176	27 101	180 107
Født i utlandet og har norskfødte foreldre ² ..	31 988	1	195	-194	4 628	827	3 801	2 570	34 558
Innvandrerbefolk- ningen³	297 731	24 084	6 144	17 940	145 078	74 356	70 722	88 968	386 699
Utenfor innvandrer- befolkningen	4 205 705	258 211	207 212	50 999	41 895	44 553	-2 658	47 815	4 253 520

¹ Folketilveksten viser forskjellige tall hvis en tar forskjellen mellom 1. januar 2004 og 1. januar 2003, eller fødte - døde + innvandring - utvandring. Dette skyldes datatekniske forhold.

² Utenlandsadopterte er med her.

³ Sum av kategoriene « Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn » og « Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre ».

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.2. Folkemengde 1. januar 2005 og 2006 og endringene i 2005, etter innvandringskategori og landbakgrunn. Absolutte tall

Land- bakgrunn	Folke- mengde 1. januar 2005	Fødte	Døde	Fødsels- over- skudd	Inn- flytt- inger	Ut- flytt- inger	Netto- inn- flytt- inger	Folke- til- vekst ¹	Folke- mengde 1. januar 2006
Befolkningen i alt	4 606 363	56 756	41 232	15 524 40	148 21 709	18 439	33 963 4	640 219	
Uten innvandrings- bakgrunn	4 007 543	44 994	39 499	5 495	5 328	6 143	-815	4 680 4 011 560	
Med innvandringsbak- grunn i alt	598 820	11 762	1 733	10 029	34 820	15 566	19 254	29 283 628 659	
Førstegenerasjonsinn- vandrer uten norsk bakgrunn	301 045	16 ²	1 202	-1 186	31 660	12 847	18 813	17 627 318 514	
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre Utenlandsfødte med én norsk forelder	63 936	4 943	35	4 908	382	1 017	-635	4 273 68 185	
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	26 468	5	42	-37	1 224	438	786	749 27 295	
Født i utlandet og har norskfødte foreldre ³	173 741	6 798	409	6 389	760	1 129	-369	6 020 180 107	
Innvandrerbefolkningen⁴	364 981	4 959	1 237	3 722 32 042	13 864	18 178	21 900	386 699	
Utenfor innvandrerbe- folkningen	4 241 382	51 797	39 995	11 802	8 106	7 845	261	12 063 4 253 520	
Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn⁵									
I alt	364 981	4 959	1 237	3 722 32 042	13 864	18 178	21 900	386 699	
Norden	53 201	217	375	-158 4 584	4 040	544	386	53 551	
Øst-Europa	61 342	814	239	575 7 940	1 713	6 227	6 802	68 210	
Vest-Europa	36 960	220	191	29 4 123	2 335	1 788	1 817	38 635	
Asia med Tyrkia	146 851	2 555	208	2 347 9 149	3 014	6 135	8 482	155 264	
Afrika	43 794	1 082	57	1 025 4 142	1 493	2 649	3 674	47 532	
Sør- og Mellom-Amerika ...	13 657	12	28	-16 1 078	446	632	616	14 293	
Nord-Amerika	8 092	58	134	-76 822	649	173	97	8 117	
Oseania	1 084	1	5	-4 204	174	30	26	1 097	
Utvalgte grupper i inn- vandrerbefolkningen									
Pakistan	26 950	431	52	379 755	426	329	708	27 675	
Sverige	22 859	88	148	-60 2 408	1 698	710	650	23 489	
Danmark	19 197	47	178	-131 1 338	1 215	123	-8	19 179	
Irak	18 369	572	16	556 1 480	308	1 172	1 728	20 076	
Vietnam	17 864	268	35	233 355	125	230	463	18 333	
Somalia	16 765	553	20	533 1 240	549	691	1 224	18 015	
Bosnia-Hercegovina	14 641	154	63	91 208	118	90	181	14 822	
Iran	13 983	193	15	178 420	224	196	374	14 362	
Tyrkia	13 504	283	12	271 503	198	305	576	14 084	
Serbia og Montenegro	12 455	263	16	247 565	128	437	684	12 905	
Sri Lanka	12 288	270	16	254 329	310	19	273	12 560	
Tyskland	11 879	109	83	26 1 695	667	1 028	1 054	12 900	
Storbritannia	11 069	30	87	-57 777	735	42	-15	11 031	
Russland	8 993	164	4	160 1 423	235	1 188	1 348	10 351	
Polen	8 933	87	46	41 3 299	416	2 883	2 924	11 864	

¹ Folketilveksten viser forskjellige tall hvis man tar differansen mellom 1.1.2005 og 1.1.2004, eller fødte - døde + innvandring - utvandring. Dette skyldes datatekniske forhold. ² Disse er personer som i ettertid har blitt omregistrert, de skulle kun vært fødselsregistrert. ³ Utenlandsadopterte er med her. ⁴ Sum av kategoriene «Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn» og «Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre». ⁵ Endringer på variabelen landbakgrunn ble gjennomført pga. kvalitetsforbedring. Dette kan føre til et større avvik i folketilvekst for enkelte land.

Tabell 2.2.3. Flytting fra/til utlandet, etter fylke. 1996-2005

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Innvandring	26 407	31 957	36 704	41 841	36 542	34 264	40 122	35 957	36 482	40 148
Utvandring	20 590	21 257	22 881	22 842	26 854	26 309	22 498	24 672	23 271	21 709
Nettoinnvandring	5 817	10 700	13 823	18 999	9 688	7 955	17 174	11 285	13 211	18 439
01 Østfold	226	541	590	554	244	101	315	279	616	797
02 Akershus	652	1 309	1 643	1 703	554	839	1 289	814	1 409	1 857
03 Oslo	1 910	3 106	2 156	2 472	549	688	3 610	863	1 555	3 001
04 Hedmark	191	333	349	880	526	145	575	376	546	589
05 Oppland	95	239	506	893	478	259	672	615	499	767
06 Buskerud	234	552	548	813	484	368	767	622	683	789
07 Vestfold	205	434	505	692	324	261	646	227	542	730
08 Telemark	187	451	530	721	478	405	451	640	522	525
09 Aust-Agder	43	114	241	556	210	141	386	288	394	451
10 Vest-Agder	166	187	390	1 023	451	294	838	693	641	786
11 Rogaland	27	404	1 513	1 453	- 87	671	973	998	1 317	1 761
12 Hordaland	- 170	338	1 142	1 701	1 087	926	1 500	1 169	877	2 005
14 Sogn og Fjordane	263	236	387	294	352	417	541	272	338	376
15 Møre og Romsdal	260	399	618	758	832	454	1 045	665	738	804
16 Sør-Trøndelag	234	507	642	1 001	603	439	1 036	388	800	1 055
17 Nord-Trøndelag	137	153	435	514	389	212	401	408	303	412
18 Nordland	499	708	615	1 453	1 076	739	990	1 025	801	785
19 Troms Romsa	367	319	563	827	460	301	706	639	405	763
20 Finnmark Finnmarku	291	370	450	691	678	295	433	304	225	186

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.4. Overgang til norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap gruppert etter verdensregion. 1977-2005

	Vestlige land					Ikke-vestlige land			
	I alt	Vestlige land i alt	Norden	Vest-Europa ellers	Nord-Amerika og Oseania	Ikke-vestlige land i alt	Øst-Europa	Afrika, Asia, Tyrkia og Sør- og Mellom-Amerika	Statsløse og uoppgitt
1977-2003	176 033	24 980	12 287	10 155	2 538	149 141	30 438	118 703	1 912
1977	2 213	1 436	814	491	131	693	168	525	84
1978	2 501	1 414	710	584	120	1 021	230	791	66
1979	2 242	1 318	592	599	127	850	136	714	74
1980	2 680	1 438	553	721	164	1 116	165	951	126
1981	2 441	1 291	541	574	176	1 069	138	931	81
1982	3 095	1 430	534	735	161	1 611	192	1 419	54
1983	1 754	667	374	234	59	1 072	128	944	15
1984	2 798	807	387	361	59	1 959	262	1 697	32
1985	2 851	948	470	397	81	1 882	213	1 669	21
1986	2 486	756	365	318	73	1 715	186	1 529	15
1987	2 370	590	308	229	53	1 761	165	1 596	19
1988	3 364	588	271	255	62	2 768	272	2 496	8
1989	4 622	733	366	302	65	3 875	600	3 275	14
1990	4 757	572	279	248	45	4 173	433	3 740	12
1991	5 055	538	251	227	60	4 506	441	4 065	11
1992	5 132	544	252	236	56	4 578	485	4 093	10
1993	5 538	678	337	266	75	4 839	610	4 229	21
1994	8 778	802	403	316	83	7 932	1 054	6 878	44
1995	11 778	608	283	265	60	11 097	1 343	9 754	73
1996	12 237	627	248	294	85	11 530	1 049	10 481	80
1997	12 037	763	351	322	90	10 887	1 178	9 709	387
1998	9 244	705	351	275	79	8 408	1 111	7 297	131
1999	7 988	786	467	239	80	7 125	1 728	5 397	77
2000	9 517	849	494	274	81	8 619	2 818	5 801	49
2001	10 838	770	473	222	75	10 014	4 724	5 290	54
2002	9 041	737	394	286	57	8 248	2 523	5 725	56
2003	7 867	768	433	249	86	7 051	2 994	4 057	48
2004	8 154	870	453	302	115	7 183	1 925	5 258	101
2005	12 655	947	533	334	80	11 559	3 167	8 392	149

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.5. Inngåtte ekteskap¹, etter kvinnens og mennens landbakgrunn². 2005

Mannens landbakgrunn	Kvinnens landbakgrunn									
	I alt	Norge	Resten av Norden	Øst- Europa	Vest- Europa	Asia med Tyrkia	Afrika	Nord- Amerika	Sør- og Mellom- og Amerika	Stats- løse og Amerika uopp- gitt
I alt	23 890	18 180	444	1 193	289	2 405	434	149	437	359
Norge	19 918	16 634	366	744	207	1 233	119	138	367	110
Resten av Norden	425	328	49	13	3	19	2	1	4	6
Øst-Europa	505	114	1	340	4	10	1	1	4	30
Vest-Europa	429	308	4	19	56	21	9	3	6	3
Asia med Tyrkia	1 468	259	9	31	11	986	16	1	4	151
Afrika	517	174	4	8	5	16	249	4	3	54
Nord-Amerika og Oseania	188	159	4	6	1	12	2	1	1	2
Sør- og Mellom-Amerika	157	98	2	6	-	1	-	-	47	3
Statsløse og uopp-gitt	283	106	5	26	2	107	36	-	1	.

¹ Minst en av partene bosatt i Norge.

² Hvis ikke Norge, har personen to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Dersom utenlandsk, regnes eget, mors, eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.6. Inngåtte ekteskap¹, etter kvinnens og mennens landbakgrunn². 1990

Mannens landbakgrunn	Kvinnens landbakgrunn									
	I alt	Norge	Resten av Norden	Øst- Europa	Vest- Europa	Asia med Tyrkia	Afrika	Nord- Amerika og Oseania	Sør- og Mellom- Amerika	Statsløse og uopp- gitt
I alt	21 926	19 736	364	112	142	498	71	60	62	881
Norge	19 635	18 367	302	66	116	147	12	54	39	532
Resten av Norden	281	222	38	2	3	3	1	-	1	11
Øst-Europa	143	83	4	21	1	3	-	-	-	31
Vest-Europa	205	170	4	5	11	2	-	2	1	10
Asia med Tyrkia	610	120	4	4	2	245	3	1	3	228
Afrika	222	109	4	3	-	3	42	1	-	60
Nord-Amerika og Oseania	61	54	1	1	3	2	-	-	9	-
Sør- og Mellom- Amerika	56	35	1	1	1	-	-	-	-	9
Statsløse og uopp-gitt	713	576	6	9	5	93	13	2	9	.

¹ Minst en av partene bosatt i Norge.

² Hvis ikke Norge, har personen to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Dersom utenlandsk, regnes eget, mors, eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.7. Inngåtte ekteskap¹, etter kvinnens og mennens landbakgrunn². Utvalgte nasjonaliteter. 2005

	Begge med samme landbakgrunn	Mannens landbakgrunn norsk og kvinnens landbakgrunn utenlandsk	Kvinnens landbakgrunn norsk og mennens landbakgrunn utenlandsk
Norge	16 634	16 634	16 634
Danmark	9	84	136
Sverige	23	216	158
Bosnia-Hercegovina	71	13	13
Serbia og Montenegro	71	17	32
Russland	39	339	8
Tyrkia	124	25	93
Filippinene	24	277	4
Irak	99	6	28
Iran	87	24	24
Pakistan	183	:	17
Sri Lanka	70	7	6
Thailand	5	661	:
Vietnam	144	47	5
Marokko	40	9	28
Somalia	61	:	:

¹ Minst en av partene bosatt i Norge.

² Hvis ikke Norge, har personen to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Dersom utenlandsk, regnes eget, mors, eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.8. Skilsmisser¹, etter mennens og kvinnens landbakgrunn². 2005

Mannens landbakgrunn	Kvinnens landbakgrunn							
	I alt	Norge	Europa, unntatt Tyrkia	Asia med Tyrkia	Afrika	Nord-Amerika og Oseania	Sør- og Mellom-Amerika	Uopp-gitt
I alt	11 619	9 627	706	743	255	67	136	85
Norge	9 652	8 721	480	255	43	64	84	5
Europa, unntatt Tyrkia	562	353	164	15	3	.	3	24
Asia med Tyrkia	750	232	29	445	6	1	3	34
Afrika	344	143	11	5	166	1	1	17
Nord-Amerika og Oseania	83	78	2	.	.	1	.	2
Sør- og Mellom-Amerika	103	52	4	.	.	.	44	3
Uopp-gitt	125	48	16	23	37	.	1	.

¹ Minst en av partene bosatt i Norge, og minst en av partene med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland dersom utenlandsk.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.9. Samlet fruktbarhetstall¹. 2001-2005

Landbakgrunn	2001	2002	2003	2004	2005
Hele befolkningen	1,78	1,75	1,80	1,83	1,84
Ikke innvandrerbefolkningen	1,73	1,69	1,73	1,77	1,78
Innvandrerbefolkningen i alt ²	2,33	2,32	2,36	2,35	2,28
Innvandrerbefolkningens landbakgrunn					
Norden	1,89	1,85	1,89	1,93	1,95
Vest-Europa	1,90	2,03	1,75	2,06	1,83
Øst-Europa	1,84	1,83	1,90	1,88	1,91
Nord-Amerika og Oseania	2,05	1,86	2,11	2,07	1,59
Sør- og Mellom-Amerika	2,29	1,91	2,05	2,01	1,97
Asia, medregnet Tyrkia	2,61	2,58	2,60	2,50	2,36
Afrika	3,18	3,13	3,24	3,25	3,23
Vestlige land	1,90	1,91	1,88	1,98	1,88
Ikke-vestlige land	2,47	2,43	2,49	2,42	2,35

¹ Sum av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år. Antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetning av at fruktbarhetsmønsteret i perioden varer ved og at dødsfall ikke forekommer.

² Fruktbarheten til kvinner som har to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.3. Personer med flyktningbakgrunn

- Ved inngangen til 2006 bodde det om lag 117 000 personer med flyktningbakgrunn i Norge. Dette tilsvarte 2,5 prosent av den totale folkemengden.
- I alt 89 000 av de med flyktningbakgrunn var regnet som hovedflyktninger, og resten (28 000) var indirekte flyktninger ved at de kom som familiemedlemmer.
- 74 prosent av flyktningene har kommet fra land i tredje verden, og 25 prosent kom fra Øst-Europa. De største flyktninggruppene har bakgrunn fra Irak og Somalia med henholdsvis 15 900 og 13 000 personer.
- Av de 117 000 med flyktningbakgrunn var halvparten utenlandske statsborgere.
- Aldersgruppen 20-49 år utgjorde 66 prosent av alle med flyktningbakgrunn,

mens bare 5 prosent var 60 år eller eldre.

- Blant de med flyktningbakgrunn var det per 1.januar 2006 om lag 8 700 flere menn enn kvinner.
- 55 prosent av de med flyktningbakgrunn hadde per 1. januar 2006 bodd i Norge mindre enn ti år.
- Oslo var det fylket som hadde flest flyktninger, med 32 500 personer. Dette er 28 prosent av alle flyktninger i Norge og 6 prosent av den totale folkemengden i hovedstaden.
- I overkant av 5 400 personer søkte om asyl i Norge i 2005. Asylsøkerne kom fra 102 forskjellige land.
- I 2005 var det om lag 320 enslige mindreårige som søkte asyl, 100 færre enn året før.

117 000 med flyktningbakgrunn

I løpet av 2005 økte antallet personer med flyktningbakgrunn med omtrent 10 000 personer. Ved inngangen til 2006 var det totalt 117 000 personer som hadde kommet hit til landet som flyktning eller som familiemedlem til en flyktning (tabell 2.3.1). Av enkeltgrupper sto personer med bakgrunn fra Irak og Somalia for den største økningen med henholdsvis 1 600 og 1 400 personer.

I alt 89 000 av personene med flyktningbakgrunn kom til Norge som overføringsflyktning eller har fått opphold etter søknad om asyl i Norge, mens resten (28 000) er kommet senere som familiemedlemmer. Barn som er født i Norge etter at foreldrene ble bosatt her, er ikke regnet med, men barn født i Norge mens foreldrene ventet å få vedtak i sin sak, er tatt med.

De 8 900 personene som ifølge Utlendingsdirektoratet oppholdt seg i et flyktningmottak, er ikke med i denne statistikk. De aller fleste av disse ventet på endelig vedtak på sin søknad eller hadde plikt til å reise etter endelig avslag på søknaden.

Flest med flyktningbakgrunn fra Irak og Somalia

Personer med flyktningbakgrunn er førstegenerasjonsinnvandrere (familie regnet med) som har kommet til Norge fordi de søker asyl eller opphold på humanitært grunnlag. Personer med flyktningbakgrunn utgjorde 52 prosent av alle førstegenerasjonsinnvandrere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved inngangen til 2006. Disse inngår også i statistikk over innvandrerbefolkningen, mens de barna som flyktninger har fått etter at de har kommet til Norge, ikke regnes å ha flyktningbakgrunn.

Av personene med flyktningbakgrunn var det tre fjerdedeler som hadde bakgrunn fra land i Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia mens 25 prosent var fra Øst-Europa. I alt var det personer fra 158 land som hadde flyktningbakgrunn. Personer med bakgrunn fra Irak og Somalia utgjorde de største gruppene, med henholdsvis 15 900 og 13 000 (tabell 2.3.1).

Like mange med utenlandsk som med norsk statsborgerskap

Av de om lag 117 000 personene med flyktningbakgrunn var halvparten registrert med utenlandsk statsborgerskap ved inngangen til 2006 (tabell 2.3.2). Andelen norske statsborgere varierte mye mellom de enkelte landgruppene. Den største gruppen med utenlandsk statsborgerskap var personer med flyktningbakgrunn fra Irak, 11 300. Flest med norsk statsborgerskap finner vi blant flyktninger med vietnamesisk bakgrunn, 9 700.

Avhengig av hvor lenge siden de kom til Norge, varierer andelen norske statsborgere tydelig med landbakgrunn, fra under 10 prosent for de som har russisk og afghansk landbakgrunn, til 80 prosent og mer for flyktninger med landbakgrunn fra Sri Lanka og Vietnam.

Over halvparten med botid under ti år

55 prosent av personene med flyktningbakgrunn hadde per 1. januar 2006 bodd i landet mindre enn ti år. Vel 32 prosent hadde en botid på fire år eller mindre. Bare 7 prosent av alle med flyktningbakgrunn har bodd i Norge over 20 år (tabell 2.3.2).

Det er stor variasjon i lengden på oppholdet for de ulike nasjonalitetene. Det er flest personer med flyktningbakgrunn med bakgrunn fra Vietnam som har bodd

i Norge 20 år eller mer, 4 300, noe som tilsvarer 40 prosent av alle vietnamesere med flyktningbakgrunn. Ser man på motsatt ende av skalaen, finner man personer med flyktningbakgrunn fra Russland og Afghanistan hvor omtrent 90 prosent har bodd i Norge 4 år eller kortere.

Få gamle blant flyktningene

Flyktningbefolkningen er yngre enn befolkningen for øvrig. 43 prosent av flyktningene var under 30 år, og bare 5 prosent var 60 år og eldre. I folkemengden totalt lå andelen unge under 30 år på 37 prosent, mens det er store forskjeller i de eldre aldersklassene. I hele befolkningen var det per 1. januar 2006 20 prosent over 60 år (figur 2.3.1).

Flest menn

Blant de med flyktningbakgrunn var det per 1.januar 2006 om lag 8 700 flere menn enn kvinner. Det er blant flyktninger fra asiatiske, afrikanske og sør- og

mellomamerikanske land at overvekten av menn gjør seg gjeldende, særlig blant de med bakgrunn fra Irak, Somalia, Iran og Afghanistan. Blant de med bakgrunn fra Øst-Europa er det en mer jevn fordeling av kvinner og menn, fordi flyktninger fra Balkan i stor grad har vært familier.

6 prosent av befolkningen i Oslo har flyktningbakgrunn

Oslo er det fylket det bodde flest personer med flyktningbakgrunn. Her utgjorde flyktningbefolkningen 32 500 personer. Dette utgjorde 28 prosent av alle flyktningene og 6 prosent av den totale folke­mengden i hovedstaden. Tar vi utgangspunkt i absolutte tall, bodde det ellers flest med flyktningbakgrunn i Akershus (12 700 personer), Hordaland og Rogaland (i overkant av 8 500 personer i begge fylkene). Færrest flyktninger finner vi i fylkene Finnmark og Sogn og Fjordane med henholdsvis 900 og 1 400 personer (tabell 2.3.3).

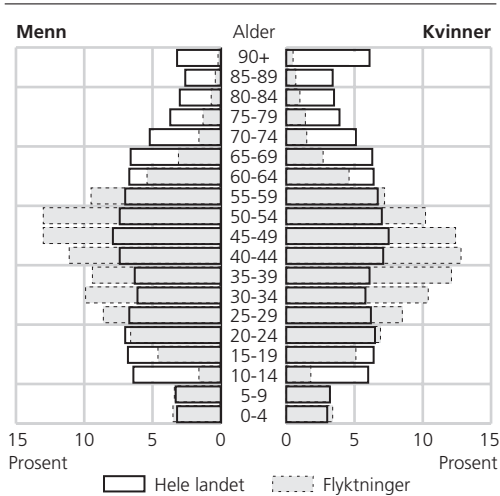
Nedgang i antall asylsøknader

I løpet av perioden 1990-2005 var det et foreløpig toppår for asylsøknader i 2002. I 2005 søkte omtrent 5 400 personer om asyl i Norge. Sammenliknet med 2004 var det en nedgang på 32 prosent, og sammenliknet med 2002 var det en nedgang på nesten 70 prosent. (se figur 2.3.2). De som søkte asyl i 2005 ,var fra 102 ulike land. Det kom flest asylsøknader fra personer med bakgrunn fra Irak (671), Somalia (667) og Russland (545).

Færre enslige mindreårige asylsøkere

Enslige mindreårige asylsøkere omfatter personer under 18 år som kommer til landet uten verken foreldre eller andre som har foreldreansvar for dem. Det har kommet stadig flere enslige mindreårige i løpet av 1990-tallet (se tabell 2.3.5), men siden 2003 har det vært en stor nedgang.

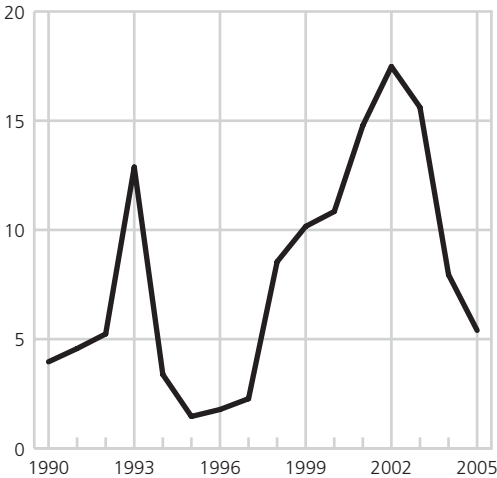
Figur 2.3.1. Befolkningspyramide for hele befolkningen i Norge og personer med flyktningbakgrunn. 1. januar 2006. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.3.2. Antall asylsøkere i Norge. 1990-2005

Antall søknader i 1 000

Kilde: Utlendingsdirektoratet.

I 2005 var det om lag 320 enslige mindreårige som søkte asyl i Norge. Den største gruppen av enslige mindreårige hadde bakgrunn fra Somalia. Ellers var det mange enslige mindreårige asylsøkere fra konfliktfylte land i Asia, der de med bakgrunn fra Afghanistan og Irak (begge 14 prosent) var de største gruppene. Sammenlikner vi 2005 med 2004, var det en nedgang på litt over 100 slike søknader. I 2005, som i tidligere år, fulgte utviklingen i antallet enslige mindreårige asylsøkere omtrent utviklingen for asylsøkerne totalt sett.

Om statistikken

Statistikken om flyktninger blir publisert årlig og offentliggjort elektronisk (tekst, tabeller og figurer) via **Dagens statistikk** på SSBs hjemmeside på internett. Statistikken er laget for å kunne skille personer med flyktningbakgrunn fra andre med innvandrerbakgrunn, og den ble første gang publisert i 1999. Den er ikke ment som en erstatning for Utlendingsdirektoratets statistikker over vedtak og juridisk grunnlag, og tallene er ikke nødvendigvis i samsvar med denne statistikken.

For mer detaljert informasjon, se:

<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/>

Begrepsdefinisjoner

Flyktning: I juridisk forstand omfatter begrepet «flyktninger» overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått innvilget asyl. I forbindelse med flyktningarbeid i Norge brukes begrepet «flyktning» om overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl.

Asylsøker: Person som på egen hånd og uanmeldt ber myndighetene om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Personen kalles asylsøker inntil søknaden er avgjort.
Overføringsflyktninger: Flyktninger som får komme til Norge etter et organisert vedtak, vanligvis i samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget, etter forslag fra Regjeringen, fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge kan ta imot hvert år.

Familiegjenforening: Oppholds- eller arbeidstillatelse som innvilges til nære familiemedlemmer til norsk statsborger eller utenlandsk statsborger med lovlig opphold i Norge. Familiegjenforening gjelder i hovedsak ektefelle og barn under 18 år.

Kilde: UDIs rapport *Tall og fakta* 2005.

Tabell 2.3.1. Flyktninger¹, etter landbakgrunn og flyktningstatus. 1. januar 2006

Landbakgrunn	Flyktninger		
	I alt	Hoved- person- flykt- ninger	Familie- tilknyttet til flykt- ning ²
I alt	117 231	88 891	28 340
Av disse			
fra Øst-Europa ..	29 435	26 174	3 261
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	87 247	62 358	24 889
Utvalgte land			
Irak	15 917	9 862	6 055
Somalia	12 958	8 675	4 283
Bosnia- Hercegovina	12 006	11 215	791
Iran	11 107	9 235	1 872
Vietnam	10 672	8 224	2 448
Serbia og Montenegro	8 117	7 014	1 103
Sri Lanka	6 033	3 659	2 374
Afghanistan	5 766	4 134	1 632
Chile	4 465	3 579	886
Russland	3 405	3 094	311
Etiopia	2 122	1 536	586
Kroatia	1 776	1 541	235
Eritrea	1 669	1 379	290
Tyrkia	1 660	855	805
Pakistan	1 410	821	589
Polen	1 157	912	245

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

¹ Betegnelsen «flyktning» bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familietilknyttede til flyktninger medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genèvekonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge, er ikke regnet med.

² Oppholds- eller arbeidstillatelse som blir innvilget til nære familiemedlemmer av utenlandske statsborgere med lovlig opphold i Norge. Det gjelder også familiemedlemmer til norsk statsborger. Gjelder i hovedsak ektefelle og barn under 18 år.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.3.2. Flyktninger¹, etter landbakgrunn og botid i Norge. 1. januar 2006

Landbakgrunn	Flyktninger i alt	Flyktninger med norsk statsbor- gerskap	Flyktninger med uten- landsk stats- borgerskap	Botid. År. Prosent			
				0-4	5-9	10-19	20-
I alt	117 231	58 143	59 088	32	22	38	7
Norden	151	112	39	10	14	51	25
Vest-Europa, med unntak av Tyrkia	309	71	238	36	8	35	20
Øst-Europa	29 435	16 258	13 177	22	22	52	5
Nord-Amerika og Oseania ..	89	15	74	33	8	35	25
Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	87 247	41 687	45 560	36	23	34	8
Utvalgte land							
Irak	15 917	4 660	11 257	39	46	14	0
Somalia	12 958	4 069	8 889	50	29	22	0
Bosnia-Hercegovina	12 006	7 932	4 074	6	15	79	0
Iran	11 107	7 293	3 814	22	22	54	2
Vietnam	10 672	9 673	999	7	5	47	40
Serbia og Montenegro	8 117	4 288	3 829	21	36	43	0
Sri Lanka	6 033	4 298	1 735	13	21	61	6
Afghanistan	5 766	345	5 421	81	14	5	0
Chile	4 465	3 151	1 314	4	3	73	20
Russland	3 405	165	3 240	93	5	2	0
Etiopia	2 122	704	1 418	50	25	19	5
Kroatia	1 776	734	1 042	18	68	14	0
Eritrea	1 669	1 028	641	34	7	51	8
Tyrkia	1 660	1 093	567	22	21	55	3
Pakistan	1 410	660	750	36	13	46	5
Polen	1 157	967	190	5	5	50	41
Makedonia	1 052	905	147	10	3	86	1
Libanon	931	744	187	18	15	67	1

Kilde: Befolningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

¹ Betegnelsen «flyktning» bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familietilknyttede til flyktninger medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genèvekonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke regnet med.

Kilde: Befolningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.3.3.Flyktninger¹, etter fylke. 1. januar 2006

	Flyktninger	Andel av folketallet
I alt	117 231	2,5
01 Østfold	8 417	3,2
02 Akershus	12 680	2,5
03 Oslo	32 478	6,0
04 Hedmark	3 162	1,7
05 Oppland	3 270	1,8
06 Buskerud	6 789	2,8
07 Vestfold	5 180	2,3
08 Telemark	4 248	2,6
09 Aust-Agder	2 215	2,1
10 Vest-Agder	5 478	3,4
11 Rogaland	8 687	2,2
12 Hordaland	8 540	1,9
14 Sogn og Fjordane	1 372	1,3
15 Møre og Romsdal	2 843	1,2
16 Sør-Trøndelag	4 954	1,8
17 Nord-Trøndelag	1 422	1,1
18 Nordland	2 895	1,2
19 Troms Romsa	1 721	1,1
20 Finnmark Finnmarku	880	1,2

¹ Betegnelsen «flyktning» bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familietilknyttede til flyktninger medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genèvekonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge, er ikke regnet med.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.3.4. Søknader om asyl i Norge, etter landbakgrunn.1995-2005

Land	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
I alt	1 460	1 778	2 273	8 543	10 160	10 843	14 782	17 480	15 613	7 950	5 402
Utvalgte land											
Bosnia-Hercegovina ...	106	73	90	236	161	272	907	810	657	119	52
Bulgaria	6	5	9	14	6	12	950	359	110	28	22
Kroatia	29	..	55	2 452	60	16	1 216	139	51	20	18
Romania	10	8	19	77	153	712	203	247	206	33	16
Russland	69	50	39	141	318	471	1 318	1 718	1 893	938	545
Serbia og Montenegro	146	76	343	1 666	1 152	4 188	928	2 460	2 180	860	468
Ukraina	15	8	8	13	34	131	1 027	772	92	44	20
Etiopia	18	30	48	81	126	96	173	325	287	148	100
Somalia	189	180	552	955	1 340	910	1 080	1 534	1 601	957	667
Afghanistan	10	3	16	45	172	326	603	786	2 032	1 059	466
Irak	99	113	272	1 317	4 073	766	1 056	1 624	938	413	671
Iran	163	120	138	270	350	327	412	450	608	393	279
Pakistan	31	16	26	146	265	220	186	216	92	48	33
Sri Lanka	90	413	196	173	112	165	164	87	64	58	58
Tyrkia	35	24	44	131	279	164	204	257	235	149	111
Statsløse	59	19	42	85	164	120	194	391	366	298	209

Kilde: UDI Utlendingsdirektoratets «Tall og fakta 2005».

Tabell 2.3.5. Enslige mindreårige asylsøkere¹, etter opprinnelsesland. 1995-2005

Land	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
I alt	106	107	376	466	386	556	561	894	916	424	322
Afghanistan	1	1	1	3	7	36	41	144	306	141	46
Albania	-	4	1	-	2	3	17	2	10	2	1
Algerie	2	2	4	4	3	7	9	26	11	9	1
Angola	1	-	-	-	1	1	1	3	28	7	5
Bosnia-Hercegovina	3	-	12	11	-	4	4	3	1	0	1
Burundi	-	-	-	1	-	-	2	4	11	6	9
Eritrea	-	1	8	14	13	9	25	37	24	10	7
Etiopia	1	10	25	24	26	22	44	59	57	14	9
Guinea	-	-	-	-	-	-	2	5	10	2	1
Hviterusland	-	-	-	1	1	9	5	12	11	1	0
Irak	3	3	24	36	141	80	87	190	108	30	46
Iran	5	1	10	12	4	9	4	10	11	8	9
Kroatia	1	-	2	36	-	-	1	-	-	2	0
Litauen	2	1	4	1	1	6	5	5	10	3	3
Mongolia	-	-	-	-	-	1	18	10	9	0	0
Nigeria	-	-	2	-	1	4	1	12	14	6	4
Romania	-	-	2	1	2	13	5	6	1	0	0
Russland	1	1	3	13	4	20	37	21	26	17	18
Serbia-Montenegro	3	5	34	65	22	93	15	29	19	5	3
Sierra Leone	-	-	-	1	3	18	2	2	5	4	2
Slovakia	-	-	-	-	1	16	1	2	-	0	0
Somalia	55	33	139	154	103	114	99	133	117	80	74
Sri Lanka	2	24	66	72	34	58	60	39	20	15	16
Statsløs	10	2	5	2	2	2	12	13	18	4	11
Sudan	3	1	4	2	-	3	5	9	4	1	3
Andre	13	18	30	13	15	28	59	118	85	57	53

¹ Alder oppgitt ved ankomst.

Kilde: UDI Utlendingsdirektoratets «Tall og fakta 2005».

Trude Fjeldseth og Cassie Trewin

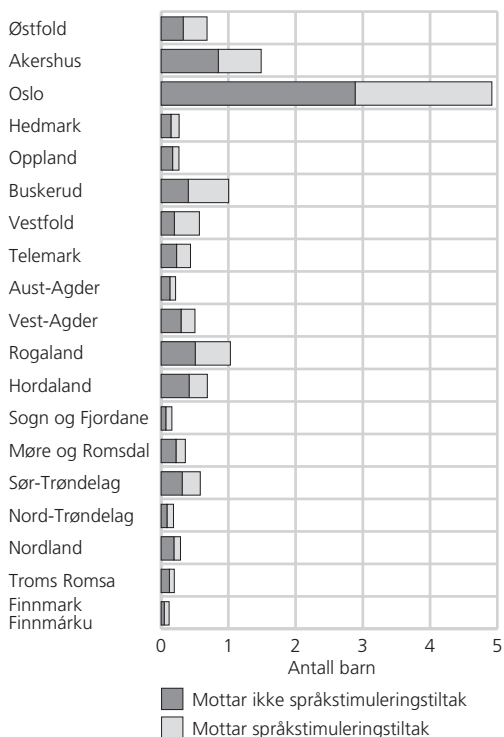
3. Utdanning

- I 2005 gikk 14 000 barn med minoritetsbakgrunn i barnehagene i Norge. Andelen har økt fra nær 5 prosent i 2000 til over 6 prosent i 2005. 45 prosent av de minoritetsspråklige barna i barnehagene fikk språkstimuleringstiltak.
- Av nær 620 000 elever som gikk i grunnskolen høsten 2005, fikk 6 prosent særskilt norskopplæring, og drøyt 3 prosent fikk morsmålsopplæring og/eller tospråklig opplæring. Denne opplæringen ble oftest gitt i urdu, somalisk og arabisk.
- Høsten 2005 var mer enn 16 000 elever med innvandrerbakgrunn i gang med videregående opplæring i Norge. 73 prosent av disse var førstegenerasjonsinnvandrere.
- Elever med bakgrunn fra Irak, Somalia og Iran er de største gruppene blant førstegenerasjonsinnvandrerne i videregående opplæring. Av etterkommerne hadde den største gruppen pakistansk landbakgrunn.
- 90 prosent av alle 16-18 åringer i landet var i videregående opplæring i 2005. For førstegenerasjonsinnvandrere var andelen 70 prosent og for etterkommere 88 prosent.
- Fra 2000 til 2005 har andelen 16-18 åringer som tar videregående opplæring økt med 6 prosentpoeng både for førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere.
- Fullføringsgraden er lavere og avbruddprosenten er høyere for elever med innvandrerbakgrunn enn den er for hele elevgruppen i videregående opplæring.
- Tall for 2005 viser at elever med innvandrerbakgrunn i større grad enn hele elevgruppen fortsatte i høyere utdanning samme høst som de hadde fullført videregående opplæring. Andelen var 30 prosent for førstegenerasjonsinnvandrerne og 45 prosent for etterkommerne, mot 23 prosent for hele elevmassen.
- Høsten 2005 var 18 prosent av alle førstegenerasjonsinnvandrerne og 33 prosent av etterkommerne i alderen 19 til 24 år i gang med høyere utdanning. Til sammenligning var andelen i hele befolkningen 30 prosent for samme aldersgruppe.
- Studenter med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina var den største enkeltgruppen blant førstegenerasjonsinnvandrerne i alderen 19 til 24 år. Det var også mange studenter med bakgrunn fra Iran, Kina og Russland. Blant etterkommere i samme alder utgjorde studentene med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia de største gruppene.

6 prosent av barnehagebarna hadde minoritetsspråklig bakgrunn

223 500 barn gikk i barnehage i Norge i 2005. Nær 14 000 av disse hadde minoritetsspråklig bakgrunn, det vil si at de hadde et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk. Andelen barn med minoritetsbakgrunn har økt fra i underkant av 5 prosent i 2000 til drøyt 6 prosent i 2005 (tabell 3.1). I de offentlige barnehagene var andelen barn med minoritetsspråklig bakgrunn 9 prosent, og i de private barnehagene var andelen 4 prosent. Andelene har vært økende både i offentlige og private barnehager

Figur 3.1. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter¹. Antall som mottar språkstimuleringstiltak, herunder tospråklig assistanse, etter fylke. 2005

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

(tabell 3.2). I Oslos barnehager snakket 35 prosent av barna andre språk enn de skandinaviske og engelsk (figur 3.1/ tabell 3.3). Den høye andelen barnehagebarn med minoritetsbakgrunn i Oslo trekker landsgjennomsnittet kraftig opp.

Ordningen med øremerket tilskudd til tospråklig assistanse til barnehagebarn med språklig minoritetsbakgrunn ble fra 1. august 2004 erstattet av et tilskudd til språkstimuleringstiltak rettet mot alle

Språklige minoriteter i barnehagen

Kommunene mottar tilskudd til språkstimuleringstiltak til minoritetsspråklige barn i førskolealder, 1-5 år. Nytt fra 2004 er at støtten ikke er øremerket tiltak for barnehagebarna, men at støtten nå også kan brukes til tiltak for barn som ikke har barnehageplass. Tilskuddet kan inngå i kommunens helhetlige tjenestetilbud til minoritetsbarn. Det kan for eksempel være informasjonsarbeid rettet mot foreldre og utforming av helhetlige tilbud på tvers av tjenestetilbudene Tilskuddsordningen åpner for etablering av språkstimuleringstilbud for barn som ikke går i barnehage, for eksempel i tilknytning til etablerte familiesentre eller i forbindelse med norskopplæring for foreldrene. Barnehagen anses som en viktig integrerings- og språklæringsarena, og i vilkårene for tildeling av støtte heter det at tiltak i barnehagen skal prioriteres. Et viktig delmål er å øke rekrutteringen av minoritetsbarn i barnehagene.

Minoritetsspråklige barn defineres her som barn med en annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Barn som er nyankomne flyktninger, omfattes av en egen tilskuddsordning og er ikke inkludert i statistikken.

Kilder: Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 1. mars 2006 og Rundskriv Q-02/2005. Statstilskot til drift av barnehagar. Barne- og familiedepartementet 2005.

barn i førskolealder (1-5 år). Av de minoritetsspråklige barna i barnehagene fikk 44 prosent tospråklig assistanse i 2000. Andelen gikk ned til 37 prosent i 2003, mens den har økt til 45 prosent i 2005 (tabell 3.1). Barn med minoritetsbakgrunn som går i offentlige barnehager, mottar i større grad språkstimuleringstiltak enn de som går i private barnehager.

6 prosent av elevene i grunnskolen fikk særskilt norskopplæring

Av nærmere 620 000 grunnskoleelever skoleåret 2005/2006 fikk 6 prosent særskilt norskopplæring. Andelen har økt jevnt de siste årene. Ser vi tilbake til skoleåret 1997/1998, var det drøyt 4 prosent av elevene som fikk særskilt norskopplæring (tabell 3.5). En relativt liten del av grunnskoleelevene deltar i undervisning i morsmål og/eller tospråklig fagopplæring. I skoleåret 2005/2006 fikk 3 prosent denne opplæringen (tabell 3.4). Det er vanligst å få særskilt språkopplæring i urdu og somalisk. Andre store språk i grunnskolen er arabisk,

kurdisk, vietnamesisk, albansk og tyrkisk (tabell 3.6).

Det er store forskjeller mellom fylkene i antall elever som får særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Av Oslos 53 000 grunnskoleelever fikk 20 prosent særskilt norskopplæring, 2 prosent fikk morsmålsopplæring og 8 prosent fikk tospråklig opplæring¹. Akershus, Hordaland og Rogaland er fylker med mange grunnskoleelever, men hvor andelen som får særskilt norskopplæring er lav sammenlignet med Oslo. Akershus er fylket med flest grunnskoleelever. Av omtrent 72 400 elever fikk 5 prosent særskilt norskopplæring. Under 1 prosent fikk morsmålsundervisning og 2 prosent fikk tospråklig opplæring.

Stadig flere av 16-18 åringene med innvandrerbakgrunn i videregående opplæring

Av alle landets 16-18 åringer var over 90 prosent i videregående opplæring høsten

Språklige minoriteter i grunnskolen

Personer som har andre morsmål (førstespråk) enn norsk og samisk, regnes som språklige minoriteter i grunnskolen. Definisjonen omfatter også skandinaver og andre vesteuropeere. Elever med minoritetsspråklig bakgrunn har samme rett til tilpasset opplæring som andre elever i grunnskolen. Tidligere omfattet grunnskolestatistikken alle elever med språklig minoritetsbakgrunn, men opplysningene ble vurdert til ikke å være av god nok kvalitet for statistisk bruk. Fra 2001 omhandler statistikken derfor kun de elevene som faktisk deltar på ulike språkopplæringstiltak.

Morsmålsopplæring

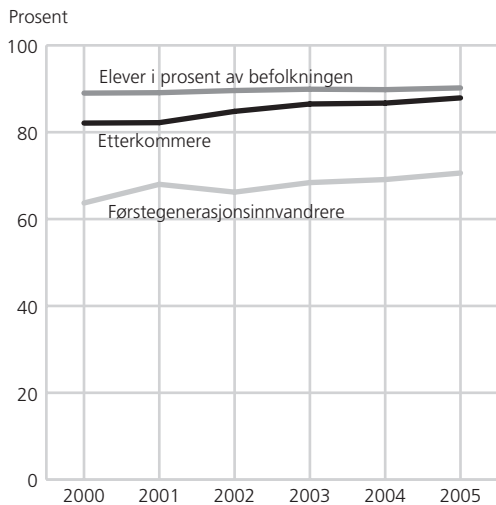
Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter. Kommunene har etter opplæringsloven plikt til å gi særskilt opplæring i morsmål for elever fra språklige minoriteter. Voksne fra språklige minoriteter som får grunnskoleopplæring, er ikke med i ordningen med morsmålsopplæring.

Særskilt norskopplæring (for språklige minoriteter)

Særskilt norskopplæring i norsk som andrespråk, omfatter både undervisning som er gitt etter læreplanene for norsk som andrespråk og andre tilbud om opplæring i norsk for personer med språklig minoritetsbakgrunn. Hensikten er å sikre minoritets elever språkopplæring, slik at de får tilstrekkelige ferdigheter til å kunne følge skolens ordinære undervisningsopplegg.

2005. Mens andelen i hele befolkningen har vært stabil siden 2000, har det de siste fem årene blitt stadig flere av 16-18 åringene med innvandrerbakgrunn som er i gang med videregående opplæring (figur 3.2). I 2005 var drøyt 70 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne i aldersgruppen 16-18 år i gang med videregående opplæring, mot 64 prosent i 2000. Av etterkommerne i samme aldersgruppe var 88 prosent i gang med videregående opplæring i 2005, mot 82 prosent i 2000 (tabell 3.9). At det er en lavere andel førstegenerasjonsinnvandrere som er i videregående opplæring enn etterkommere, må sees i sammenheng med at førstegenerasjonsinnvandrere er en sammensatt gruppe, for eksempel med hensyn til botid i Norge eller språk- og utdanningsbakgrunn. Mange av førstegenerasjonsinnvandrerne tar videregående utdanning i senere alder.

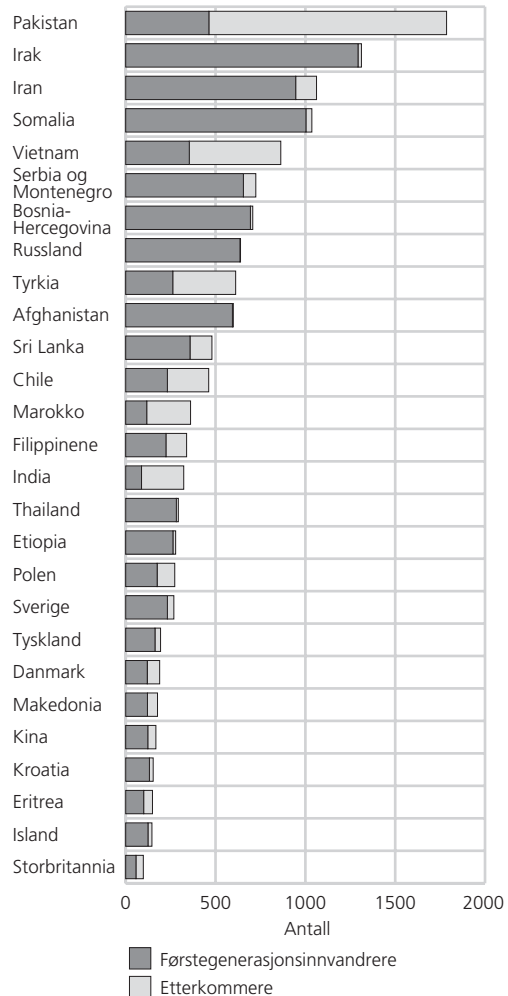
Figur 3.2. Elever i videregående opplæring¹ i prosent av registrerte årskull 16-18 år, etter innvandringskategori. 2000-2005

¹ Elever og lærlinger under opplæringsloven.
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Flere jenter enn gutter i alderen 16-18 år med innvandrerbakgrunn var i videregående opplæring i 2005. Blant førstegenerasjonslevene var andelen 66 prosent for jentene, mot 62 prosent for guttene. Blant etterkommerne var forskjellen mellom kjønnene mindre; drøyt 82 prosent av jentene og nær 82 prosent av guttene var i videregående opplæring.

Figur 3.3. Elever i videregående opplæring¹, etter landbakgrunn og innvandringskategori. 1. oktober 2005

¹ Omfatter elever under opplæringsloven.
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Etter avsluttet grunnskole gikk 96 prosent av alle elever direkte til videregående utdanning, viser tall for skoleåret 2005. Overgangsprosenten blant etterkommere var også 96 prosent, mens den var lavere for førstegenerasjonsinnvandrere – 89 prosent (tabell 3.7).

Høsten 2005 var det over 16 000 elever med innvandrerbakgrunn i videregående opplæring i Norge. Av disse var 73 prosent førstegenerasjonsinnvandrere og 27 prosent etterkommere. Etterkommerne i videregående utdanning er få. Dette må sees i sammenheng med innvandrerbefolkningens sammensetning og aldersstruktur. Fremdeles er det relativt få etterkommere som har blitt gamle nok til å starte en videregående utdanning. Aldersspredningen blant de registrerte elevene i videregående opplæring var i 2005 tilnærmet lik for personer uten innvandrerbakgrunn. Blant førstegenerasjonsinnvandrerne var det langt flere eldre elever, sammenlignet med elevene uten innvandrerbakgrunn.

Av førstegenerasjonsinnvandrere i videregående opplæring utgjorde elever med bakgrunn fra Irak, Somalia og Iran de største gruppene. Blant etterkommerne hadde den største gruppen bakgrunn fra Pakistan (figur 3.3/ tabell 3.8).

Store forskjeller i gjennomføring av videregående opplæring

Ved å sammenholde informasjon om når elever starter og fullfører videregående opplæring, kan vi få informasjon om hvordan den enkelte beveger seg i utdanningssystemet. Slike data viser at fullføringsgraden er lavere og avbruddprosenten høyere for elever med innvandrerbakgrunn enn den er for hele elevgruppen i videregående opplæring.

Fullført opplæring betyr at eleven/læreren har bestått alle årstrinn i videregående opplæring som fører til vitnemål eller fag-/svennebrev. *Avbrutt opplæring* betyr at eleven/læreren ikke har fullført og heller ikke lenger er registrert som elev/lærling i videregående opplæring. Datagrunnlaget gir ikke grunnlag for å belyse ulike typer avbrudd, og i statistikken som presenteres, vil det i kategorien *avbrutt* for eksempel forekomme personer som aldri har hatt til hensikt å fullføre, personer som stryker i ett eller flere fag eller som har begynt på en annen type utdanning.

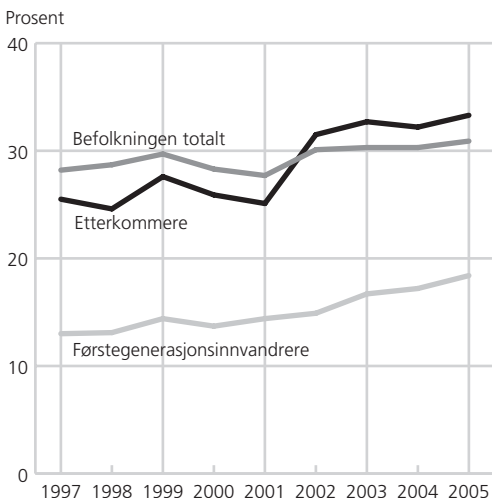
Under halvparten elevene med innvandrerbakgrunn som startet i grunnkurs i 1998 og 1999, fullførte til normert tid. Nær 40 prosent hadde avbrutt utdanningen innen fem år. Til sammenligning fullførte rundt 60 prosent av alle elevene i 1998- og 1999-kullene på normert tid, og 24 prosent hadde avbrutt etter fem år (tabell 3.11). Innvandreguttene avbrøt i langt større grad videregående opplæring enn jentene. Blant guttene avbrøt 43 prosent av 1998- kullet og 46 prosent av 1999- kullet. Blant jentene avbrøt henholdsvis 31 og 29 prosent.

Bildet av minoritetsungdom i norsk utdanning er imidlertid langt fra entydig. Botid betyr mye for hvorvidt personen er i utdanning, men har mindre å si for prestasjonene underveis. Ulike bakgrunnsfaktorer som foreldrenes utdanningsnivå, inntekt og arbeidsmarkedstilknypning, forklarer en del av prestasjonsforskjellene mellom minoritets- og majoritetsungdom. Blant dem som fullfører videregående, er imidlertid andelen som tar høyere utdanning blant innvandrerungdom, på høyde med – eller høyere enn – for majoritetsungdom (se Støren, 2005).

Hver tredje elev med innvandrerbakgrunn startet høyere utdanning etter fullført videregående

Av elever med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring (videregående kurs II og fagprøver) våren 2005, begynte 30 prosent av førstegenerasjons-elevene og 45 prosent av etterkommerne i høyere utdanning i Norge eller utlandet. For alle elevene som fullførte samme år, var overgangsprosenten drøyt 23 (tabell 3.12). Det var altså vanligere blant elever med innvandrerbakgrunn å fortsette i høyere utdanning etter fullført videregående enn det var for hele elevgruppen. Nær 7 prosent av etterkommerne som fullførte videregående, startet direkte på en høyere utdanning i utlandet. Til sammenligning gjaldt dette bare 1 prosent av elevene, totalt sett.

Figur 3.4. Studenter i høyere utdanning¹ i prosent av registrert årskull (19-24 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005

¹ Doktorgrader er ikke inkludert.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Kvinnelige etterkommere best representert i høyere utdanning

Mer enn 30 prosent av landets 19-24 åringer var i høyere utdanning i 2005. Etterkommerne deltakelse var høyere enn gjennomsnittet, 33 prosent. Blant førstegenerasjonsinnvandrere var bare 18 prosent i gang med studier høsten 2005 (tabell 3.13). Blant førstegenerasjonsinnvandrere som har fullført videregående utdanning, var imidlertid tilbøyeligheten til å fortsette med studier høy. Årsakene til den lave deltakelsen i høyere utdanning for førstegenerasjonsinnvandrere kan tenkes å ligge tidligere i utdanningsløpet. Når færre tar videregående utdanning og flere avbryter utdanningen, blir rekrutteringsgrunnlaget til høyere utdanning mindre.

Ser vi på andeler av årskull, finner vi at kvinner er bedre representert enn menn i høyere utdanning. Dette gjelder både i innvandrerbefolkningen og i befolkningen totalt. Tall for hele befolkningen viser at 37 prosent av kvinnene og 25 prosent av mennene i alderen 19-24 år var i høyere utdanning høsten 2005. Tall fra 1997 til 2005 viser at kvinner har vært best representert i hele perioden. Den relative forskjellen mellom menn og kvinner var svakt økende på slutten av 90-tallet og har vært stabil siden 2001 (tabell 3.13).

Blant førstegenerasjonsinnvandrerne var det andelsmessig flere menn enn kvinner som studerte fram til 1998. I 1998 var 13,4 prosent av kvinnene og 12,8 prosent av mennene i gang med høyere utdanning. Forskjellen mellom førstegenerasjons menn og kvinner har etter dette vært økende, og i 2005 var over 20 prosent av kvinnene og drøyt 16 prosent av mennene registrerte studenter.

Kvinnelige etterkommere var i 2005 best representert i høyere utdanning, 38 prosent. Blant de mannlige etterkommerne var andelen som var i utdanning 29 prosent. Både mannlige og kvinnelige etterkommere deltar i høyere utdanning i større grad enn snittet av befolkningen. I 1997 var den kvinnelige deltakelsen blant etterkommerne nær 5 prosent lavere enn gjennomsnittet for kvinner.

Innvandrere med kinesisk bakgrunn studerer mest

Målt i andel av årskull 19-24 år i 2005, hadde personer med kinesisk landbakgrunn den klart beste deltakelsen i høyere utdanning, både blant førstegenerasjonsinnvandrere (59 prosent) og etterkommere (60 prosent). Blant førstegenerasjonsinnvandrere følger gruppen med bosnisk (38 prosent), russisk (31 prosent), tysk (29 prosent) og iransk (27 prosent) bakgrunn med høyest deltakelse. Blant etterkommerne er deltakelsen høy blant personer med indisk (53 prosent), irakisk (50 prosent), srilankisk (50 prosent) og vietnamesisk (47 prosent) bakgrunn (tabell 3.15).

Andelene må tolkes med forsiktighet, ettersom statistikken her ikke inkluderer ulike grunner til innvandring. Det innebærer at personer som kommer til Norge fra utlandet for å studere, i statistikken plasseres i gruppen førstegenerasjonsinnvandrere sammen med personer som har opphold i Norge av andre grunner, for eksempel flyktninger.

Forskjeller i studievalg

Det er noen forskjeller i valg av fagretninger mellom studenter med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn og den øvrige studentmassen (Henriksen 2006). Apotekfag og tannhelsefag var de mest populære fagene blant minoritetsstudentene. På

disse fagområdene utgjorde minoritetsstudentene henholdsvis 20 og 14 prosent av studentmassen høsten 2005. Tekniske fag som matematikk, fysikk, statistikk og kjemi var også mer populære studievalg blant minoritetsstudentene enn for den øvrige studentmassen.

Et fremtredende trekk ved studievalg er den lave andelen minoritetsstudenter som velger lærerutdanninger. Dette gjelder både førskolelærer-, allmennlærer og fag- og yrkeslærerutdanninger. Spesielt tydelig er den lave andelen menn med ikke-vestlig bakgrunn på disse studiene. Bare 2,7 prosent valgte en lærerutdanning, mot 5,8 prosent av alle menn.

Store forskjeller i innvandrerbefolkningens utdanningsnivå

Av innvandrere i aldersgruppen 30-44 år fra Asia, Afrika samt Sør- og Mellom-Amerika, hadde 10 prosent grunnskole, 38 prosent videregående utdanning og 19 prosent høyere utdanning som sin høyeste fullførte utdanning per 1. oktober 2004 (tabell 3.18). Videre tolkning av tallene for innvandrerbefolkningens utdanningsnivå er problematisk, fordi det mangler opplysninger om utdanning fra utlandet for store deler av denne gruppen². Det manglet i 2004 utdanningsopplysninger for 21 prosent av personene med utenlandsk landbakgrunn i alderen 16 år og over (tabell 3.17). I aldersgruppen 30-44 år er uoppbyggingsandelen 27 prosent for alle med utenlandsk landbakgrunn og hele 40 prosent for personer med øst-europeisk bakgrunn (tabell 3.18).

Om statistikken

Barnehagestatistikken omfatter alle godkjente barnehager og alle eierformer; kommunale, fylkeskommunale, statlige og private.

De årlige data om grunnskolen hentes fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI). Grunnskolestatistikken inneholder data om all grunnskoleopplæring som foregår etter opplæringsloven og voksenopplæring på området for grunnskolen. Alle eierforhold er med i statistikken: kommunale, interkommunale, fylkeskommunale og statlige skoler samt frittstående skoler som er godkjente av Kunnskapsdepartementet (KD) etter grunnskoleloven.

Statistikk over videregående utdanning omfatter elever som deltar i en utdanning som normalt har en varighet på minst 300 undervisningstimer per år, uavhengig av om utdanningen er offentlig godkjent eller mottar offentlig støtte.

Statistikk over høyere utdanning omfatter godkjente universitet og høyskoler. Data om utdanningsnivå, igangværende utdanninger og fullførte utdanninger er hentet fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB). Registeret over befolkningens høyeste utdanning omfatter alle personer 16 og eldre bosatte i Norge per 1. oktober.

På områder hvor det eksisterer gode administrative systemer er disse hovedkilde for utdanningsstatistikken. På andre områder er lærestedene datakilden. SSB mottar også utdanningsdata fra andre administrative organer, som for eksempel Arbeidsdirektoratet og Lånekassen, og fra frittstående utdanningsinstitusjoner.

Noter

¹ Noen elever får både morsmåls- og tospråklig opplæring og er med i begge språkopplæringsgruppene.

² Statistikk om utdanningsnivå er basert på registeropplysninger om personers fullførte utdanning. Statistisk sentralbyrå har ikke registerbaserte opplysninger om utdanning fra utlandet før innvandring. Denne informasjonen har blitt innhentet gjennom skjema-baserte undersøkelser rettet mot innvandre. Den siste undersøkelsen ble gjennomført i 1999. For personer som har innvandret etter 1999, og som ikke har vært i kontakt med det norske utdanningssystemet, mangler det i stor grad utdanningsopplysninger.

Tabell 3.1. Barn i barnehager fra språklige og kulturelle minoriteter¹. 2000-2005. Absolutte tall og prosent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Barn i alt	189 837	192 649	198 262	205 172	213 097	223 501
Barn fra språklige og kulturelle minoriteter	8 992	9 784	10 953	12 069	12 572	13 958
Barn fra språklige og kulturelle minoriteter, prosent	4,7	5,1	5,5	5,9	5,9	6,2
Av dette barn med tospråklig assistanse	3 931	3 801	4 147	4 400	4 899	6 339
Av dette barn med tospråklig assistanse, prosent.	43,7	38,8	37,9	36,5	39,0	45,4

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk.
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter¹, etter barnehagens eierforhold. 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Barn i alt	189 837	192 649	198 262	205 172	213 097	223 501
Barn i offentlige barnehager	112 999	115 427	116 229	118 642	120 401	122 455
Antall barn fra språklige og kulturelle minoriteter ..	7 243	8 058	8 815	9 565	9 787	10 452
Av dette barn som får tospråklig assistanse	3 320	3 291	3 571	3 708	4 104	5 124
Barn i private barnehager	76 838	77 222	82 033	86 530	92 696	101 046
Antall barn fra språklige og kulturelle minoriteter ..	1 749	1 726	2 138	2 504	2 785	3 506
Av dette barn som får tospråklig assistanse	611	510	576	692	795	1 215

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter¹. Antall som ikke får/får tospråklig assistanse, etter fylke. 2005

	Antall barn fra språklige og kulturelle minoriteter som ikke får tospråklig assistanse	Antall barn fra språklige og kulturelle minoriteter som får tospråklig assistanse
Østfold	329	354
Akershus	851	637
Oslo	2886	2033
Hedmark	146	121
Oppland	171	94
Buskerud	404	600
Vestfold	197	372
Telemark	230	207
Aust-Agder	130	85
Vest-Agder	296	207
Rogaland	508	522
Hordaland	417	270
Sogn og Fjordane	70	90
Møre og Romsdal	221	139
Sør-Trøndelag	314	268
Nord-Trøndelag	87	97
Nordland	190	98
Troms Romsa	123	73
Finnmark Finnmarku ..	47	72

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk og engelsk.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.4. Elever i grunnskolen med morsmålsopplæring¹, tospråklig og særskilt norskopplæring, etter fylke. 1. oktober 2005

	Elever i alt	Elever med morsmålsopplæring ¹	Elever med tospråklig opplæring ²	Elever med særskilt norskopplæring ³
I alt	619 640	11 824	14 350	37 342
Østfold	34 242	1 112	1 826	2 517
Akershus	72 381	638	1 510	3 570
Oslo	52 998	1 140	3 985	11 248
Hedmark	24 014	432	303	840
Oppland	23 499	482	285	853
Buskerud	31 847	627	911	2 337
Vestfold	30 066	632	840	1 480
Telemark	21 618	481	655	1 196
Aust-Agder	14 585	185	228	653
Vest-Agder	23 568	121	619	1 514
Rogaland	58 973	1 618	642	2 976
Hordaland	62 513	1 790	503	2 539
Sogn og Fjordane	15 427	238	247	638
Møre og Romsdal	33 840	489	424	1 184
Sør-Trøndelag	36 779	769	705	1 630
Nord-Trøndelag	18 480	240	90	432
Nordland	32 939	328	287	856
Troms Romsa	21 259	309	134	454
Finnmark Finnmarku	10 385	163	156	408
Svalbard	192	-	-	17

¹ Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter.

² Tospråklig opplæring er opplæring hvor undervisningen foregår på morsmålet til eleven.

³ Særskilt norskopplæring er tilleggsopplæring i norsk eller opplæring i faget norsk som 2. språk for elever fra språklige minoriteter. Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. Elever i grunnskolen med morsmålsopplæring og særskilt norskopplæring. Skoleårene 1992/93-2005/06¹

Skoleår	Elever i alt	Elever med morsmåls- og/eller tospråklig opplæring ²	Elever med særskilt norskopplæring ³
1992/93	463 309	10 045	.
1993/94	466 605	9 933	.
1994/95	470 779	10 204	.
1995/96	477 236	11 276	.
1996/97	487 398	12 770	.
1997/98	558 247	15 810	24 599
1998/99	569 044	17 008	25 311
1999/00	580 261	17 306	28 242
2000/01	590 471	18 176	31 113
2001/02	599 468	18 611	32 855
2002/03	610 297	18 734	33 833
2003/04	617 577	19 695	35 374
2004/05	618 250	19 713	35 632
2005/06	619 640	20 717	37 342

¹ I tallene for elever fra språklige minoriteter er kommunalt registrerte elever inkludert.

² Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter. Tospråklig opplæring er opplæring hvor undervisningen foregår på morsmålet til eleven.

³ Særskilt norskopplæring er tilleggsopplæring i norsk eller opplæring i faget norsk for elever fra språklige minoriteter.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6. Elever som får morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring¹, etter morsmål. 1. oktober 2005²

Morsmål	Antall elever	Morsmål	Antall elever
I alt	20 717	Serbisk	155
Urdu	2 521	Swahilli	149
Somalisk	2 175	Fransk	135
Arabisk	1 830	Kinesisk	121
Kurdisk	1 735	Portugisisk	107
Vietnamesisk	1 551	Finsk	94
Albansk	1 288	Tigrinia	82
Tyrkisk	1 026	Islandsk	76
Bosnisk	806	Litauisk	70
Tamil	764	Burmesisk	58
Engelsk	654	Oromo	57
Russisk	639	Berbersk	56
Spansk	572	Amharisk	54
Thai	531	Kantonesisk	51
Persisk	519	Hindi	42
Dari	493	Kroatisk	38
Polsk	353	Kirundi	36
Tsjetsjensk	299	Rumensk	25
Tysk	262	Bengali	22
Punjabi	229	Gresk	21
Nederlandsk	180	Malayisk	21
Filippinsk	172	Annet	485
Pashto	163		

¹ Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter. Tospråklig opplæring er opplæring hvor undervisningen foregår på morsmålet til eleven.

² I tallene for elever fra språklige minoriteter er kommunalt registrerte elever inkludert.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.7. Overgang fra grunnskole til folkehøgskoler og videregående utdanning, etter innvandringskategori. 2005. Absolutte tall og prosent

	I alt	Videregående skoler ¹	Folkehøgskoler	Annen videregående utdanning ²	Høyere utdanning	Ikke i utdanning
	Absolutte tall					
Elever i alt	61 495	59 092	118	67	7	2 211
Elever med innvandrerbakgrunn i alt	4 633	4 200	6	42	1	384
Førstegenerasjonsinnvandrere	2 994	2 631	6	39	1	317
Etterkommere	1 639	1 569	-	3	-	67
	Prosent					
Elever i alt	100,0	96,1	0,2	0,1	0,0	3,6
Elever med innvandrerbakgrunn i alt	100,0	90,7	0,1	0,9	0,0	8,3
Førstegenerasjonsinnvandrere	100,0	87,9	0,2	1,3	0,0	10,6
Etterkommere	100,0	95,7	-	0,2	-	4,1

¹ Omfatter elever, lærlinger og elever i videregående skole i utlandet.

² Inkluderer arbeidsmarkedskurs.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.8. Elever i videregående opplæring¹, etter landbakgrunn og innvandringskategori. 1. oktober 2005

Landbakgrunn	Elever med innvandrerbakgrunn i alt	Førstegenerasjonsinnvandrere	Elever født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
I alt	16 107	11 809	4 298
Av dette			
Pakistan	1 786	463	1 323
Irak	1 312	1 293	19
Iran	1 062	946	116
Somalia	1 036	1 003	33
Vietnam	863	354	509
Serbia og Montenegro	724	655	69
Bosnia-Hercegovina	707	694	13
Russland	639	636	3
Tyrkia	612	262	350
Afghanistan	599	594	5
Sri Lanka	480	358	122
Chile	462	232	230
Marokko	361	117	244
Filippinene	339	224	115
India	323	88	235
Thailand	293	282	11
Etiopia	278	263	15
Polen	273	175	98
Sverige	268	232	36
Tyskland	194	163	31
Danmark	189	120	69
Makedonia	177	121	56
Kina	168	123	45
Kroatia	153	132	21
Eritrea	149	100	49
Island	146	124	22
Storbritannia	98	57	41

¹ Omfatter elever under opplæringsloven.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.9. Elever i videregående opplæring¹ i prosent av registrert årskull 16-18 år, etter innvandringskategori og kjønn. 2000-2005

	Elever i prosent av befolkningen			Førstegenerasjonsinnvandrere			Etterkommere		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2000	89,0	88,3	89,8	63,7	61,6	66,1	82,1	81,9	82,3
2001	89,1	88,4	89,9	68,0	66,4	69,7	82,2	83,2	81,1
2002	89,6	88,9	90,2	66,2	64,3	68,2	84,8	85,2	84,3
2003	89,9	89,2	90,6	68,4	66,8	70,2	86,5	85,7	87,3
2004	89,8	89,2	90,5	69,1	67,9	70,5	86,7	85,8	87,6
2005	90,2	89,7	90,7	70,6	69,6	71,8	87,9	87,7	88,1

¹ Elever og lærlinger under opplæringsloven.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

**Tabell 3.10. Elever i videregående opplæring¹, etter innvandringskategori, alder og kjønn.
1. oktober 2005**

	I alt	Innvandringskategori			
		Uten innvandrerbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	Etterkommere	Annet ²
Menn og kvinner i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-16 år	32,4	33,2	17,6	36,2	34,5
17 "	30,3	31,1	20,0	31,6	30,6
18 "	22,6	22,8	19,2	21,6	23,2
19 "	4,8	4,4	9,6	5,7	4,6
20 "	2,4	2,1	6,6	2,0	2,0
21 "	1,3	1,1	4,3	0,9	1,2
22-24 år	1,7	1,5	5,6	1,2	1,3
25-29 "	1,2	1,0	5,6	0,5	0,9
+30 år	3,3	2,8	11,4	0,2	1,8
Menn	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-16 år	33,9	34,9	18,2	36,7	35,4
17 "	32,0	32,9	20,7	32,3	31,9
18 "	21,0	21,0	20,2	19,9	21,9
19 "	4,8	4,3	10,6	6,1	4,4
20 "	2,4	2,0	7,4	2,3	2,0
21 "	1,4	1,2	4,7	1,0	1,2
22-24 år	1,6	1,3	5,6	1,2	1,2
25-29 "	1,0	0,8	4,7	0,5	0,7
+30 år	2,0	1,6	7,9	0,1	1,2
Kvinner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
-16 år	31,0	31,7	17,0	35,7	33,6
17 "	28,8	29,4	19,2	31,0	29,2
18 "	24,1	24,5	18,3	23,4	24,5
19 "	4,8	4,5	8,6	5,2	4,8
20 "	2,3	2,1	5,8	1,7	1,9
21 "	1,3	1,1	3,9	0,8	1,1
22-24 år	1,9	1,6	5,7	1,3	1,5
25-29 "	1,5	1,2	6,6	0,5	1,0
+30 år	4,5	4,0	14,9	0,4	2,4

¹ Lærlinger og annen videregående utdanning er ikke inkludert.

² Inkluderer utenlandsadopterte, utenlandsfødte med en norskfødt forelder, norskfødt med en utenlandsfødt forelder, personer født i utlandet av norske foreldre og personer med uoppgitt innvandringskategori.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.11. Elever med innvanderbakgrunn som startet i grunnkurs for første gang høsten 1998 og 1999, etter fullført videregående opplæring i løpet av fem år, kjønn og landbakgrunn. Prosent

Kjønn og landbakgrunn	1998					1999				
	Antall elever	Fullført på normert tid	Fullført på mer enn normert tid	Fortsatt i videregående opplæring 2001	Avbrutt videregående opplæring	An-tall elever	Fullført på normert tid	Fullført på mer enn normert tid	Fortsatt i videregående opplæring 2004	Avbrutt videregående opplæring
I alt	2 814	45	12	7	37	2 958	46	11	5	38
Europa unntatt Tyrkia	693	52	9	7	32	765	55	10	3	33
Asia med Tyrkia og										
Oseania	1 573	45	13	6	36	1 648	47	11	6	37
Afrika	369	31	11	10	48	389	30	13	7	51
Sør- og Mellom-										
Amerika	154	37	16	5	42	144	35	11	10	44
Nord-Amerika	25	40	8	-	52	12	75	8	-	17
Menn	1 410	38	12	7	43	1 534	39	10	6	46
Europa unntatt Tyrkia	337	47	7	8	39	379	47	11	3	39
Asia med Tyrkia og										
Oseania	786	38	14	7	41	850	40	9	6	44
Afrika	193	23	15	10	52	225	24	8	8	60
Sør- og Mellom-										
Amerika	80	35	11	3	51	75	23	9	11	57
Nord-Amerika	14	43	-	-	57	5	80	-	-	20
Kvinner	1 404	51	11	6	31	1 424	54	12	5	29
Europa unntatt Tyrkia	356	56	11	7	26	386	61	10	3	26
Asia med Tyrkia og										
Oseania	787	52	11	5	31	798	54	12	5	29
Afrika	176	40	8	10	43	164	37	18	5	39
Sør- og Mellom-										
Amerika	74	39	20	8	32	69	48	13	10	29
Nord-Amerika	11	36	18	-	45	7	71	14	-	14

Kilde: Utdanningstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.12. Overgang fra videregående utdanning¹, etter innvandrerbakgrunn. 2005. Absolutte tall og prosent

	Utdanningsaktivitet ¹ 1. oktober 2005										
	I alt	Læring	Folkehøgskoler	Annen videregående utdanning ²	Videregående skoler	Høgskoler	Universiteter	Videregående utdanning i utlandet	Høyere utdanning i utlandet	Fagskoler	Ikke i utdanning 1.10. 2005
	Absolutte tall										
Elever i alt	57 868	655	3 363	1 086	3 146	7 616	5 254	118	588	479	35 563
Elever med innvandrerbakgrunn i alt	3 794	17	43	69	370	619	515	5	103	8	2 045
Førstegenerasjonsinnvandrere	3 082	16	36	47	324	480	380	3	55	7	1 734
Etterkommere	712	1	7	22	46	139	135	2	48	1	311
	Prosent										
Elever i alt	100,0	1,1	5,8	1,9	5,4	13,2	9,1	0,2	1,0	0,8	61,5
Elever med innvandrerbakgrunn i alt	100,0	0,4	1,1	1,8	9,8	16,3	13,6	0,1	2,7	0,2	53,9
Førstegenerasjonsinnvandrere	100,0	0,5	1,2	1,5	10,5	15,6	12,3	0,1	1,8	0,2	56,3
Etterkommere	100,0	0,1	1,0	3,1	6,5	19,5	19,0	0,3	6,7	0,1	43,7

¹ Omfatter elever som fullførte videregående kurs II og fagprøver under opplæringsloven.

² Omfatter arbeidsmarkedskurs og annen utdanning på videregående nivå.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.13. Studenter i høyere utdanning¹ i prosent av registrert årskull (19-24 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005

	Befolkningen i alt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Etterkommere		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1997	28,2	23,6	32,9	13,0	13,5	12,6	25,5	23,0	28,2
1998	28,7	23,6	33,9	13,1	12,8	13,4	24,6	22,0	27,3
1999	29,7	24,4	35,1	14,4	13,9	14,9	27,6	24,3	31,1
2000	28,3	23,0	33,9	13,7	12,2	14,9	25,9	22,6	29,4
2001	27,7	22,1	33,4	14,4	13,0	15,5	25,1	21,4	28,9
2002	30,1	24,5	36,0	14,9	13,7	15,9	31,5	27,9	35,4
2003	30,3	24,7	36,2	16,7	15,4	17,9	32,7	28,8	36,8
2004	30,3	24,7	36,1	17,2	15,4	18,6	32,2	28,7	36,1
2005	30,9	25,3	36,8	18,4	16,3	20,3	33,3	29,2	37,8

¹ Doktorgrader er ikke med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.14. Studenter i høyere utdanning¹ i prosent av registrert årskull (25-29 år), etter innvandringskategori og kjønn. 1997-2005

	Befolkningen i alt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Etterkommere		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1997	12,8	12,2	13,4	8,1	9,0	7,3	14,5	17,2	11,6
1998	13,4	12,5	14,3	8,0	8,9	7,2	16,7	15,0	18,5
1999	14,4	13,2	15,6	9,0	9,4	8,7	18,3	18,9	17,8
2000	14,4	12,9	15,9	8,7	8,5	8,8	15,6	15,3	15,9
2001	15,4	13,9	16,9	9,3	9,2	9,5	18,5	19,2	17,6
2002	16,3	14,8	17,7	9,6	8,9	10,2	17,7	17,0	18,6
2003	16,4	15,3	17,6	10,6	10,1	11,0	17,5	17,6	17,4
2004	17,1	15,9	18,4	11,2	10,5	11,7	19,4	18,5	20,5
2005	16,2	14,7	17,8	11,1	10,2	11,8	18,2	17,0	19,5

¹ Doktorgrader er ikke med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.15. Innvandrere i høyere utdanning¹, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2005. 19-24 år. Absolutte tall og prosent

Landbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere			Etterkommere		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	5 272	2 149	3 123	1 752	801	951
Av dette						
Bosnia-Hercegovina	555	241	314	3	-	3
Iran	431	201	230	5	3	2
Kina	352	151	201	27	14	13
Russland	348	110	238	-	-	-
Vietnam	273	116	157	282	142	140
Pakistan	251	117	134	604	277	327
Sverige	207	61	146	24	11	13
Sri Lanka	192	91	101	35	15	20
Serbia og Montenegro	167	73	94	10	7	3
Irak	167	82	85	1	1	-
Polen	166	62	104	62	31	31
Tyskland	132	52	80	11	5	6
Danmark	127	46	81	36	15	21
Chile	122	44	78	13	7	6
Tyrkia	86	33	53	77	25	52
India	61	29	32	191	88	103
USA	53	20	33	7	2	5
Finland	50	9	41	14	9	5
Storbritannia	48	24	24	22	14	8
Marokko	19	10	9	53	16	37
				I prosent av registrert årskull 19-24 år		
I alt	18,4	16,3	20,3	33,3	29,2	37,8
Av dette						
Bosnia-Hercegovina	37,6	33,4	41,5	13,0	-	23,1
Iran	26,8	24,7	28,8	35,7	33,3	40,0
Kina	58,6	57,4	59,5	60,0	70,0	52,0
Russland	30,8	24,2	35,3	-	-	-
Vietnam	23,6	23,0	24,1	46,9	44,1	50,2
Pakistan	15,6	16,3	15,1	30,3	26,7	34,3
Sverige	13,2	10,9	14,6	45,3	42,3	48,1
Sri Lanka	24,5	22,6	26,6	50,0	35,7	71,4
Serbia og Montenegro	13,2	11,7	14,5	20,8	24,1	15,8
Irak	8,0	6,7	9,8	50,0	50,0	-
Polen	21,8	17,1	26,1	46,6	43,1	50,8
Tyskland	28,6	26,0	30,7	32,4	25,0	42,9
Danmark	20,2	18,4	21,3	31,6	25,0	38,9
Chile	17,3	12,7	21,8	17,8	16,7	19,4
Tyrkia	7,7	6,3	8,9	15,3	10,2	20,2
India	24,6	25,7	23,7	52,5	47,8	57,2
USA	21,1	18,0	23,6	33,3	22,2	41,7
Finland	21,6	9,8	29,3	36,8	39,1	33,3
Storbritannia	25,9	23,3	29,3	36,7	37,8	34,8
Marokko	6,7	8,1	5,6	17,1	9,8	25,2

¹ Doktorgrader er ikke med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.16. Førstegenerasjonsinnvandrere i høyere utdanning¹, etter kjønn og landbakgrunn. Per 1. oktober 2005. 25-29 år. Absolutte tall og prosent

Landbakgrunn	I alt	Menn	Kvinner
Absolutte tall			
I alt	3 892	1 567	2 325
Av dette			
Sverige	269	87	182
Russland	249	46	203
Vietnam	212	105	107
Bosnia-Hercegovina	192	78	114
Iran	187	90	97
Kina	179	74	105
Danmark	130	64	66
Pakistan	129	84	45
Tyskland	122	37	85
Polen	111	34	77
USA	64	25	39
Irak	63	38	25
India	62	25	37
Finland	59	8	51
Chile	59	19	40
Sri Lanka	57	28	29
Tyrkia	48	18	30
Serbia og Montenegro	43	23	20
Storbritannia	35	13	22
Marokko	29	16	13
I prosent av registrert årskull 25-29 år			
I alt	11,1	10,2	11,8
Av dette			
Sverige	10,2	7,3	12,6
Russland	21,2	13,5	24,3
Vietnam	12,2	14,8	10,5
Bosnia-Hercegovina	15,4	12,3	18,7
Iran	16,3	17,1	15,6
Kina	37,3	41,6	34,8
Danmark	13,3	11,0	16,6
Pakistan	6,9	9,6	4,6
Tyskland	13,0	8,6	16,6
Polen	8,0	4,6	11,8
USA	17,3	14,9	19,3
Irak	3,8	4,6	3,0
India	11,5	11,0	11,9
Finland	12,7	4,7	17,5
Chile	10,7	7,1	14,1
Sri Lanka	7,3	11,3	5,5
Tyrkia	3,1	2,1	4,5
Serbia og Montenegro	4,0	4,2	3,8
Storbritannia	7,6	4,3	14,1
Marokko	5,1	6,6	4,0

¹ Doktorgrader er ikke med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.17. Befolkningen 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling, 2004. Prosent

Landbakgrunn	I alt	Uoppgitt	Ingen fullført utdanning	Grunnskolenivå	Videregående skolenivå	Kort høyere utdanning ¹	Lang høyere utdanning ²
I alt	3 642 888	2,8	0,2	18,9	54,8	18,0	5,2
Norge	3 219 441	0,4	0,1	19,8	56,5	18,2	5,0
Utlandet i alt	423 447	21,1	0,9	12,5	42,2	16,7	6,5
Norden	102 660	14,0	0,3	12,5	45,2	20,9	7,0
Vest-Europa, unntatt Tyrkia	69 176	14,9	0,2	9,5	41,5	23,1	10,8
Øst-Europa	52 499	30,1	0,5	10,8	40,1	12,5	6,1
Nord-Amerika og Oseania	30 460	10,4	0,3	10,3	44,9	23,4	10,6
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	168 652	27,1	1,8	14,6	40,9	11,6	3,9

¹ Kort høyere utdanning omfatter utdanning på universitets- og høgskolenivå med varighet til og med 4 år.

² Lang høyere utdanning omfatter utdanning på universitets- og høgskolenivå med varighet over 4 år.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.18. Befolkningen 30-44 år, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling, 2005. Prosent

Landbakgrunn	I alt	Uoppgitt	Ingen fullført utdanning	Grunnskolenivå	Videregående skolenivå	Kort høyere utdanning ¹	Lang høyere utdanning ²
I alt	1 026 473	4,7	0,1	6,3	55,2	25,6	8,1
Norge	860 874	0,4	0,0	6,2	58,4	26,9	8,1
Utlandet i alt	165 599	26,9	0,6	7,3	38,1	18,9	8,3
Norden	37 784	16,6	0,2	5,7	42,6	25,6	9,3
Vest-Europa, unntatt Tyrkia	27 073	22,8	0,1	4,7	33,4	25,1	14,0
Øst-Europa	21 313	39,7	0,2	5,8	34,9	12,7	6,7
Nord-Amerika og Oseania	9 366	13,5	0,1	4,1	40,5	27,9	13,9
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	70 063	31,8	1,3	10,0	38,1	13,5	5,3

¹ Kort høyere utdanning omfatter utdanning på universitets- og høgskolenivå med varighet til og med 4 år.

² Lang høyere utdanning omfatter utdanning på universitets- og høgskolenivå med varighet over 4 år.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Bjørn Olsen

4. Arbeid

- Antallet sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere økte med 10 200 fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005.
- Denne veksten ga en økning i underkant av ett prosentpoeng i andelen sysselsatte (av bosatte 16-74 år), fra 56,6 til 57,5 prosent. I hele befolkningen var det en helt marginal økning fra 69,3 til 69,4 prosent i denne perioden. Innvandrere fra de nye EU-landene i Øst-Europa hadde størst økning i sysselsettingen med fire prosentpoeng og ligger nå på nivå med de vesteuropeiske (utenom Norden).
- Nordiske førstegenerasjonsinnvandrere hadde høyest sysselsetting med 72,4 prosent, en andel som ligger tre prosentpoeng over nivået for hele befolkningen. Lavest sysselsetting finner vi blant innvandrere fra Afrika med 41,8 prosent. Dette nivået er til en viss grad påvirket av relativt høye andeler flyktninger med kort botid i Norge.
- I hele befolkningen hadde menn og kvinner i 4. kvartal 2005 en sysselsetting på henholdsvis 72,6 og 66 prosent. Tilsvarende tall for førstegenerasjonsinnvandrere var henholdsvis 62,5 og 52,6 prosent.
- Med lengre botid i Norge øker sysselsettingen blant de ikke-vestlige. Det går et klart skille mellom førstegenerasjonsinnvandrere som har bodd i Norge i mer enn eller mindre enn fire år. Vi ser også en tydelig økning blant dem med mer enn 10 års botid i Norge. Lang botid i Norge utjevner imidlertid ikke forskjellene gruppene imellom. Blant de som har bodd over 15 år i Norge, er det fortsatt de med afrikansk og asiatisk bakgrunn som har lavest sysselsetting, med henholdsvis 51 og 57 prosent.
- Ikke-vestlige etterkommere i alderen 20 til 24 år hadde en sysselsetting på 66,5 prosent, mens den var 49,7 prosent blant førstegenerasjon i samme alder. I befolkningen uten innvandrerbakgrunn var det en sysselsetting på 71,7 prosent i denne aldersgruppen. Etterkommerne i denne aldersgruppen ligger med andre ord mye nærmere de uten innvandrerbakgrunn, enn gruppen av førstegenerasjonsinnvandrere. Blant de over 24 år, er det imidlertid litt større avstand til gruppen uten innvandrerbakgrunn (med 9 prosent-poeng).
- Alle de vestlige innvandrergruppene hadde hver en andel selvstendig næringsdrivende på 6 prosent, som er ett prosentpoeng høyere enn for hele befolkningen. Førstegenerasjonsinnvandrere fra Asia var gruppen ikke-vestlige med høyest andel selvstendige med 3,8 prosent. De øvrige gruppene lå på 2 prosent eller litt over.

Om statistikken

Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere omfatter **førstegenerasjonsinnvandrere**. I noen tabeller skilles **etterkommere** (personer født i Norge av utenlandsfødte foreldre) ut som egen kategori, når dette er presisert. Morens fødeland representerer landbakgrunnen.

Sysselsatte: Artikkelen baserer seg på den registerbaserte sysselsettingsstatistikken for innvandrere som publiseres årlig på SSBs websider. I tillegg til Rikstrygdeverkets *arbeidstakerregister* omfatter datagrunnlaget alle sysselsatte, inkludert selvstendig næringsdrivende som innhentes via *selvangivelsesregisteret*. Dessuten benyttes *lønns- og trekkoppgaverregisteret* som gir opplysninger om mindre lønnstakerforhold som ikke er meldepliktige til arbeidstakerregisteret. I tillegg har også vernepliktige og sivilarbeidere status som sysselsatte.

Registrerte helt arbeidsledige bygger på data fra *Arbeidsdirektoratets* register over personer registrert som helt arbeidsledige. Arbeidsledighetsstatistikk for innvandrere publiseres kvartalsvis på SSBs websider.

Deltakere på arbeidsmarkedstiltak bygger også på data fra *Arbeidsdirektoratets* register og gjelder ordinære arbeidsmarkedstiltak.

Sysselsatte, registrerte helt ledige og deltakere på arbeidsmarkedstiltak beregnes i prosent av befolkningen mellom 16-74 år.

- Ser vi på hvordan gruppen av de 11 000 selvstendig næringsdrivende innvandrere er sammensatt, er det imidlertid de ikke-vestlige som utgjør flertallet med 6 044 næringsdrivende, eller 55 prosent av hele gruppen. Den største enkeltgruppen er de asiatiske næringsdrivende som utgjør 3 840 personer (35 prosent). De nordiske er den nest største gruppen med 2 694 selvstendige (24 prosent.).
- Den registrerte ledigheten blant førstegenerasjonsinnvandrere gikk ned fra 9,3 prosent i 4. kvartal 2004 til 8,4 prosent samme kvartal 2005. I alle innvandrergupper var det en viss nedgang. De ikke-vestlige gruppene hadde følgende andeler registrert ledige i 4. kvartal 2005: Afrika 16,7 prosent, Asia 11,2 prosent, Sør- og Mellom-Amerika 9,0 prosent og Øst-Europa 8,4 prosent. Den registrerte ledigheten totalt var på 3 prosent, og de vestlige gruppene lå bare noen desimaler over dette nivået.

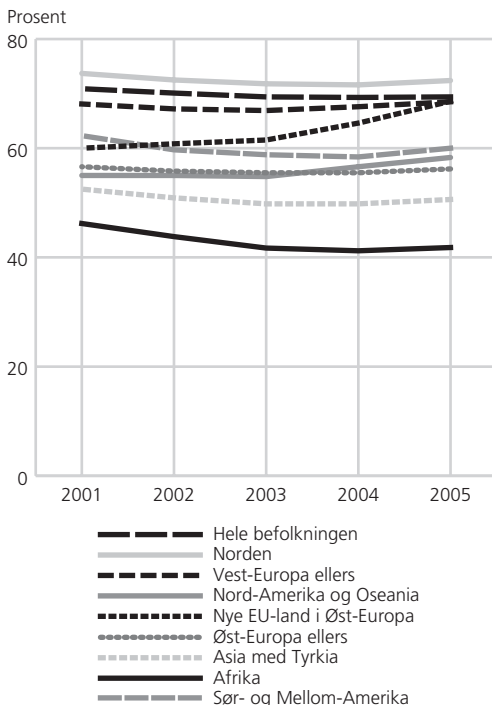
Flere sysselsatte innvandrere fra 2004-2005

Perioden 4. kvartal 2001 til 4. kvartal 2003 var preget av en konjunkturedgang som gjorde seg gjeldende i alle grupper (figur 4. 1). For førstegenerasjonsinnvandrere gikk andelen sysselsatte ned fra 59,3 til 56,6 prosent (av bosatte 16-74 år) i løpet av denne perioden, det vil si en nedgang på 2,7 prosentpoeng. I enkelte ikke-vestlige grupper var nedgangen større, som for eksempel blant de fra Afrika, der sysselsettingen gikk ned fra 46,2 til 41,7 prosent, det vil si en nedgang på 4,5 prosentpoeng. Også de fra Sør- og Mellom-Amerika hadde en nedgang som var større enn for gruppen av førstegenerasjonsinnvandrere totalt, med 3,5 prosentpoeng (fra 62,3 til 58,8 prosent). I hele befolkningen gikk sysselsettingen ned fra 70,9 til 69,4 prosent, med andre ord en mye mer moderat nedgang. (Se også tabell 4.1.).

I 4. kvartal 2004 stagnerte denne konjunkturedgangen. Vi ser bare helt marginale endringer i de fleste gruppene. Eneste unntaket er innvandrere fra de nye EU-landene som hadde en økning i andel sysselsatte på 3,1 prosentpoeng, noe som må tilskrives EU-utvidelsen og den nye strømmen av arbeidsinnvandrere.

I 4. kvartal 2005 ser vi en generell oppgang i sysselsettingen som kommer alle grupper til gode, om enn i litt ulik grad. Denne veksten ga en økning i underkant av ett prosentpoeng i andelen sysselsatte første generasjonsinnvandrere, fra 56,6 til 57,5 prosent. I absolutte tall utgjorde denne økningen 10 200 flere sysselsatte.

Figur 4.1. Sysselsatte første generasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn (verdensregion). I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2001-2005

Kilde: Arbeidsmarkedstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I hele befolkningen var det en helt marginal økning fra 69,3 til 69,4 prosent i denne perioden.

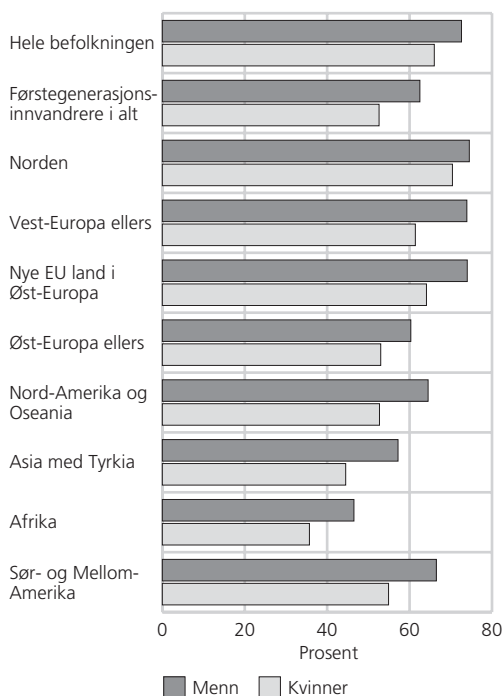
I de underliggende hovedgruppene framkommer den sterkeste veksten blant førstegenerasjonsinnvandrere fra de nye EU-landene, der andelen sysselsatte gikk opp med hele fire prosentpoeng. De øvrige gruppene lå så vidt under ett prosentpoeng i økning, med unntak av den nordamerikanske og den latinamerikanske gruppen med henholdsvis 1,7 og 1,6 prosentpoeng i økning. Det var i hovedsak blant innvandermenn at veksten i andel sysselsatte gjorde seg gjelden med en økning på 1,5 prosentpoeng (tabell 4.2). Blant kvinner var det kun en marginal økning på 0,4 prosentpoeng.

Økningen i sysselsettingen blant innvandrere fra de nye EU-landene har brakt denne gruppen opp på nivå med dem fra Vest-Europa utenom Norden, med 68,6 prosent sysselsatte. Innvandrere fra de øvrige landene i Øst-Europa lå en del lavere med en andel sysselsatte på 56,2 prosent. Ellers hadde nordiske innvandrere høyest sysselsetting med 72,4 prosent, noe som overstiger sysselsettingen for hele befolkningen med tre prosentpoeng. Lavest sysselsetting finner vi blant innvandrere fra Afrika med 41,8 prosent. Av de ikke-vestlige innvandrerne var det de fra Sør- og Mellom Amerika som hadde høyest sysselsetting, 60 prosent, mens innvandrere fra Asia hadde en sysselsetting på 50,6 prosent. For øvrig hadde innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania 58,3 prosent sysselsatte, som er lavt til å være en vestlig gruppe. Dette er imidlertid en liten gruppe med en relativt høy gjennomsnittsalder. Det spesielt lave sysselsetningsnivået vi ser blant førstegenerasjonsinnvandrere fra Afrika gjennom hele perioden (figur 4.1), må for øvrig

ses på bakgrunn av flyktningsstrømmen fra Somalia fra rundt årtusenskiftet og fram til i dag.

I hele befolkningen hadde menn og kvinner en sysselsetting på henholdsvis 72,6 og 66 prosent. Tilsvarende tall for innvandrere var henholdsvis 62,5 og 52,6 prosent (figur 4.2). Kjønnsforskjellene er med andre ord større blant innvandrere enn i hele befolkningen, det vil si 6,6 kontra 10 prosentpoeng i menns favør. Blant asiatiske innvandrere finner vi størst forskjell i sysselsetting, med en differanse på nærmere 13 prosentpoeng i menns favør. Vesteuropiske innvandrere ligger for så vidt nært opptil de asiatiske, med en forskjell på 12,5 prosentpoeng i

Figur 4.2. Sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn (verdensdel) og kjønn. I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2005

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

menns favør. Imidlertid er sysselsettingsnivået for menn og kvinner atskillig høyere enn det vi finner i den asiatiske gruppen, slik at den relative forskjellen mellom andelen menn og kvinner i arbeid blir mindre. Tar vi hensyn til dette, er det innvandrere fra Afrika og Asia som har størst relativ forskjell i menns favør. (Se også tabell 4.2.).

Økt sysselsetting med lengre botid, men forskjellene består

Hvor lenge en person har bodd i Norge, har naturlig nok stor betydning for sysselsettingsnivået i mange innvandrergupper. Med større språkbeherskelse, bedre kjennskap til det norske samfunnet og eventuelt mer relevant yrkeskvalifisering øker selvsagt jobbmulighetene. Dette avspeiler seg tydelig i de tallene som viser sysselsettingsnivået i innvandrergupper med ulik botid i Norge. For førstegenerasjonsinnvandrere totalt ser vi med de botidsintervallene som benyttes i tabell 4.3, en markant økning i sysselsettingen blant de med mer enn fire års botid, der andelen går opp fra 47,6 prosent (under 4 år) til 59 prosent (fra 4 til 6 år), det vil si en forskjell på cirka 11 prosentpoeng. Med andre ord ser de første fire årene ut til å være en viktig etableringsfase for nyankomne innvandrere. Dette gjelder vel og merke de ikke-vestlige som i hovedsak utgjør flyktninger, og familiegjenforente. Blant de vestlige, som først og fremst opptrer som arbeidsinnvandrere, er det små forskjeller mellom de som har en botid på over og under fire år. De aller fleste – i særlig grad menn – har et ansettelsesforhold ved ankomst og går rett i jobb. Sysselsettingsnivået blant de vestlige ligger dermed ganske høyt allerede i den første fasen. Også innvandrere fra de nye EU-landene i øst følger dette mønsteret, som er typisk for de vestlige arbeidsinnvandrere.

Når det gjelder de ikke-vestlige innvandrerne, ser vi en ny nivåheving på mellom fire og seks prosentpoeng i gruppene med botid fra 11 til 15 år. Blant de med lengst botid, det vil si ut over 15 år, er det fortsatt økning i andelen sysselsatte blant de fra Afrika og Asia, mens den går noe ned i de øvrige ikke-vestlige gruppene. Dette har trolig sammenheng med at innvandrerne i disse gruppene (det vil si fra Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa) har vært yrkesaktive i lengre tid og er noe eldre enn de øvrige. Dette gjelder spesielt de fra østeuropeiske land, der halvparten med en botid på mer enn 15 år er over 50 år. Uføretreygding kan dermed være mer utbredt, spesielt hvis man tar i betraktning at ikke-vestlige er overrepresentert i de mer fysisk belastende yrkene. I de vestlige gruppene ser vi også en lavere sysselsetting blant de med lengst botid. Her er det nok først og fremst alderspensjonering vi ser utslaget av, siden disse gruppene har enda høyere gjennomsnittsalder og i stor grad har vært sysselsatt i yrker der uføretrygding ikke er så utbredt.

Sysselsettingsnivået øker med botiden i de fleste gruppene, spesielt i de ikke-vestlige som består av mange flyktninger. Men vi ser likevel ingen tendens til at botid jevner ut forskjellene mellom gruppene. Hvis vi forholder oss til gruppene med botid ut over 15 år, finner vi fortsatt lavest sysselsetting i den afrikanske gruppen med 51 prosent og nest lavest blant de fra Asia med 57 prosent. For de øvrige tre ikke-vestlige gruppene er det mer formålstjenlig å ta utgangspunkt i botidsintervallet på mellom 11 og 15 år. Her ligger alle langt over 60 prosent sysselsatte: nye EU-land i Øst-Europa (68,8 prosent), Sør- og Mellom-Amerika (67 prosent) og Øst-Europa utenom EU (64 prosent). Innvandrere med bakgrunn fra

Sør- og Mellom-Amerika lå for øvrig på nivå med den vestlige gruppen fra Nord-Amerika og Oseania (67,5 prosent), men ellers var det en forskjell på godt og vel 10 prosentpoeng i forhold til de andre vestlige gruppene, som lå nært opptil 80 prosent sysselsatte i botidsgruppen fra 11 til 15 år.

Store forskjeller i sysselsetting mellom nasjonalitetsgrupper

Ser vi på andelen sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere med bakgrunn fra noen utvalgte fødeland (tabell 4.4), finner vi en sysselsetting på 70 prosent og mer for de nordiske nasjonalitetene (unntatt Danmark) samt Nederland og Tyskland. Også den største innvandrergruppen fra de nye EU-landene, det vil si de fra Polen, befinner seg i samme sjikt med en andel sysselsatte på 70,3 prosent. I denne gruppen gikk andelen opp med 3,8 prosentpoeng fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005.

Ellers finner vi flere ikke-vestlige grupper som ligger på et nivå over snittet for innvandrere totalt, og for så vidt også nært opptil grupper fra enkelte vesteuropeiske land utenom Norden. Dette gjelder for eksempel innvandrere fra Chile, Filippinene, Ghana, Sri Lanka, Romania og Kroatia, som alle ligger på godt over 60 prosent sysselsatte. Ellers er det verdt å nevne at to andre ikke-vestlige innvandrer-grupper, nemlig de fra Vietnam og Bosnia-Hercegovina, ligger på rundt 60 prosent. Dette er for øvrig grupper som er betraktelig større enn de ovennevnte, og som hver har et antall sysselsatte på over 11 000. Så godt som alle de nevnte ikke-vestlige innvandrergruppene har relativt store andeler med lang botid i Norge. Eneste unntaket er gruppen fra Kroatia, der over 70 prosent ankom etter 1999.

I den andre enden av sysselsettings-skalaen finner vi innvandrere fra Somalia og Afghanistan med andeler sysselsatte på henholdsvis 28 og 34 prosent. Også de fra Irak har et lavt sysselsettingsnivå på 37 prosent. I disse gruppene finner vi relativt høye andeler flyktninger med kort botid i Norge. Dette gjelder spesielt de to sistnevnte asiatiske gruppene.

Botiden er naturlig nok en faktor som påvirker sysselsettingsnivået, men den er ikke den eneste som spiller inn. Ser vi på den største ikke-vestlige innvandrergruppen, nemlig den fra Pakistan, er den blant de ikke-vestlige gruppene som har lengst gjennomsnittlig botid i Norge. Av den grunn er det kanskje noe overraskende å konstatere at denne gruppen har en andel sysselsatte på bare 44,6 prosent. Dette lave nivået henger først og fremst sammen med en svært lav yrkesdeltakelse blant kvinnene, som har en sysselsettingsprosent på bare 28, kontra 60 prosent blant menn. Menn har med andre ord mer enn dobbelt så høy sysselsetting og ligger omtrent på gjennomsnittet for innvandrer menn. Det samme mønsteret ser vi også i en annen større gruppe med lang botid i Norge, nemlig de fra Tyrkia, som hadde 49,4 prosent sysselsatte, og der andelen for menn og kvinner var henholdsvis 58,8 og 37 prosent, det vil si en forskjell på nesten 22 prosentpoeng. Så store kjønnsforskjeller forekommer ellers ikke i de ikke-vestlige gruppene med relativt høy sysselsetting, som er nevnt ovenfor.

Mange ikke-vestlige sysselsatt i hotell og restaurantnæringen

Det er flere likhetstrekk mellom sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere og sysselsatte i hele befolkningen når det gjelder fordelinger på næringsgrupper (tabell 4.5). Blant annet ser vi at helse- og sosial-

tjenester sysselsetter flest uansett innvandrerbakgrunn, når vi forholder oss til hovedgruppene. Det er også ganske like fordelinger når det gjelder industri, detaljhandel og transport og kommunikasjon. I andre næringer er derimot ikke-vestlige innvandrere sterkt overrepresentert i forhold til alle sysselsatte. Når det gjelder hotell og restaurantvirksomhet, hadde ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere en andel på 12 prosent, mens bare 3,3 prosent av de sysselsatte totalt jobbet i samme næring. I rengjøringsvirksomhet er avviket enda større. Bare 0,8 prosent av de sysselsatte i hele befolkningen arbeidet i denne næringsgruppen, mens andelen blant sysselsatte ikke-vestlige innvandrere var 6,3 prosent – med andre ord en andel som er åtte ganger så stor. De vestlige førstegenerasjonsinnvandrerne har et sysselsettingsmønster som er mer i tråd med sysselsatte totalt med hensyn til de fleste hovednæringsgruppene, og vi finner få avvik av særlig betydning her.

Etterkommerne hadde på den annen side en svært høy andel med hensyn til detaljhandel, der hele 19,6 prosent av de yrkesaktive var sysselsatt (kontra 8 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn). Det var spesielt de ikke-vestlige etterkommerne som trakk opp nivået med nærmere 23 prosent sysselsatte i denne næringen. Denne overrepresentasjonen innenfor en næring med mye deltidsansettelser er sannsynligvis en konsekvens av at etterkommerne utgjør en ganske ung gruppe sysselsatte, der mange kombinerer jobb og utdanning og vanskelig kan sammenliknes med sysselsatte totalt.

Ikke-vestlige etterkommere mer lik ungdom uten innvandrerbakgrunn

Tabell 4.6 gir tall for sysselsatte etter aldersgrupper og innvandrerkategori. Her

framgår det at de ikke-vestlige etterkommerne samlet sett, har omtrent samme andel sysselsatte som førstegenerasjonsinnvandrere med ikke-vestlig bakgrunn i 4. kvartal 2005, henholdsvis 52,7 og 52,2 prosent. Det kan dermed se ut til at etterkommerne som er født og oppvokst her i landet, ikke stiller nevneverdig sterkere på arbeidsmarkedet enn første generasjon som har innvandret. Imidlertid er sysselsettingen blant etterkommere i alt påvirket av at hele 40 prosent (det vil si av den aktuelle befolkningen mellom 16 og 74 år) befinner seg i aldersgruppen mellom 16 og 19 år, som i hovedsak er under videregående utdanning. Det er følgelig mer relevant å rette oppmerksomheten mot dem som er over 19 år.

Forholder vi oss til aldersgruppen mellom 20 og 24 år, framkommer det ganske andre tall. Her hadde etterkommerne en sysselsetting på 66,5 prosent, mens den var 49,7 prosent blant førstegenerasjon. I befolkningen uten innvandrerbakgrunn var det en sysselsetting på 71,7 prosent i denne aldersgruppen. Etterkommerne i denne aldersgruppen ligger med andre ord kun fem prosentpoeng under nivået blant de uten innvandrerbakgrunn og nesten 17 prosentpoeng over førstegenerasjons innvandrere.

Ser vi på neste aldersgruppe fra 25 til 29 år, har etterkommerne en andel sysselsatte på 69,6 prosent, mens førstegenerasjonsinnvandrere lå på 54,3 prosent sysselsatte. Avstanden mellom etterkommerne og de uten innvandrerbakgrunn, som hadde en sysselsetting på 80 prosent, er følgelig noe større her, det vil si 10 prosentpoeng. I forhold til førstegenerasjonsinnvandrere er det snakk om en differanse på 15 prosentpoeng.

Et annet aspekt ved de ikke-vestlige etterkommernes sysselsettingsmønster som det kan være verdt å feste seg ved, er den høye andelen sysselsatte vi finner blant de yngre kvinnene, og som er en faktor som klart bidrar til å høyne sysselsettingsnivået blant etterkommerne i forhold til førstegenerasjon. Totalt i denne gruppen hadde menn en sysselsetting på 54,1 prosent og kvinnene 51,3 prosent, med andre ord en differanse på knappe 3 prosentpoeng. Blant de ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere var denne differansen på 10,2 prosentpoeng (57,5 kontra 47,3 prosent), og blant de uten innvandrerbakgrunn var differansen 6,3 prosentpoeng (73,6 kontra 67,3 prosent).

Blant dem mellom 20 og 24 år finner vi en svak overvekt av sysselsatte blant kvinnene i gruppen av ikke-vestlige etterkommere, 67,4 kontra 65,7 prosent, mens det blant første generasjonsinnvandrere var en tradisjonell kjønnsforskjell i menns favør, 54,5 kontra 45,6 prosent, det vil si en differanse på nærmere 9 prosentpoeng. Blant de uten innvandrerbakgrunn var andelene sysselsatte nokså like, 71,4 for menn og 72,0 for kvinner.

Imidlertid ser ikke dette sysselsettingsmønsteret ut til å gjenta seg i neste aldersgruppe, det vil si de mellom 25 og 29 år. Her ligger sysselsettingen blant kvinnelige etterkommere litt lavere, på 64,8 prosent, mens den blant menn har økt til 74 prosent, noe som gir en differanse på cirka 9 prosentpoeng.

Blant ikke-vestlige mannlige førstegenerasjonsinnvandrere har sysselsettingen økt betraktelig i denne aldersgruppen, til 65 prosent, mens den så vidt har gått opp ett prosentpoeng blant kvinner til 46,5 prosent, noe som også her gir en kjønns-

forskjell på cirka 9 prosentpoeng. Blant de uten innvandrerbakgrunn var andelen sysselsatte blant menn og kvinner henholdsvis 82 og 78 prosent, det vil si en differanse på 4 prosentpoeng. For en nærmere beskrivelse av innvandrerungdom og arbeidsmarkedet, der også andelen under utdanning blir belyst, (se Olsen 2006).

Da ikke-vestlige etterkommere over 30 år er en ganske liten gruppe (kun bestående av 1 150 bosatte), er den utelatt her. Tilfeldigheter kan lett påvirke sysselsettingstallene, og en sammenlikning med samme aldersgruppe blant førstegenerasjonsinnvandrere og befolkningen uten innvandrerbakgrunn er lite formålstjenlig på grunn av de svært ulike gruppestørrelsene og sammensetningene i disse.

Vestlige innvandrere har høyest andel selvstendig næringsdrivende

Av de 57,5 prosent sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere i 4. kvartal 2005 utgjorde lønnstakere 53,5 prosent og selvstendige næringsdrivende 4,0 prosent. Den sistnevnte andelen tilsvarende 11 000 personer (tabell 4.7). Også i denne gruppen var det store forskjeller mellom de med vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Alle de tre vestlige innvandrergruppene hadde hver en andel selvstendig næringsdrivende på 6 prosent, et nivå som overstiger andelen selvstendige i hele befolkningen med ett prosentpoeng. Innvandrere fra Asia var gruppen ikke-vestlige med høyest andel selvstendige, med 3,8 prosent. De øvrige gruppene lå på 2 prosent eller litt over.

Ser vi på hvordan gruppen av selvstendig næringsdrivende innvandrere er sammensatt, er det imidlertid de ikke-vestlige som utgjør flertallet med 6 044 selvstendig næringsdrivende, eller 55 prosent av

hele gruppen. Den største enkeltgruppen er de asiatiske selvstendig næringsdrivende, som utgjør 3 840 personer (35 prosent). De nordiske er den nest største gruppen med 2 694 selvstendige (24 prosent.).

Når det gjelder etterkommerne, er selvstendig næringsdrivende en svært liten gruppe på bare 322 registrerte personer, som utgjorde 2,1 prosent av denne befolkningsgruppen. Dette henger trolig sammen med den lave gjennomsnittsalderen i denne gruppen, da det er rimelig å anta at etablering av selvstendig næringsvirksomhet i mange tilfeller krever en viss arbeidslivserfaring.

Ser vi andelen selvstendig næringsdrivende, er kjønnsforskjellene ganske slående. Og det er i befolkningen som helhet, at den største forskjellen framkommer. Her hadde menn en andel på 7,2 prosent selvstendige, mens kvinnene hadde kun 2,8 prosent. Med andre ord er det nesten tre ganger så mange menn i selvstendig næringsvirksomhet som det er kvinner. Noe av forklaringen på dette er selvsagt primærnæringene som tradisjonelt har hatt en mannlig dominans. Blant innvandrere er primærnæringene helt marginale, og kjønnsforskjellene blant de selvstendig næringsdrivende er mindre, selv om det der er nesten dobbelt så høy andel menn, nemlig 5,3 prosent kontra 2,7 prosent for kvinner. Innvandrerkvinner ligger følgelig nært opptil kvinner ellers i befolkningen når det gjelder andel selvstendig næringsdrivende.

Mannlige førstegenerasjonsinnvandrere fra nordiske land hadde den desidert høyeste andelen selvstendig næringsdrivende av alle med hele 8,2 prosent. Av de ikke-vestlige mennene var det de asiatiske som hadde flest selvstendige

med 5,3 prosent. Blant innvandrerkvinner hadde de vesteuropeiske høyest andel med 5 prosent selvstendige, mens det blant de ikke-vestlige også her var de asiatiske som hadde høyeste andel, med 2,3 prosent.

Innvandrere som er selvstendig næringsdrivende, har en litt avvikende sammensetning hva visse næringsgrupper angår; enn selvstendige i hele befolkningen (tabell 4.8). Mens andelen innen hotell- og restaurantvirksomhet lå på cirka 3 prosent blant selvstendig næringsdrivende totalt, var den tilsvarende andelen blant asiatiske næringsdrivende på hele 24 prosent. Selvstendige førstegenerasjonsinnvandrere i alt hadde en andel på 11 prosent innenfor denne næringsgruppen. Også når det gjelder detaljhandel, ligger de asiatiske innvandrerne høyt i forhold til nivået for selvstendige i alt, 15,7 prosent kontra 8 prosent. Ser vi på selvstendig næringsdrivende fra vestlige land, hadde for eksempel nordiske innvandrere en andel selvstendige innen bygg- og anleggsvirksomhet på 22,8 prosent kontra 16,7 i gruppen selvstendige i alt. Når det gjelder helse- og sosialtjenester, er avviket enda større. Her lå innvandrerne fra Norden og Vest-Europa ellers på rundt 20 prosent i begge grupper kontra 12 prosent blant selvstendige i alt.

Nedgang i ledigheten etter 2003

4. kvartal 1999 innleder en periode med stigende arbeidsledighet etter den jevne nedgangen i siste halvdel av 1990 tallet, der 4. kvartal 1998 markerer et bunnivå i registrert ledighet. Fra 4. kvartal 1999 til 4. kvartal 2003 gikk den registrerte ledigheten totalt opp fra 2,4 til 3,7 prosent (figur 4.3 og tabell 4.9). Blant førstegenerasjonsinnvandrere gikk denne andelen opp fra 6,6 til 9,6 prosent. Etter 2003

peker kurven igjen nedover. For perioden 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2005 går den totale ledigheten ned fra 3,7 til 3,0 prosent, mens den blant førstegenerasjonsinnvandrere går ned fra 9,6 til 8,4 prosent. Ser vi hele perioden under ett, har det ikke skjedd noen tilnærming mellom innvandrere og hele befolkningen når det gjelder registrert ledighet. Både i 4. kvartal 1999 og i 2005 hadde førstegenerasjonsinnvandrere en ledighet som var 2,8 ganger så høy som blant ledige totalt. Det har heller ikke vært svingninger av betydning i dette størrelsesforholdet fra år til år gjennom denne perioden.

Betrakter vi de ikke-vestlige gruppene i perioden med økt ledighet, det vil si fra 4. kvartal 1999 til 4. kvartal 2003, var det de fra Øst-Europa som hadde svakest økning, bare 0,7 prosentpoeng (som utgjorde en relativ vekst på 7,4 prosent), mens de øvrige tre gruppene hadde noe ulik økning i prosentpoeng, men den relative økningen var noenlunde lik i disse gruppene.

Ser vi på nedgangsperioden fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2005, var det igjen de østeuropeiske innvandrerne som hadde den gunstigste utviklingen, i form av den største relative nedgangen fra 10,2 til 8,4 prosent ledige. De havner dermed på det laveste ledighetsnivået for de ikke-vestlige for 4. kvartal 2005, noe som nok må henge sammen med det økende innslaget av arbeidsinnvandrere fra de nye EU-landene, som i denne tabellen ikke er skilt ut som egen gruppe. Dessuten er den største flyktninggruppen fra Øst-Europa, det vil si de fra Bosnia-Hercegovina, i ferd med å bli en mer etablert gruppe her i landet.

Innvandrere med bakgrunn fra afrikanske land hadde svakest nedgang, fra 17,4 til

16,7 prosent, og hadde dermed fortsatt den høyeste registrerte ledigheten i 4. kvartal 2005. Denne utviklingen må antakelig ses på bakgrunn av de relativt store flyktningkullene fra Somalia etter år 2000, som det også ble påpekt i forbindelse med sysselsettingsutviklingen i første avsnitt.

Innvandrerne med bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika hadde en nedgang fra 10,8 til 9,0 prosent ledige i perioden 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2005, som var den nest største relative nedgangen. Med 9 prosent ledige hadde denne gruppen den nest laveste ledigheten blant de ikke-vestlige gruppene. Denne tendensen henger nok mye sammen med at denne

gruppen består av en relativt stor andel chilenske flyktninger med lang botid i Norge.

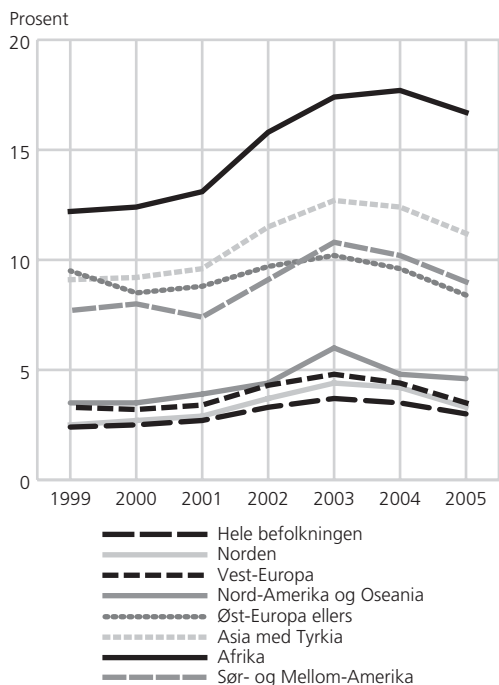
Innvandrere med bakgrunn fra asiatiske land hadde en nedgang fra 12,7 til 11,2 prosent registrerte ledige, som var en noe svakere nedgang enn i den ovennevnte gruppen. Med 11,2 prosent ledige hadde de den nest høyeste ledigheten, men de lå likevel hele 5 prosentpoeng under ledighetsnivået for de afrikanske innvandrerne. I den asiatiske gruppen er det nok særlig de nyere flyktningkullene fra Irak og Afghanistan som har bidratt til å begrense nedgangen i ledigheten noe.

Flyktninger og sysselsetting per 4. kvartal 2004

I alt 33 650 flyktninger (bosatt etter 1986) var registrert som sysselsatte i 4. kvartal 2004. Disse utgjorde 46,5 prosent av flyktninger totalt som bosatte seg etter 1986. Dette var en andel omtent på nivå med 4. kvartal året før. I hele befolkningen lå sysselsettingen på 69,3 prosent i 4. kvartal 2004 og blant innvandrere 56,6 prosent. Det har ikke vært nevneverdig endring i disse sysselsettingstallene fra året før (se også Olsen 2005).

Ser vi på sysselsettingsprosenten i de største landgruppene (figur 4.4), framkommer de høyeste andelene sysselsatte blant flyktninger fra Chile og Kroatia, begge grupper med nesten 65 prosent sysselsatte. Disse andelene overstiger også nivået for innvandrere totalt og var for øvrig bare fire prosentpoeng under sysselsettingsnivået i hele befolkningen. Flyktninger fra Sri Lanka er også en gruppe som befinner seg i dette høye sjiktet, med 64 prosent sysselsatte. For øvrig hadde også flyktninger fra Bosnia-Hercegovina en relativt høy sysselsetting på 60 prosent. Lavest andeler hadde

Figur 4.3. Registrerte helt arbeidsledige førstege-nerasjonsinnvandrere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn. I prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 1999-2005

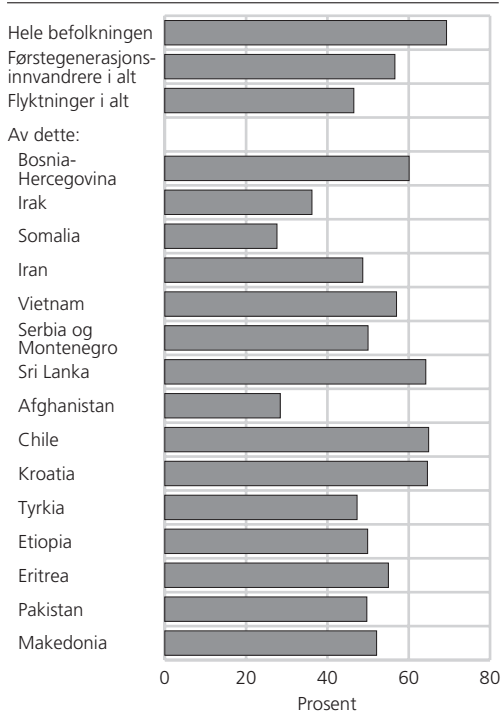

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

flyktninger fra Somalia og Afghanistan med henholdsvis 27,6 og 28,4 prosent sysselsatte.

Langt på vei ser vi her en avspeiling av flyktingenes fordeling på bosettingskull, i det flyktninger fra Chile og Sri Lanka er blant de med lengst botid i Norge og må anses som de mest etablerte på arbeidsmarkedet. Flyktninger fra Afghanistan, der vi finner 76 prosent bosatt etter år 2000, må på den annen side betraktes som nykommere på det norske arbeidsmarkedet. Det samme gjelder for så vidt også de somaliske flyktingene, selv om konsentrasjonen rundt de seneste bosettingskullene ikke er fullt så sterk. 41

Figur 4.4. Sysselsatte i hele befolkningen, blant førstegenerasjonsinnvandrere og blant flyktninger bosatt etter 1986, etter utvalgte fødeland. I prosent av befolkningen 16-74 år i hver gruppe. 4. kvartal 2004

Kilde: Arbeidsmarkedstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

prosent var her bosatt etter 2000. Ellers hadde flyktninger fra Irak, med 37 prosent bosatte etter 2000, en lav sysselsetting på 36,2 prosent. Flyktninger fra Kroatia er muligens den gruppen som avviker mest fra dette mønsteret. Av disse flyktingene var det hele 63 prosent som bosatte seg i årene 1999-2000, og ytterligere 10 prosent kom til senere. Til tross for en betydelig andel nykommere er denne gruppen en av de mest yrkesaktive, ved siden av chilerne som i hovedsak bosatte seg på slutten av 1980-tallet, altså godt og vel 10 år før. Flyktninger fra Kroatia er imidlertid den minste gruppen som inngår i figur 4.4 med i alt 1 358 bosatte.

Store variasjoner i ledighet mellom flyktinggrupper

I 4. kvartal 2004 var det i alt registrert 6 374 flyktninger som helt arbeidsledige. Denne gruppen utgjorde 41 prosent av de registrert ledige innvandrerne. Flyktingene hadde en ledighetsprosent på 8,8 (målt i prosent av befolkningen 16-74 år), som lå 3 prosentpoeng høyere enn ledighetsprosenten for innvandrere totalt (tabell 4.10). I hele befolkningen lå den registrerte ledigheten på 2,5 prosent. Flyktninger fra Somalia og Irak hadde høyest registrert ledighet på rundt 11 prosent i begge grupper. Flyktninger med bakgrunn fra Serbia og Montenegro, Eritrea og Sri Lanka hadde en ledighet like under dette nivået, med cirka 10 prosent i hver gruppe. Lavest registrert ledighet finner vi blant afghanske flyktninger med 6,6 prosent.

Noen av disse tallene kan tilsynelatende virke motstridende, siden flyktninger fra henholdsvis Sri Lanka og Afghanistan representerer ytterpunkter hva sysselsetting angår. Når afghanske flyktninger på samme tid både har lav syssel-

setting og lav registrert ledighet, er dette en konsekvens av at en stor andel av denne gruppen nylig har bosatt seg i Norge og ennå i liten grad har gjort seg gjeldende som aktive jobbsøkere. Som det framgår av tabell 4.11, har afghanere derimot den høyeste andelen deltakere på arbeidsmarkedstiltak blant flyktninger.

For flyktninger fra Sri Lanka forholder det seg imidlertid annerledes enn for afghanerne. De har, som vi har sett, en relativt høy andel sysselsatte og er i mye større grad en etablert flyktninggruppe i Norge. Når de likevel kommer ut med forholdsvis høye ledighetstall, skyldes det at flere av dem er aktive jobbsøkere, og at de således kommer lettere i jobb. Det er grunn til å anta at flere av de registrerte ledige i denne gruppen ikke er nykommere på arbeidsmarkedet, og at de tidligere har vært i jobb, og mange vil dessuten ha krav på ledighetstrygd. Dermed er motivasjonen for å la seg registrere på arbeidskontorene større i denne gruppen. Når det gjelder somaliske flyktninger, er sysselsettings- og ledighetstallene i en viss forstand mer «ensartet», da det er snakk om både høy ledighet og lav sysselsetting. Da det her dreier seg om en flyktninggruppe der flere har kortere botid i Norge, utgjør trolig flesteparten av de registrerte ledige førstegangs jobbsøkere i Norge uten krav på ledighetstrygd og med større problemer med å komme i jobb enn de mer etablerte flyktninggruppene.

Endringstallene fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004 viser en nedgang på 0,7 prosentpoeng i registrert ledighet blant flyktninger i alt. Betrakter vi enkeltgrupper, var det de fra Vietnam som hadde størst nedgang, med 2,4 prosentpoeng. Men også flyktninger fra Chile, Sri Lanka

og Tyrkia hadde en markant nedgang på rundt 2 prosentpoeng i hver gruppe. Det er høyere registrert ledighet blant mannlige flyktninger enn blant kvinnelige, henholdsvis 10,5 kontra 6,5 prosent i 4. kvartal 2004. Disse forskjellene er stabile både blant flyktninger og innvandrere generelt og er et utslag av en lavere aktivitet blant kvinner i disse befolkningsgruppene med hensyn til jobbsøking. Da disse kvinnene også har lavere sysselsetting, finner vi med andre ord en større andel flyktning- og innvandrerkvinner utenfor arbeidsstyrken enn blant menn.

Flyktninger på arbeidsmarkedstiltak

I alt 2 738 flyktninger var registrert som deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak i 4. kvartal 2004. Disse utgjorde halvparten av alle deltakere som var innvandrere. Målt i prosent av befolkningen i de respektive gruppene, hadde flyktninger en andel deltakere på 3,8 kontra 2,1 prosent blant innvandrere i alt (tabell 4.11). I befolkningen totalt var deltakerandelen på 0,6 prosent. Det faktum at flyktninger har en høyere grad av deltakelse på slike tiltak enn innvandrere generelt, henger sammen med at mange av disse tiltakene er spesielt tilrettelagt for flyktninger, for å styrke deres jobbkompetanse på det norske arbeidsmarkedet.

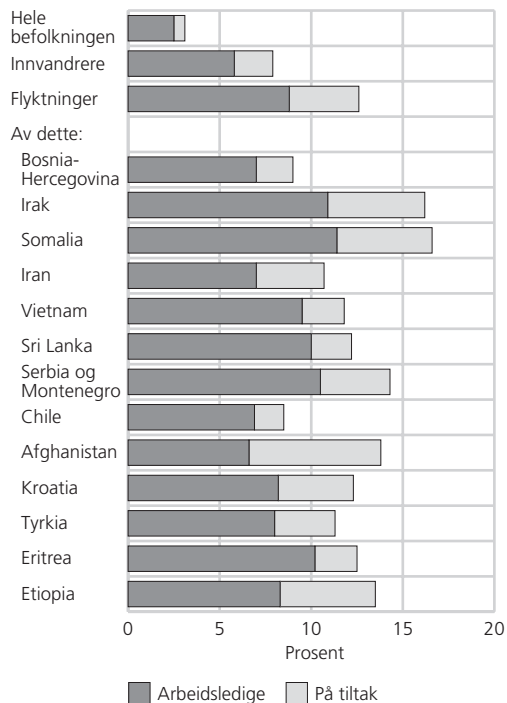
Betrakter vi fordelingen for de utvalgte flyktninggruppene i tabell 4.11, finner vi som tidligere nevnt, størst deltakelse på arbeidsmarkedstiltak blant flyktninger fra Afghanistan med en andel på 7,2 prosent i 4. kvartal 2004. Dernest kommer de fra Irak og Somalia, begge med en andel deltakere på henholdsvis 5,3 og 5,2 prosent. Lavest andel hadde flyktninger fra Chile og Bosnia-Hercegovina med respektive 1,6 og 2,0 prosent deltakere. Flykt-

ninger fra Sri Lanka hadde også en forholdsvis lav deltakerandel med 2,2 prosent. Det framgår tydelig av disse tallene at arbeidsmarkedstiltakene i særlig grad retter seg mot de mer nyankomne flyktninggruppene.

Helt ledige og de på tiltak samlet

I figur 4.5 er de registrerte helt arbeidsledige og deltakerne på arbeidsmarkedstiltak slått sammen, slik at den såkalte bruttoledigheten framkommer i de ulike gruppene. Som ventet, går det fram av figuren at flyktninger i alt hadde høyere bruttoledighet enn innvandrerguppen totalt i 4. kvartal 2004, nemlig 12,6 kontra 7,9 prosent. I hele befolkningen lå bruttoledigheten på 3,1 prosent. Det var flyktninger fra Somalia og Irak som hadde den desidert høyeste andelen bruttoledige, med henholdsvis 16,6 og 16,2 prosent. Ellers finner vi også relativt høy bruttoledighet blant de fra Serbia og Montenegro og Afghanistan, med henholdsvis 14,3 og 13,8 prosent. Den sistnevnte gruppen var for øvrig den eneste gruppen med høyere andel deltakere på tiltak enn registrerte ledige (7,2 kontra 6,6 prosent). Lavest bruttoledighet finner vi blant de fra Chile og Bosnia-Hercegovina, med respektive 8,5 og 9 prosent.

Figur 4.5. Registrerte helt arbeidsledige og deltakere på tiltak som er flyktninger, etter landbakgrunn, samt arbeidsledige og deltakere i alt og de som er førstegenerasjonsinnvandrere. I prosent av personer i alt 16-74 år. 4. kvartal 2004

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.1. Sysselsatte, etter landbakgrunn (verdensregion). 4. kvartal 2001-4. kvartal 2005. I prosent av personer i alt 16-74 år og absolutte tall

	2001	2002	2003	2004	2005
Hele befolkningen	70,9	70,1	69,4	69,3	69,4
Førstegenerasjonsinnvandrere i alt..	59,3	57,7	56,6	56,6	57,5
Norden	73,7	72,5	71,8	71,6	72,4
Vest-Europa ellers	68,1	67,2	66,9	67,6	68,5
Nye EU land i Øst-Europa	60,0	60,8	61,5	64,6	68,6
Øst-Europa ellers	56,6	55,8	55,5	55,5	56,2
Nord-Amerika og Oseania	55,0	55,0	54,8	56,6	58,3
Asia ¹	52,5	50,9	49,8	49,8	50,6
Afrika	46,2	43,8	41,7	41,2	41,8
Sør- og Mellom-Amerika	62,3	59,7	58,8	58,4	60,0

¹Tyrkia inkludert.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.2. Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, landbakgrunn (verdensregion) og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt og absolutte tall. 4. kvartal 2004 og 2005

	4. kvartal 2004			4. kvartal 2005			Endring 2004-2005		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Prosent									
Hele befolkningen	69,3	72,5	66,0	69,4	72,6	66,0	0,1	0,1	0,0
Førstegenerasjons- innvandrere i alt	56,6	61,0	52,2	57,5	62,5	52,6	0,9	1,5	0,4
Norden	71,6	73,6	69,8	72,4	74,5	70,4	0,8	0,9	0,6
Vest-Europa ellers	67,6	72,7	61,0	68,5	73,9	61,4	0,9	1,2	0,4
Nye EU land i Øst-Europa	64,6	69,6	61,5	68,6	74,0	64,1	4,0	4,4	2,6
Øst-Europa ellers	55,5	59,0	52,7	56,2	60,3	53	0,7	1,3	0,3
Nord-Amerika og Oseania	56,6	63,5	50,3	58,3	64,5	52,7	1,7	1,0	2,4
Asia ¹	49,8	55,8	44,0	50,6	57,2	44,5	0,8	1,4	0,5
Afrika	41,2	45,6	35,5	41,8	46,5	35,7	0,6	0,9	0,2
Sør- og Mellom-Amerika	58,4	63,7	54,1	60,0	66,5	54,9	1,6	2,8	0,8
Født i Norge av utenlands- fødte foreldre i alt²	56,8	58,1	55,4	55,9	57,3	54,4	-0,9	-0,8	-1,0
Norden	72,1	73,8	70,3	72,8	73,4	72,2	0,7	-0,4	1,9
Vest-Europa ellers	69,1	72,3	65,4	66,2	68,4	63,7	-2,9	-3,9	-1,7
Nye EU land i Øst-Europa	66,8	66,0	67,7	66,8	66,4	67,1	0,0	0,4	-0,6
Øst-Europa ellers	67,7	67,0	68,3	63,6	62,3	64,8	-4,1	-4,7	-3,5
Nord-Amerika og Oseania	63,7	67,9	60,0	62,7	69,1	57,3	-1,0	1,2	-2,7
Asia ¹	51,7	53,6	49,6	51,6	54,1	49	-0,1	0,5	-0,6
Afrika	51,2	48,2	54,5	51,5	49,3	53,9	0,3	1,1	-0,6
Sør- og Mellom-Amerika	40,0	40,7	39,2	37,4	34,7	40,3	-2,6	-6,0	1,1
*Absolutte tall									
Hele befolkningen	2 274 000	1 199188	1 074 812	2 298 000	1 212 680	1 085 320	24 000	13 492	10 508
Førstegenerasjonsinn- vandrere i alt	149 022	79 075	69 947	159 260	85 137	74 123	10 238	6 062	4 176
Norden	31 884	15 559	16 325	32 251	15 872	16 379	367	313	54
Vest-Europa ellers	20 587	12 486	8 101	21 497	13 179	8 318	910	693	217
Nye EU land i Øst-Europa	7 731	3 165	4 566	10 289	5 066	5 223	2 558	1 901	657
Øst-Europa ellers	18 631	8 804	9 827	20 117	9 478	10 639	1 486	674	812
Nord-Amerika og Oseania	4 068	2 187	1 881	4 155	2 212	1 943	87	25	62
Asia ¹	47 927	26 342	21 585	51 313	27 999	23 314	3 386	1 657	1 729
Afrika	11 780	7 400	4 380	12 765	7 987	4 778	985	587	398
Sør- og Mellom-Amerika	6 414	3 132	3 282	6 873	3 344	3 529	459	212	247
Født i Norge av utenlands- fødte foreldre i alt²	7 753	4 080	3 673	8 566	4 519	4 047	813	439	374
Norden	1 087	563	524	1 125	583	542	38	20	18
Vest-Europa ellers	767	431	336	767	423	344	0	-8	8
Nye EU land i Øst-Europa	505	264	241	528	275	253	23	11	12
Øst-Europa ellers	453	209	244	474	220	254	21	11	10
Nord-Amerika og Oseania	109	55	54	111	56	55	2	1	1
Asia ¹	4 175	2 231	1 944	4 768	2 570	2 198	593	339	254
Afrika	509	248	261	604	299	305	95	51	44
Sør- og Mellom-Amerika	148	79	69	189	93	96	41	14	27

¹ Tyrkia inkludert. ² Gruppert etter mors fødeland.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

**Tabell 4.3. Førstegenerasjonsinnvandrere som er sysselsatte, etter kjønn, landbakgrunn og botid.
4. kvartal 2005**

	I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Nye EU-land i Øst-Europa	Øst-Europa ellers	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
	Antall								
I alt	159 260	32 251	21 497	10 289	20 117	4 155	51 313	12 765	6 873
Under 4 år	32 176	5 894	4 960	4 952	3 539	870	7 941	2 964	1 056
4- 6 år	23 202	4 149	2 646	964	4 026	435	7 786	2 407	789
7-10 «	20 266	5 432	2 744	773	3 069	550	5 343	1 731	624
11-15 «	25 455	3 318	1 861	965	7 494	460	8 582	2 043	732
Over 15 år	58 161	13 458	9 286	2 635	1 989	1 840	21 661	3 620	3 672
	Prosent								
I alt	57,5	72,4	68,5	68,6	56,2	58,3	50,6	41,8	60,0
Under 4 år	47,6	74,8	66,3	71,4	42,0	46,4	35,0	29,9	45,1
4- 6 år	59,0	79,2	74,8	74,7	59,7	60,9	51,4	44,8	62,2
7-10 «	61,7	79,9	78,3	72,6	58,7	67,8	50,5	44,4	63,7
11-15 «	62,1	79,2	77,1	68,8	63,9	67,5	56,5	47,6	67,0
Over 15 år	60,3	65,7	64,3	61,4	54,1	60,5	57,4	51,3	63,6

¹Tyrkia inkludert.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.4. Sysselsatte første generasjonsinnvandrere, etter utvalgte fødeland i absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år. 4. kvartal 2004 og 2005

	4. kvartal 2004			4. kvartal 2005			Endring i prosent- poeng
	Befolkning	Sysselsatte	Sysselsatte i prosent	Befolkning	Sysselsatte	Sysselsatte i prosent	
Hele befolkningen ...	3 282 342	2 274 000	69,3	3 313 113	2 298 000	69,4	0,1
Førstegenerasjons- innvandrere i alt	263 512	149 022	56,6	277 163	159 260	57,5	0,9
Av dette							
Afghanistan	3 556	1 044	29,4	4 129	1 400	33,9	4,5
Bosnia-Hercegovina	11 143	6 689	60,0	11 306	6 935	61,3	1,3
Brasil	1 119	564	50,4	1 271	646	50,8	0,4
Chile	5 412	3 418	63,2	5 467	3 548	64,9	1,7
Danmark	15 478	10 381	67,1	15 221	10 324	67,8	0,8
Eritrea	1 536	872	56,8	1 714	988	57,6	0,9
Etiopia	2 051	1 047	51,0	2 255	1 209	53,6	2,6
Filippinene	6 459	4 124	63,8	7 017	4 486	63,9	0,1
Finland	5 630	3 966	70,4	5 461	3 820	70,0	-0,5
Frankrike	2 139	1 396	65,3	2 141	1 438	67,2	1,9
Ghana	1 100	693	63,0	1 156	736	67,2	4,2
India	4 366	2 680	61,4	4 435	2 760	62,2	0,8
Irak	11 574	4 203	36,3	12 526	4 664	37,2	0,9
Iran	10 673	5 209	48,8	10 971	5 463	49,8	1,0
Island	2 849	2 003	70,3	2 791	1 997	71,6	1,2
Italia	1 164	713	61,3	1 169	745	63,7	2,5
Kina	3 787	2 086	55,1	4 027	2 231	55,4	0,3
Kroatia	2 113	1 341	63,5	2 193	1 408	64,2	0,7
Libanon	1 252	493	39,4	1 286	522	40,6	1,2
Litauen	1 151	749	65,1	1 621	1 162	71,7	6,6
Makedonia	1 890	993	52,5	1 954	1 018	52,1	-0,4
Marokko	4 122	1 826	44,3	4 188	1 883	45,0	0,7
Nederland	3 343	2 444	73,1	3 553	2 595	73,0	-0,1
Pakistan	14 130	6 214	44,0	14 423	6 434	44,6	0,6
Polen	7 269	4 837	66,5	9 581	6 738	70,3	3,8
Romania	1 396	842	60,3	1 507	948	62,9	2,6
Russland	6 687	3 247	48,6	7 665	3 761	49,1	0,5
Serbia og Montenegro .	7 691	3 963	51,5	8 156	4 307	52,8	1,3
Somalia	10 076	2 736	27,2	10 633	2 994	28,2	1,0
Spania	1 305	817	62,6	1 294	808	62,4	-0,2
Sri Lanka	7 702	4 675	60,7	7 743	4 865	62,8	2,1
Storbritannia	9 256	6 172	66,7	9 192	6 202	67,5	0,8
Sverige	19 881	15 118	76,0	20 407	15 673	76,8	0,8
Thailand	5 693	3 132	55,0	6 443	3 549	55,1	0,1
Tyrkia	8 563	4 092	47,8	8 809	4 355	49,4	1,7
Tyskland	9 669	6 703	69,3	10 396	7 295	70,2	0,8
USA	5 242	2 876	54,9	5 153	2 907	56,4	1,5
Ungarn	1 146	581	50,7	1 154	594	51,5	0,8
Vietnam	11 453	6 685	58,4	11 639	6 955	59,8	1,4

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.5. Sysselsatte 16-74 år, etter utvalgte næringer, innvandrerbakgrunn og vestlig/ikke-vestlig verdensregion. 4. kvartal 2005. Prosent

	Syssel- satte i hele befolk- ningen	Sysselsatte etter innvandrerbakgrunn					
		Førstegenerasjons- innvandrere			Født i Norge av utenlandsfødte foreldre ¹		
		I alt	Vestlige ²	Ikke- vestlige ³	I alt	Vestlige ²	Ikke- vestlige ³
0-9 I alt medregnet uoppgitt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	3,4	1,3	1,6	1,1	0,6	1,2	0,5
11 Utvinning av råolje og naturgass	1,3	1,0	2,2	0,4	0,4	0,8	0,3
10,12-37 Industri og bergverksdrift.	11,6	10,8	10,1	11,3	6,4	9,2	5,6
Av dette							
15-16 Nærings- og nytelsesmiddel industri	2,2	3,6	2	4,5	1,8	1,1	2
27-28 Metall- og metallvareindustri	1,4	1,2	1,1	1,3	0,6	0,8	0,5
34-35 Transportmiddelindustri	1,6	1,5	1,8	1,3	0,4	0,9	0,3
40-41 Kraft- og vannforsyning	0,7	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
45 Bygge- og anleggsvirksomhet...	6,8	5,1	7,2	3,9	3,6	6,0	2,9
50-55 Varehandel, hotell- og restaurant- virksomhet	18,4	21,5	17,2	24	35,6	22,9	39,5
Av dette							
51 Agentur og engroshandel	4,5	3,5	4,5	2,9	3,8	5,8	3,2
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	8,1	6,7	5,4	7,4	19,6	9,7	22,6
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	3,3	9,8	6,0	12	9,1	4,6	10,5
60-64 Transport og kommunikasjon ...	6,9	6,9	5,1	8	11,1	7	12,3
65-67 Finansiell tjenesteyting	2,0	0,7	1,2	0,4	1,4	1,7	1,4
70-74 Forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift	10,6	14	13,6	14,2	14	14,6	13,9
Av dette							
74.7 Rengjøringsvirksomhet	0,8	4,3	0,8	6,3	1,7	0,9	1,9
75-99 Offentlig forvaltning og annen tjenesteyting	37,9	37,3	40,5	35,4	26,1	35,6	23,2
Av dette							
75 Offentlig administrasjon, forsvar og sosial forsikring	6,6	4,0	3,2	4,5	4,4	4,9	4,3
80 Undervisning	7,9	7,1	9,5	5,8	3,7	7,5	2,6
85 Helse- og sosialtjenester	19,3	21,9	22,6	21,4	14	17,9	12,8
92 Kulturell tjenesteyting og sport	1,7	1,8	2,8	1,2	1,6	3,0	1,2
Uoppgitt	0,5	1,3	1,1	1,3	0,5	0,6	0,4

¹ Gruppert etter mors fødeland.

² Norden, Vest-Europa ellers og Nord-Amerika og Oseania.

³ Øst-Europa, Asia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.6. Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, kjønn og alder. Absolutte tall og i prosent av personer i alt i hver gruppe. 4. kvartal 2005

I alt	Sysselsatte 16-74 år i alt	Av dette		
		16-19 år	20-24 år	25-29 år
Absolutte tall				
Uten innvandrerbakgrunn				
I alt	2 130 174	87 679	175 811	199 280
Menn	1 123 024	44 259	89 803	104 483
Kvinner	1 007 150	43 420	86 008	94 797
Ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere				
I alt	101 357	2 974	10 548	15 128
Menn	53 874	1 562	5 303	7 613
Kvinner	47 483	1 412	5 245	7 515
Ikke-vestlige etterkommere				
I alt	6 563	1 460	2 533	1 710
Menn	3 457	735	1 311	947
Kvinner	3 106	725	1 222	763
Prosent				
Uten innvandrerbakgrunn				
I alt	70,5	40,5	71,7	80,1
Menn	73,6	39,9	71,4	82,0
Kvinner	67,4	41,2	72,0	78,1
Ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere				
I alt	52,2	24,5	49,7	54,3
Menn	57,5	24,3	54,5	65,0
Kvinner	47,3	24,8	45,6	46,5
Ikke-vestlige etterkommere				
I alt	52,7	28,9	66,5	69,6
Menn	54,1	29,0	65,7	74,1
Kvinner	51,3	28,9	67,4	64,8

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.7. Sysselsatte, etter innvandrerbakgrunn, landbakgrunn (verdensregion), kjønn og sysselsettingsstatus. 4. kvartal 2005. I prosent av personer 16-74 år i alt i hver gruppe og i absolutte tall

	Totalt			Menn			Kvinner		
	Lønns- takere	Selv- stendige	Syssel- satte	Lønns- takere	Selv- stendige totalt	Syssel- satte	Lønns- tak- ere	Selv- stendige totalt	Syssel- satte totalt
	*Prosent								
Hele befolkningen ...	64,4	5,0	69,4	65,4	7,2	72,6	63,3	2,8	66,0
Førstegenerasjonsinn- vandrere i alt	53,5	4,0	57,5	57,2	5,3	62,5	49,9	2,7	52,6
Norden	66,3	6,0	72,4	66,3	8,2	74,5	66,3	4,1	70,4
Vest-Europa ellers	62,6	5,9	68,5	67,4	6,6	73,9	56,4	5,0	61,4
Nye EU land i Øst-Europa	65,3	3,4	68,6	70,3	3,7	74,0	61,0	3,1	64,1
Øst-Europa ellers	54,3	2,0	56,2	57,5	2,8	60,3	51,7	1,3	53,0
Nord-Amerika og Oseania	52,4	5,9	58,4	57,2	7,2	64,5	47,9	4,7	52,7
Asia ¹	46,9	3,8	50,7	51,9	5,3	57,2	42,2	2,3	44,5
Afrika	39,7	2,1	41,8	43,7	2,8	46,5	34,6	1,1	35,8
Sør- og Mellom-Amerika	56,8	3,2	60,0	61,9	4,6	66,5	52,8	2,1	54,9
Født i Norge av utenlands fødte foreldre i alt²	53,8	2,1	55,9	54,4	2,9	57,3	53,1	1,3	54,4
Norden	68,2	4,7	72,8	67,3	6,2	73,4	69,1	3,1	72,2
Vest-Europa ellers	62,4	3,9	66,2	63,4	5,0	68,5	61,1	2,6	63,7
Nye EU land i Øst-Europa	63,0	3,8	66,8	61,6	4,8	66,4	64,5	2,7	67,1
Øst-Europa ellers	61,3	2,3	63,6	60,6	1,7	62,3	62,0	2,8	64,8
Nord-Amerika og Oseania	58,2	4,5	62,7	61,7	7,4	69,1	55,2	2,1	57,3
Asia ¹	50,2	1,5	51,6	52,0	2,1	54,1	48,3	0,7	49,0
Afrika	50,5	1,0	51,5	47,7	1,7	49,3	53,5	0,4	53,9
Sør- og Mellom-Amerika	36,6	0,8	37,4	33,2	1,5	34,7	40,3	-	40,3
	*Absolutte tall								
Hele befolkningen	2 132 000	166 000	2 298 000	1 092 398	1 202 82	1 212 680	1 039 602	45 718	1 085 320
Førstegenerasjonsinn- vandrere i alt	148 249	11 011	159 260	77 951	7 186	85 137	70 298	3 825	74 123
Norden	29 557	2 694	32 251	14 120	1 752	15 872	15 437	942	16 379
Vest-Europa ellers	19 647	1 850	21 497	12 012	1 167	13 179	7 635	683	8 318
Nye EU land i Øst- Europa	9 786	503	10 289	4 815	251	5 066	4 971	252	5 223
Øst-Europa ellers	19 420	697	20 117	9 039	439	9 478	10 381	258	10 639
Nord-Amerika og Oseania	3 732	423	4 155	1 964	248	2 212	1 768	175	1 943
Asia ¹	47 473	3 840	51 313	25 386	2 613	27 999	22 087	1 227	23 314
Afrika	12 127	638	12 765	7 501	486	7 987	4 626	152	4 778
Sør- og Mellom- Amerika	6 507	366	6 873	3 114	230	3 344	3 393	136	3 529
Født i Norge av utenlandsfødte foreldre i alt²	8 244	322	8 566	4 292	227	4 519	3 952	95	4 047
Norden	1 053	72	1 125	534	49	583	519	23	542
Vest-Europa ellers	722	45	767	392	31	423	330	14	344
Nye EU land i Øst-Europa	498	30	528	255	20	275	243	10	253
Øst-Europa ellers	457	17	474	214	6	220	243	11	254
Nord-Amerika og Oseania	103	8	111	50	6	56	53	2	55
Asia ¹	4 634	134	4 768	2 469	101	2 570	2 165	33	2 198
Afrika	592	12	604	289	10	299	303	2	305
Sør- og Mellom-Amerika	185	4	189	89	4	93	96	-	96

¹ Tyrkia inkludert. ² Gruppert etter mors fødeland.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.8. Personer med innvandrerbakgrunn som er selvstendig næringsdrivende i alderen 16 -74 år, etter utvalgte næringer og landbakgrunn (verdensregion). 4. kvartal 2005. Prosent

Nr.	Næring ²	Selvstendige i hele befolkningen	Selvstendig næringsdrivende med innvandrerbakgrunn							
			I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa og Oseania	Nord-Amerika	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
0-9	I alt medregnet uoppgitt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
11	Utvinning av råolje og naturgass	0,0	0,2	.	.	.	0,2	.
10,12-37	Industri og bergverksdrift	5,8	4,0	6,2	6,2	4,7	6,2	1,5	2,3	3,6
Av dette										
15-16	Nærings- og nytelsesmiddel industri	0,4	0,3	0,4	0,4	0,2	0,7	0,2	0,5	0,3
27-28	Metall- og metallvareindustri	1,2	0,7	0,4	0,5	0,1	.	0,6
34-35	Transportmiddelindustri	0,4	0,8	.	0,7	.	0,2	.
45	Bygge- og anleggsvirksomhet	16,7	9,6	22,8	9,9	13,0	6,5	1,6	2,8	7,3
50-55	Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	16,1	24,7	11,4	12,2	15,9	10,4	44,3	21,1	16,5
Av dette										
51	Agentur og engroshandel ..	3,0	2,7	3,2	2,5	3,6	1,7	2,5	1,9	2,2
52	Detaljhandel og reparasjon av varer	7,9	9,5	5,2	4,7	6,4	6,0	15,7	9,4	10,6
55	Hotell- og restaurantvirksomhet ..	2,9	11,0	2,1	3,8	3,6	1,7	24,1	8,7	3,1
60-64	Transport og kommunikasjon	10,8	10,0	2,8	2,8	7,9	1,2	19,8	11,1	4,2
65-67	Finansiell tjenesteyting
70-74	Forr.mess. tjenesteyting, eiendomsdrift	17,4	13,5	14,0	19,5	17,4	27,6	6,8	12,8	25,4
Av dette										
74.7	Rengjøringsvirksomhet	1,0	3,1	2,4	0,7	5,9	1,2	2,7	4,8	16,2
75-99	Off. forvatning og annen tjenesteyting	24,0	24,0	32,1	36,1	25,9	32,6	13,6	12,8	25,7
Av dette										
80	Undervisning	1,1	0,9	1,2	1,2	1,1	3,5	0,2	0,3	1,7
85	Helse- og sosialtjenester	11,9	13,7	19,9	21,9	12,2	11,9	8,1	8,1	9,2
92	Kulturell tjenesteyting og sport	5,7	5,4	6,3	9,8	8,6	14,7	1,1	2,2	10,1
Uoppgitt		8,9	14,2	10,6	13,2	15,1	15,4	12,5	37,0	17,3

¹ Tyrkia inkludert. ² Primærnæringene er holdt utenfor.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.9. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av arbeidsstyrken. Utgangen av november 1999-2005

	Registrerte arbeidsledige i alt	Registrerte helt arbeidsledige som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
Absolutte tall									
1999	55 761	8 575	870	621	1 796	146	3 553	1 158	429
2000	58 027	9 411	913	617	1 846	138	4 031	1 376	490
2001	64 112	10 486	965	662	2 071	152	4 597	1 560	479
2002	77 706	13 114	1 243	860	2 455	179	5 760	2 006	611
2003	87 349	15 239	1 492	995	2 746	243	6 670	2 344	749
2004	83 616	15 328	1 412	932	2 799	200	6 760	2 503	722
2005	72 342	14 274	760	407	2 704	190	6 379	2 483	667
Prosent									
1999	2,4	6,6	2,5	3,3	9,5	3,5	9,1	12,2	7,7
2000	2,5	6,7	2,7	3,2	8,5	3,5	9,2	12,4	8,0
2001	2,7	7,1	2,9	3,4	8,8	3,9	9,6	13,1	7,4
2002	3,3	8,6	3,7	4,3	9,7	4,4	11,5	15,8	9,1
2003	3,7	9,6	4,4	4,8	10,2	6	12,7	17,4	10,8
2004	3,5	9,3	4,2	4,4	9,6	4,8	12,4	17,7	10,2
2005	3,0	8,4	3,3	3,5	8,4	4,6	11,2	16,7	9,0

¹ Tyrkia inkludert.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.10. Registrerte helt arbeidsledige flyktninger, etter utvalgte fødeland samt ledige totalt og de som er førstegenerasjons innvandrere. 4. kvartal 2002-2004. Absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år

	Absolutte tall			Prosent			Endring 2003-2004 i prosentpoeng
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	
Arbeidsledige i alt	77 706	87 349	83 616	2,4	2,7	2,5	-0,2
Arbeidsledige første-generasjonsinnvandrere ..	13 155	15 253	15 328	5,4	6,0	5,8	-0,2
Arbeidsledige flyktninger	5 391	6 466	6 374	8,9	9,5	8,8	-0,7
Av dette							
Bosnia-Hercegovina	790	887	755	7,8	8,4	7	-1,4
Irak	854	1 059	1 120	9,4	10,6	10,9	0,3
Somalia	766	949	1 020	11,1	11,8	11,4	-0,4
Iran	494	575	570	7,3	7,3	7	-0,3
Vietnam	441	600	481	10,4	11,9	9,5	-2,4
Sri Lanka	466	470	393	12,1	12	10	-2
Serbia og Montenegro	380	458	493	9,6	10,4	10,5	0,1
Chile	225	270	208	7,4	9	6,9	-2,1
Afghanistan	70	121	201	4,2	5,2	6,6	1,4
Kroatia	110	132	112	8,7	9,9	8,2	-1,7
Tyrkia	108	131	108	8,2	9,9	8	-1,9
Eritrea	72	76	92	8,3	8,8	10,2	1,4
Etiopia	84	88	100	8,6	7,9	8,3	0,4

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.11. Flyktninger som er deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak, etter utvalgte fødeland samt deltakere totalt og de som er første generasjonsinnvandrere. 4. kvartal 2002-2004. Absolutte tall og i prosent av befolkningen 16-74 år

	Absolutte tall			Prosent			Endring 2003-2004 i prosentpoeng
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	
Deltakere i alt	12 023	20 411	19 336	0,4	0,6	0,6	0,0
Førstegenerasjonsinn- vandrerer som er deltakere	4 186	6 397	5 598	1,7	2,5	2,1	-0,4
Flyktninger som er deltakere	2 099	3 093	2 738	3,5	4,6	3,8	-0,8
Av dette							
Bosnia-Hercegovi	190	230	210	1,9	2,2	2,0	-0,2
Irak	549	700	544	6,0	7,0	5,3	-1,7
Somalia	353	568	461	5,1	7,1	5,2	-1,9
Iran	187	307	301	2,8	3,9	3,7	-0,2
Vietnam	57	118	116	1,3	2,3	2,3	0,0
Sri Lanka	62	106	86	1,6	2,7	2,2	-0,5
Serbia og Montenegro	139	212	179	3,5	4,8	3,8	-1,0
Chile	30	57	48	1,0	1,9	1,6	-0,3
Afghanistan	95	180	217	5,7	7,7	7,2	-0,5
Kroatia	49	56	56	3,9	4,2	4,1	-0,1
Tyrkia	37	42	44	2,8	3,2	3,3	0,1
Eritrea	39	41	21	4,5	4,7	2,3	-2,4
Etiopia	58	82	62	5,9	7,3	5,2	-2,1

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Siv Irene Pedersen

5. Inntekt

- Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn har tre ganger så høy sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen enn befolkningen generelt.
- Manglende yrkestilknytning er viktigste årsak til lavinntekt.
- Ikke-vestlige er sterkt overrepresentert som mottakere av bostøtte og sosialhjelp, men det er store variasjoner etter landbakgrunn. Somaliske og irakiske par med barn er mest avhengig av sosialhjelp, mens par med barn med bakgrunn fra for eksempel Pakistan, Tyrkia og Vietnam i liten grad er avhengig av slik støtte.
- Det er lavere grad av høy rente- og gjeldsbelastning blant ikke-vestlige innvandrere i forhold til befolkningen totalt, spesielt blant de med lavinntekt.
- Familier fra Bosnia-Hercegovina, Chile, India og Sri Lanka har høyere yrkesinntekter enn familier fra mange andre ikke-vestlige land og er stort sett økonomisk selvhjulpne.
- Ikke-vestlige enslige forsørgere er en spesielt økonomisk utsatt gruppe – over halvparten av den samlede inntekten kommer som overføringer.

I dette kapitlet er det først og fremst inntektsforholdene blant ikke-vestlige innvandrere som vil bli belyst. I enkelte tabeller er det også gitt tall for vestlige innvandrere og den øvrige befolkningen, for å vise forskjeller i inntektsnivå og inntektssammensetning.

Når vi skal beskrive de økonomiske levekårene til ulike grupper i befolkningen, må vi ta med i betraktningen at mange individer inngår i et økonomisk fellesskap med andre, der vi deler på både inntekter og utgifter. Inntekten fra én eller flere personer konsumeres kanskje også av andre personer som ikke har egne inntekter. Dette gjelder for eksempel barn og ungdommer samt hjemmearbeidende. Før inntekt kan benyttes som en levekårsindikator, må vi derfor ta hensyn til den økonomiske enheten (husholdningen) som personene inngår i.

Husholdningen er den beste analyseenheten når vi skal se på inntekt i levekårsammenheng. Som husholdning er regnet alle personer, uansett slektsforhold, som er fast bosatt i boligen, og som har felles kost. Grunnlaget for opplysninger om husholdningssammensetning tar utgangspunkt i årlige og representative utvalgsundersøkelser, hvor Statistisk sentralbyrå innhenter opplysningene via intervju. En ulempe ved slike utvalgsundersøkelser er

Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

Inntekts- og formuesundersøkelsene for husholdninger er en utvalgsundersøkelse som i årene 1996-2004 årlig omfatter fra om lag 10 000 til 28 000 husholdninger. På bakgrunn av dette datagrunnlaget er det utarbeidet en rekke inntektsindikatorer for ulike grupper, deriblant ikke-vestlige innvandrere og flyktninger. Siktemålet er å belyse endringer som finner sted over tid. I datagrunnlaget inngår også et panel av personer som har blitt fulgt over flere år. Dette gjør det mulig å studere forekomsten av vedvarende lavinntekt for ulike grupper av befolkningen. Indikatorene oppdateres årlig.

at de ofte ikke er store nok til å kunne gi inntektstall for innvandrere fra ulike enkeltland, og at en må nøye seg med en grov geografisk inndeling som vil kunne skjule variasjoner innen innvandrergruppen. For å kunne gi inntektstall for innvandrere fra enkeltland, må vi benytte opplysninger fra folkeregisteret om familiesammensetning. Begrepene «familie» og «husholdning» vil avvike en del for flere innvandrergrupper, spesielt for

mange med ikke-vestlig bakgrunn, hvor det er mer vanlig at flere familier inngår i samme økonomiske fellesskap.

I dette kapitlet ser vi først på noen økonomiske indikatorer som er basert på inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger. Her vil vi først og fremst se på innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, hvor flyktninger skilles ut som en egen gruppe. Kapitlet avsluttes med å

Definisjon av lavinntekt

Det finnes flere måter å definere begrepet lavinntekt, og andelen som havner i lavinntektsgruppen vil variere, alt etter hvilken målemetode som benyttes. For å vise dette, har vi i dette kapitlet valgt å bruke to ulike metoder som benyttes av henholdsvis OECD og EU.

En vesentlig forskjell mellom OECDs og EUs definisjon av lavinntekt er at den første (OECD) velger 50 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense, mens den andre (EU) velger 60 prosent av medianen. I tillegg legger de to skalaene ulik vekt på hvilke stordriftsfordeler husholdningene oppnår ved at flere bor sammen, for eksempel når det gjelder fellesutgifter knyttet til bolig, TV, vaskemaskin, avis, telefon og så videre. For mer informasjon om lavinntektsgrenser, se kapittel 2 i SSB-rapporten *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2004* (Statistisk sentralbyrå 2006).

For å kunne sammenlikne inntekten til husholdninger med ulik størrelse og sammensetning, justerer en vanligvis husholdningsinntekten ved hjelp av en såkalt ekvivalensskala eller forbruksvekter. Ifølge OECDs skala skal første voksne husholdningsmedlem ha vekt lik 1,0, neste voksne får vekt lik 0,7, mens barn får en vekt lik 0,5. EUs skala er en «tilpasning» av OECDs skala. Tilpasningen går ut på at en legger noe mer vekt på at store husholdninger vil oppnå stordriftsfordeler når flere personer bor sammen. Ifølge EUs skala skal første voksne husholdningsmedlem ha vekt lik 1,0, mens neste voksne får vekt lik 0,5 og barn vekt lik 0,3. En husholdning på 2 voksne og 2 barn vil dermed ifølge OECDs definisjon måtte ha en inntekt tilsvarende 2,7 ($1,0 + 0,7 + 0,5 + 0,5$) ganger det en enslig vil måtte ha, for å ha samme økonomiske levestandard. Ifølge EUs skala trenger samme tobarnsfamilie bare inntekt tilsvarende 2,1 ganger det en enslig har, for å ha samme levestandard.

Medianinntekten er det midterste beløpet i fordelingen, etter at en har sortert inntektene etter størrelse. Det vil altså være like mange personer med inntekt over medianen som under.

benytte inntektsstatistikken for familier, hvor det er mulig å studere inntektsnivå og inntektssammensetning for innvandrere etter noen familietyper og for enkeltland.

Hver tredje innvandrer med ikke-vestlig bakgrunn har lavinntekt

Innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn er sterkt overrepresentert blant de med lavinntekt (tabell 5.1). I 2004 tilhørte nesten hver tredje ikke-vestlige innvandrer lavinntektsgruppen når vi benytter EUs metode for beregning av lavinntektsgrensen (se definisjon av lavinntekt). Ser vi bare på gruppen flyktninger, var andelen enda noe høyere dette året (40 prosent). Tilsvarende andel i hele befolkningen var 11 prosent. Uttrykt på en litt annen måte: Sammenliknet med befolkningen generelt, er det tre ganger høyere sannsynlighet for at personer i ikke-vestlige innvandrerhusholdninger tilhører lavinntektsgruppen. OECDs definisjon gir en lavere inntektsgrense og dermed færre «fattige». Men også etter denne metoden er innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen. Sannsynligheten for å havne under lavinntektsgrensen, er ved denne målemetoden nesten fem ganger høyere enn i befolkningen generelt.

Manglende yrkestilknytning viktigste årsak til lavinntekt

Ser vi på utviklingen i andelen med lavinntekt i perioden 1996-2004, ble det færre i innvandrerbefolkningen med lavinntekt frem mot slutten av 1990-tallet, men frem mot 2004 har andelen med lavinntekt igjen økt til nivået på midten av 1990-tallet. Årsakene til dette er sammensatte. En viktig grunn er konjunktursvingningene i perioden, med et forverret arbeidsmarked fra 2002. Den registrerte arbeidsledigheten blant for eksempel innvandrere med afrikansk bakgrunn, var på 20,5 prosent i 1996, falt til 12,2 prosent i 1999 for så å stige igjen til 17,7 prosent i 2004. Flere studier (for eksempel Andersen med flere 2003) har vist at manglende tilknytning til arbeidsmarkedet er den viktigste enkeltårsaken til at en havner i lavinntektsgruppen. En annen årsak til at flere ikke-vestlige innvandrere har havnet under lavinntektsgrensen, kan være endringer i sammensetningen av denne gruppen i perioden 1996 til 2004. I 1996 var det mange nyankomne bosniere i Norge. I 1999 hadde en del av disse kommet i arbeid. Den økte lavinntektsandelen i 2004 kan skyldes at det nå var mange nyankomne fra land med kort botid, for eksempel Somalia, Irak og Afghanistan.

Tabell 5.1. Andel personer i husholdninger med årlig inntekt etter skatt per forbruksenhet under ulike avstander til medianinntekten. To ulike lavinnteksdefinisjoner. 1996-2004. Prosent

	OECD-definisjon				EU-definisjon			
	1996	1999	2002	2004	1996	1999	2002	2004
Innvandrere i alt ¹	17	11	18	18	28	20	27	26
Ikke-vestlige innvandrere ¹	23	15	23	23	36	26	33	32
Flyktninger ¹	20	17	26	30	34	29	36	40
Hele befolkningen	4	4	5	5	12	11	11	11
Personer 25-65 år	3	3	4	4	7	7	7	7

¹ Personer i husholdninger hvor hovedinntektstakeren har dette kjennemerket.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.2 understreker sammenhengen mellom manglende tilknytning til arbeidsmarkedet og sjansene for å havne i lavinntektsgruppen. Andelen personer uten noen yrkestilknyttede i husholdningen er høy blant ikke-vestlige innvandrere. Hver tredje ikke-vestlige innvandrer (34 prosent) tilhørte i 2004 en husholdning uten noen yrkestilknyttede, sammenliknet med en andel på 14 prosent for befolkningen totalt sett i yrkesaktiv alder (25-65 år). Ser en på innvandrere som har kommet til landet som flyktning, er andelen enda høyere med 44 prosent. Hvis en deler de ikke-vestlige innvandrere inn etter hvem som befinner seg over eller under lavinntektsgrensen, trer bildet enda tydeligere frem. Blant ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt er det 71 prosent som ikke har noen yrkestilknyttede i husholdningen. Tilsvarende tall for flyktninger er 76 prosent.

Et annet mål på yrkestilknytning er andelen personer der yrkesinntekten er den

viktigste inntektskilden i husholdningen. Yrkesinntekten er den viktigste inntektskilden for 27 prosent av de ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt. Blant ikke-vestlige innvandrere over lavinntektsgrensen er yrkesinntekt den viktigste inntektskilden for 74 prosent av personene. For befolkningen generelt i yrkesaktiv alder er tilsvarende andeler henholdsvis 46 og 85 prosent.

Det er viktig å være klar over at de andelenene for yrkestilknytning som er vist ovenfor, skjuler til dels store forskjeller blant ikke-vestlige innvandrere. Innvandringsgrunn, botid og på hvilket tidspunkt en kom til landet (lav- eller høykonjunktur) kan være bestemmende for graden av yrkestilknytning (Blom 2004, Østby 2001). Mange innvandrergrupper har god tilknytning til arbeidsmarkedet og har derfor høyere yrkesinntekter. Innvandrere med bakgrunn fra Chile, India, Sri Lanka, Vietnam og Bosnia-Hercegovina er eksempler på dette i 2004.

Tabell 5.2. Indikatorer for personer med og uten lavinntekt. 2004. Prosent

	Alle personer 25-65 år			Ikke-vestlige innvandrere ¹			Flyktninger ¹		
	I alt	Med lav-inntekt	Ikke lav-inntekt	I alt	Med lav-inntekt	Ikke lav-inntekt	I alt	Med lav-inntekt	Ikke lav-inntekt
Uten noen yrkestilknyttede i husholdningen	14	62	10	34	71	17	44	76	22
Yrkesinntekt som største husholdningsinntekt	82	46	85	59	27	74	49	19	69
Hovedinntektstaker med lav utdanning	15	14	11	17	19	15	17	19	16
Mottar bostøtte	3	11	2	25	37	19	33	45	26
Mottar sosialhjelp	5	23	4	32	54	21	42	66	27
Mottar bostøtte og sosialhjelp ..	1	7	1	19	32	13	27	40	19
Mottar grunnstønad	6	3	6	5	2	6	4	2	6
Høy gjeldsrentebelastning ²	8	16	7	5	4	6	5	3	5
Høy gjeldsbelastning ³	11	31	10	10	8	11	7	5	8
Antall observasjoner	18 383	1 036	17 347	2 002	598	1 404	1 146	438	708

¹ Personer i husholdninger hvor hovedinntektstakeren har dette kjennemerke.

² Gjeldsrenter som utgjør mer enn 15 prosent av samlet husholdningsinntekt.

³ Gjeld som utgjør mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Mange ikke-vestlige innvandrere mottar sosialhjelp og bostøtte

Hvis vi måler økonomisk utsatthet ved å se på andelen personer som tilhører husholdninger som mottar bostøtte og økonomisk sosialhjelp, ser vi at ikke-vestlige innvandrere er klart overrepresentert i forhold til hele befolkningen (tabell 5.2). Hver fjerde ikke-vestlige innvandrer mottok bostøtte i 2004, mens dette gjaldt for hver tredje flyktning. Ser vi på andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp, utgjør denne 19 prosent for ikke-vestlige innvandrere i alt og 27 prosent for flyktninger, en økning på 5 prosentpoeng for begge gruppene sammenliknet med 2002. I befolkningen generelt mottar drøyt 1 prosent begge disse skattefrie overføringene.

Ikke overraskende er disse økonomiske støtteordningene langt mer utbredt blant de som befinner seg lavest i inntektsfordelingen. Blant ikke-vestlige innvandrere i lavinnteksgruppen tilhører drøyt halvparten en husholdning som mottar sosialhjelp, mens en tredel mottar både sosialhjelp og bostøtte. Blant flyktninger i lavinnteksgruppen er andelen enda høyere, henholdsvis 66 og 40 prosent. En viktig forklaring på høy sosialhjelpsbruk, særlig blant flyktninger, er som tidligere nevnt, svak tilknytning til arbeidsmarkedet og større husholdninger å forsørge, og at de derfor trenger supplerende ytelser.

Lavere rente- og gjeldsbelastning

Økonomisk utsatthet kan også måles ved å se på graden av rente- og gjeldsbelastning. Tabell 5.2 viser andelen personer som tilhører en husholdning hvor renteutgiftene utgjør 15 prosent eller mer av husholdningens samlede inntekt. Sammenliknet med hele befolkningen, er det færre ikke-vestlige innvandrere som har

en så høy gjeldsrentebelastning. 5 prosent av ikke-vestlige innvandrere tilhørte en husholdning med så høye gjeldsrenter i 2004, sammenliknet med 8 prosent i hele befolkningen 25-65 år. Andel personer med stor gjeldsrentebelastning er kraftig redusert siden 2002, både for befolkningen og for ikke-vestlige innvandrere (inkludert flyktninger). Årsaken til dette er først og fremst et kraftig fall i rentenivået som begynte i 2003 og fortsatte i 2004.

10 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne har en samlet gjeld som er minst tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt i 2004. Tilsvarende andel i befolkningen 25-65 år er 11 prosent.

Blant de ikke-vestlige innvandrerne er det relativt flere med høy gjelds- og gjeldsrentebelastning blant de over lavinnteksgrensen i forhold til de med lavinntekt. Det samme gjelder for flyktninger.

Overføringer utgjør en stor andel av inntekten

Hvis vi studerer inntektssammensetningen til husholdninger i lavinnteksgruppen hvor hovedinntektstaker er en ikke-vestlig innvandrer, ser vi at ulike overføringer utgjør godt over halvparten (64 prosent) av den totale husholdningsinntekten. Som det fremgår av tabell 5.3 er den desidert viktigste overføringen økonomisk sosialhjelp, som gjennomsnittlig utgjør en femdel av samlet inntekt. Blant tilsvarende innvandrerhusholdninger som ikke befinner seg i lavinnteksgruppen, utgjør sosialhjelpen tre prosent.

For ikke-vestlige innvandrere generelt er ytelser fra folketrygden den mest vanlige overføringen, med en andel på 9 prosent av samlet inntekt.

Mens yrkesinntekten har en andel på 36 prosent blant de med lavinntekt i innvandrershusholdningene, utgjør denne 71 prosent av samlet inntekt blant tilsvarende husholdninger over lavinntektsgrensen. Overføringer har en andel på om lag 64 prosent for ikke-vestlige innvandrere med lavinntekt, mot 51 prosent i befolkningen ellers med lav inntekt. Her er det ytelse fra folketrygden den viktigste overføringen. Men overføringer som sosialhjelp og barnetrygd, utgjør en større andel av samlet inntekt for ikke-vestlige innvandrere enn for befolkningen mellom 25 og 65 år, uavhengig av om de har lavinntekt eller ikke. Barnetrygd er større for innvandrerbefolkningen enn befolkningen ellers, fordi dette er en yngre gruppe der flertallet er i alderen 20-44 år

og i reprodutiv alder, og fordi innvandrerfamilier totalt sett har flere barn.

Mange innvandrere har vedvarende lavinntekt

Vi har så langt studert den årlige lavinntekten blant innvandrerhusholdningene og vist hvordan ulike økonomiske indikatorer varierer blant de som befinner seg henholdsvis under eller over lavinntektsgrensen. Dette gir et bilde av situasjonen i 2004, men gir begrenset informasjon om hvor lenge en slik tilstand varer. Er det å ha lavinntekt et vedvarende eller forbigående fenomen? Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende

Tabell 5.3. Inntektsregnskap for husholdninger. Hovedinntektstaker er i alderen 25-65 år (hele befolkningen) og er innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn. 2004. Kroner og prosent

	Andel av samlet inntekt					
	Hovedinntektstaker er 25-65 år			Ikke-vestlig landbakgrunn		
	Alle	Med lavinntekt ¹	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ¹	Ikke lavinntekt
Yrkesinntekt	76	47	77	66	36	71
Kapitalinntekter ²	9	2	9	7	0	8
Overføringer i alt	15	51	14	28	64	22
Av dette						
Ytelser fra folketrygden	8	23	7	9	16	8
Arbeidsledighetsstrygd	1	6	1	3	7	3
Sum barnetrygd (inkl. småbarnstillegg) ..	2	5	1	3	6	3
Bostøtte	0	1	0	1	4	1
Sosialhjelp (bidrag+lån)	0	8	0	6	21	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Kontantstøtte	0	1	0	1	2	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	563 400	156 200	605 700	359 400	145 500	482 400
Inntekt etter skatt	418 300	132 500	448 000	285 500	132 800	373 400
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	258 600	82 000	277 000	167 300	82 300	216 200
Antall personer i husholdningen	2,4	1,9	2,5	2,6	2,2	2,8
Antall observasjoner	10 646	749	9 897	611	192	419

¹Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

²Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

Kilde : Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

lavinntekt (se Andersen med flere 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon. Ved bruk av paneldata er det mulig å følge utviklingen til de samme individer over flere år. I tabell 5.4 ser vi at innvandrerbefolkningen, spesielt den ikke-vestlige, er sterkt overrepresentert blant de med vedvarende lavinntekt. Mer enn hver tredje ikke-vestlige innvandrer hadde vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2002-2004 etter EUs definisjon, sammenliknet med en av ti i befolkningen generelt. Det ser også ut til at andelen med vedvarende lavinntekt har økt noe i innvandrerbefolkningen fra treårsperioden 1999-2001. Dette samsvarer også med utviklingen i årlig lavinntekt, kommentert tidligere i dette kapitlet. Som tidligere nevnt er det nok flere årsaker til denne utviklingen, både konjunkturmessige og demografiske.

Inntekten til innvandrerfamilier

Hittil i kapitlet har vi belyst inntektssituasjonen til innvandrerbefolkningen ved å benytte husholdning som enhet. Siden tallgrunnlaget her kun lar seg fordele på innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn (og flyktninger), mister vi informasjon om variasjonene mellom innvandrere fra de enkelte land. I resten av kapitlet vil vi derfor benytte en annen datakilde; inntektsstatistikk for personer og familier. Denne statistikkilden gjør det mulig å

Tabell 5.4. Andel personer med vedvarende lavinntekt. Prosent

	OECD-definisjon		EU-definisjon	
	1999-2001	2002-2004	1999-2001	2002-2004
Innvandrere i alt	11	18	19	29
Ikke-vestlige innvandrere	16	24	23	37
Hele befolkningen	2	4	9	10

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

studere inntekten til noen familietyper: ektepar med og uten barn, samboerpar med felles barn og enslige forsørgere (definert som mottakere av utvidet barnetrygd). I tillegg avgrensner vi familiene til der hvor hovedinntektstakeren (det vil si personen med høyest samlet inntekt i familien) er i alderen 25-55 år¹ og er enten førstegenerasjonsinnvandrer eller har to utenlandsfødte foreldre. Bakgrunnen for aldersavgrensningen er å velge ut familier hvor hovedinntektstakeren er i den mest yrkesaktive alderen, slik at en sammenlikning med den øvrige befolkningen blir mer riktig. Alderssammensetningen til innvandrerbefolkningen avviker en del fra befolkningen for øvrig ved at innvandrerne har relativt flere i lavere aldersklasser. Dermed vil en viss skjevhet bestå selv om vi foretar en avgrensning etter alder.

Innvandrerfamilier med ikke-vestlig bakgrunn har lavest inntekt ...

I tabell 5.5 ser vi at gjennomsnittlig inntekt etter skatt for par med barn, utgjorde 592 500 kroner i 2004 for befolkningen generelt. Tilsvarende innvandrerfamilier med barn fra ikke-vestlige land har inntektsnivå langt under dette. Par

Inntektsstatistikk for personer og familier

Inntektsstatistikken for personer og familier henter sitt datagrunnlag fra en sammenkopling av flere ulike administrative registre. Datagrunnlaget dekker de aller fleste kontante inntekter som mottas av norske familier. Hele den bosatte befolkningen ved utgangen av inntektsåret er omfattet. Dette gjør det mulig å bryte ned statistikken på mindre befolkningsgrupper, blant annet innvandrere etter enkeltland. For mer informasjon om denne datakilden se SSB-notatet: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999-2001 (Steinkellner 2003).

Tabell 5.5. Inntektsregnskap, etter familietype¹ og landbakgrunn², hvor hovedinntektstaker eller enslig forsørger³ er 25-55 år. Gjennomsnitt. 2004. Kroner

	Samlet inntekt	Yrkes- inntekt	Kapital- inntekt	Overføringer			Inntekt etter skatt	Inntekt etter skatt per forbruks- enhet (EU-skala)	Antall familier
				Over- føringer i alt	Herav barne- trygd	Sosial- hjelp			
I alt									
Par uten barn	652 500	542 300	51 400	58 900	300	1 000	471 900	314 600	78 892
Par med barn	801 000	649 400	75 600	76 000	19 000	1 700	592 500	270 500	510 026
Enslige forsørgere..	353 200	225 400	10 200	117 500	28 600	4 900	292 600	193 700	112 176
Norden									
Par uten barn	657 200	588 600	17 900	50 700	200	800	462 800	308 500	1 195
Par med barn	780 200	678 000	37 400	64 800	19 700	700	556 800	260 000	6 255
Enslige forsørgere..	364 700	252 900	5 200	106 600	28 700	4 200	293 900	195 900	1 366
Vest-Europa unntatt Tyrkia									
Par uten barn	685 700	628 800	22 900	34 100	200	100	475 100	316 800	985
Par med barn	803 400	724 600	20 200	58 600	18 800	400	559 200	260 300	4 874
Enslige forsørgere..	384 000	270 200	6 700	107 100	28 700	4 700	302 400	197 400	654
Øst-Europa									
Par uten barn	443 400	379 800	200	63 400	100	5 600	330 000	220 000	1 617
Par med barn	544 500	431 200	8 900	104 400	18 800	14 200	417 700	194 200	7 438
Enslige forsørgere..	297 700	155 900	1 500	140 400	29 600	16 100	257 600	169 200	1 666
Nord-Amerika og Oseania									
Par uten barn	727 600	680 500	10 400	36 600	200	100	487 200	324 800	237
Par med barn	893 800	803 200	31 100	59 500	19 700	700	605 400	279 000	948
Enslige forsørgere..	365 100	241 300	6 900	116 900	30 300	4 600	292 600	190 000	147
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia									
Par uten barn	388 700	320 500	3 100	65 000	300	8 500	293 600	195 700	4 362
Par med barn	497 300	352 100	12 200	133 000	23 100	19 900	390 200	175 300	25 414
Enslige forsørgere..	288 300	104 600	1 800	181 800	33 600	23 900	261 200	160 300	5 919
Øvrige									
Par uten barn	672 800	557 300	56 600	58 900	300	400	486 300	324 200	70 496
Par med barn	821 700	667 600	81 300	72 800	18 800	500	607 200	277 200	465 097
Enslige forsørgere..	357 400	232 900	10 900	113 600	28 300	3 600	294 900	196 000	102 424

¹ Par uten barn er ektepar og registrerte partnere uten barn. Par med barn er ektepar og registrerte partnere med barn samt samboerpar med felles barn.

² Inndelt etter hovedinntektstakers landbakgrunn for ektepar, registrerte partnerskap og samboerpar med felles barn. For enslige forsørgere gjelder landbakgrunn for den enslige forsørgeren.

³ Enslige forsørgere er definert som mottakere av utvidet barnetrygd.

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

med barn med bakgrunn fra Øst-Europa, har om lag 417 700 kroner i gjennomsnitt, eller 70 prosent av gjennomsnittet i hele befolkningen. Barnefamilier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika kommer enda dårligere ut, med et inntektsnivå på 66 prosent av hva alle par med barn har. Et tilsvarende bilde finner vi for ektepar uten barn. For enslige forsørgere er forskjellene i inntekt mindre, men også her kommer ikke-vestlige innvandrere dårligst ut. Eksempelvis har enslige forsørgere med bakgrunn fra Øst-Europa, et gjennomsnittlig inntektsnivå på 88 prosent av inntekten til alle enslige forsørgere i landet. Innvandrere fra Vest-Europa har en inntekt etter skatt tilsvarende 94 prosent av gjennomsnittet for befolkningen totalt.

... og det blir enda litt tydeligere når det tas hensyn til familjestørrelse

Inntektsforskjellene innen innvandrergrupper blir enda tydeligere når vi i tillegg tar hensyn til størrelsen på innvandrerfamiliene. I befolkningen generelt hadde alle par med barn en inntekt etter skatt per forbruksenhet på 270 000 kroner i 2004. Østeuropeiske par med barn hadde et inntektsnivå på 72 prosent av dette, mens tilsvarende tall for familier fra andre ikke-europeiske land var 65 prosent.

Inntekt etter skatt per forbruksenhet for enslige forsørgere var i 2004 på 193 700 kroner. Enslige forsørgere fra Øst-Europa har 87 prosent av dette, mens enslige forsørgere fra den tredje verden har 83 prosent av gjennomsnittlig inntekt.

Hvis vi ser på de enkelte ikke-vestlige landene finner vi at det er betydelige forskjeller i inntektsnivå mellom ulike landgrupper (tabell 5.6). Somaliske og

irakiske familier peker seg ut med relativt lave inntekter, sammenliknet med det generelle inntektsnivået i landet. Mens for eksempel norske par (uten innvandrerbakgrunn) med barn, i gjennomsnitt har en ekvivalentinntekt på om lag 270 000 kroner, har somaliske og irakiske par med barn om lag halvparten av dette inntektsnivået.

For andre ikke-vestlige parfamilier med barn er bildet langt mer positivt. Blant landene vi her ser på, er det indiske barnefamilier som kommer best ut, med en ekvivalentinntekt (EU-skala) på gjennomsnittlig 226 500 kroner. Men også tilsvarende familier med bakgrunn fra land som Chile, Vietnam, Bosnia-Hercegovina, Sri Lanka, Filippinene, Polen og Iran, har en inntekt per forbruksenhet på rundt 200 000 kroner. Noe av årsaken til de store inntektsforskjellene mellom disse enkeltlandene er ulik botid i Norge. Mange innvandrere fra Somalia og Irak har kommet de siste fire-fem årene, mens de fleste innvandrere fra for eksempel Chile, Vietnam og Bosnia-Hercegovina, har en mye lengre botid og har i langt større grad oppnådd å skaffe seg en arbeidsinntekt.

Hvis vi ser på enslige forsørgere, er bildet det samme som for parfamiene, selv om inntektsforskjellene er noe mindre sammenliknet med enslige forsørgere med norsk bakgrunn. Dårligst ut kommer igjen Irak og Somalia, men også enslige forsørgere med bakgrunn fra Tyrkia, Serbia-Montenegro og Pakistan, har et lavt inntektsnivå. Enslige forsørgere med bakgrunn fra India, har derimot et inntektsnivå som nærmer seg eneforsørgere uten innvandrerbakgrunn.

Yrkesinntekt og overføringer har ulikt størrelsesforhold

Vi har tidligere i dette kapitlet vært inne på at lav yrkestilknytning er en av de viktigste årsakene til at mange ikke-vestlige innvandrere havner under lavinntektsgrensen. Hvis en studerer inntekts-sammensetningen til ulike innvandrergupper med spesiell vekt på forholdet mellom yrkesinntektens og ulike overføringers betydning, finner en til dels store forskjeller. For alle par med barn utgjorde yrkesinntekten 81 prosent av familiens samlede inntekt i 2004 (se tabell 5.5). For par med barn med bakgrunn fra Øst-Europa eller tredje verden, har yrkesinntekten en gjennomsnittlig andel på henholdsvis 79 og 71 prosent.

Manglende inntekt fra arbeid kompenseres delvis av ulike typer overføringer. I parfamilier med barn med østeuropeisk bakgrunn, utgjør ulike overføringer 19 prosent av familiens samlede inntekt. For barnefamilier med landbakgrunn fra andre ikke-vestlige land, er ulike overføringer enda viktigere, med en andel på 27 prosent. Disse innvandrerfamiliene mottar i gjennomsnitt 133 000 kroner i overføringer. Sosialhjelp og barntrygd er de viktigste enkeltoverføringene, med en andel på henholdsvis 4 og 5 prosent av familiens samlede inntekt.

Yrkestilknytningen blant enslige forsørgere er lavere enn for parfamieliene. Dette viser seg ved hvor stor andel yrkesinntekt og overføringer utgjør av den samlede inntekten. For alle enslige forsørgere i befolkningen utgjør yrkesinntekten 64 prosent av den samlede inntekten, mens overføringene utgjør 33 prosent. I gjennomsnitt mottar enslige forsørgere 117 500 kroner i overføringer. Samlet inntekt for enslige forsørgere fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt

Tyrkia, har et omvendt størrelsesforhold mellom yrkesinntekt og overføringer. 36 prosent kommer som yrkesinntekt, mens 63 prosent er overføringer (181 800 kroner). Enslige forsørgere fra Øst-Europa har en noe sterkere yrkestilknytning. For denne gruppen kommer drøyt halvparten av inntekten som yrkesinntekt og knapt halvparten som overføringer. Vestlige innvandrere er den gruppen av enslige forsørgere hvor yrkesinntekten utgjør størst andel av samlet inntekt.

Studerer de mest vanlige innvandringslandene, er det igjen familier med bakgrunn fra Somalia og Irak som skiller seg ut. For par med barn fra disse to landene kommer over halvparten av den samlede inntekten som overføringer. Sosialhjelp alene utgjør nesten en femdel av familiens inntekt for disse familiene. Enslige forsørgere fra disse to landene står også i en særstilling når det gjelder mottak av ulike overføringer. Overføringer utgjør i gjennomsnitt henholdsvis 85 og 78 prosent av familiens samlede inntekt for innvandrere fra Somalia og Irak. Men bildet blir et helt annet når vi ser på andre ikke-vestlige land. For parfamilier med barn fra India, Chile, Filippinene, Bosnia-Hercegovina og Polen utgjør for eksempel samlede overføringer mindre enn 20 prosent av familiens samlede inntekt. Sosialhjelp utgjør gjennomsnittlig en ubetydelig andel av økonomien til disse barnefamiliene.

Tabell 5.6. Inntektsregnskap for innvandrerbefolkningen¹, etter familietype² og utvalgte land³. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger⁴ er 25-55 år. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2004. Kroner og prosent

	Samlet inntekt	Yrkesinntekt	Andel av samlet inntekt				Inntekt etter skatt	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	Antall familier
			Kapitalinntekt	Overføringer	Barne-trygd	Sosialhjelp			
Danmark									
Par uten barn	683 300	89	4	7	0	0	478 800	319 200	426
Par med barn	815 800	87	5	8	2	0	577 600	268 100	2 170
Enslige forsørgere	394 600	70	3	27	7	1	311 800	210 500	397
Finland									
Par uten barn	557 600	89	1	10	0	0	404 600	269 700	176
Par med barn	701 200	87	2	11	3	0	512 700	239 600	676
Enslige forsørgere	351 100	69	1	30	8	1	287 600	188 300	196
Sverige									
Par uten barn	675 100	90	2	8	0	0	474 100	316 100	513
Par med barn	781 600	87	5	8	2	0	556 900	263 100	2 796
Enslige forsørgere	358 800	70	1	29	8	1	288 900	193 400	580
Serbia og Montenegro									
Par uten barn	418 800	83	1	17	0	4	318 000	212 000	235
Par med barn	484 600	69	1	29	5	5	387 800	171 300	1 829
Enslige forsørgere	287 300	34	0	66	13	11	263 000	150 500	268
Polen									
Par uten barn	490 300	89	0	11	0	0	351 300	234 200	243
Par med barn	649 000	85	3	12	2	0	469 000	225 400	836
Enslige forsørgere	314 700	60	1	40	9	2	263 500	178 400	367
Storbritannia									
Par uten barn	822 400	92	4	4	0	0	558 400	372 300	323
Par med barn	881 900	91	2	7	2	0	605 800	283 300	1 580
Enslige forsørgere	375 300	69	2	29	8	2	301 900	192 600	167
Tyrkia									
Par uten barn	357 600	75	0	25	0	3	277 400	185 000	327
Par med barn	467 500	68	4	28	5	2	366 400	168 500	2 055
Enslige forsørgere	269 600	28	0	72	13	9	249 500	153 100	281
Tyskland									
Par uten barn	572 100	93	2	6	0	0	402 000	268 000	290
Par med barn	797 300	90	3	7	2	0	548 700	255 900	1 360
Enslige forsørgere	432 900	75	2	22	7	1	326 000	210 000	209
Bosnia-Hercegovina									
Par uten barn	430 200	85	0	14	0	2	327 900	218 600	400
Par med barn	567 700	84	0	16	3	2	436 000	203 600	2 240
Enslige forsørgere	289 900	52	0	48	10	6	253 800	166 900	276
Marokko									
Par uten barn	387 300	79	0	21	0	2	296 800	197 900	151
Par med barn	466 100	64	1	36	5	3	368 300	165 400	868
Enslige forsørgere	292 500	36	1	63	11	10	263 800	162 900	178
Somalia									
Par uten barn	245 500	65	0	35	0	12	201 700	134 400	156
Par med barn	361 900	42	0	58	10	18	318 700	126 000	1 067
Enslige forsørgere	283 900	15	0	85	15	12	273 900	147 700	874

Tabell 5.6 (forts.). Inntektsregnskap for innvandrerbefolkningen¹, etter familietype² og utvalgte land³. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger⁴ er 25-55 år. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2004. Kroner og prosent

	Samlet inntekt	Yrkesinntekt	Andel av samlet inntekt				Inntekt etter skatt	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	Antall familier
			Kapitalinntekt	Overføringer	Barne-trygd	Sosialhjelp			
Sri Lanka									
Par uten barn	436 300	88	0	12	0	1	331 800	221 200	349
Par med barn	536 200	78	1	21	4	1	416 800	194 100	2 286
Enslige forsørgere	323 000	46	5	49	10	6	278 700	175 400	102
Filippinene									
Par uten barn	491 400	82	0	18	0	0	369 300	246 200	202
Par med barn	593 200	82	1	18	3	0	449 700	210 000	878
Enslige forsørgere	307 000	53	1	46	10	2	267 300	173 900	339
India									
Par uten barn	463 500	86	3	11	0	0	336 600	224 400	219
Par med barn	668 500	80	5	15	3	0	488 000	226 500	1 126
Enslige forsørgere	333 400	56	2	42	9	2	279 100	182 700	89
Irak									
Par uten barn	313 600	74	0	26	0	8	247 400	164 900	344
Par med barn	373 400	48	1	52	7	18	321 000	139 700	2 565
Enslige forsørgere	284 500	22	0	78	13	16	265 400	149 700	304
Iran									
Par uten barn	397 500	81	2	17	0	4	299 300	199 500	412
Par med barn	520 800	72	2	26	4	5	406 000	190 700	1 970
Enslige forsørgere	302 700	41	1	58	10	10	268 700	172 800	484
Pakistan									
Par uten barn	356 200	82	2	16	0	1	270 100	180 100	519
Par med barn	480 400	70	5	26	5	1	378 100	160 400	3 887
Enslige forsørgere	287 500	29	1	70	12	8	262 700	153 800	314
Vietnam									
Par uten barn	405 300	85	1	14	0	1	305 300	203 500	408
Par med barn	564 700	78	1	21	4	1	436 400	193 900	2 441
Enslige forsørgere	291 700	39	1	60	11	7	262 400	163 000	579
USA									
Par uten barn	772 600	93	2	5	0	0	512 400	341 600	174
Par med barn	902 100	90	3	7	2	0	610 000	278 800	717
Enslige forsørgere	372 400	68	2	29	8	1	296 700	190 900	115
Chile									
Par uten barn	454 200	87	0	13	0	0	337 000	224 600	157
Par med barn	566 800	83	0	17	3	1	433 100	198 200	848
Enslige forsørgere	289 700	54	0	46	10	4	251 400	162 700	374

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Par uten barn er ektepar og registrerte partnere uten barn. Par med barn er ektepar og registrerte partnere med barn samt samboerpar med felles barn.

³ Inndelt etter hovedinntektstakers landbakgrunn for ektepar, registrerte partnerskap og samboerpar med felles barn. For enslige forsørgere gjelder landbakgrunn for den enslige forsørgeren.

⁴ Enslige forsørgere er definert som mottakere av utvidet barnetrygd.

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.7. Andel familier etter intervaller for inntekt etter skatt, etter familietype¹ og landbakgrunn². Hovedinntektstaker eller enslig forsørger³ er 25-55 år. 2004. Prosent

	Intervaller for inntekt etter skatt i 1 000 kroner						
	I alt	Under 150	150-199	200-299	300-399	400-499	500 og over
Par uten barn							
I alt	100	2	2	12	26	29	28
Innvandrerbefolkningen⁴							
Norden	100	3	2	12	22	29	31
Vest-Europa unntatt Tyrkia	100	5	4	13	20	22	36
Øst-Europa	100	8	9	26	29	19	10
Nord-Amerika og Oseania	100	8	5	14	19	16	38
Asia med Tyrkia	100	14	12	30	24	13	7
Afrika	100	15	16	32	22	11	4
Sør- og Mellom-Amerika	100	10	8	25	27	19	10
Par med barn							
I alt	100	1	1	4	14	28	52
Innvandrerbefolkningen⁴							
Vest-Europa unntatt Tyrkia	100	3	1	6	15	21	54
Øst-Europa	100	4	3	14	27	28	24
Nord-Amerika og Oseania	100	4	1	6	13	19	57
Asia med Tyrkia	100	4	4	21	29	22	19
Afrika	100	4	5	24	31	22	14
Sør- og Mellom-Amerika	100	3	2	12	25	32	27
Enslige forsørgere							
I alt	100	4	10	50	27	6	3
Innvandrerbefolkningen⁴							
Norden	100	6	9	46	28	7	4
Vest-Europa unntatt Tyrkia	100	6	9	45	25	8	6
Øst-Europa	100	8	14	52	20	4	1
Nord-Amerika og Oseania	100	6	15	38	27	9	5
Asia med Tyrkia	100	7	15	52	20	4	2
Afrika	100	8	13	47	24	5	2
Sør- og Mellom-Amerika	100	8	17	52	18	4	1

¹ Par uten barn er ektepar og registrerte partnere uten barn. Par med barn er ektepar og registrerte partnere med barn samt samboerpar med felles barn.

² Inndelt etter hovedinntektstakers landbakgrunn for ektepar, registrerte partnerskap og samboerpar med felles barn. For enslige forsørgere gjelder landbakgrunn for den enslige forsørgeren.

³ Enslige forsørgere er definert som mottakere av utvidet barnetrygd.

⁴ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

Flest ikke-vestlige innvandrere nederst i inntektsfordelingen

I tabell 5.7 har vi valgt en litt annen måte å belyse inntektsforholdene blant innvandrerbefolkningen. Innvandrerfamilie-
ne er her fordelt etter trinn for familiens

samlede inntekt etter skatt. Igjen fremkommer det klare inntektsforskjeller mellom de ulike landregionene. Mens 28 prosent av alle ektepar uten barn har en samlet inntekt etter skatt på 500 000 kroner eller mer, er det henholdsvis kun

10 prosent blant de med bakgrunn fra Øst-Europa, 7 prosent fra Asia og 4 prosent fra Afrika, som har en så høy familieinntekt. For disse gruppene er derimot andelen som havner i den laveste inntektsgruppen – under 150 000 kroner – klart større enn for befolkningen generelt.

Over halvparten av alle par med barn, har en inntekt etter skatt som overstiger 500 000 kroner. For par med barn fra Asia og Afrika er det færre enn en femdel som har så høy inntekt. Vestlige par, med eller uten barn, skiller seg derimot ikke vesentlig ut fra den øvrige befolkningen når det gjelder inntektsfordelingen.

For familier med en enslig forsørger er det, ikke overraskende, få som har 500 000 kroner eller mer i inntekt etter skatt. Av alle familiene er det kun 3 prosent som havner i denne gruppen, mens halvparten har en inntekt som ligger mellom 200 000 og 300 000 kroner. Også for enslige forsørgere kommer de med ikke-vestlig bakgrunn dårligst ut, men forskjellene er ikke så store som for par med barn. En knapp firedel av familiene fra ikke-vestlige land har under 200 000 kroner i inntekt etter skatt. Sammenliknet med tilsvarende familietype i befolkningen generelt er dette likevel en klar overrepresentasjon, siden det bare er 14 prosent av disse som har en så lav inntekt.

Botid har stor betydning for økt økonomisk selvhjulpenhet

Ved å se på inntekt etter landbakgrunn, har familier fra Irak og Somalia skilt seg ut som de med lavest inntekt. Dette har klar sammenheng med at hovedinntektstakeren i mange av disse familiene har relativt kort botid i Norge. Tabell 5.8 viser en klar sammenheng mellom graden

av økonomisk selvhjulpenhet og botid i landet: Yrkesinntektens andel av familiens samlede inntekt øker med økende botid. Nyere forskning viser også at botid er en av faktorene av størst betydning for flyktingers suksess på arbeidsmarkedet (Blom 2004). Hvis vi ser nærmere på gruppen par med barn hvor hovedinntektstaker er flyktning, ser vi at for de som har bodd i landet i mer enn 10 år utgjorde yrkesinntekten 77 prosent av familiens samlede inntekt i 2004. For tilsvarende flyktningfamilier med 5 års botid var yrkesinntektens andel 60 prosent, mens familier med kun to års botid hadde en andel på 41 prosent (Pedersen 2006).

Vi finner ikke et like klart bilde for den andre typen barnefamilier, enslige forsørgere. Blant enslige forsørgere som har bodd her i mer enn 10 år, har yrkesinntekten en andel på 44 prosent av samlet inntekt. Men det ikke er noen stor forskjell mellom yrkesinntektens andel for enslige forsørgere som har bodd i Norge i henholdsvis 6 år eller 2 år. For disse to sistnevnte gruppene utgjør yrkesinntekten kun en femdel av familiens samlede inntekt. For disse gruppene er også yrkesinntektens andel svært skiftende de første fem årene. Det kan tyde på at disse innvandrersfamilier har spesielt store problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet.

Note

¹I familier med en enslig forsørger kan det i noen tilfeller være slik at et annet familiemedlem har høyere inntekt enn den enslige forsørgeren. Dette kan for eksempel være «voksne» barn som fortsatt bor hjemme. På bakgrunn av dette er det den enslige forsørgeren selv som er i alderen 25-55 år når denne familietypen velges ut.

Tabell 5.8. Yrkesinntekt og sosialhjelp som andel av samlet inntekt. Ikke-vestlige innvandrere¹, etter familietype² og botid i Norge³. Hovedinntektstaker eller enslig forsørger⁴ er 25-55 år og herav «flyktningfamilier»⁵. 2004. Prosent

	Botid i Norge										
	I alt	10 år og lengre	9 år	8 år	7 år	6 år	5 år	4 år	3 år	2 år	1 år
Par uten barn											
Ikke-vestlige innvandrere											
Yrkesinntekt	83	83	85	89	85	85	85	82	85	82	83
Sosialhjelp	2	1	2	1	1	2	3	4	2	3	5
Antall familier	5 979	3 113	169	147	174	226	389	459	422	407	292
Av dette flyktninger											
Yrkesinntekt	81	84	83	89	77	75	79	77	78	73	57
Sosialhjelp	3	1	4	1	4	6	5	8	7	7	16
Antall familier	2 809	1 636	89	58	52	73	216	237	148	150	107
Par med barn											
Ikke-vestlige innvandrere											
Yrkesinntekt	73	76	75	74	72	69	66	60	65	60	45
Sosialhjelp	4	1	3	3	4	6	10	13	11	14	22
Antall familier	32 852	21 335	915	709	921	1 217	2 032	1 734	1 309	1 224	879
Av dette flyktninger											
Yrkesinntekt	70	77	70	65	59	57	60	50	51	41	20
Sosialhjelp	6	2	5	7	10	12	13	19	18	23	34
Antall familier	18 634	11 512	475	316	379	637	1 504	1 269	833	787	619
Enslige forsørgere											
Ikke-vestlige innvandrere											
Yrkesinntekt	40	47	34	38	32	25	30	26	27	19	10
Sosialhjelp	8	5	8	7	7	10	10	11	15	22	29
Antall familier	7 585	4 395	335	272	358	410	506	433	290	268	184
Av dette flyktninger											
Yrkesinntekt	34	44	36	24	33	23	15	21	19	22	12
Sosialhjelp	10	6	8	10	10	11	14	14	15	19	25
Antall familier	4 098	2 204	182	165	94	128	194	274	260	184	181

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia .

² Par uten barn er ektepar og registrerte partnere uten barn. Par med barn er ektepar og registrerte partnere med barn samt samboerpar med felles barn.

³ Inndelt etter hovedinntektstakers første dato for opphold for ektepar, registrerte partnerskap og samboerpar med felles barn. For enslige forsørgere gjelder første dato for opphold for den enslige forsørgeren.

⁴ Enslige forsørgere er definert som mottakere av utvidet barnetrygd.

⁵ Betegnelsen «flyktning» bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genèvekonvensjonen).

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier, Statistisk sentralbyrå.

Kristin Henriksen og Vebjørn Aalandslid

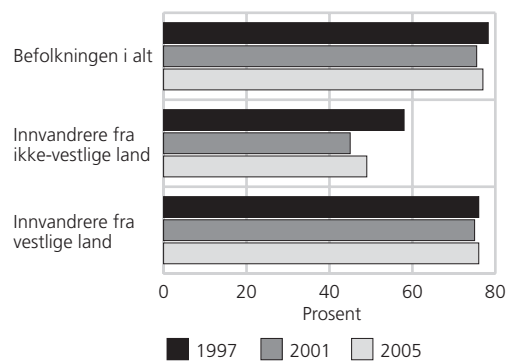
6. Valgdeltakelse

- 53 prosent av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn benyttet stemmeretten ved stortingsvalget i 2005. Det er ett prosentpoeng mer enn ved valget fire år tidligere. Særlig har deltakelsen blant de med pakistansk bakgrunn økt.
- Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med innvandrerbakgrunn var 25 prosentpoeng lavere enn den generelle valgdeltakelsen på 77,4 prosent.
- Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med vestlig bakgrunn var på 76 prosent og blant dem med ikke-vestlig bakgrunn 49 prosent. Ulikhetene skyldes blant annet at de med ikke-vestlig bakgrunn er yngre og har kortere botid enn de med vestlig bakgrunn.
- Langt flere pakistanske innvandrere fant veien til stemmeurnene i 2005 enn i 2001.
- Somaliske ungdommer har høy valgdeltakelse, nær like høy som ungdommer uten innvandrerbakgrunn.
- Kvinner med innvandrerbakgrunn hadde 4 prosent høyere valgdeltakelse enn menn, ett prosentpoeng mindre enn ved de to siste stortingsvalgene. Snittet trekkes opp av vestlige eldre innvandrerkvinner.

Store forskjeller mellom de med ikke-vestlig og de med vestlig innvandrerbakgrunn ...

Valgundersøkelsen i forbindelse med stortingsvalget i 2005 viste at 53 prosent av alle norske statsborgere med innvandrerbakgrunn brukte stemmeretten (tabell 6.1). Dette er en framgang på ett prosentpoeng fra stortingsvalget i 2001. Norske statsborgere med innvandrerbakgrunn stemte fremdeles i langt mindre grad enn befolkningen i alt, hvor 77 prosent benyttet seg av stemmeretten.

Figur 6.1. Stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

For bedre å forstå hvorfor norske statsborgere med innvandrerbakgrunn har en mye lavere valgdeltakelse enn befolkningen for øvrig, er det viktig å trekke fram sammensetningen av innvandrerbefolkningen, spesielt alderssammensetningen av denne. Det blir stadig færre stemmeberettigede innvandrere med vestlig bakgrunn. Ved valget i 1997 lå valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen på 63 prosent. Da utgjorde de vestlige om lag en tredjedel av alle stemmeberettigede. Fire år senere hadde om lag en femtedel vestlig bakgrunn. Ved årets valg var det kun 15 prosent av de stemmeberettigede norske innvandrere som hadde vestlig bakgrunn. Som for tidligere år ser vi at valgdeltakelsen blant norske statsborgere med vestlig bakgrunn var høyere enn blant dem med ikke-vestlig bakgrunn. 76 prosent av norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn stemte, mot 49 prosent av de med ikke-vestlig bakgrunn. Til sammenligning var valgdeltakelsen i 2001 blant dem med vestlig bakgrunn på 75 prosent og blant dem med ikke-vestlig bakgrunn på 45 prosent. Deltakelsen har altså vært stabil i den vestlige gruppa, mens valgdeltakelsen har økt noe blant de med ikke-vestlig bakgrunn. Den samlede deltagelsen har imidlertid gått ned siden valget i 1997,

Tallene baserer seg på manntallsundersøkelser gjennomført i forbindelse med Stortingsvalgene 1997, 2001 og 2005. Det har blitt brukt samme trekkemetode ved de tre valgene. Populasjonen i 2005, stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, utgjorde på det tidspunktet om lag 125 000 personer. Av disse ble det trukket et bruttoutvalg på nær 6 900 personer. Utvalget ble trukket stratifisert (delt inn i ensartede klasser), med landbakgrunn som stratifiseringsvariabel. Undersøkelsen er gjennomført på oppdrag av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID).

Hvem har stemmerett ved Stortingsvalg?

Hvem som har stemmerett bestemmes av valglovens § 3, jmfør Grunnlovens §§ 50 og 53, som setter opp følgende vilkår for stemmerett ved stortingsvalg:

- Manntallsført i kommunen
- Norske statsborgere, jmfør lov om norsk riksborgerrett av 8. desember 1950
- Alder 18 år oppnådd senest i løpet av valgåret
- Norske statsborgere som har mer enn 10 års registrert sammenhengende uten landsopphold bak seg, må søke om å bli manntallsført
- Stemmeretten må ikke være tapt, jmfør Grunnlovens § 53.

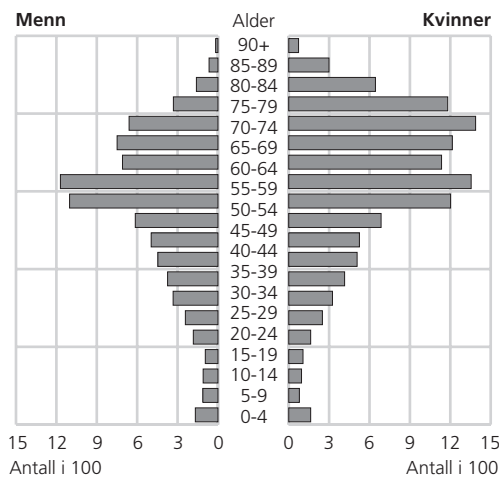
ettersom ikke-vestlige innvandrere utgjør en mye større andel av innvandrerbefolkningen.

... men ulik alderssammensetning og botid bidrar til å forklare forskjeller i valgdeltakelse

Alderssammensetningen i de to gruppene kan bidra til å forklare forskjellen i valgdeltakelse. Ulik alderssammensetning gir store utslag i fremmøteprosenten ved at eldre personer har høyere valgdeltakelse enn yngre (tabell 6.2). De ikke-vestlige innvandrere med stemmerett er vesentlig yngre enn de vestlige. Hele 61 prosent av de vestlige er eldre enn 60 år, mens bare 8 prosent av de ikke-vestlige innvandrere med stemmerett er så gamle (figur 6.2 og 6.3). Den yngste aldersgruppen, 18-25 år, blant de vestlige innvandrere, utgjør 2 prosent. Tilsvarende tall for de ikke-vestlige er 18 prosent.

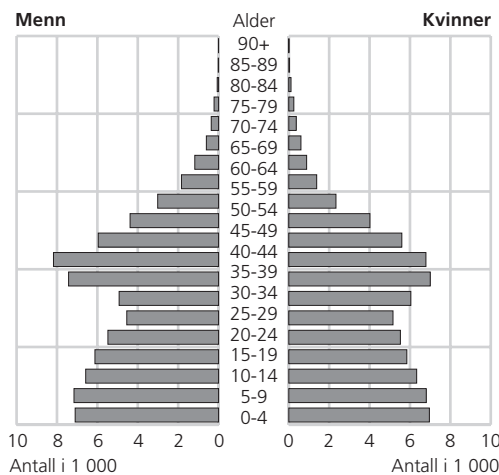
Valgdeltakelsen øker også med botid. Ved valget i 2005 hadde personer med lengst botid (30 år og mer) 29 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn de med kortest botid, 0-9 år, (figur 6.4). Generelt har ikke-vestlige innvandrere kortere botid

Figur 6.2. Befolkningspyramide – norske statsborgere med vestlig innvandrerbakgrunn 1. januar 2005. Absolutte tall

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

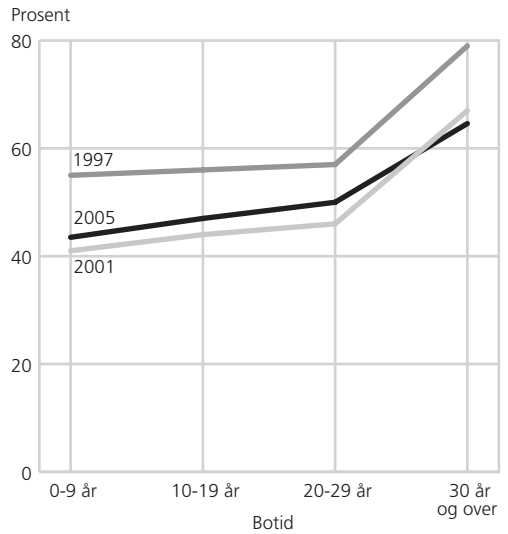
Figur 6.3. Befolkningspyramide – norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. 1. januar 2005. Absolutte tall

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

enn dem fra vestlige land. Blant de som har bodd i Norge i over 30 år, er forskjellen i valgdeltakelse bare 6 prosentpoeng i favør av innvandrere med vestlig bakgrunn. Blant de som bare hadde 0-9 år

Figur 6.4. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn og botid. 2005. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

botid, var det imidlertid 16 prosentpoeng flere med vestlig bakgrunn som stemte, enn blant de med ikke-vestlig bakgrunn. Ulikhetene i valgdeltakelse blir altså noe mindre med økende botid.

Valgdeltakelsen blant de med pakistansk bakgrunn økte

Ved stortingsvalget i 2001 stemte 43 prosent av innvandrerne med pakistansk bakgrunn. Ved det siste valget var tallet 54 prosent, en oppgang på 11 prosentpoeng. Valgdeltakelsen blant vietnameserne, den andre store innvandrerguppen i Norge, hvor mange har fått norsk statsborgerskap, var på 43 prosent, 1 prosentpoeng mindre enn i 2001. Av de store innvandrerguppene utmerker personer med bakgrunn fra Vietnam seg med fallende valgdeltakelse i begge stortingsvalg etter 1997. Vietnamesere i Norge har en mye mer spredt bosetting enn de andre store innvandrerguppene, noe som kan være med å forklare den lave

deltakelsen. De er ellers en gruppe som sammenlignet med andre ikke-vestlige innvandrere, i høy grad tar utdanning og deltar i arbeidslivet. Derfor er det påfallende at denne innvandrergruppa har en markert lavere deltakelse i valg enn mange andre innvandrergrupper (Aalandslid 2006).

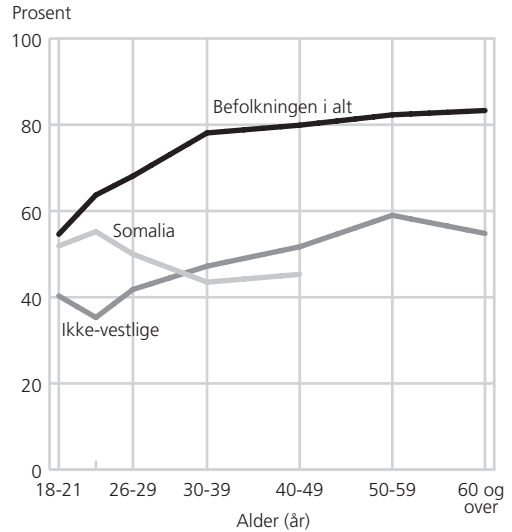
Personer med bakgrunn fra Sverige og Danmark hadde den høyeste valgdeltakelsen ved stortingsvalget i 2005 med over 79 prosent, høyere enn den generelle deltakelsen. Personer med bakgrunn fra Serbia og Montenegro hadde den laveste valgdeltakelsen med 32 prosent, fulgt av Kina og Makedonia med henholdsvis 34 og 37 prosent.

Somaliske ungdommer med høy deltakelse – nær like høy som de uten innvandrerbakgrunn

Innvandrerungdom fra Somalia er den eneste store gruppa hvor ungdom har høyere valgdeltakelse enn de voksne. Som nevnt ovenfor henger valgdeltakelse sammen med alder. Hovedregelen er at valgdeltakelsen øker med stigende alder, men for somaliere med norsk statsborgerskap er det omvendt (se figur 6.5). Gruppa 18-25 år har en betydelig høyere valgdeltakelse enn de som kommer i de etterfølgende aldersintervallene.

Om vi sammenligner denne gruppen med befolkningen i alt i samme aldersintervall, finner vi at somaliske ungdommer har om lag den samme valgdeltakelsen som de uten innvandrerbakgrunn. Blant somaliere stemte 52 prosent i gruppa 18-21 år, mens tilsvarende tall for hele befolkningen var 55 prosent, en forskjell på bare 3 prosentpoeng. Dette er kanskje en antydning om en framtidig mer deltakende somalisk befolkning (Aalandslid 2006).

Figur 6.5. Valgdeltakelse ved Stortingsvalget i 2005, etter alder og landbakgrunn. Prosent

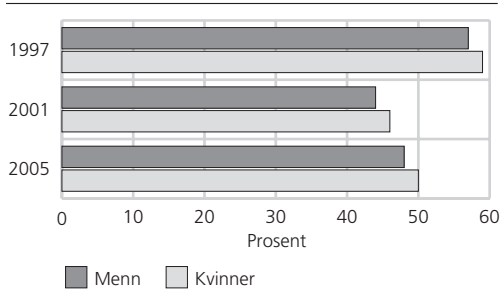

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Har innvandrerkvinner høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn?

Tallene for hele innvandrerbefolkningen har ved alle tre valgene vist at kvinner har 4-5 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn menn. I 2005 stemte 55 prosent av norske kvinner med innvandrerbakgrunn og 51 prosent av mennene. Samtidig er kjønns sammensetningen i den stemmeberettigede vestlige innvandrebe-folkningen svært skjev, med nær 50 prosent flere kvinner enn menn. Kvinneoverskuddet er særlig stort blant de eldre, som også har høyere deltakelse enn de yngre. Når vi viser valgdeltakelsen i *hele* innvandrerbefolkningen fordelt på kjønn, trekker de eldre vestlige innvandrekvinnene opp gjennomsnittet for alle kvinner i innvandrerbefolkningen. Det er derfor viktig å være oppmerksom på at dette gjennomsnittet skjuler store forskjeller i deltakelse, spesielt når vi fordeler på landbakgrunn (figur 6.6).

Figur 6.6. Valgdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere, etter kjønn og år. 1997-2005. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Ikke-vestlige innvandrerkvinner hadde 2 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn ikke-vestlige innvandrer menn. Den samme forskjellen fant vi også i 2001 og i 1997. For bare to ikke-vestlige landgrupper, norske statsborgere med bakgrunn fra India og Pakistan, hadde menn høyere valgdeltakelse enn kvinner. Ett trekk er at kvinner som har kommet som familieinnvandrede til menn uten innvandrerbakgrunn, har vist seg å ha høyere valgdeltakelse enn menn fra de samme landene. Ellers er det vanskelig å forklare hvorfor kvinner har høyere valgdeltakelse enn menn. Som ved tidligere stortingsvalg var valgdeltakelsen blant innvandrere med vestlig bakgrunn identisk for kvinner og menn (Aalandslid 2006).

Tabell 6.1. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent			Personer med stemmerett i utvalget			Stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	52,9	51,1	54,6	6 775	3 212	3 563	122 071	59 989	62 082
Europa	56,8	52,8	60	2 837	1 267	1 570	46 133	20 763	25 370
Afrika	46,1	43,7	49,4	798	465	333	13 303	7 708	5 595
Asia	50,3	50,8	49,9	2 244	1 098	1 146	54 471	27 916	26 555
Nord- og Mellom-Amerika	64,5	68,9	61,6	398	156	242	2 950	1 100	1 850
Sør-Amerika	55,6	55,4	55,8	398	186	212	5 065	2 448	2 617
Oseania	65,0	60,0	68,3	100	40	60	149	54	95
Norden	76,8	75,3	77,7	515	185	330	9 286	3 579	5 707
Vest-Europa ellers, unntatt									
Tyrkia	76,6	75,9	77,1	529	241	288	7 256	3 137	4 119
Øst-Europa	46,3	41,7	50,5	1 544	718	826	23 211	10 567	12 644
Nord-Amerika og Oseania	69,6	77,2	65,1	353	133	220	2 246	837	1 409
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia ..	49,4	49,1	49,7	3 834	1 935	1 899	80 072	41 869	38 203
Vestlige land	75,8	75,8	75,9	1 397	559	838	18 788	7 553	11 235
Ikke-vestlige land	48,7	47,6	49,9	5 378	2 653	2 725	103 283	52 436	50 847
Utvalgte land									
Danmark	79,1	83,8	76	249	99	150	4 523	1 895	2 628
Sverige	79,5	70,7	83,1	200	58	142	3 155	1 086	2 069
Serbia og Montenegro	32,4	34,3	30,1	250	137	113	4 404	2 402	2 003
Polen	58,9	51,9	62,3	248	81	167	4 255	1 418	2 837
Storbritannia	69,5	75,8	64,2	197	91	106	1 731	642	1 089
Russland	52,3	43,1	55,4	199	51	148	1 651	372	1 279
Tyrkia	43,0	42,3	43,7	249	123	126	6 380	3 480	2 900
Tyskland	78,4	76,3	79,7	199	76	123	2 774	1 060	1 714
Ungarn	67,2	67,3	67,1	198	113	85	1 199	695	504
Bosnia-Hercegovina	40,4	34,1	47,5	250	132	118	7 030	3 467	3 563
Makedonia	37,0	36,8	37,2	200	106	94	1 415	787	628
Eritrea	51,0	49,2	53,7	200	118	82	1 175	647	528
Marokko	37,5	36,2	39,7	200	127	73	3 363	2 049	1 314
Somalia	47,5	44,4	50,5	198	99	99	3 336	1 803	1 533
Sri Lanka	65,6	63,6	69,4	247	162	85	5 344	3 297	2 047
Filippinene	53,4	62,3	50,0	249	69	180	4 191	965	3 226
India	61,3	66,0	57,1	199	94	105	3 300	1 772	1 528
Irak	41,7	45,3	35,2	199	128	71	2 976	1 799	1 177
Iran	50,8	52,8	48,1	250	144	106	6 856	4 038	2 818
Kina	34,0	25,3	41,9	200	95	105	2 176	991	1 185
Pakistan	54,4	58,2	49,5	250	141	109	12 786	7 023	5 763
Thailand	48,5	31,0	51,5	200	29	171	1 662	242	1 420
Vietnam	41,6	37,9	45,8	250	132	118	10 986	5 667	5 319
USA	69,0	78,7	63,2	200	75	125	1 820	680	1 140
Chile	54,0	52,3	55,9	200	107	93	3 629	1 898	1 731

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.2. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvanderbakgrunn, etter landbakgrunn og alder

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent. Alder					Personer med stemmerett i utvalget. Alder				
	I alt	18-25 år år over	26-39 år	40-59 år	60 år og over	I alt	18-25 år	26-39 år	40-59 år	60 år og over
I alt	52,9	38,2	46,8	56,6	68,3	6 775	884	1 793	2 697	1 401
Europa	56,8	36,6	45,3	57,9	73,1	2 837	317	587	1 045	888
Afrika	46,1	40,8	42,7	48,4	62,9	798	147	276	329	46
Asia	50,3	37,8	48,7	56,6	51,7	2 244	337	745	1 003	159
Nord- og Mellom-Amerika	64,5	38,9	43,1	66,4	70,8	398	21	65	89	223
Sør-Amerika	55,6	47,3	46,2	64,3	55,5	398	58	112	186	42
Oseania	65,0	.	:	64,4	72,1	100	4	8	45	43
Norden	76,8	53,1	61,4	79,2	79,3	515	20	42	146	307
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	76,6	42,8	71,1	75,4	79,2	529	11	56	142	320
Øst-Europa	46,3	35,7	40,7	50,2	57,4	1 544	222	392	680	250
Nord-Amerika og Oseania	69,6	37,4	43,0	80,3	71,6	353	13	24	72	244
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia ..	49,4	38,5	47,1	55,4	53,2	3 834	618	1 279	1 657	280
Vestlige land	75,8	48,4	64,5	77,7	78,1	1 397	44	122	360	871
Ikke-vestlige land	48,7	37,9	45,9	54,2	54,8	5 378	840	1 671	2 337	530
tvalgte land										
Danmark	79,1	42,9	57,1	85,2	80,2	249	7	14	61	167
Sverige	79,5	33,3	85,0	77,4	83,5	200	9	20	62	109
Serbia og Montenegro	32,4	35,7	21,6	37,0	40,0	250	56	74	100	20
Polen	58,9	47,1	59,6	61,1	61,0	248	34	47	126	41
Storbritannia	69,5	57,1	63,6	71,7	70,5	197	7	22	46	122
Russland	52,3	29,0	60,4	54,6	55,6	199	31	53	97	18
Tyrkia	43,0	34,4	43,3	50,6	36,4	249	64	97	77	11
Tyskland	78,4	:	75,0	75,0	81,4	199	2	12	56	129
Ungarn	67,2	:	64,3	65,2	69,9	198	2	14	89	93
Bosnia-Hercegovina	40,4	30,0	36,0	48,0	43,5	250	50	75	102	23
Makedonia	37,0	44,1	36,4	37,5	23,5	200	34	77	72	17
Eritrea	51,0	43,5	46,3	57,5	50,0	200	23	82	87	8
Marokko	37,5	33,3	30,6	45,0	37,5	200	42	62	80	16
Somalia	47,5	53,6	44,9	46,7	25,0	198	56	78	60	4
Sri Lanka	65,6	57,1	58,2	71,9	78,6	247	21	98	114	14
Filippinene	53,4	45,8	45,3	58,3	61,1	249	24	75	132	18
India	61,3	62,1	57,1	64,6	55,6	199	29	56	96	18
Irak	41,7	33,3	37,8	51,9	12,5	199	36	74	81	8
Iran	50,8	30,6	60,3	55,3	35,7	250	49	73	114	14
Kina	34,0	33,3	31,4	33,7	39,4	200	27	51	89	33
Pakistan	54,4	43,7	51,8	65,5	50,0	250	64	83	87	16
Thailand	48,5	26,7	53,5	49,1	25,0	200	15	71	110	4
Vietnam	41,6	25,5	41,7	49,0	45,5	250	47	96	96	11
USA	69,0	42,9	42,9	94,4	69,6	200	7	14	18	161
Chile	54,0	50,0	45,9	62,0	45,5	200	36	61	92	11

Tabell 6.2 (forts.). Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og alder

Landbakgrunn	Stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹ . Alder				
	I alt	18-25 år	26-39 år	40-59 år	60 år og over
I alt	122 071	18 876	34 877	48 211	20 107
Europa	46 133	5 402	10 411	17 276	13 044
Afrika	13 303	2 251	4 680	5 534	838
Asia	54 471	10 210	18 079	22 299	3 883
Nord- og Mellom-Amerika	2 950	129	419	629	1 773
Sør-Amerika	5 065	880	1 273	2 409	503
Oseania	149	4	15	64	66
Norden	9 286	202	872	2 609	5 603
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	7 256	215	755	2 155	4 131
Øst-Europa	23 211	3 628	6 289	10 310	2 984
Nord-Amerika og Oseania	2 246	46	139	352	1 709
Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	80 072	14 785	26 822	32 785	5 680
Vestlige land	18 788	463	1 766	5 116	11 443
Ikke-vestlige land	103 283	18 413	33 111	43 095	8 664
Utvalgte land					
Danmark	4 523	59	326	1 104	3 034
Sverige	3 155	69	347	918	1 821
Serbia og Montenegro	4 405	931	1 499	1 733	242
Polen	4 255	515	838	2 225	677
Storbritannia	1 731	43	138	387	1 163
Russland	1 651	259	475	767	150
Tyrkia	6 380	1 357	2 495	2 202	326
Tyskland	2 774	58	249	804	1 663
Ungarn	1 199	27	118	475	579
Bosnia-Hercegovina	7 030	1 320	1 987	3 096	627
Makedonia	1 415	291	474	558	92
Eritrea	1 175	147	479	511	38
Marokko	3 363	591	1 166	1 372	234
Somalia	3 336	841	1 405	987	103
Sri Lanka	5 344	664	2 087	2 431	162
Filippinene	4 191	425	1 279	2 211	276
India	3 300	575	958	1 433	334
Irak	2 976	551	1 125	1 139	161
Iran	6 856	1 284	1 861	3 343	368
Kina	2 176	260	506	1 035	375
Pakistan	12 786	3 615	4 280	4 095	796
Thailand	1 662	221	589	816	36
Vietnam	10 986	1 980	4 197	3 857	952
USA	1 820	35	102	257	1 426
Chile	3 629	726	883	1 753	267

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.3. Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og botid

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent. Botid					Personer med stemmerett i utvalget. Botid				
	I alt	0-9	10-19	20-29	30 år og over	I alt	0-9	10-19	20-29	30 år og over
I alt	52,9	44,2	47,4	51,2	73,6	6775	904	3056	1118	1697
Europa	56,8	46,6	43,4	52	75,5	2837	325	969	356	1187
Afrika	46,1	43,9	43,3	42,3	80,7	798	145	486	121	46
Asia	50,3	42	49,7	52,2	64	2244	338	1276	505	125
Nord- og Mellom-Amerika	64,5	39,9	50,4	57,9	72,4	398	52	64	41	241
Sør-Amerika	55,6	60	56,8	47,4	63,8	398	37	248	76	37
Oseania	65	:	:	:	73,8	100	7	13	19	61
Norden	76,8	72,1	65,7	60,5	80,6	515	14	39	62	400
Vest-Europa ellers, unntatt										
Tyrkia	76,6	61,6	65,8	67	79,4	529	14	38	59	418
Øst-Europa	46,3	44,7	40,6	51,4	65,4	1544	267	761	162	354
Nord-Amerika og Oseania	69,6	32,3	59,7	62,9	73	353	20	24	32	27
Asia, Afrika, Sør- og										
Mellom-Amerika, Tyrkia ..	49,4	43,1	48,9	49,8	64	3834	589	2194	803	248
Vestlige land	75,8	60,1	65,3	63,2	79,2	1397	48	101	153	1095
Ikke-vestlige land	48,7	43,5	47	50	64,6	5378	856	2955	965	602
Utvalgte land										
Danmark	79,1	:	55,6	63	82,5	249	2	9	27	211
Sverige	79,5	71,4	73,9	66,7	82,6	200	7	23	21	149
Serbia og Montenegro	32,4	18,6	30,6	33,3	57,1	250	43	160	12	35
Polen	58,9	58,3	58,3	50,9	72,5	248	12	139	57	40
Storbritannia	69,5	:	66,7	65,4	71,2	197	3	15	26	153
Russland	52,3	53,6	45,6	77,8	58,3	199	110	68	9	12
Tyrkia	43	43,3	46,6	41,1	20	249	30	131	73	15
Tyskland	78,4	57,1	63,6	77,8	80,4	199	7	11	18	163
Ungarn	67,2	.	33,3	55,6	72,3	198	1	15	27	155
Bosnia-Hercegovina	40,4	46,3	38,9	0	75	250	41	203	2	4
Makedonia	37	13,6	33,7	55,9	41,9	200	22	101	34	43
Eritrea	51	28,6	53,5	48,4	.	200	14	155	31	0
Marokko	37,5	43,5	37,1	28,1	56,5	200	23	97	57	23
Somalia	47,5	40	50	:	.	198	60	136	2	0
Sri Lanka	65,6	53,3	65,4	75,9	100	247	30	185	29	3
Filippinene	53,4	40,4	53,5	59,1	85,7	249	47	129	66	7
India	61,3	77,8	58,1	63,3	56,7	199	9	62	98	30
Irak	41,7	34,1	49,5	:	.	199	91	105	3	0
Iran	50,8	40	52,1	66,7	50	250	30	215	2	3
Kina	34	34,4	29,1	31,2	68,4	200	32	117	32	19
Pakistan	54,4	53,3	53,8	51,9	63,2	250	15	91	106	38
Thailand	48,5	51,4	47,5	47,5	.	200	37	122	40	1
Vietnam	41,6	28,6	39,7	46,3	.	250	14	141	95	0
USA	69	36,4	55,6	70	71,8	200	11	9	10	170
Chile	54	:	55,4	47,4	33,3	200	2	157	38	3

Tabell 6.3 (forts.). Stortingsvalget 2005. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og botid

Landbakgrunn	Stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn ¹ . Botid				
	I alt	0-9	10-19	20-29	30 år og over
I alt	122 071	14 780	58 940	25 051	23 300
Europa	46 133	5 398	17 617	6 502	16 616
Afrika	13 303	2 474	7 464	2 343	1 022
Asia	54 471	6 285	30 078	14 843	3 265
Nord- og Mellom-Amerika	2 950	335	398	278	1 939
Sør-Amerika	5 065	275	3 367	1 056	367
Oseania	149	13	16	29	91
Norden	9 286	272	603	1 115	7 296
Vest-Europa ellers, unntatt					
Tyrkia	7 256	265	512	1 024	5 455
Øst-Europa	23 211	4 043	13 422	2 371	3 375
Nord-Amerika og Oseania	2 246	122	93	139	1 892
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	80 072	10 078	44 310	20 402	5 282
Vestlige land	18 788	659	2 278	14 643	
Ikke-vestlige land	103 283	14 121	57 732	22 773	8 657
Utvalgte land					
Danmark	4 523	40	184	412	3 887
Sverige	3 155	181	290	337	2 347
Serbia og Montenegro	4 405	844	2 857	255	449
Polen	4 255	325	2 140	1 153	637
Storbritannia	1 731	34	82	189	1 426
Russland	1 651	955	563	48	85
Tyrkia	6 380	818	3 080	1 992	490
Tyskland	2 774	110	167	297	2 200
Ungarn	1 199	5	91	153	950
Bosnia-Hercegovina	7 030	1 141	5 691	75	123
Makedonia	1 415	113	871	223	208
Eritrea	1 175	88	878	204	5
Marokko	3 363	435	1 479	1 076	373
Somalia	3 336	936	2 357	31	12
Sri Lanka	5 344	658	4 130	494	62
Filippinene	4 191	742	2 216	1 081	152
India	3 300	193	1 070	1 578	459
Irak	2 976	1 193	1 735	31	17
Iran	6 856	903	5 770	149	34
Kina	2 176	254	1 306	354	262
Pakistan	12 786	686	4 421	5 858	1 821
Thailand	1 662	410	970	267	15
Vietnam	10 986	624	6 082	4 266	14
USA	1 820	94	63	93	1 570
Chile	3 629	66	2 767	677	119

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Svein Blom

7. Holdninger til innvandrere og innvandring

- Ni av ti mener at innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn, og sju av ti bedømmer innvandreres arbeids- og kulturinnsats som nyttig og berikende.
- Ni av ti har ikke noe imot å ha kontakt med innvandrere som naboer eller hjemmehjelpere, men en av tre ville mislike å få en innvandrer giftet inn i familien.
- Fire av ti nærer også en mistanke om at innvandrere misbruker landets velferdsordninger og mener innvandrere utgjør en kilde til utrygghet.
- Vel fem av ti synes innvandrere bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig.
- En av ti ønsker en liberalisering av asylsøkeres adgang til opphold i landet, mens fire av ti synes adgangen bør gjøres vanskeligere.
- I forhold til holdningen i andre europeiske land (EU-land før siste utvidelse) ligger opinionen i Norge på de fleste områder på den liberale eller tolerante siden av gjennomsnittet.
- Oppfatningen at innvandring bidrar til å øke kriminaliteten i samfunnet, er imidlertid mer utbredt i Norge enn i mange andre europeiske land.
- Befolkningen i Norge er også mer negativ til tverrkulturelle ekteskap enn befolkningen i mange andre land i Europa.
- Gjentatte målinger utover på 1990-tallet tyder på at velviljen overfor innvandrere og innvandring ble gradvis noe større i løpet av tiåret.
- Etter tusenårsskiftet har befolkningens holdning til å motta nye flyktninger vært mindre velvillig enn på slutten av 1990-tallet. Med reduserte asylsøkertall fra 2003 har velviljen tatt seg noe opp igjen.
- Endringer i holdningen til innvandrere og innvandring over tid er trolig påvirket av økonomiske konjunkturer, hvor mange flyktninger som søker asyl i landet, i hvilken grad myndighetenes flyktning- og innvandringspolitikk framstår som human og rettferdig og hvilket omdømme innvandrerne selv legger grunnlag for gjennom egne handlinger (spesielt på kriminalitetsområdet).
- Innad i befolkningen varierer holdningen til innvandrere og innvandring etter demografiske og sosiale faktorer som utdanning, alder, bostedsstrøk (tett/spredt), landsdel, grad av kontakt med innvandrere, politisk holdning og til dels også kjønn.

Statistisk sentralbyrå har i en årrekke kartlagt den norske befolkningens holdninger til innvandrere og innvandring gjennom årlige spørsmål i intervjuundersøkelser, på oppdrag fra daværende Kommunal- og regionaldepartementet, nåværende Arbeids- og inkluderingsdepartementet. De første intervjuene fant sted i 1993 og ble fortsatt ubrutt til år 2000. Etter en delvis utskifting av spørsmålene ble kartleggingen gjenoptatt i 2002.

Norske og europeiske holdninger på 2000-tallet

Positive til innvandreres arbeidsinnsats og kulturelle bidrag ...

Det er bred enighet om nytten av innvandrerens arbeidsinnsats. I 2005 var sju av ti i befolkningen helt eller ganske enige i at «Innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv». To av ti var uenige i påstanden, og omtrent en av ti var usikker. Dette var en økning fra to av tre enige i årene 2002-2004 (tabell 7.1). En tilsvarende andel i 2005 (sju av ti) mente videre at «Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge».

Data fra Den europeiske samfunnsundersøkelsen 2002/2003 for 21 europeiske land (se forklaring) viser også at Norge ligger relativt høyt på skalaen når det gjelder å oppfatte innvandreres innsats som nyttig for norsk arbeidsliv. Angående påstanden at innvandrerne fyller jobber der det er mangel på arbeidskraft, kommer Norge på en sjetteplass når det gjelder andelen enige. Sverige, Danmark og Finland ligger her lavere enn Norge. Også på spørsmålet om innvandrere primært skaper nye jobber, i stedet for å ta jobber fra landets opprinnelige arbeidere, er andelen i Norge som mener at de fortrinnsvis skaper jobber, blant de høyeste. Bare i Sverige, Danmark og Luxemburg er troen på innvandrerens jobbskapende

Den europeiske samfunnsundersøkelsen

Første runde av Den europeiske samfunnsundersøkelsen (European Social Survey, ESS) ble gjennomført i 21 europeiske land og Israel i 2002/2003, etter initiativ fra European Science Foundation og med økonomisk støtte fra EU. I Norge ble undersøkelsen gjennomført av Statistisk sentralbyrå. ESS vektlegger standardisert utvalgsteknikk, nøyaktig oversettelse fra samme spørreskjema, og at feltarbeid og filkonstruksjon gjennomføres likt i alle deltakerland. Data er tilgjengelig fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste i Bergen (NSD 2003). Se for øvrig Ringdal og Kleven 2004.

Spørsmålene som refereres i dette kapitlet er nummer D20, D25, D28, D26, D30, D44, D22, D17, D9 og D37 i undersøkelsen. Der svarene er gitt på 11-punkts skala, har vi tredelt skalaen etter mønsteret 0-3, 4-6, 7-10, og kommentarene er basert på andelen som faller i en av ytterkategoriene 0-3 eller 7-10. I andre spørsmål er svarfordelingen basert på tredelingen «enig» (inkludert «svært enig»), «verken enig eller uenig», og «uenig» (inkludert «svært uenig»).

evne større enn i Norge. Innvandrerens kulturelle bidrag verdsettes imidlertid lavere i Norge enn i mange av de øvrige 20 europeiske landene. Norge kommer her på en niende plass etter Finland, Sverige, Be-Ne-Lux-landene, Sveits, Tyskland og Polen.

... men norsk frykt for misbruk av velferd og økt utrygghet

På den annen side er det nesten fire av ti som frykter at «Innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene» (tabell 7.2). Troen på dette gikk riktignok ned med 4 prosentpoeng fra 2004 til 2005, og det var flere som avviste denne oppfatningen enn som trodde på den i 2005. Halvparten av befolkningen var uenige i

Tabell 7.1. Holdning til to påstander om innvandreres arbeidsinnsats og kulturelle bidrag. 2002-2005. Prosent

	«Innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv»					Antall personer som svarte
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	
2002	100	66	12	20	2	1 410
2003	100	66	9	24	1	1 385
2004	100	67	10	21	2	1 320
2005	100	70	10	17	2	1 289
	«Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge»					
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
2002	100	63	12	22	2	1 409
2003	100	70	9	21	2	1 381
2004	100	66	10	22	1	1 318
2005	100	71	8	18	3	1 289

Kilde: Blom 2005.

påstanden. Sammenliknet med de andre landene framstår Norge som et av de moderat optimistiske landene med hensyn til innvandrernes innhogg i velferdsbudsjettet. Av 21 europeiske land kommer vi på sjuende plass når det gjelder troen på at innvandrere alt i alt bidrar mer til fellesskapet enn de får tilbake av velferdsmidler (NSD 2003).

Respondentene i den norske undersøkelsen ble også bedt om å ta stilling til utsagnet «Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet». I 2005 var det uendret fire av ti som sa seg helt eller nokså enig i dette, mens nærmere fem av ti var helt eller nokså uenige. I den grad dette utsagnet lar seg sammenlikne meningsfullt med en påstand om at innvandrere gjør kriminalitetsproblemet i

Tabell 7.2. Holdning til to påstander om innvandreres misbruk av velferd og bidrag til samfunnsmessig utrygghet. 2002-2005. Prosent

	«Innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene»					Antall personer som svarte
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	
2002	100	41	14	43	2	1 405
2003	100	40	10	48	2	1 384
2004	100	40	12	46	2	1 318
2005	100	36	10	50	4	1 289
	«Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet»					
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
2002	100	45	13	41	1	1 410
2003	100	45	10	44	1	1 385
2004	100	41	10	48	1	1 317
2005	100	41	10	48	2	1 286

Kilde: Blom 2005.

samfunnet verre, er Norge et av landene i Europa som i størst grad frykter innvandrerkriminalitet. Bare to land, Hellas og Tsjekkia, tror i større grad enn Norge at innvandringen fører til økte problemer med kriminalitet. Å anbefale å stoppe innvandringen for å « redusere motsetninger » har likevel liten oppslutning i Norge sammenliknet med i andre land. Bare fire andre land gir mindre støtte til denne ideen enn Norge, deriblant Finland og Sverige (NSD 2003).

Et stort flertall støtter innvandreres like muligheter til arbeid

Ni av ti sa seg i 2005 helt eller nokså enige i at « Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn » (tabell 7.3). Oppslutningen om utsagnet har steget de tre siste årene og er i 2005 nesten på nivå med oppslutningen under høykonjunkturen på slutten av 1990-tallet (jf. tabell 7.8). Den forbigående nedgangen etter årtusenskiftet kan ha sammenheng med en samtidig konjunkturedgang i Norge. Tilsvarende kan den økonomiske oppgangen på 1990-tallet ha hatt betydning for den økte tilslutningen til utsagnet i løpet av 1990-tallet fra en andel på 75 prosent i 1993 til 92 prosent i 1998. Komparativt er også Norge et av landene med størst tilslutning til utsagnet « *Innvandrere bør ha de samme rettighetene som alle andre* » (NSD 2003). Vi er her på andreplass etter Sverige.

Flertallet foretrekker at innvandrerne forsøker å likne nordmenn

Et spørsmål som ble innført i 2003, viser at vel halvparten av befolkningen er helt eller nokså enige i at « Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig » (tabell 7.4). En litt lavere andel, fire av ti, er uenige i dette utsagnet, mens 7 prosent svarer « både og » eller « vet ikke ». Holdningen har vært stabil i de tre årene spørsmålet har blitt stilt.

En fullstendig utvisking av alle skiller mellom minoritet og majoritetsbefolkning, såkalt « assimilasjon », er ikke i takt med målsettingen for den offisielle integreringspolitikken. Begrepet integrering innebærer at minoritetene skal kunne beholde kulturelle og religiøse særegenheter som de selv ønsker, såfremt de holder seg innenfor norsk lov. Innen arbeids- og samfunnsliv er målsettingen med integreringen full likestilling og deltakelse fra alle samfunnsborgeres side.

Data viser for øvrig at de som mener innvandrere bør bli så like nordmenn som mulig, er mer kritiske til innvandrere i de øvrige holdningsspørsmålene.

Årlige svenske undersøkelser av allmennhetens syn på integrasjon, mangfold og diskriminering viser at forventningen om at innvandrere bør søke å likne majoritetsbefolkningen så mye som mulig, står

Tabell 7.3. Holdning til en påstand om innvandreres mulighet til arbeid. 2002-2005. Prosent

	« Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn »					Antall personer som svarte
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	
2002	100	85	4	10	1	1 410
2003	100	83	3	13	1	1 384
2004	100	87	3	10	0	1 319
2005	100	89	3	7	1	1 287

Kilde: Blom 2005.

Tabell 7.4. Holdning til en påstand om at innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig. 2003-2005. Prosent

	«Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig»					Antall personer som svarte
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	
2003	100	54	7	39	1	1 381
2004	100	53	8	39	0	1 318
2005	100	54	7	38	1	1 286

Kilde: Blom 2005.

enda sterkere i Sverige enn i Norge (Integrationsverket 2006: 85). Dette bekreftes av Den europeiske samfunnsundersøkelsen som viser at Norge, sammen med Polen og Irland, er det av de 21 europeiske landene hvis befolkning legger minst vekt på om innvandreren «ønsker å leve som nordmenn (svensker/dansker osv.)» i forbindelse med vurderingen av om hun/han bør få bosette seg i landet (NSD 2003).

Få ønsker økt flyktninginnvandring

På et spørsmål om flyktnings adgang til å få opphold i Norge mente fire av ti i 2005 at det bør bli vanskeligere å få opphold, mens fem av ti mente at adgangen til opphold bør være «som i dag» (tabell 7.5). En av ti mente det bør bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i landet. På dette spørsmålet endret opinionen seg merkbart i mindre restriktiv retning både i 2004 og 2005. I 2005 var det en nedgang på 8 prosentpoeng i andelen som mente det burde bli

vanskeligere å få opphold. Det er grunn til å tro at nedgangen i tallet på asylsøkere, fra nærmere 18 000 i toppåret 2002 til om lag 5 400 i 2005 (UDI 2006:18), har ført til at færre synes det bør bli vanskeligere for asylsøkere å få opphold i Norge.

I et i litt lengre perspektiv viser imidlertid meningsmålingene at viljen til å gi flyktninger og asylsøkere opphold gikk ned fra 1999 til 2003. Medio 1999 mente 71 prosent at «Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag» (jamfør tabell 7.8). Fire år senere, høsten 2003, utgjorde til sammenlikning *summen* av de som mente det «bør bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge», og de som mente at «adgangen til å få opphold bør være som i dag», 42 prosent. Andelen som ønsket lettelse eller status quo i flyktnings adgang til Norge, hadde med andre ord sunket nesten hele 30 prosentpoeng i denne perioden. Selv om spørsmålene

Tabell 7.5. Holdning til en påstand om innvanderers adgang til opphold i Norge. 2002-2005. Prosent

	«Sammenliknet med i dag, bør det bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge, bør det bli vanskeligere, eller bør adgangen til å få opphold være som i dag?»					Antall personer som svarte
	Alle	Lettere	Som i dag	Vanskeligere	Vet ikke	
2002	100	5	39	53	2	1 408
2003	100	5	37	56	3	1 381
2004	100	6	44	47	2	1 317
2005	100	9	49	39	4	1 287

Kilde: Blom 2005.

som ble stilt i årene 1993-1999 og 2002-2005, var noe ulikt utformet, viser nærmere undersøkelser at det gis gode grunner for å kople sammen svarene på de to spørsmålsseriene (Blom 2005:15). Både i 2004 og 2005 ble «det gamle» spørsmålet gjentatt for testformål i andre kvartal (jamfør tabell 7.8), slik at det ble mulig å sammenlikne responsen på det med responsen på det nye spørsmålet som ble innført i 2002 og stilt i tredje kvartal.

Forklaringen på nedgangen i viljen til å gi flyktninger og asylsøkere opphold i landet fra 1999 til 2003 kan være at tallet på asylsøkere steg fra 10 000 i 1999 til nesten 18 000 i 2002. Når tallet på asylsøkere går opp, synes folk å bli urolige for at det skal bli for mange nye innvandrere. Dessuten er det logisk at «behovet» for å liberalisere adgangen til opphold i landet oppfattes som mindre påtrengende dersom tallet på asylsøkere er høyt enn

dersom det er lavt. Asylsøkertallet blir erfaringsmessig behørig omtalt i media.

I tillegg ble myndighetenes kontrollrutiner på begynnelsen av 2000-tallet skjerpet, for eksempel i form av DNA-testing ved familiegjenforening, røntgenundersøkelser av mindreårige og innrapportering av persondata om asylsøkere til den felleseuropeiske fingeravtrykksdatabasen EURODAC, hvilket førte til at påståtte forsøk på svindel ble avslørt. Reportasjer i media om dette kan ha bidratt til å svekke befolkningens tiltro til asylsøkernes ærlige hensikter (Blom 2004a).

I komparativt perspektiv er Norge likevel et av landene hvis befolkning i 2002/2003 i størst grad sa ja til å la «folk fra fattige land utenfor Europa» komme og bosette seg i landet. Sammenliknet med andre land lå Norge i så henseende på femte plass, etter Sverige, Sveits, Irland og Italia (NSD 2003).

Tabell 7.6. Holdning til tre påstander om relasjoner til innvandrere, 2002-2005. Prosent

«Ville du synes det var ubehagelig dersom ...					
... du eller noen i din nærmeste familie fikk en hjemmehjelp som var innvandrer?»					
	Alle	Ja	Nei	Vet ikke	Antall personer som svarte
2002	100	11	88	1	1 410
2003	100	10	89	1	1 385
2004	100	10	90	1	1 319
2005	100	6	93	1	1 288
«... du fikk en innvandrer som ny nabo?»					
	Alle	Enig	Både og	Vet ikke	Antall personer som svarte
2002	100	8	90	2	1 410
2003	100	9	89	2	1 384
2004	100	9	90	1	1 316
2005	100	6	92	1	1 288
«... du hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer?»					
	Alle	Enig	Både og	Vet ikke	Antall personer som svarte
2002	100	40	53	7	1 409
2003	100	37	58	6	1 380
2004	100	35	60	5	1 317
2005	100	33	61	7	1 288

Kilde: Blom 2005.

Tabell 7.7. Kontakt med innvandrere: arenaer, antall, hyppighet og erfaring. 2002-2005. Prosent

		«Har du selv kontakt med innvandrere som bor i Norge, på jobben, i nabolaget, blant venner, familie eller lignende?»								
		Alle	Ja	Nei				Antall personer som svarte		
2002	100	67	33				1 408		
2003	100	64	36				1 384		
2004	100	67	33				1 318		
2005	100	66	34				1 286		
		«I hvilke sammenhenger har du kontakt med innvandrere som bor i Norge?»								
		Alle	På jobben		Blant venner/kjente		I nabolaget		I nær familie	
			Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei
2002	100	41	59	27	73	22	78	9	91
2003	100	40	60	29	71	23	77	9	91
2004	100	39	61	29	71	24	76	9	91
2005	100	42	58	28	72	20	80	9	91
		"Hvor mange innvandrere har du kontakt med?"								
		Alle	Antall personer					Vet ikke	Antall personer som svarte	
			0	1	2-4	5-10	Mer enn 10			
2003	100	36	6	26	19	14	0	1 382	
2003 ¹	100	.	9	41	29	22	0	890	
2004	100	33	6	27	19	15	0	1 317	
2004 ¹	100	.	9	40	29	22	0	886	
2005	100	34	6	24	20	15	0	1 286	
2005 ¹	100	.	10	37	30	23	0	844	
		«Hvor ofte har du vanligvis kontakt med innvandrere?»								
		All	Aldri	Sjelden	Månedlig	Ukentlig	Daglig	Antall personer som svarte		
2003	100	36	3	9	23	29	1 382		
2003 ¹	100	.	5	14	36	45	890		
		«Hvordan er din personlige erfaring med denne kontakten?»								
		Alle	Ingen positiv	Hovedsakelig positiv	Positiv/negativ	Hovedsakelig negativ	Antall personer som svarte			
2003	100	36	44	20	0	1 382			
2003 ¹	100	.	69	31	1	890			

¹ Bare personer med kontakt med innvandrere.

Kilde: Blom og Lie 2003, Blom 2005.

Ni av ti er positive til innvandrere som nabo ...

Ni av ti har ikke noe imot å få en innvandrere som *ny nabo*. Ni av ti har heller ikke noe imot å ha en innvandrere som *hjemmehjelp* hos seg selv eller andre i den nærmeste familie. I innledningen til disse spørsmålene er det lagt inn en forutset-

ning om at innvandreren behersker norsk. Å få en innvandrere som *svigersønn eller -datter* er derimot en av tre negative til (tabell 7.6). Motviljen mot innvandrere i familien har sunket litt hvert år siden spørsmålet ble stilt for første gang i 2002, da fire av ti var negative.

Den europeiske samfunnsundersøkelsen 2002/2003 viser likevel at Norge er blant de land i Europa hvis befolkning er mest negative til tverrkulturelle ekteskap. Blant de 20 øvrige europeiske land er det bare befolkningen i Hellas, Tsjekkia og Belgia som har større betenkeligheter enn folk i Norge med å få en innvandrer med annen etnisk bakgrunn inngiftet i familien. Danmark følger kloss etter Norge (NSD 2003).

... og to tredjedeler har kontakt med innvandrere ...

To tredjedeler av den voksne befolkningen har for øvrig kontakt med innvandrere (tabell 7.7). Andelen har vært stabil over tid. Arbeidsplassen er den vanligste arenaen for slik kontakt. Fire av ti opplyser at de har kontakt med innvandrere på arbeidsplassen. Tre av ti har kontakt med innvandrere gjennom venner og kjente, og to av ti har kontakt i nabolaget. Bare en av ti har kontakt med innvandrere i nær familie.

I 2003 spurte vi også om hvor hyppig kontakten med innvandrere var og hvordan den opplevdes. Et knapt flertall av befolkningen oppgav at de hadde daglig eller ukentlig kontakt med innvandrere. Av de som hadde kontakt med innvandrere, opplevde dessuten sju av ti kontakten som hovedsakelig positiv. Tre av ti hadde hatt både positive og negative opplevelser, mens bare 1 prosent oppfattet kontakten som hovedsakelig negativ.

Mer innvandrervennlige holdninger i løpet av 1990-tallet

Den første runden med spørsmål i årene 1993 til 2000 viste at holdningen til innvandrere og innvandring utviklet seg i retning av større velvilje (tabell 7.8). Den største og mest entydige endringen fant sted mellom 1995 og 1996, da opinionen

gjorde et markert utslag i «innvandrervennlig» retning på alle fire indikatorene.

Størst var endringen i holdningen til å gi flyktninger og asylsøkere opphold. Viljen til å gi opphold til flyktninger og asylsøkere i «*minst samme omfang som i dag*» økte med hele 14 prosentpoeng fra 1995 til 1996. I årene 1996 til 1999 var rundt regnet sju av ti enige i dette, mot fem av ti i 1993. Som tidligere nevnt ble det opprinnelige spørsmålet om å motta flyktninger gjentatt i 2004 og 2005. Andelen som var enige i utsagnet, oversteg fire av ti i 2004, mens andelen enige var steget til i underkant av seks av ti i 2005. Som foran nevnt illustrerer dette den delvis forbigående nedgangen i viljen til å gi opphold til flyktninger etter årtusenskiftet.

Synet på innvandreres omgang med sosialhjelp endret seg også merkbart fra 1995 til 1996. Andelen som antok at innvandrere «*har for lett tilgang til sosialhjelp sammenliknet med nordmenn*», sank med vel 10 prosentpoeng i løpet av 1995 og lå siden i overkant av 50 prosent til år 2000. I 1993 var andelen to av tre.

I løpet av årene 1993-2000 kan det spores en viss økning i andelen som sa seg enig i påstanden «*Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn*». Befolkningen var hele tiden todelt i oppfatningen av dette fenomenet med en viss overvekt til de som mente innvandrere var mer kriminelle enn andre. Mange hadde også vansker med å vite hva de skulle mene, hvilket framgår av den høye andelen «vet ikke» eller «både og» (15-25 prosent). Utover på 1990-tallet publiserte SSB statistikker som viste at innvandrere var noe overrepresentert i kriminalstatistikken i forhold til den øvrige befolkningen (Hustad 1999, Gundersen med flere

Tabell 7.8. Holdning til fire påstander om innvandrere og innvandringspolitikk, 1993-2000 (2005). Prosent

«Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag»						
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
1993	100	49	11	40	1	1 824
1994	100	56	9	33	1	1 843
1995	100	56	7	36	1	1 398
1996	100	70	5	24	1	1 388
1997	100	67	7	25	1	1 373
1998	100	69	7	23	1	1 223
1999	100	71	8	20	1	1 409
2000	100	64	6	29	1	1 382
2001-2003 ¹						
2004 ²	100	44	14	41	1	1 226
2005 ²	100	57	8	33	1	1 228
«Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenliknet med nordmenn»						
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
1993	100	67	8	18	7	1 824
1994	100	64	8	22	6	1 843
1995	100	65	6	21	7	1 399
1996	100	54	7	33	6	1 388
1997	100	53	10	31	5	1 372
1998	100	53	9	32	6	1 225
1999	100	51	10	32	8	1 412
2000	100	53	10	33	4	1 383
«Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn»						
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
1993	100	75	8	15	2	1 823
1994	100	78	6	15	1	1 842
1995	100	80	4	15	0	1 398
1996	100	86	3	11	0	1 388
1997	100	86	5	8	0	1 375
1998	100	92	3	5	0	1 225
1999	100	90	3	6	1	1 414
2000	100	91	3	5	0	1 385
«Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn»						
	Alle	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Antall personer som svarte
1993	100	41	19	33	7	1 823
1994	100	40	14	38	8	1 843
1995	100	48	11	36	6	1 397
1996	100	44	10	42	4	1 388
1997	100	44	13	39	4	1 374
1998	100	43	13	39	4	1 225
1999	100	48	13	34	5	1 412
2000	100	50	12	35	3	1 385

¹ Spørsmålet ble ikke stilt disse årene.² Spørsmålet ble gjentatt for testformål i 2004 og 2005. I 2004 ble svarkategorien «både og» feilaktig eksponert for respondenten, hvilket førte til at andelen svar i denne kategorien økte på bekostning av svar i de andre kategoriene.

Kilde: Blom 1999, 2004a, 2005 og Statistisk sentralbyrå 2000.

2000). Etter hvert ble det reist tvil om ikke vårt intervju spørsmål snarere fanget opp en kunnskapsdimensjon (kunnskap om kriminalstatistikken) enn en holdningsdimensjon. I de to siste årene spørsmålet ble stilt, 1999 og 2000, var om lag halvparten av befolkningen enig i påstanden, mens om lag 35 prosent var uenige.

Samfunnsforhold påvirker holdningen til innvandrere

Vi har allerede nevnt noen faktorer som synes å påvirke holdningen til flyktninger og innvandrere over tid. *Økonomiske oppgangskonjunkturer* virker trolig i retning av å liberalisere holdningene. Med vekst i økonomien blir det lettere å skaffe arbeid og bolig til nykommere, og behovet for arbeidskraft i samfunnet øker. Også andre europeiske undersøkelser viser liknende resultater (Semyonov og Raijman 2006). *Store asylsøkertall* virker ventelig inn på holdningene i motsatt retning. Jo flere asylsøkere, desto sterkere vil forventningen til myndighetene om å regulere og begrense tilstrømmingen være. Flertallet i befolkningen synes å være en grunnleggende frykt for stor og ukontrollert innvandring.

Myndighetenes flyktningpolitikk har også en virkning på opinionen. Samtidig som innvandringen ikke skal bli for overveldende, skal behandlingen av flyktninger og asylsøkere heller ikke fortone seg urimelig streng og inhuman. I motsatt fall gir det grobunn for krav om en mer liberal praktisering av utlendingsloven. Noe slikt skjedde trolig på midten av 1990-tallet, da media jevnlig rapporterte om «hjerteløs» asylpolitikk, uskyldige barn i kirkeasyl, uforståelige utvisningsvedtak og brutale tilbakesendelser. Dette kan ha bidratt til holdningsendringen i «innvandrervennlig» retning fra 1995 til 1996 (Blom 1996a).

Omvendt vil all *kriminalitet* begått av innvandrere bidra til å undergrave «innvandrervennlige» holdninger (Blom 1999). Det gjelder spesielt dramatiske hendinger som gjengslagsmål, knivstikking, «æresdrap», narkotikaforbrytelser og menneskesmugling. Ugjerninger av denne typen utført av enkeltpersoner med innvandrerbakgrunn, «fargelegger» meget lett oppfatningen av hele gruppen. Foreløpig er det lite som tyder på at terrorhandlinger begått av fundamentalistiske grupper utenfor landets grenser, virker direkte inn på den norske befolkningens holdninger til landets innvandrere.

Vi har også det inntrykk at holdningen til asylpolitikken påvirkes av befolkningens kjennskap til og sympati med gruppene som er på flukt. I 1994 var viljen til å motta flyktninger fra Bosnia betydelig, og det samme var tilfelle i 1999 med flyktninger fra Kosovo. Begge hendelsene, som kunne sies å foregå i vårt nærområde, ble dekket i media på en måte som ikke etterlot tvil om at flyktningene fra disse områdene var *reelle krigsflyktninger*. Både i 1994 og 1999 registrerte vi også en statistisk signifikant økning fra året før i andelen som sa seg enig i at «Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag» (Blom 1994, 1999). Samme velvilje ble ikke utløst av busslastene med bulgarske «flyktninger» som kom til landet sommeren 2001. I stedet for å møte forståelse i opinionen bidro de til etableringen av begreper som «asylturister» og «antatt grunnløse asylsøkere».

Holdningene varierer etter utdanningsnivå, alder og bosted

Holdningen til innvandrere og innvandring er forskjellig i forskjellige segmenter av befolkningen. Faktorer som har vist

seg å ha betydning for holdningene er alder, utdanning, bosted, kontakt med innvandrere og politisk ståsted.

Utdanningsnivået er den av enkeltfaktorene som har mest å si. I 2005 mente for eksempel 20 prosent av befolkningen med lang universitets- eller høyskoleutdanning at det burde bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge (omfatter personer med mer enn fire års utdanning på universitets- og høyskolenivå, samt forskerutdanning). Til sammenlikning var det bare 5 prosent av befolkningen med grunnskole som høyeste utdanning som mente det samme. Likeledes mente fem av ti grunnskoleutdannede at innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene, mot to av ti universitets- eller høyskoleutdannede.

Alder har også en klar sammenheng med holdningen til innvandrere og innvandring. Særlig de eldste (67-79 år) er mindre velvillig innstilt enn personer i yngre aldersgrupper. Forskjellen mellom de øvrige aldersgruppene i 2005 var noe mindre enn tidligere. Mens for eksempel tre av fire i yrkesaktiv alder (16-67 år) var enige i at innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge, var under halvparten av de eldste av samme mening.

I spørsmålet om innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn, var imidlertid også de yngste – sammen med de eldste – minst positivt innstilt. En liknende tendens gjorde seg gjeldende i spørsmålet om innvandreres innsats i norsk arbeidsliv. Forklaringen kan være at ungdom som skal inn på arbeidsmarkedet frykter konkurranse fra innvandrere om jobbene. I spørsmålet om tverrkulturelle ekteskap var derimot de yngste de mest positive. Bare 20 prosent

av de yngste (16-24 år) sa at de ville synes det var ubehagelig dersom deres barn skulle ønske å gifte seg med en innvandrer, mot halvparten av de eldste. I spørsmål om samliv inntok de unge dermed holdninger som gir vide rammer for deres eget partnervalg.

Deler av alderseffekten henger sammen med utdanningsforskjeller mellom aldersgruppene og forskjeller i graden av kontakt med innvandrere. Personer i de midterste aldersgruppene (25-44 år og 45-66 år) har høyest utdanningsnivå, og sammen med de yngste har de også mest kontakt med innvandrere.

Bosatte i tettbygde strøk med over 100 000 innbyggere, det vil si de største byene med omland, har gjennomgående noe mer liberale holdninger til innvandrere og innvandring enn personer i mindre urbane *bostedsstrøk*. Mens holdningen til hvorvidt innvandrere bør bli mest mulig lik nordmenn var omtrent 50/50 i de mest befolkningstette områdene, var det dobbelt så mange (60/30) i 2005 som forfektet dette standpunktet i spredtbygde strøk og i tettbygde strøk med under 2000 bosatte. For noen holdningsindikatorer svekkes eller elimineres effekten av bostedsstrøk når forskjeller i utdanningsnivå eller kontakt med innvandrere trekkes inn.

Velviljen til innvandrere og innvandring etter *landsdel* er gjennomgående størst i Akershus og Oslo. For eksempel mente nærmere åtte av ti i Akershus/Oslo at innvandrere gjør en nyttig innsats i arbeidslivet, mot sju av ti på landsbasis. Slike funn er gjort flere år på rad, men forskjellene mellom landsdelene syntes å være noe mindre i 2005 enn tidligere. Som for bostedsstrøk er effekten heller

ikke alltid robust ved kontroll for utdanning og kontakt med innvandrere.

Personer med kontakt til innvandrere har gjennomgående mer «innvandrervennlige» holdninger enn personer uten slik kontakt. Jo flere arenaer kontakten utspilles på, desto større er velviljen. For eksempel halveres andelen som tror at innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene, når en går fra personer helt uten innvandrerkontakt til personer med kontakt på tre eller flere arenaer. Uten kontakt med innvandrere var det likeledes 46 prosent som ville føle ubehag ved at deres sønn eller datter giftet seg med en innvandrer, mens tilsvarende holdning gjorde seg gjeldende blant bare 13 prosent av de som hadde kontakt med innvandrere på tre eller flere arenaer i 2005.

Politiske holdninger har også betydning. Velviljen til innvandrere og innvandring har generelt vist seg å være størst blant tilhengere av Rød Valgallianse og Sosialistisk Venstreparti og minst blant tilhengere av Fremskrittspartiet. I enkelte spørsmål har Venstres og/eller Kristelig Folkepartis tilhengere uttrykt marginalt større velvilje til innvandrere enn velgere på venstre fløy. Politisk holdning var ikke med blant bakgrunnsvariablene i undersøkelsen i 2005.

Kjønn er stort sett av underordnet betydning for holdningene til innvandrere og innvandring, men i enkelte spørsmål er kvinner mer velvillig innstilt enn menn. For eksempel var det prosentvis færre kvinner enn menn i 2005 som mente at det ville være ubehagelig å få en hjemmehjelp med innvandrerbakgrunn, og at innvandrere i Norge bør forsøke å bli så like nordmenn som mulig. På den annen side tenderer kvinner til å være noe mer

skeptiske enn menn til at deres egen sønn eller datter ønsker å gifte seg med en innvandrer.

8. Oversikt over innvanderrelatert statistikk

I tråd med SSBs generelle publiseringsstrategi, der Internett er hovedformidlingskanal, blir all innvanderrelatert statistikk publisert på SSBs Internettssider. Ny statistikk blir frigjort på Internett. Fra temasiden for innvanderrelatert statistikk, <http://www.ssb.no/innvandring/>, kan du finne lenker til de forskjellige statistikk-områdene og til diverse publikasjoner. Løpende statistikk finnes alltid her.

Nedenfor finner du referanser til Internettssidene for de forskjellige emneområdene og til slutt en liste over spesielle innvanderrelaterte artikler og publikasjoner.

Befolkningsstatistikk

Følgende befolkningsstatistikk produseres årlig:

- Befolkningsstatistikk. Innvandrerbefolkningen (<http://www.ssb.no/innvbef>)
- Befolkningsstatistikk. Overgang til norsk statsborgerskap (<http://www.ssb.no/emner/02/02/statsborger/>)
- Befolkningsstatistikk. Utenlandske statsborgere (<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/utlstat/>)
- Befolkningsstatistikk. Adopsjoner (<http://www.ssb.no/emner/02/02/10/adopsjon/>)

- Befolkningsstatistikk. Flyktninger (<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/>)
- Befolkningsstatistikk. Flyttinger (<http://www.ssb.no/emner/02/02/20/flytting/>)
- Befolkningsstatistikk. Inngåtte ekteskap og registrerte partnerskap (<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/>)
- Befolkningsstatistikk. Skilsmisser og separasjoner (<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/skilsmisse/>)

Utdanningsstatistikk

På følgende områder publiseres det utdanningsstatistikk på løpende, årlig basis (se for øvrig emneområdet for utdanning: <http://www.ssb.no/utd/>):

- Utdanningsstatistikk. Barnehager (<http://www.ssb.no/barnehager/>)
- Utdanningsstatistikk. Grunnskolen (<http://www.ssb.no/utgrs/>)
- Utdanningsstatistikk. Voksenopplæring (<http://www.ssb.no/emner/04/02/50/>)
- Utdanningsstatistikk. Videregående skoler (<http://www.ssb.no/emner/04/02/30/>)

- Utdanningsstatistikk. Universiteter og høyskoler (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/>)
- Utdanningsstatistikk. Befolkningens høyeste utdanningsnivå (<http://www.ssb.no/utniv/>)

I 1998 ble det foretatt en særskilt undersøkelse om innvandreres utdanningsnivå: Utdanningsstatistikk. Innvandrernes utdanningsnivå, 1998 (<http://www.ssb.no/utinnv/>)

Arbeidsmarked

Ledighets- og tiltaksstatistikk for innvandrere publiseres kvartalsvis. Det blir dessuten årlig publisert sysselsettingsstatistikk for innvandrere, 4. kvartal, og det utgis årlig et notat om flyktningers tilpasning til arbeidsmarkedet.

- Innvandrere arbeidsledighet. Registrert arbeidsledighet blant innvandrere (<http://www.ssb.no/innvarbl/>)
- Registerbasert sysselsettingsstatistikk for innvandrere, 4. kvartal <http://www.ssb.no/innvregsys/>
- Sysselsatte og arbeidsledige på korttidsopphold i Norge, 4. kvartal (<http://www.ssb.no/emner/06/01/kortsys/>)
- Eigarskap og roller i næringslivet – søkjelys på innvandarbefolkninga (<http://www.ssb.no/emner/10/01/ner/>)

Inntekt

Inntektsstatistikk for innvandrerbefolkningen publiseres som Norges offisielle statistikk (NOS).

- Inntektsstatistikk for personer og familier 2002-2003 (http://www.ssb.no/emner/05/01/nos_inntektpersoner/)

Annet

På noen områder produseres det statistikk med jevne mellomrom. Andre oråder det produseres innvandrrelatert statistikk på, er felter som sosialhjelp, kriminalitet og holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk. På SSBs temaside om innvandring og innvandrere finnes oppdatert informasjon om slike publikasjoner, se <http://www.ssb.no/innvandring/>. Temasiden er også tilgjengelig på engelsk (http://www.ssb.no/english/subjects/00/00/10/innvandring_en/).

Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB

Denne litteraturoversikten omfatter innvandringsrelaterte artikler og lignende som er publisert i SSB fra 1997 og frem til høsten 2006. Artikler utgitt i Samfunnsspeilet av andre enn SSB-ansatte, er ikke tatt med her. Oversikten er inndelt etter år og tema.

Med publisert regnes her noe som tilfredsstillende minst ett av følgende krav: 1) kan skaffes på eller gjennom SSBs bibliotek 2) blir i litteraturlister ikke referert til som «upublisert» eller 3) inngår i en publiseringsserie. Dagens statistikk (Internett-publiseringer) er ikke tatt med her, mens artikler i SSBs web-publisering Magasinet er tatt med. En oversikt over slike publiseringer kan også fås ved å gå inn på SSBs temaside for innvandrrelatert statistikk, under adressen: <http://www.ssb.no/innvandring/>

2006. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:**Befolkning**

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2006): Hvor stor blir innvandrerbefolkningen framover? *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug (2006): Ekteskapsmønstre i innvandrerbefolkningen: Hvem gifter innvandrere i Norge seg med? *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Ellingsen, Dag og Hege Fosser Pedersen (2006): Framskrivningen om innvandrerbefolkningen – Det var på tide, *Samfunnsspeilet* 1/2006, Statistisk sentralbyrå.

Forgaard, Tanja Seland (2006): Innvandrerbefolkningen flytter oftere til sentrale strøk, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Foss, Aslaug Hurlen (2006): 1 av 5 nyfødte har foreldre som har innvandret, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Høydahl, Even og Oddveig Selboe (2006): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1995-2004, Notater 2006/31, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2006): Hvor stor innvandrerbefolkning har egentlig Norge? *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

SOPEMI Norway 2005 - Trends of migration to and from Norway and the situation of immigrants in Norway.

Utdanning

Henriksen, Kristin (2006): Studievalg blant innvandrerbefolkningen – bak apotekerdisken – men ikke foran tavla, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, Torbjørn, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum (2006): *Resultatforskjeller mellom videregående skoler. En analyse basert på karakterdata fra skoleåret 2003-2004*, Rapporter 2006/16, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, Torbjørn, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum (2006): Skoleresultater 2005. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge. Notater 2006/36, Statistisk sentralbyrå.

Nygård, Geir og Gunnlaug Daugstad (2006): «Store forskjeller i utdanningsnivået blant innvandrere i Norge», SSB-Magasinet, 8. mai 2006, <http://www.ssb.no/vis/magasinet/blandet/art-2006-05-09-01.html>

Arbeidsmarked

Berge, Christoffer, Birgit Østvedt og Helge Næsheim (2006): *Sysselsatte og registrerte arbeidsledige på korttidsopphold i Norge*, Rapporter 2006/4, Statistisk sentralbyrå.

Berge, Christoffer (2006): Sysselsatte fra nye EU-land: Lave tall, men sterk vekst, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, Bjørn (2006): «Faller innvandrerungdom utenfor arbeidsmarkedet?», SSB-Magasinet, 20. februar 2006, <http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2006-02-20-01.html>

Olsen, Bjørn (2006): Innvandreringdom – integrerte eller marginaliserte? - et perspektiv på arbeidsmarkedet, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2006): Grunn-tabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2005.

Vartdal, Kjersti (2006): Innvandrere i næringslivet: Mange eig føretak, få i styreromma, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Inntekt

Epland, Jon og Mads-Ivar Kirkeberg (2006): Årlig rapport om økonomi og levekår for ulike grupper: et verktøy for å måle utvikling i fattigdom, *Samfunnsspeilet* 2/2006, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2006): *Inntektsstatistikk for personer og familier 2002-2003*, NOS D 338.

Pedersen, Siv Irene (2006): Innvandrere og inntekt: Landbakgrunn og botid viktig, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2006): *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2005*, Rapporter 2006/3, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Skarðhamar, Torbjørn (2006): Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977, Notater 2006/33, Statistisk sentralbyrå.

Skarðhamar, Torbjørn (2006): Ikke-vestlige innvandrere og kriminalitet: Like og forskjellige, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Skarðhamar, Torbjørn (2006): «Er unge innvandrere mer kriminelle?», SSB-Magasinet, 8. mai 2006, <http://www.ssb.no/vis/magasinet/blandet/art-2006-05-08-01.html>

Barnevern

Allertsen, Linda og Trygve Kalve (2006): *Innvandrerbarn i barnevernet 2004*, Rapporter 2006/19, Statistisk sentralbyrå.

Allertsen, Linda og Trygve Kalve (2006): Plasseringer i barnevernstjenesten. Store forskjeller i plassering av barn og unge - med og uten innvandrerbakgrunn, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Trygd og sosialhjelp

Dahl, Grete og Sandra Lien (2006): *Uførepensjon og sosialhjelp/introduksjonsstønad blant innvandrere*, Rapporter 2006/24, Statistisk sentralbyrå.

Dahl, Grete, Anette Walstad Enes, Tor Jørgensen og Cassie Trewin (2006): *Langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp*, Rapporter 2006/13, Statistisk sentralbyrå.

Dahl, Grete, Anette Walstad Enes, Jon Epland, Tor Jørgensen og Cassie Trewin (2006): *Langtidsmottakere av sosialhjelp, Økonomiske analyser* 3/2006, Statistisk sentralbyrå.

Introduksjonsstønad

Dahl, Grete og Sandra Lien (2006): *Uførepensjon og sosialhjelp/introduksjonsstønad blant innvandrere*, Rapporter 2006/24, Statistisk sentralbyrå.

Krisesentre

Lien, Sandra og Elisabeth Nørgaard (2006): *Rapportering fra krisesentrene 2005*, Rapporter 2006/25, Statistisk sentralbyrå.

Valg

Aalandslid, Vebjørn (2006): *Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005*, Rapporter 2006/23, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2006): Så er det likevel noe(n) som stemmer - om valgdeltakelsen i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Beregningsutvalgets sluttrapport 2006. Kartlegging av kommunenes utgifter til integrering og bosetting av flyktninger i 2005. Statistisk sentralbyrå/Utlendingsdirektoratet.

Barstad, Anders, Eli Havnen, Torbjørn Skarøhamar og Kjetil Sørlie (2006): *Levekår og flyttmønstre i Oslo indre øst*, Rapporter 2006/15, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2006): Befolkningsutviklingen i Oslo i årene 1998-2003: Flere innvandrere, færre nordmenn, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2006): Høyest innvandrerandel i Oslo, men større etnisk segregasjon i danske byer, *Samfunnsspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug (2006): *Omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2006/26, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug og Kristin Henriksen (2006): «Aleneboende innvandrere», i *Aleneboendes levekår*, Eiliv Mørk (red.) Statistiske analyser 81, Statistisk sentralbyrå.

Tronstad, Kristian Rose, Gunnlaug Daugstad, Vebjørn Aalandslid og Lars Østby (2006): «Integrering i et nøtteskall», i *Integreringskart 2006*, Anne Britt Djuve, Hanne Cecilie Kavli og Monica Lund (red), IMDi Rapport 1/2006.

Østby, Lars (2006): Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS medlemslandene i 2005, Notater 2006/52, Statistisk sentralbyrå.

2005. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Brunborg, Helge (2005): SSBs nye befolkningsframskrivning: Innledning, *Økonomiske analyser* 6/2005, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, Helge og Inger Texmoen (2005): Hovedresultater fra befolkningsframskrivningen 2005-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, Helge og Inger Texmoen (2005): Forutsetninger for befolkningsframskrivningen 2005-2060 *Økonomiske analyser* 6/2005, Statistisk sentralbyrå.

Amlo, Ute Karoline (2005): Sosiale indikatorer 1980-2005, Befolkning: Flere folk - færre unge, *Samfunnsspeilet* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Forgaard, Tanja Seland (2005): Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse om sekundærflyttinger blant flyktninger som ble bosatt i Norge i perioden 1994-2003, Notater 2005/13 Statistisk sentralbyrå.

SOPEMI Norway 2005 – Trends of migration to and from Norway and the situation of immigrants in Norway.

Aalandslid, Vebjørn: Inn- og utvandring blant innvandrere - hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005, Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Boateng, Sadiq Kwesi (2005): Sosiale indikatorer 1980-2005, Utdanning: Flere tar utdanning – og stadig lengre, *Samfunnsspeilet* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Hægeland, Torbjørn et al. (2005): Skole-resultater 2004, Notater 2005/31, Statistisk sentralbyrå.

Raabe, Mona (2005) (red): *Utdanning 2005 – deltakelse og kompetanse*, Statistiske analyser 74, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked

Lohne, Ylva og Elisabeth Rønning (2005): Sosiale indikatorer 1980-2005, Arbeid: Typisk norsk å arbeide deltid, *Samfunnsspeilet* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, Bjørn (2005): *Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 2004*, Rapport 2005/39, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, Bjørn (2005): *Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2003*, Rapport 2005/4, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2005): Grunn-tabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2004.

Inntekt

Epland, Jon (2005): *Veier inn i og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntektsushold*, Rapporter 2005/16, Statistisk sentralbyrå.

Mogstad, Magne (2005): *Fattigdom i Stor-Osloregionen*, Rapporter 2005/11, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Stene, Reid Jone (2005): Sosiale indikatorer 1980-2005, Kriminalitet: Ung, utsatt og tatt, *Samfunnsspeilet* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Sosialhjelp

Gaasø, Kirsti (2005): Sosiale indikatorer 1980-2005, Sosial trygghet: Flere utenfor arbeidslivet, *Samfunnsspeilet* 4/2005, Statistisk sentralbyrå.

Gaasø, Kirsti (2005): Sosialhjelp og innvandrere: Mest hjelp til å etablere seg. *Samfunnsspeilet* 2005/1, Statistisk sentralbyrå.

Trygd

Dahl, Grete (2005): «Innvandrere har sjeldnere pensjon fra folketrygden», SSB-Magasinet, 12. april 2005, http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2005-04-12-01.html

Valg

Lysø, Arvid Olav (2005): Færre ikkje-vestlege innvandrere nytta røysteretten, web-publisering i *Valgaktuell* 2005, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn og Kristian Rose Tronstad (2005): Norske kommunestyre: Er ikke-vestlige innvandrere underrepresentert? *Samfunnsspeilet* 2005/1, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2005): *Lokalvalget 2003. Valgdeltakelse blant norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og utenlandske statsborgere med stemmerett*, NOS D 318.

Blandet

Beregningsutvalgets sluttrapport 2005. Kartlegging av kommunenes utgifter til integrering og bosetting av flyktninger i 2004. Statistisk sentralbyrå/Utlendingsdirektoratet.

Blom, Svein (2005): «Den europeiske samfunnsundersøkelsen 2002/2003: Svenskene mest positive til innvandrere», SSB-Magasinet, 4. mars 2005, http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2005-03-04-01.html

Blom, Svein (2005): Holdninger og innvandring og innvandrere. Notater 2005/51, Statistisk sentralbyrå.

Bore, Ragnhild Rein (2005) (red): *Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005*, Statistiske analyser 69, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug (2005): Innvandrerbefolkningen er mangfoldig, *Samfunnspeilet* 2005/4, Statistisk sentralbyrå.

Gabrielsen, Egil og Bengt Oscar Lagerstrøm (2005): Mange innvandrere er dårlige til å lese norsk, *Samfunnspeilet* 2005/2, Statistisk sentralbyrå.

Sandnes, Toril (2005) (red): *Fordelingen av økonomiske ressurser mellom kvinner og menn. Inntekt, sysselsetting og tidsbruk*, Rapporten 2005/35, Statistisk sentralbyrå.

Tronstad, Kristian Rose og Lars Østby (2005): «Integrering av innvandrere på

rett vei», SSB-Magasinet, 7. februar 2005, <http://www.ssb.no/vis/magasinet/blandet/art-2005-02-07-01.html>

Tronstad, Kristian Rose (2005): «Over 40 000 kommer fra flomrammede land», SSB-Magasinet, 12. januar 2006, http://www.ssb.no/vis/magasinet/norge_verden/art-2005-01-12-01.html

Tronstad, Kristian Rose (2005): «Mange på flukt», SSB-Magasinet, 17. juni 2005, http://www.ssb.no/vis/magasinet/norge_verden/art-2005-06-17-01.html

Tronstad, Kristian Rose (2005): *Innvandring og innvandrere 2005. Unge positive til innvandrere*, 16. november 2005, http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/

Østby, Lars (2005): «Relativt mange innvandrere fra Asia i Norge, fra Finland og Balkan i Sverige», SSB-Magasinet, 4. april 2005, http://www.ssb.no/vis/magasinet/norge_sverige/art-2005-04-04-02.html

Østby, Lars (2005): «Flest innvandrere i Sverige, flest barn i Norge», SSB-Magasinet, 4. april 2005, http://www.ssb.no/vis/magasinet/norge_sverige/art-2005-04-04-01.html

Østby, Lars (2005): Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS medlemslandene, Notater 2005/24, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2005): Myter og virkelighet om innvandring og integrering, i *Plan* nr 6/2005.

Aalandslid, Vebjørn (2005): «Ikke-vestlige innvandrere», i: Elisabeth Ugreninov (red.): *Seniorer i Norge*, Statistiske analyser 72, Statistisk sentralbyrå.

2004. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Dzamarija, Minja Tea og Trygve Kalve (2004): Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Notater 2004/31, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, Trude (2004): *Valg av livsløp i det flerkulturelle Norge. Forløpsanalyser av giftermål og barnefødsler blant kvinner med innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2004/16, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2004): *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*, Rapporter 2004/1, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2004): *Fakta om ti innvandrergrupper i Norge*, Rapporter 2004/14, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2004): *Stadig flere søker lykken med utenlandske ektefeller*, *Samfunnsspeilet* 3/ 2004, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2004): *Store forskjeller i ekteskapsmønstre blant innvandrere i Norge*, *Samfunnsspeilet* 3/ 2004, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte og Lars Østby (2004): *Har du en utenlandsfødt bestemor eller bestefar?* *Samfunnsspeilet* 3/ 2004, Statistisk sentralbyrå.

SOPEMI Norway 2004 - Trends of migration to and from Norway and the situation of immigrants in Norway.

Østby, Lars (2004): *Innvandrere i Norge – Hvem er de og hvordan går det med dem?* Del 1 Demografi, Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2004): *Innvandrere i Norge - Hvem er de og hvordan går det med dem?* Del 2 Levekår, Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2004): *Den norske eldrebølgen: Ikke blant Europas største, men dyrt kan det bli*, *Samfunnsspeilet* 1/ 2004, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked

Bråthen, Magne og Kristoffer Vetvik (2004): *Sykefravær og uførepensjon blant innvandrere ansatt i storbykommuner*, Rapporter 2004/26, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, Bjørn (2004): *Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 2002*, Rapporter 2004/17, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2004): *Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2003.*

Statistisk sentralbyrå (2004): *Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2002.*

Vardal, Kjersti Pauline (2004): «Mange innvandrere etablerer eget foretak», *SSB-Magasinet*, 9. desember 2004, http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2004-12-09-01.html

Inntekt

Epland, Jon, Vidar Pedersen, Mads Ivar Kirkeberg og Arne Andersen, (2004): *Økonomi og levekår for ulike grupper*,

2003, Rapporter 2004/2, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2001): *Inntektsstatistikk for personer og familier 2001. Flere tabeller om innvandrere*, NOS D 287.

Kleven, Laila og Oddbjørn Haugen (2004): Norske tenåringsmødrer – få, men fattige, *Samfunnsspeilet 3 /2004*, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar og Jon Epland (2004): *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2004*, Rapporter 2004/28, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Statistisk sentralbyrå (2003): *Statistikk over straffereaksjoner etter statsborgerskap. 2003*, (NOS tabell 44, publisert 23.08.04).

Trygd

Dahl, Grete (2004): Trygd blant innvandrere 1992-2000, Notater 2004/62, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Beregningsutvalgets sluttrapport 2004. Kartlegging av kommunenes utgifter til integrering og bosetting av flyktninger i 2003. Statistisk sentralbyrå/Utlendingsdirektoratet.

Blom, Svein (2004): Integrering av flyktningkohorter: Må «ta tiden til hjelp», *Samfunnsspeilet 2/2004*, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2004): Holdninger til innvandrere og innvandring, Notater 2004/75, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug og Benedicte Lie (2004): Kvalitativ forstudie til levekårs-

undersøkelse blant ikke-vestlige innvandrere, Notater 2004/88, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug og Østby, Lars (2004): Datagrunnlag for storbyutvikling. Forstudie av datagrunnlag om storbyutvikling, med særlig vekt på sosioøkonomisk og demografisk informasjon, Notater 2004/47, Statistisk sentralbyrå.

Kalve, Trygve (2003): Multisystemisk terapi – ny behandling av unge med åtferdsproblem, *Samfunnsspeilet 6/2003*, Statistisk sentralbyrå.

2003. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2003): Hvor mange blir vi i 2100? *Samfunnsspeilet 3/2003*, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2003): Regionale befolkningsframskrivninger 2002-2020, *Samfunnsspeilet 2/2003*, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, Helge og Inger Texmon (2003): Fortsatt sentralisering. Regionale befolkningsframskrivninger 2002-2020, *Økonomiske analyser 4/2003*, Statistisk sentralbyrå.

SOPEMI Norway 2003 - Trends of migration to and from Norway and the situation of immigrants in Norway.

Utdanning

Statistisk sentralbyrå (2003): Utdanningsbarometeret 2001, *Aktuell Utdanning* (AU).

Lie, Benedicte (2003): Store forskjeller i innvandreres utdanningsnivå, *Samfunnsspeilet* 3/ 2003, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked

Mathisen, Bjørn (2003): Rapport om flyktningers tilpasning til arbeidsmarkedet, Notater 2003/63, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2003): Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4 kvartal 2002.

Inntekt

Andersen, Arne, Torkil Løwe og Elisabeth Rønning (2003): Boforhold i storby. Utredninger til Storbymeldingen, del 4, Notater 2003/36, Statistisk sentralbyrå.

Andersen, Arne og Anders Barstad (2003): «Levekår og flyttemønstre i storbyene, 2001 Halvparten av innvandrere og økonomisk vanskeligstilte i Stor-Oslo bor dårlig», SSB-Magasinet, 5. mai 2003, http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2003-05-05-01.html

Andersen, Arne S., J. Epland, T. Wennemo og R. Aaberge (2003): Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Vol. 6, Nr. 2. 2003.

Andersen, Arne., Birkeland, E., Jon Epland, J. og Mads Ivar Kirkeberg (2003): *Økonomi og levekår for ulike grupper trygdemottakere, 2001*, Rapporter 2002/20, Statistisk sentralbyrå.

Barstad, Anders (2003): Levekår i storbyene: Noen bydeler er særlig utsatte, *Samfunnsspeilet* 2/2003, Statistisk sentralbyrå.

Barstad, Anders, Mads Ivar Kirkeberg (2003): Levekår og ulikhet i storby. Utredninger til Storbymeldingen, del 2, Notater 2003/34, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar, Jon Epland og Nina Hagesæther (2003): *Barnefamiliers inntektsutvikling 1990-2000*, Rapporter 2003/8, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar (2003): Fattigdom og inntektsfordeling: Oslo - flest fattige og størst ulikhet, *Samfunnsspeilet* 2/2003, Statistisk sentralbyrå.

Lyngstad, Jan og J. Epland (2003): *Barn av enslige forsørgere i lavinntektsusholdninger: En analyse basert på registerdata*, Rapporter 2003/12, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2003): *Inntektsstatistikk for personer og familier (1999- og 2000-tall)*, NOS C 749.

Statistisk sentralbyrå (2004) : *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2003*, Rapporter nr 2004/2, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001): Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet, Notater 2001/23, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Bergh, Johannes (2003): Ungdommer i norske fengsler. Kriminalitet blant barn og unge. Del 3, Notater 2003/15, Statistisk sentralbyrå.

Haslund, Ulla (2003): Straffereaksjoner mot unge. Kriminalitet blant barn og unge. Del 2, Notater 2003/14, Statistisk sentralbyrå.

Stene, Reid J. (2003): Barn og unge inn i rettssystemet. Kriminalitet blant barn og unge. Del 1, Notater 2003/13, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Beregningsutvalgets sluttrapport 2003. Kartlegging av kommunenes utgifter til integrering og bosetting av flyktninger i 2002, Statistisk sentralbyrå/Utlendingsdirektoratet.

Blom, Svein (2003): *Residential Concentration Among Immigrants in Oslo*, Særtrykk 164, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein og Benedicte Lie (2003): Holdninger til innvandrere og innvandring, Notater 2003/87, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, Gunnlaug (2003): Levekår for ungdom i større byer, Notater 2003/55, Statistisk sentralbyrå.

Keilman, Nico, Dinh Quang Pham og Arve Hetland (2003): *Norway's Uncertain Demographic Future*, Sosiale og økonomiske studier (SØS) 105, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2003): «Innvandring og innvandrere 2003. Oppdaterte tall om innvandrere», 12. september 2003, http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/

Lyngstad, Jan og Jon Epland (2003): *Barn av enslige forsørgere i lavinntektsusholdninger. En analyse basert på registerdata*, Rapport 2003/12, Statistisk sentralbyrå.

Nymo, E.H. (2003): Flytting og pendling i storbyregionene. Utredninger til storbymeldingen, del 3, Notater 2003/35, Statistisk sentralbyrå.

Vatne Pettersen, Silje (2003): Bosettingsmønster og segregasjon i storbyregionene. Ikke-vestlige innvandrere og grupper med lav og høy utdanning. Utredninger til Storbymeldingen, del 1, Notater 2003/33, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2003): Innvandring fra nye EU-land; fortid, nåtid og mulig framtid, Notater 2003/44, Statistisk sentralbyrå.

2002. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Keilman, N., D.Q. Pham og A. Hetland (2002): Why population forecasts should be probabilistic - illustrated by the case of Norway. *Demographic Research* 6, May 2002, 408-453. Internet: demographic-research.org/volumes/vol6/15/6-15.pdf.

Østby, Lars (2002): *The demographic characteristics of immigrant population in Norway*. Country case study for Council of Europe's Group of Specialists on the Demographic Characteristics of Immigrant Populations. Strasbourg 25-26 October 2001. Will be published by Council of Europe, 2002.

Østby, Lars (2002): *Migrants in Norwegian Statistics. Definitions, numbers, and planned changes*. Paper for Working Party on Migration Statistics, 20-21 February 2002, Luxembourg.

Arbeidsmarked

Statistisk sentralbyrå (2002): Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2001.

Østby, Lars (2002): *Arbeidsinnvandring, forestillinger og realiteter*, Innlegg på UDIs vårkonferanse 2002; Arbeidsinnvandring - hvilke utfordringer står Norge overfor? Publisert på www.ssb.no.

Trygd

Dahl, Grete (2002): Innvandrere og trygd, Notater 2002/55, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Blom, Svein (2002): *Some Aspects of Immigrant Residential Concentration in Oslo. Time Trend and the Importance of Economic Causes*, Reprints 224, Statistics Norway.

Blom, Svein (2002): Glimt fra tre forskningsprosjekter om innvandrere i Statistisk sentralbyrå, Norge: levekår, segregasjon og flyktningers integrasjon, *Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed*, Oktober 2002, s. 4-12.

Blom, Svein (2002): *Innvandrerne bosettingsmønster i Oslo*. Sosiale og økonomiske analyser (SØS)/Social and Economic Studies nr 107. Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2002): Levekår og vitenskapelige paradigmer, *Norsk tidsskrift for migrasjonsforskning* 1/2002, 3. årgang, 2002, 60-63.

Blom, Svein (2002): «De holder seg for seg selv». Innvandrerne bosettingsmønster i Oslo. I Norges forskningsråd: *Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner*

1997-2001. Resultater fra 20 forskningsprosjekter, s. 79-85.

Blom, Svein og Benedicte Lie (2002): Holdning til innvandrere og innvandring. Spørsmål i SSBs omnibus i august/september, Notater 2002/75, Statistisk sentralbyrå.

Buskoven, Nina (2002): Forprosjekt til undersøkelse om kommuners utgifter i forbindelse med statlige asylmottak. Dokumentasjonsrapport, Notater 2002/78, Statistisk sentralbyrå.

Byberg, Ingvild Hauge (2002): *Innvandrerkvinner i Norge. Demografi, utdanning, arbeid og inntekt*, Rapporter 2002/21, Statistisk sentralbyrå.

Byberg, Ingvild Hauge (2002): *Immigrant women in Norway. A summary of findings on demography, education, labour and income*, Rapporter 2002/23, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2002): *Innvandring og innvandrere 2002*, Statistiske analyser 50, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2002): *Immigration and immigrants 2002*, Statistical analyses 54, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2002): Store flyttestrømmer - strikse mottakerland, *Samfunns-speilet* 1/2002, Statistisk sentralbyrå.

Lie, Benedicte (2002): *Facts and figures concerning immigrants in Oslo I*, Faktark laget i forbindelse med Metropoliskonferansen i Oslo 9-14. September 2002, Statistisk sentralbyrå.

Nymo, E.H. (2002): Influence of Migrants on Regional Variations of Cere-

brovascular Disease Mortality in Norway. 1991-1994, Documents 2002/16, Statistisk sentralbyrå.

Nymoen, E.H. (2002): «Influence of migrants on regional variations of ischaemic heart disease mortality in Norway 1991-1994», in Carling, J. (ed.): *Nordic demography: Trends and differentials*, Scandinavian Population Studies, Vol. **13**, Unipub/Nordic Demographic Society, Oslo, 2002, 81-95.

Stambøl, L.S. (2002): *Labour market and population consideration in Norway – Current and future challenges in terms of achieving «full employment» in all parts of Norway*, Seminaret «International comparison of local labour markets and policies», London School of Economics, 8-9. mars 2002.

Østby, Lars (2002): «Why Analyse Immigrants? Ethical and Empirical Aspects», in *Yearbook of Population Research in Finland*, 38, 127-145, Vaestoliitto, Helsinki, Finland, Også som Reprints 213, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2002): Flyttinger. Nordmenn på flyttetoppen, *Samfunnspeilet* 1/2002, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2002): «Discussion of Jonas Widgrens presentation: Future Immigration to the EU in the Context of Eastern Enlargement and Mediterranean Cooperation». For session 3: Policy Issues in respect of Immigration and Integration, at NIEPS Workshop on Demography and Cultural Specificity and the Integration of Migrants, Helsinki 21-23 March 2002.

Østby, Lars (2002): Innenlandske flyttinger, inn- og utvandring; Norge på 1960-tallet, Foredrag på det 10:de lokal-

historiska seminaret: 1960-tallet och lokalhistorien - en brytningstid ur lokalhistorisk perspektiv, Järvenpää, Finland, 13.-16.08.2002.

Østby, Lars (2002): Trenger vi bedre måleinstrumenter mot diskriminering? Foredrag holdt på SMEDs konferanse «Når målet er mangfold». Publisert i «Når målet er mangfold. Strategier for et styrket vern».

2001. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Jakobsen, Trude (2001): En datter fra Kina, *Samfunnspeilet* 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, Trude (2001): Fruktbarhet blant innvandrerkvinner, *Samfunnspeilet* 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Vassenden, Kåre (2001): Hvor stor er innvandringen til Norge? *Samfunnspeilet* 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

Dæhlen, Marianne (2001): Rekruttering til høyere utdanning: Sosial bakgrunn betyr mer enn innvanderbakgrunn, *Samfunnspeilet* 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Dalheim, Elisabeth (2001): Innvandrere og utdanning: Med utdanning i bagasjen? *Samfunnspeilet* 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Madsen, Hilde og Audun Langørgen (2001): Anslag over antall etterspørrere av grunnskoleopplæring for voksne, Notater 2001/19, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked

Statistisk sentralbyrå (2001): Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 2000.

Statistisk sentralbyrå (2001): Grunntabeller. Arbeidsløye- og tiltaksstatistikk for innvandrere. 2001/1.

Mathisen, Bjørn (2001): Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 1999, Notater 2001/11, Statistisk sentralbyrå.

Inntekt

Kirkeberg, Mads Ivar (2001): Innvanderhusholdningens inntekter 1994 og 1998: Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt, *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Barnevern

Kalve, Trygve (2001): Innvandrerbarn i barnevernet – oftere hjelp, men færre under omsorg, *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Valg

Bjørklund, Tor og Karl-Erik Kval (2001): Innvandrere og politiske valg: fra objekt til subjekt, *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Bjertnes, Marte Kristine (2001): Når ordene teller, *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2001): Økt bokkonsentrasjon blant innvandrere i Oslo – er toppen

snart nådd? *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (2001): Some aspects of immigrant residential concentration in Oslo – time trends and the importance of economic causes, *Scandinavian Population Studies vol. 13*, Statistics Norway.

Blom, Svein (2001): Residential Concentration Among Immigrants in Oslo (Særtrykk 164). Svein Blom arbeider med et prosjekt som har fokus på innvandrere og nordmenns flytting inn/ut av Oslo og internt i byen. Prosjektet er støttet av Norges forskningsråds IMER-program.

Østby, Lars (2001): Beskrivelse av nyankomne flyktnings vei inn i det norske samfunnet, Notat til lovutvalget som skal utrede og lage forslag til lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere, Notater 2001/23, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001): *Flyktnings sekundærflyttinger under 1990-tallet*, Rapporter 2001/22, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001): *Hvorfor fokusere på innvandrerne?* *Samfunnspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001): *The Norwegian survey «Living conditions among immigrants 1996». Background, and relation to other surveys and register statistics.* Side 111-118 i: «Demographic and Cultural Specificity and Integration of Migrants» 1st Workshop organised by the Federal Institute for Population Research in cooperation with the Network for Integrated European Population Studies (NI-EPS), 10-11 November 2000, Bingen, Germany. *Materialien zur Bevölkerungswissenschaft, 2001, Heft 103*, Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, Wiesbaden, Germany.

Østby, Lars (2001): What do we achieve by systematically recording and monitoring discriminatory acts? Paper to be presented at the Sixth Metropolis Conference, Rotterdam 26-30 November 2001.

Østby, Lars (2001): Social integration of new and old refugee cohorts. Paper presented at NFR Seminar on agency perspective in welfare and marginalisation research, Voksenåsen 30-31 October 2001.

Østby, Lars (2001): Die norwegische Erhebung – «Lebensbedingungen unter Migranten 1996». Hintergrund sowie Bezug zu anderen Erhebungen und zu den Registerstatistiken. *Zeitschrift für Bevölkerungswissenschaft*, Heft 3-4/2001.

2000. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Ellingsen, Dag (2000): Innvandrerkvinner får flere barn, *Foreldre og Barn* 5/2000.

Lappegård, Trude (2000): *Mellom to kulturer – Frukbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge*, Rapporter 2000/25, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, Trude: *New fertility trends in Norway*, Demographic research 2/3, 2000.

Statistisk sentralbyrå (2000): Utanlandske statsborgarar 1. januar 2000, *Aktuelle befolkningstall* (AB) 6/2000.

Statistisk sentralbyrå (2000): Overganger til norsk statsborgerskap 1999, *Aktuelle befolkningstall* 4/2000.

Statistisk sentralbyrå (2000): Innvandrerbefolkningen 1. januar 1999, *Aktuelle befolkningstall* 2/2000.

Statistisk sentralbyrå (2000): Flyttinger 1999, *Aktuelle befolkningstall* 9/2000.

Østby, Lars og Trude Lappegård (2000): *Fertility patterns of foreign women in Norway*. POS-MIG. 7 prov. Council of Europe, Strasbourg, 2000.

Utdanning

Statistisk sentralbyrå (2000): Grunnskolen i Noreg. Nøkkeltal 2000, *Aktuell utdanningsstatistikk* 4/2000, 28 s.

Arbeidsmarked

Statistisk sentralbyrå (2000): Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere. 4. kvartal 1999.

Justad, Britt (2000): Fra arbeidsledighet til knapphet på arbeidskraft, *Samfunnsspeilet* 4/2000, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Gundersen, Frants (2000): Innvandrere som ofre: Mer vold enn ventet, *Samfunnsspeilet* 3/2000, Statistisk sentralbyrå.

Gundersen, Frants, Ulla Haslund, Arnt Even Hustad og Reid Jone Stene (2000): *Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn*, Rapporter 2000/18, Statistisk sentralbyrå.

Valg

Rønning, Elisabeth (2000): Utenlandske statsborgere og kommunestyrevalget 1999. Dokumentasjonsrapport, Notater 2000/1, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Bjertnæs, Marte Kristine (2000): *Innvandring og innvandrere 2000*, Statistiske analyser 33, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2000): Barn og unge – med innvandrerbakgrunn, *Aktuell statistikk*.

Statistisk sentralbyrå (2000): *Sosialt utsyn 2000*, Statistiske analyser 35, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2000): *Social Trends 2000*, Statistiske analyser 40. Dette er en engelsk utgave av Sosialt utsyn. 1999.

Statistisk sentralbyrå (2000): Frafall blant innvandrere. En undersøkelse av frafall i Utdanningsundersøkelsen 1999 og i valgundersøkelser blant innvandrere, Notater 2000/78.

Statistisk sentralbyrå (2000): Dokumentasjon av BESYS – befolkningsstatistikk-systemet. Befolkningsendringer i 1998 og befolkningsbasen (BEBAS) 1. januar 2000, Notater 2000/24.

Østby, Lars (2000): *Implemetation of the recently revised recommendations on statistics of international migration*. May 2000, CES/SEM. 42/17, 2000. Joint ECE/Eurostat/ESCWA work session on Migration Statistics, Geneva, May 8-10th 2000.

Østby, Lars et al. (2000): *Harmonisation of recommended core units, variables and classifications*, Revised version of

DOC.E0/HARM/24/2000, Eurostat, Luxembourg, May 2000.

1999. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:**Befolkning**

Statistisk sentralbyrå (1999): Innvandrerbefolkningen 1. januar 1998, *Aktuelle befolkningstall 2/99*.

Statistisk sentralbyrå (1999): Overganger til norsk statsborgerskap 1998, *Aktuelle befolkningstall 6/99*.

Statistisk sentralbyrå (1999): Utenlandske statsborgarar 1. januar 1999, *Aktuelle befolkningstall 9/99*.

Statistisk sentralbyrå (1999): Flyttinger 1998, *Aktuelle befolkningstall 11/99*.

Utdanning

Dalheim, Elisabeth m.fl. (1999): En skjemabasert komplettering av registeret over befolkningens høyeste utdanning – forprosjekt med fokus på innvandrere, Notater 1999/89, Statistisk sentralbyrå.

Kleven, Øyvind m.fl. (1999): Innvandreres utdanning – en pilotundersøkelse, Notater 1999/82, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1999): Grunnskolen i Norge. Nøkkeltall 1999, *Aktuell utdanningsstatistikk*, 5/1999.

Statistisk sentralbyrå (1999): Voksenopplæring i Norge. Nøkkeltall 1999, *Aktuell utdanningsstatistikk*, 6/1999.

Arbeidsmarked

Mathisen, Bjørn (1999): *Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 1998*, Notater 1999/81, Statistisk sentralbyrå.

Barnevern

Kalve, Trygve (1999): *Innvandrerbarn i barnevernet*, Rapporter 99/11, Statistisk sentralbyrå.

Bokonsentrasjon

Blom, Svein (1999): «Residential Concentration Among Immigrants in Oslo», *International Migration* 37, 3. s. 617-641.

Blom, Svein (1999): Residential concentration among immigrants in Oslo, in J. Hjarnø (red.): *From Metropolis to Cosmopolis. Proceedings of the Second International Metropolis Conference*, Copenhagen, September 25-27, 1997, Esbjerg: South Jutland University Press, Danish Centre for Migration and Ethnic Studies, s. 310-327.

Blom, Svein (1999): Some aspects of immigrant residential concentration in Oslo – time trends and the importance of economic causes, Paper presented at the 13th Nordic Demo-graphic Symposium at Umeå, 15-17 August 1999.

Levekår

Blom, Svein (1999): Living conditions among non-western immigrants in Norway, *Europeople*, September.

Holdninger

Blom, Svein (1999): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1999, Notater 1999/61, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Hustad, Arnt Even (1999): Begår innvandrere mer kriminalitet enn andre? *Samfunnsspeilet* 3/99, Statistisk sentralbyrå.

Haslund, Ulla (1999): Innvandrere blir oftere pågrepet, *Samfunnsspeilet* 3/99, Statistisk sentralbyrå.

1998. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:**Befolkning nei**

Statistisk sentralbyrå (1998): Overganger til norsk statsborgerskap 1997, *Aktuelle befolkningstall* 2/98.

Statistisk sentralbyrå (1998): Innvandrerbefolkningen pr. 1. januar 1997, *Aktuelle befolkningstall* 3/98.

Statistisk sentralbyrå (1998): Flyttinger 1997, *Aktuelle befolkningstall* 7/98,

Statistisk sentralbyrå (1998): Utanlandske statsborgarar 1. januar 1998, *Aktuelle befolkningstall* 10/98.

Tysse, Tone Ingrid og Nico Keilman (1998): *Utvandring blant innvandrere 1975-1995*, Rapporter 98/15, Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarked

Mathisen, Bjørn (1998): Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 1997, Notater 98/87, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1998): Ein av tre på tiltak er innvandrar, Ukens statistikk 48/98.

Statistisk sentralbyrå (1998): Grunntabeller: Arbeidsløse blant innvandrere, 3. kvartal 1998.

Levekår

Blom, Svein og Jorun Ramm (1998): Mer nervøse lidelser blant innvandrere enn blant nordmenn, *Samora* nr. ¾ 1998.

Blom, Svein (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*, Rapporten 98/16, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein og Jorun Ramm (1998): Ikke-vestlige innvandreres helse: Ikke flere syke, men når de først blir syke, *Samfunnsspeilet* 3/98, Statistisk sentralbyrå.

Holdninger

Blom, Svein (1998): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk, Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1998, Notater 98/55, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein og Dag Ellingsen (1998): Økende toleranse i gode tider? *Samfunnsspeilet* 6/98, Statistisk sentralbyrå.

Barnevern

Kalve, Trygve (1998): Utenlandsadopterte barn sjelden i barnevernet, *Samfunnsspeilet* 6/98, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Blom, Svein (1998): Statistics Norway: Tracing the Integration of Refugees in the Labour Market, A Register Approach, Paper presented at the Siena Group Meeting: On the way to a multicultural society, at Neuchâtel, Switzerland, 5-6th June 1997. I Bundesamt für Statistik: The Siena Group Seminar on Social Statistics, «On the way to a multicultural society?», Neuchâtel, Switzerland, June 5-6, 1997, Publisert februar 1998, S. 137-168, 32 s.

Østby, Lars (1998): Statistics Norway: Measuring Indicators of Integration of Immigrants, Suggestions for a Comparative Project, Paper presented at session 1 at the 4th Siena Group Meeting: «On the way to a multicultural society?», Neuchâtel, Switzerland, 4-5 June 1997. I Bundesamt für Statistik: The Siena Group Seminar on Social Statistics, «On the way to a multicultural society?», Neuchâtel, Switzerland, June 5-6, 1997, Publisert februar 1998. S. 61-78, 18 s.

Lofthus, Eivind (ed.) (1998): *Immigrants in Norway. A summary of findings*, Statistiske analyser/Statistical Analyses 27, Statistisk sentralbyrå/Statistics Norway, 61 s.

Lofthus, Eivind (1998): «Norway». Monitoring Multicultural Societies. A Siena Group Report.

Sørli, Kjetil (1998): Flyktningbosetting og sekundærflytting. En monitor. NIBR-notat 1998:127. Tabellpublikasjon.

1997. Statistikk og artikler om innvandring og innvandrere, utgitt i eller utenfor SSB, av medarbeidere tilknyttet SSB, inndelt tematisk:

Befolkning

Blom, Svein (1997): «Bokonsentrasjon blant innvandrere i Oslo», i Ottar Brox (red.): *Tett eller spredt. Om innvandrernes bosettingsmønster i Norge*, Oslo: Tano Aschehoug, s. 44-62.

Blom, Svein (1997): Residential concentration among immigrants in Oslo, Documents 97/11, Statistics Norway.

NOS Befolkningsstatistikk (1997): Hefte II Folkemengd 1. januar, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): 12 200 overganger til norsk statsborgerskap i 1996, Ukens statistikk 15/97, Utlendinger som fikk norsk statsborgerskap, 1996.

Statistisk sentralbyrå (1997): Nedgang i utenlandske statsborgere for andre år på rad, Ukens statistikk 22/97, Utenlandske statsborgere, 1. januar 1997.

Statistisk sentralbyrå (1997): Overganger til norsk statsborgerskap 1996, Aktuelle befolkningstall 2/97.

Statistisk sentralbyrå (1997): Utenlandske statsborgere 1. januar 1997, Aktuelle befolkningstall 5/97.

Statistisk sentralbyrå (1997): Flyttinger 1996, Aktuelle befolkningstall 8/97.

Statistisk sentralbyrå (1997): Mange nye svenske innvandrere, Ukens statistikk 34/97, Innvandrerbefolkningen og utenlandsfødte 1. januar 1997.

Statistisk sentralbyrå (1997): Statistisk årbok 1997, Noen tabeller om flyttinger til og fra Norge, tallet på innvandrere etter ulike avgrensninger, asylsøkere og holdninger.

Sørli, Kjetil (1997): Hvor bosetter innvandrerne seg? Regionale trender 1/97, NIBR.

Tysse, Tone og Nico Keilman (1997): Utvandring blant innvandrere: Flyktninger forblir, nordboere reise hjem, *Samfunnsspeilet* 4/97, Statistisk sentralbyrå.

Carling, Jørgen (1997): Flytting og befolkningsutvikling: Innvandring demper eldrebølgen, *Samfunnsspeilet* 4/97, Statistisk sentralbyrå.

Adopsjoner

Statistisk sentralbyrå (1997): Færre barn ble adoptert i fjor, Ukens statistikk 23/97, Adopsjoner, 1996.

Utdanning

Jørgensen, Tor (red.) (1997): *Utdanning i Norge*, Statistiske analyser 19, Ett kapittel om innvandrere og utdanning (kap. 5), Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Urdu er det største fremmedspråket i skolen, Ukens statistikk 27/97.

Arbeidsmarked

Blom, Svein (1997): Tracing the integration of refugees in the labour market. A register approach, *Statistical Journal of the United Nations ECE* 14, 243-265.

Statistisk sentralbyrå (1997): Nedgang i ledigheten blant innvandrere, Ukens statistikk 19/97, Arbeidsledighet blant innvandrere, 1. kv. 1997, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Flere innvandrere har jobb, Ukens statistikk 23/97, Arbeidstakerstatistikk for innvandrere, 4. kv. 1997, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Ledigheten blant innvandrere under 10 prosent, Ukens statistikk 35/97, Arbeidsledighet blant innvandrere, 2. kv. 1997, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Markert nedgang i ledigheten blant innvandrere, Ukens statistikk 8/98, Arbeidsledighet blant innvandrere, 4. kv. 1997, Statistisk sentralbyrå.

Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere 4. kvartal 1996, Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Inntekt

Statistisk sentralbyrå (1997): Innvandrere blir mer selvhjulpne med økt botid, Ukens statistikk 35/97, Inntektsstatistikk. Innvandrere, 1994, Statistisk sentralbyrå.

Sosialhjelp

Lofthus, Eivind og Åne Osmunddalen (1997): Innvandrere og sosialhjelp: Få mer fordi de trenger mer? *Samfunnspeilet* 3/97, Statistisk sentralbyrå.

Levekår

Blom, Svein og Agnes Aall Ritland (1997): Levekår blant ikke-vestlige innvandrere: Trang økonomi, men færre enn antatt opplever diskriminering, *Samfunnspeilet* 1/97, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1997): Levekår blant ikke-vestlige innvandrere: Hvorfor er så mange ensomme? *Samfunnspeilet* 4/97, Statistisk sentralbyrå.

Gulløy, Elisabeth, Svein Blom og Agnes Aall Ritland (1997): Levekår blant innvandrere 1996. Dokumentasjonsrapport med tabeller, Notater 97/6, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein og Agnes Aall Ritland (1997): Levekår blant innvandrere 1996. Del 2: Tabeller for nordmenn, Notater 97/7, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Færre enn antatt opplever diskriminering, Ukens statistikk 7/97, Statistisk sentralbyrå.

Lyngstad, Jan (1997): Innvandreres demografi og levekår. Notat utarbeidet for Kommunal- og arbeidsdepartementet, november 1996, Notater 97:26, Statistisk sentralbyrå.

Barnevern

Kalve, Trygve (1997): Innvandrerbarn i barnevernet: Flyktningbarn mottar oftest hjelp, *Samfunnspeilet* 3/97, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (1997): Flyktningbarn mottar oftest hjelp fra barnevernet, Ukens statistikk 38/97, Sammendrag av en mer omfattende artikkel i *Samfunnspeilet* 3/97, Statistisk sentralbyrå.

Kriminalitet

Statistisk sentralbyrå (1997): Innvandrere lang tid i varetekt. Fengslinger, 1996, Ukens statistikk 25/97.

Trossamfunn

Statistisk sentralbyrå (1997): Islam aukar mest, Ukens statistikk 32/97, Trus- og livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja, 1. januar 1997, Statistisk sentralbyrå.

Blandet

Vassenden, Kåre (1997): Innvandrerstatistikkprosjektet: Styringsgruppas evaluering, Notater 97/16, Statistisk sentralbyrå.

Vassenden, Kåre (red.) (1997): Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de? Statistiske analyser 20, Omhandler følgende emner: Demografi, utdanning, arbeidsmarked, inntekt, sosialhjelp, uførepensjon, levekår, kriminalitet, valg, holdning til innvandrere/innvandring og generell presentasjon av innvandrerstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Aalandslid, V. (2006): *Valgdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere ved Stortingsvalget 2005*, Rapporter 2006/23, Statistisk sentralbyrå.

Andersen, A., Birkeland, E., Epland, J. og Kirkeberg, M.I. (2003): *Økonomi og levekår for ulike grupper trygdemottakere, 2001*, Rapporter 2002/20, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1994): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i september 1994, Notater 94/27, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1996 a): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1996, Notater 96/49, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1996 b): *Inn i samfunnet? Flyktningkull i arbeid, utdanning og på sosialhjelp*, Rapporter 1996/5, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*, Rapporter 98/16, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1999): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus i mai/juni 1999, Notater 1999/61, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (2004a): Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk 2004, Notater 2004/75, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (2004b): Integrering av flyktningkohorter: Må «ta tiden til hjelp», *Samfunnsspeilet 2/2004*, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (2005): Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk 2005, Notater 2005/51, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. og B. Lie (2003): Holdning til innvandrere og innvandring. Spørsmål i SSBs omnibus i august/september 2003, Notater 2003/87, Statistisk sentralbyrå.

Brunborg, H. og I. Texmon (2006): Hvor stor blir innvandrerbefolkningen framover? *Samfunnsspeilet 4*, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, G. (2006): Hvem gifter innvandrere i Norge seg med? *Samfunnsspeilet 4*, 2006, Statistisk sentralbyrå.

Foss, A. Hurlen. (2006): 1 av 5 nyfødte har foreldre som har innvandret, *Samfunnsspeilet 4*, 2006, Statistisk sentralbyrå.

<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/>

http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/

Gundersen, F., U. Haslund, A.E. Hustad og R.J. Stene (2000): *Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn*, Rapporter 2000/18, Statistisk sentralbyrå.

Henriksen, K. (2006): Studievalg i innvandrerbefolkningen – Bak apotekdisken, ikke foran tavla, i: *Samfunnsspeilet 4/2006*, Statistisk sentralbyrå.

Hustad, A.E. (1999): Begår innvandrere mer kriminalitet enn andre? *Samfunnsspeilet 3/99*, 13. årgang, 2-8.

Integrationsverket (2006): Integrationsbarometer 2005. *En rapport om allmänhetens attityder, erfarenheter och kunnskaper inom områdena integration, mångfald och diskriminering*, Integrationsverkets rapportserie 2006:05, Norrköping, Sverige.

Lappegård, T. (2004): *Valg av livsløp i det flerkulturelle Norge. Forløpsanalyser av giftermål og barnefødsler blant kvinner med innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2004/16, Statistisk sentralbyrå.

Lie, B. (2004): *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge*, Rapporter 2004/1, Statistisk sentralbyrå.

Lie, B. (2002): *Innvandring og innvandrere 2002*, Statistiske analyser 50, Statistisk sentralbyrå.

NSD (2003): *European Social Survey Data, ESS Round 1*.

Olsen, B. (2006): Er innvandrerungdom en marginalisert gruppe? *Samfunnsspeilet 4/2006*, Statistisk sentralbyrå.

Olsen, B. (2005): Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2004, Rapporter 2005/39, Statistisk sentralbyrå.

Pedersen, S. I. (2006): Innvandrere og inntekt: Landbakgrunn og botid viktig, *Samfunnsspeilet 4/2006*, Statistisk sentralbyrå.

Ringdal, K. og Ø. Kleven (2004): Den europeiske samfunnsundersøkelsen, *Samfunnsspeilet 5/2004*, 18. årgang, 45-47.

Semyonov, M og R. Rajzman (2006): The Rise of Anti-foreigner Sentiment in European Societies, 1988-2000, *American Sociological Review*, Vol. **71**, June: 426-449.

Statistisk sentralbyrå (1994): Standard for innvandrergruppering.

Statistisk sentralbyrå (2000): Holdning til innvandrere og innvandringspolitikk, 2000.

Statistisk sentralbyrå (2006): *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2004*, Rapporter 2006/3, Statistisk sentralbyrå.

Steinkellner, A. (2003): *Inntektsstatistikk for personer og familier 1999-2001*, Notater 2003/72, Statistisk sentralbyrå.

St.meld. nr 49 (2003-2004): *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse. Ansvar og frihet*, Kommunal- og regionaldepartementet.

Støren, L. (2005): Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning - ser vi en fremtidig suksesshistorie? i: *Utdanning 2005 - deltakelse og kompetanse*, Mona Raabe (red), Statistiske analyser 74, Statistisk sentralbyrå.

Tronstad, K. (2004): (red) *Innvandring og innvandrere 2004*, Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå.

UDI (2006): *Tal og fakta 2005*, Utlendingsdirektoratet.

Østby, L. (2006): Hvor stor innvandrerbefolkning har egentlig Norge? *Samfunnspeilet* 4/2006, Statistisk sentralbyrå.

Østby, L. (red) (2004a): *Innvandrere i Norge - Hvem er de og hvordan går det med dem? Del I Demografi*, Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå.

Østby, L. (2004b): *Innvandrere i Norge - Hvem er de og hvordan går det med dem? Del II Levekår*, Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå.

Østby, L. (2001): Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet. Notat til lovutvalg som skal utrede forslag til lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere, Notater 2001/23, Statistisk sentralbyrå.

De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser*Recent publications in the series Statistical Analyses*

- 64 A. Barstad og O. Hellevik: På vei mot det gode samfunn? 2004. 153 s. 260 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6621-1
- 65 F. Bruvoll og H. Høie: Naturressurser og miljø 2004. 2004. 239 s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6680-7
- 66 K. Rose Tronstad: Innvandring og innvandrere 2004. 2005. 143 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6701-3
- 67 K. Rose Tronstad: Immigration and Immigrants 2004. 2005. 127 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6749-8
- 68 O. Vaage: Norsk mediebarometer 2004. 2005. 86 s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6766-8
- 69 Hundre års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005. 2005. 160 s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6767-6
- 70 F. Bruvoll og S.E. Stave: Natural Resources and the Environmental 2004. 2005. 246 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6769-2
- 71 M. Hansen-Møllerud, A. Kalvøy, G.M. Pilskog og H. Rød: Nøkkeltall om Informasjonssamfunnet 2004. 2005. 136 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6793-5
- 72 E. Ugreninov: Seniorer i Norge. 2005. 175 s. 260 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6795-1
- 73 O. Vaage: Norsk kulturbarometer 2004. 2005. 108 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6803-6
- 74 M. Raabe: Utdanning 2005 – deltakelse og kompetanse. 2005. 300 s. 340 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6844-3
- 75 F. Bruvoll, H. Høie og S.E. Stave: Naturressurser og miljø 2005. 2006. 268 s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6886-9
- 76 S.O. Pettersen, A. Bårdseth og L. Taule: Kulturstatistikk 2004. 2006. 139 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6891-5
- 77 A. Alstadsæter, E. Fjærli, I. Melby og A. Walseth: Inntekt, skatt og overføringer 2005. 2006. 153 s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6934-2
- 78 O.F. Waage: Norsk mediebarometer 2005. 2006. 86 s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6942-3
- 79 F. Bruvoll, H. Høie og S.E. Stave: Natural Resources and the Environment 2005. 2006. 272 s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6991-9
- 80 M. Hansen-Møllerud, A. Kalvøy, O.P. Kordahl, G.M. Pilskog og A.H. Solverud: Nøkkeltall om informasjonssamfunnet 2005. 2006. 207 s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7000-6
- 81 E. Mørk: Aleneboendes levekår. 2006. 170 s. 260 kr inkl mva. ISBN 82-537-7031-6
- 82 L. Taule, S. O. Pettersen og A. Bårdseth: Kulturstatistikk 2005. 134 s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-7083-9